

Odluke vlasti i javno mnijenje

U Hrvatskoj i Njemačkoj je sedamdeset posto stanovništva protiv uplitanja države u rat koji prijete Iraku. Ako se smatra da je suglasnost volje vlasti i naroda demokratski ideal, tada bi vlade u svojim odlukama morale voditi računa o javnom mišljenju. No, je li doista tako?

U demokraciji ne vlada narod već je narod na izborima imao mogućnost izabrati vlast. Ta vlast donosi odluke i pritom nije vezana uz javno mnijenje, ali, dakako, za te odluke snosi punu odgovornost.

U protivnom nam političari uopće ne bi bili potrebni i dostatna bi bila neka pouzdana agencija za ispitivanje mišljenja građana, pa bi se na temelju njenih rezultata automatizmom donosile političke odluke. To nikako ne bi bila demokracija, koje nema bez parlamenta.

Naravno da vlast mora osluškiivati i uvažavati što misli stanovništvo, jer bi u protivnom, udaljavajući se od njega, dovela u pitanje svoj uspjeh na narednim izborima.

Na činjenicu da za odluke vlade nije presudno mišljenje većine upozorila je ovih dana predsjednica CDU-a Merkel Kancelara Schrödera, jer se jednog dana birači neće pitati je li on postupao po uputama većine, već će uspjeh njegove vladavine procjenjivati po tome u koju je situaciju doveo zemlju svojim odlukama.

Da zaključimo, što o nekom pitanju misli većina građana važna je, ali ne i presudna činjenica za donošenje odluka vlade i parlamenta.

Ž.S.

	strana
- Uvodnik urednika	2
- Prijedlog projekta hrvatskog odgojno-obrazovnog sustava za 21. stoljeće	3
- Prijedlog zakona o izmjenama i dopunama Zakona o najmu stanova	18
- Prijedlog zakona o zaštiti potrošača	26
- Prijedlog zakona o odgovornosti Republike Hrvatske za štetu uzrokovanu od pripadnika hrvatskih Oružanih i redarstvenih snaga tijekom Domovinskog rata; Prijedlog zakona o odgovornosti Republike Hrvatske za štetu nastalu u bivšoj SFRJ za koju je odgovarala bivša SFRJ; Prijedlog zakona o odgovornosti za štetu nastalu uslijed terorističkih akata i javnih demonstracija	35
- Prijedlog zakona o izmjenama Zakona o lokalnoj i područnoj (regionalnoj) samoupravi	43
- Prijedlog zakona o izmjeni i dopuni Zakona o područjima županija, gradova i općina u Republici Hrvatskoj	45
- Prijedlog zakona o izmjenama Zakona o slatkovodnom ribarstvu	47
- Prijedlog zakona o priznavanju svojih šumskog drveća i grmlja	49
- Prijedlog zakona o Leksikografskom zavodu "Miroslav Krleža"	50
- Konačni prijedlog zakona o odgovornosti pravnih osoba za kaznena djela	50
- Konačni prijedlog zakona o civilnoj službi	55
- Prijedlog i Konačni prijedlog zakona o izmjenama i dopunama Zakona o naplati dospjelih a nenaplaćenih poreza, carina, doprinosa i državnih jamstava	59
- Izvješće o radu za 2001. godinu i prvih šest mjeseci 2002. godine Komisije za vrijednosne papire	60
- Naknadno glasovanje	62
- Prijedlog odluke o izmjenama i dopunama Statuta Agencije za nadzor mirovinskih fondova i osiguranja	63
- Prijedlog odluke o razrješenju zamjenice ravnatelja Agencije za nadzor mirovinskih fondova i osiguranja	63
- Prijedlog odluke o razrješenju člana Komisije za vrijednosne papire Republike Hrvatske	63

PRIKAZ RADA:

- 29. SJEDNICE HRVATSKOGA SABORA ODRŽANE 22, 23, 24, 29, 30. I 31. SIJEČNJA
TE 5, 6. I 7. VELJAČE 2003.

PRIJEDLOG PROJEKTA HRVATSKOG ODGOJNO-OBRAZOVNOG SUSTAVA ZA 21. STOLJEĆE

Kvaliteta važnija od trajanja obrazovanja

Vlada Republike Hrvatske uputila je u saborsku raspravu Prijedlog projekta hrvatskog odgojno-obrazovnog sustava za 21. stoljeće. U raspravi, koja je trajala više sati, saborski zastupnici iznijeli su brojne primjedbe i sugestije. Većina zastupnika koja je sudjelovala u raspravi predložila je da se provedena rasprava označi kao prethodna. O Prijedlogu projekta i zaključcima zastupnici bi se trebali izjasniti početkom slijedeće, 30. sjednice Hrvatskoga sabora.

O PRIJEDLOGU

U okviru prikaza o Prijedlogu projekta hrvatskog odgojno - obrazovnog sustava za ovo stoljeće evo što je o njemu rekao dr. **Vladimir Strugar**, ministar prosvjete i športa. Po njegovim riječima, pred zastupnicima i hrvatskom javnošću nalazi se nakon 12 godina i nekoliko pokušaja dokument Vlade, koji je vizija promjena hrvatskog odgojno-obrazovnog sustava. Dokument je nastao na temelju dvaju prijedloga, a to su: 1. Konceptija promjena odgojno-obrazovnog sustava u Hrvatskoj koju je pripremila Ministarstvo prosvjete i športa i 2. Odgoj i obrazovanje: bijeli dokument o hrvatskom školstvu koji je pripremljen u Uredu za strategiju razvitka Hrvatske.

U sažetom predstavljanju prijedloga treba govoriti o njegovim stručnim odrednicama i rješenjima, te odgovoriti na tri ključna pitanja. Prvo je na temelju kojih je opredjeljena zemlje i europskih obrazovnih politika pripremljen prijedlog promjena? Drugo, što se promjenama želi ostvariti? Treće, kako ostvariti postavljene ciljeve, kratkoročno i dugoročno? Hrvatska kasni u strateškom planiranju i provedbi promjena u odgojno-

obrazovnom sustavu. Prijedlog promjena polazi od opredjeljenja kao što su hrvatski identitet, europeizacija, decentralizacija, demokratičnost, pluralizam, autonomija, međunarodni

Hrvatska kasni u strateškom planiranju i provedbi promjena u odgojno-obrazovnom sustavu.

standardi i suradnja. Prijedlog promjena respektira i ciljeve europskih obrazovnih politika. Projekt ne preslikava niti jedan strani model. Međutim, uvažavaju se dosezi znanstveno-tehnološke revolucije kao i zajednička filozofija i konceptualna osnova. Uvažavaju se i dokumenti o ljudskim pravima, pravima djeteta, pravima na kvalitetno obrazovanje i na izbor vlastitog obrazovnog puta. Promijenjen je pristup tako da se svaki element sustava i to sadržajni, kadrovski, materijalni, organizacijski promatra s obzirom na cjelinu sustava. U svakom poglavlju ili podsustavu tri su bitna dijela. Prvi dio je opis stanja i razlozi za promjene. Drugi dio je komparativni prikaz radi uočavanja glavnih tendencija u drugim zemljama. Treći je dio prijedlog rješenja.

Cjeloživotno učenje

Što mogu očekivati učenici, roditelji i društvo od predloženih promjena? Prvo, kvalitetno obrazovanje i uspjeh za sve. Drugi očekivani rezultat je da se omogućiti dostupnost obrazovanja svima. Treba omogućiti da svako dijete ostvari svoje potencijale i na vlastitom obrazovnom putu koji ne završava formalnim školovanjem, nego je učenje cjeloživotno. Hrvatska bez nepismenih bitna je zadaća kao i povećanje obrazovne razine radno sposobnog stanovništva. Podaci o

nepismenosti nisu povoljni, jer 19,5% osoba starijih od 15 godina nemaju završenu osnovnu školu. Ostvarivanje tog zadatka započet će u 2003. godini. Projekt predlaže izradu nacionalnog programa obrazovanja odraslih, jedinstven zakon i osnivanje posebno stručno-znanstvene institucije za obrazovanje odraslih.

Slijedeći cilj je usklađivanje sustava s dominantnim europskim modelima. Danas obvezno osmogodišnje obrazovanje od 39 europskih zemalja ima samo šest. Ostale imaju devet i više godina. Sve zemlje Europske unije i države kandidati za ulazak u Europsku uniju imaju najmanje devet godina obvezno obrazovanje. U sklopu tih devet ili deset godina osnovna škola najčešće traje šest godina. Sukladno tim prevladavajućim rješenjima u projektu se predlaže devet godina obvezno obrazovanje, ali i deseta godina za one koji iz bilo kojih

Od 39 europskih zemalja samo u Hrvatskoj i još šest zemalja obvezno obrazovanje traje osam godina.

razloga neće nastaviti školovanje. Predlaže se upis sa šest godina i unutarnja, a ne vanjska diferencijacija. Takvo rješenje omogućuje povećanje obrazovne razine stanovništva, zadovoljavaju se razvojne potrebe učenika, ublažavaju ili nestaju poteškoće u prijelazima. Ako se ne prihvati produljenje obveznog obrazovanja Hrvatska će ostati među malobrojnim zemljama u kojima obvezno obrazovanje traje osam godina, a to su između 39 europskih zemalja Albanija, Bosna i Hercegovina, Jugoslavija, Makedonija, Rumunjska i Turska. Odluku o toj strukturalnoj promjeni možemo donijeti samo mi.

Zalažemo se za postupne promjene u dužem razdoblju, a čiji početak i dinamika ostvarivanja ovisi o materijalnim i kadrovskim uvjetima te demografskim promjenama. Dileme o promjeni sustava trebaju riješiti studije izvodljivosti.

Slijedeći očekivani rezultat je drugačije i kvalitetnije vrednovanje rada i uspjeha. Predlaže se eksterno vrednovanje na kraju 6. i 9. razreda. Na kraju srednje škole kao novina predviđa se državna matura. Predlaže se također da se Hrvatska uključi u OECD-ov program vrednovanja znanja. Slijedeća zadaća je osuvremenjivanje obrazovanja i usavršavanje učitelja, odgajatelja, nastavnika i profesora.

Hrvatska bez nepismenih

Zalažemo se za povećano ulaganje za obrazovanje tako da za dvije ili tri godine dostignemo iznos od 5 - 6% iz bruto domaćeg proizvoda. Osim većeg izdvajanja iz državnog proračuna nužno je povezati obrazovanje, osobito srednje s gospodarstvom, jačati decentralizaciju te širiti izvore financiranja. Promjene sustava traže veća financijska sredstva. Ulaganje u obrazovanje i znanje dugoročno je najisplativija investicija. Zalažemo se

U Europi vlada pluralizam različitosti obrazovnih sustava.

za kvalitetniji postojeći sustav koji će se i pripremiti za postupne promjene. Kako? S više kratkoročnih mjera 2003. godine, a to su rasterećenje nastavnih programa, novi programi i opremanje trogodišnjih strukovnih škola, informatizacija, informatička izobrazba učitelja, ostvarivanje programa obrazovanja odraslih pod nazivom "Hrvatska bez nepismenih", zapošljavanje stručnih suradnika, stvaranje uvjeta za učenje više stranih jezika u osnovnoj školi. U pripremi su i druge studije i izvedbeni projekti kao što su državna matura, pripremanje za međunarodno vrednovanje znanja, izrada pedagoških standarda, nacionalnog kurikuluma, nastavnog plana i programa te obrazovanje učitelja. Projekt se zalaže da obrazovanje i znanje postanu prioritet društva, gospodarstva i svakog pojedinca. Obrazovanje ne smije biti generator nezaposlenosti. Predviđa se povećanje obuhvata djece ranin predškolskim odgojem i obrazovanjem sa sadašnjih 32% na barem 60% što je prosjek u

većini europskih zemalja. Zalažemo se za veći postotak završavanja studija, jer danas u redovnom roku diplomira oko 13% studenata. Predlaže se ostvarivanje primjerenijeg standarda učenika. Zalažemo se za drukčiju organizaciju škole, sa željom da se provodi cjelodnevni boravak učenika, a u perspektivi i rad u jednoj smjeni. Projekt predviđa jačanje stručne i znanstvene potrebe sustava. Projekt predviđa daljnji proces decentralizacije i primjerenu razinu autonomije škole i učitelja. Projekt se zalaže za adekvatno obrazovanje ravnatelja. O projektu su napisane i dvije recenzije, domaća i međunarodna. O ključnim rješenjima raspravljalo se i na Međunarodnoj konferenciji o obrazovanju održanoj u svibnju 2002. godine u Zagrebu.

Obrazovanje je opće dobro i javna sloboda koja pripada svima. Do novog se sustava dolazi postupno, osmišljenim koracima i bez nametanja odozgo. Potrebne su nam ispravne i hrabre odluke. Svjesni smo potrebe većeg ulaganja, straha od promjena. Svjesni smo teškoća kada se traži da promijenimo neka shvaćanja. Ovo je otvoreni dokument, otvoren za sugestije i primjedbe. Danas vrijeme posvećujemo budućnosti odgoja i obrazovanja i onih koji se školuju. Ne može biti nevažno koliko učenika i studenata uspijeva ili ne uspijeva u sustavu, kolika je razina obrazovanja stanovništva. Ne možemo dopustiti školovanje gubitnika, odrastanje mladih bez perspektive. Pozitivno mišlje-

Predlaže se opisno ocjenjivanje u početku obrazovanja, a kombinirano i brojčano kasnije. Čemu opet eksperimentirati kada je jedno takvo iskustvo neslavno završilo?

nje i sugestije da se nešto promijeni i popravi normalna su očekivanja. O tome ovisi hoćemo li brže ili sporije hvatati korak s razvijenim zemljama. Međutim i negativno mišljenje oslikat će naše trenutno raspoloženje za promjenama ili anticipiranje budućnosti. Negativnim bismo mišljenjima na duže vrijeme samo odložili donošenje rješenja. To će se rješenje morati ipak tražiti. Dokument u tom smislu daje mogući putokaz pa neka bude izazov našoj stručnosti, slobodi i odgovornosti, rekao je dr. Vladimir Strugar.

RADNA TIJELA

U raspravi **Odbora za obrazovanje, znanost i kulturu** konstatirano je da Prijedlog projekta nije ponudio prihvatljiva rješenja promjena u odgojno-obrazovnom sustavu. Naročito spornim i neutemeljenim ocijenjen je prijedlog osnovnoškolskog modela 3+3+3. Uvođenje tog modela zahtijevao bi ogromna financijska sredstva, a korist je izrazito upitna. Argumenti predlagatelja za uvođenje tog modela ne ukazuju da bi on bio kvalitetniji od tradicionalnog modela 4+4. Primjeri u drugim srednjoeuropskim zemljama pokazuju da je moguće efikasno produženje trajanja obveznog obrazovanja i bez takvih krupnih organizacijskih promjena. Nadalje, takva strukturna reforma ne zahtijeva se i ne preporučuje ni u jednom međunarodnom dokumentu o obrazovanju. Naprotiv, svi dokumenti ističu važnost podizanja kvalitete i govore protiv gubljenja vremena, energije i sredstava na organizacijske promjene.

Drugi sporan i po mišljenju većine sudionika rasprave štetan prijedlog jest da učitelji razredne nastave preuzmu i predmetnu nastavu. Tvrdnja da profesori koji završavaju nastavničke fakultete (filozofski, prirodoslovno-matematički, umjetničke akademije) nemaju dobro pedagoško obrazovanje nipošto ne stoji. Kad bi ta tvrdnja i bila točna pravo bi rješenje bilo kvalitetnije pedagoško obrazovanje tih nastavnika, a ne davanje izrazite prednosti pedagogiji pred strukom. Posebno je kao sasvim pogrešna, netočna i opasna ocijenjena tvrdnja autora prijedloga projekta da je viša stručnost nastavnika krivac za nestručnu izvedbu nastave.

Kao neprihvatljivo i neutemeljeno je ocijenjeno i široko uvođenje opisnog umjesto brojčanog ocjenjivanja.

Ocijenjeno je da niti uklanjanjem navedenih spornih elemenata Prijedlog projekta ne bi postao prihvatljiv, jer sadrži izuzetno velik broj neutemeljenih pa čak i potpuno pogrešnih odlomaka. Prijedlog projekta ocijenjen je kao pogrešan i u ideji i u metodologiji i u predloženoj izvedbi.

Nakon rasprave Odbor je jednoglasno donio zaključke. Prvo, predlaže se da se o Prijedlogu projekta provede prethodna rasprava. Drugo, Odbor smatra da su nužne promjene u sustavu obrazovanja. Međutim, umjesto inzistiranja na organizacijskim promjenama hrvatskom

je obrazovnom sustavu nužno slijedeće:

- trajna briga u cilju poboljšanja i modernizacije nastavnih planova i programa, s posebnim naglaskom na učenju stranih jezika, te informatičkoj i funkcionalnoj pismenosti;
- kvalitetniji znanstveno utemeljeni i stručno-metodički primjereni udžbenici odabrani prema jasno i precizno propisanim pedagoškim i psihološkim standardima;

- bolja opremljenost škola;
- podizanje kvalitete obrazovanja učitelja i profesora i u stručnom i u metodičkom i u pedagoško-psihološkom pogledu;

- dugoročni plan postupnog podizanja životnog standarda u nastavničkoj djelatnosti, kako bi se za to zanimanje privukli što kvalitetniji mladi kadrovi.

Treće, neprihvatanje Prijedloga projekta u ovom tekstu ne bi smjelo ponovno odgoditi uvođenje državne mature, nego treba odmah pristupiti realizaciji tog projekta. Treba razmisliti i o uvođenju tzv. male mature, također na državnoj razini.

RASPRAVA

Nakon uvodnog izlaganja ministra prosvjete i športa dr. **Vladimira Strugara** i izvješća predsjednika Odbora za obrazovanje, znanost i kulturu dr. **Hrvoja Kraljevića**, što je upravo prikazano, riječ je u ime Kluba zastupnika Hrvatskog bloka imala **Zdravka Bušić (HB)**. Ona je upozorila da Prijedlog ovog projekta zavređuje sustavnu i detaljnu analizu. Činjenica je da svi želimo imati kvalitetan sustav obrazovanja i odgoja za 21. stoljeće koji će pridonijeti kreativnom razvoju pojedinca i društva. Predlagatelji projekta zagovaraju postizanje konsenzusa. Međutim, priloženi elaborat ne samo da ne pruža nikakvu osnovu za konsenzus nego može poslužiti kao paradigma neosmišljenoga programa. Predlagatelji nisu proveli analizu postojećeg obrazovnog sustava u Hrvatskoj. Paušalna je tvrdnja da pokušaji reforme u proteklih deset godina nisu imali uspjeha.

Predlagatelji navode tri glavna razloga za korjenitu promjenu odgojno-obrazovnog sustava. To su: rasprostriranje informatičkih i komunikacijskih tehnologija, ubrzana znanstvena i tehnološka otkrića, inovacije, globalizacija.

Navedeni razlozi ne mogu poslužiti kao argument za korjenitu reformu obrazovnog sustava. Naše školstvo treba pazljivo pratiti razvoj informacijskih i komunikacijskih tehnologija i sukladno tome provoditi informatizaciju u školama. Znanstvena i tehnološka otkrića ne treba uzimati kao nužan razlog za posvemašnju promjenu sustava školstva nego prvenstveno za moderniziranje udžbenika. Globalizacija je sporan pojam. Ima velik broj zagovornika, ali u novije vrijeme i sve više onih koji postavljaju pitanja i suprotstavljaju se tom trendu. U pogledu kulture, književnosti, umjetnosti i obrazovanja operirati s pojmom globalizacije nije sretno rješenje. U Europi ne vlada istovjetan sustav školovanja. U većini zemalja osnovno i srednje obrazovanje traje 12 godina. Prijedlog školovanja od 13 godina pri čemu osnovno školovanje traje 6 godina, obvezno školovanje 9 godina, a viša srednja škola traje 4 godine, nema jasnog utemeljenja u obrazovnom sustavu zemalja Europske unije. U Europi vlada pluralizam različitosti obrazovnih sustava.

Kaotičan koncept

Kao razlog za donošenje odluke o promjeni obrazovnog sustava navedena je i tvrdnja da postojeći planovi i programi "nisu u skladu s razvojnim potrebama djece". U elaboratu ne vidimo nikakve brojčane podatke iz kojih bi bilo vidljivo kako sadašnji sustav školstva nije u skladu s kognitivnim razvojem djece.

Začuduje činjenica da ovim projektom nisu ponudena prihvatljiva i obrazložena rješenja brojnih problema s kojim se danas suočava hrvatsko školstvo. Problemi ostaju, poteškoće će biti još veće, posebice ako se usvoji ovaj kaotični, nepromišljeni i nerazrađeni projekt školstva. Neracionalna i skupa mreža programa, nizak obrazovni standard, nedovoljna opremljenost školskih radionica i praktičnoga, nedovoljna stručna osposobljenost nastavnog osoblja, zastarjela metodika nastave naša su zbilja.

Postavlja se i pitanje je li doista jedini problem u činjenici da nemamo ni jedan znanstveni institut za obrazovanje. Imamo dva instituta za društvena istraživanja. Zašto se ne sugerira znanstvenicima u tim institutima da provedu sustavna istraživanja o stanju školstva i visoke naobrazbe? Ili možda predlagatelji

žele osnovati još neki znanstveni institut za obrazovanje?

Rječnik predloženog projekta umnogome podsjeća na već pomalo zaboravljenu frazeologiju. Sintagma vizija sustava odgoja podsjeća na vizije već vidjenih eksperimenata. Tko se još ne sjeća one famozne Šuvarove reforme. Danas nam se nudi novi prijedlog za 21. stoljeće. Hvala lijepa, ne možemo prihvatiti. Slažemo se da je visoku naobrazbu potrebno usuglasiti s bolonjskom deklaracijom iz 1999. godine. Međutim, radnu verziju Prijedloga zakona o visokom školstvu i Zakona o znanstveno-istraživačkoj djelatnosti u raspravama odbacila je cjelokupna znanstvena zajednica. Čak je i sindikat visokog školstva dao negativno mišljenje. Ovdje su osnovne smjernice Prijedloga zakona o visokom školstvu iznesene u šestom poglavlju. O ovome se očitovala Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti. Ministar Vladimir Strugar trebao se očitovati o tome. Naš je prijedlog da se formiraju stručne radne skupine koje će napraviti sustavnu analizu školstva i visoke naobrazbe, razmotriti potrebu njihove preinake i mogućnosti usuglašavanja sa suvremenim edukativnim konceptima u europskim državama, zaključila je Zdravka Bušić.

Nemoguće projektiranje obrazovanja za čitavo stoljeće

Pred nama je dokument koji je ambiciozno nazvan projekt hrvatskog odgojno-obrazovnog sustava za 21. stoljeće. Moram odmah reći da je nemoguće projektiranje obrazovanja za čitavo jedno stoljeće, ustvrdio je u ime Kluba zastupnika HSL-a **Želimir Janjić (HSL)**. Na dokumentu se dugo radilo, vjerojatno potrošilo dosta novca. Ima preko 200 stranica što bi trebalo ukazivati na ozbiljnost rada. Radili su ga uglavnom profesionalni reformatori, koji su to činili prije 30 i 15 godina. Angažiralo ih je Ministarstvo prosvjete i športa.

Predlagatelj je dokument podijelio u nekoliko dijelova. Prvi dio govori o ranom odgoju i obrazovanju. Polazi se od konstatacije da kod nas tek 32% djece pohađa vrtiće, dok je to u zemljama Europske unije oko 70 do čak 100%. Želi se reći da broj vrtića treba povećati te povećati broj djece u njima. Međutim, taj cilj nećemo ostvariti nikakvim strategijama niti apelima. Osnivači tih ustanova su jedi-

nice lokalne samouprave koje teško namiču sredstva za održavanje postojećeg stanja. Za ulaganja novca uglavnom nemaju. Boravak djeteta u vrtiću treba platiti. Među 370.000 nezaposlenih veliki je broj roditelja koji nemaju čime platiti. Iznimka je možda Zagreb, eventualno još neki grad. Međutim ako se aktualna gradska vlast oglašuje o potrebe građana otvorena je mogućnost privatnoj inicijativi. U Zagrebu je 30.884 djece u vrtiću, a još 1.300 čeka mjesto. Program predškolskog minimuma provodi se u visokom postotku, a nema nikakvih opravdanja da se i bez ovoga dokumenta ne provodi u potpunosti.

Švedski model neprihvatljiv

Predložena rješenja za osnovno obrazovanje izazvala su najviše prijava u stručnoj i široj javnosti. U državi su 893 matične škole i 1.270 područnih, 411.700 učenika pohađa nastavu. U jednoj smjeni radi 23,5% škola, u dvije smjene 70,5% škola, a u tri smjene 6% škola. Zaposleno je 31.300 učitelja i 10.300 nastavnog osoblja. Iz ovih podataka razvidno je da se radi o ogromnom pogonu.

Predlažu se značajne promjene. Švedski model, koji se ovdje predlaže, za Klub zastupnika HSLŠ-a je neprihvatljiv. Ovako radikalni zahtjev koji zahtijeva velike materijalne i kadrovske resurse implicirao bi brojne probleme koje u dogledno vrijeme ne bismo mogli kvalitetno riješiti.

Za zadržavanje smo postojećega modela. Smatramo ga dobrim, ali ga treba dograđivati. A što se tiče dilema oko trajanja obveznog obrazovanja nemamo ništa protiv da to bude 9 ili 10 godina. Dakle, da se prva ili druga godina srednje škole smatra dijelom obvezne.

Reformu na svojim leđima moraju iznijeti nastavnici, a ne kabinetski eksperimentatori.

Koliko bi trebalo zaposliti novih kadrova, ima li ih školovanih i u konačnici, koliko bi to sve koštalo? U ovom dokumentu takvih podataka nema. Predlaže se učenje stranog jezika od 1. razreda. Realnost je da u sadašnjem sustavu, kada se strani jezik uči od 4. razreda, kadra kronično nema. Na otocima u slabije naseljenim područjima strani jezik

predaju konobari, a u najboljem slučaju gimnazijalci. Strane jezike treba uvesti od 1. razreda, ali to treba temeljito i dobro pripremiti. Isti je slučaj i s prijedlogom da se uvede informatičko obrazovanje kao obavezan predmet. Naša realnost je slijedeća. Škole se informatički opremaju, a oprema se slabo koristi. Nabavku informatičke opreme ne prati dobro osmišljen program obvezne edukacije učitelja, pa korištenje informatičke opreme puno puta izostaje. Raskorak između onoga gdje smo sada i onoga što se ovim dokumentom želi prevelik je i nerealan.

Predlaže se opisno ocjenjivanje u početku osnovnog obrazovanja, a kombinirano i brojčano kasnije. Čemu opet eksperimentirati kada znamo kakvo je jedno takvo iskustvo neslavno završilo? Ovim prijedlogom želi se afirmirati metodika i nadrediti je struci. Po ocjeni predlagatelja trebalo bi proširiti prostor učiteljima i u predmetnoj nastavi, a suziti prostor onima koji studij završavaju na nastavničkim fakultetima. U HSLŠ-u ne dijelimo to mišljenje. Smatramo da metodika ne može dominirati nad strukom.

Revizija nastavnih planova potrebna je kao i promjena nastavnih programa. Novi kurikulum potrebno je donijeti što prije, a za to ne treba nikakva strategija. U srednjem obrazovanju najviše problema je u strukovnom obrazovanju. Obrazovanje je manjkavo zbog izuzetno slabe opremljenosti školskih radionica, a dvojni sustav koji je prenesen iz Bavorske još ne daje rezultate. Državnu maturu svakako treba uvesti. Poželjno je obrazovanje odraslih. U svijetu se sve više opredjeljuju za cjeloživotno učenje. Nema razloga da i naše opredjeljenje ne bude takvo.

HSLŠ je uvijek isticao da postojeće formalno obrazovanje za upravljanje u ustanovama, dakle ravnatelja nije dostatno. Nedostaju znanja iz područja školskog menadžmenta. Nadalje, svakako treba poticati privatno i alternativno školstvo. Predlagatelj ovog dokumenta ništa nije rekao o Ministarstvu prosvjete i športa. Tu su potrebne promjene, jer Ministarstvo funkcionira loše. Zakonski prijedlozi što dolaze iz Ministarstva pred Hrvatski sabor u pravilu su loši. Ministarstvo ima 250 zaposlenih, a na projektima rade brojni vanjski suradnici i umirovljenici. Službe u Ministarstvu su nedjelotvorne. HSLŠ smatra da ne bi bilo loše kada bi se

objedinili u jedno ministarstvo Ministarstvo prosvjete i športa i Ministarstvo znanosti i kulture, zaključio je **Željko Janjić**.

Jadno stanje školstva

U poplavi tema kojima se u protekle tri godine bavio ovaj visoki dom pojavljuje se u posljednjoj godini mandata tema koja zaslužuje svu pozornost ne samo Hrvatskoga sabora i Vlade već i svakog građanina ove zemlje, ustvrdio je u ime Kluba zastupnika SDP-a **Zlatko Šešelj (SDP)**. Nema u državi, a ni među zastupnicima nikoga kojega aktualna tema strateškog promišljanja obrazovnog sustava za 21. stoljeće nije potakla na razmišljanja. Sabor nema konačnu riječ pri izradi ovog dokumenta, jer to je dokument Vlade.

Jadno stanje našeg školstva, a to podrazumijeva ne samo materijalnu neimaštinu i alarmantno zaostajanje za suvremenim obrazovnim tehnologijama već i neprimjerene plaće učitelja i nastavnika već je postalo otrcana fraza da se na nju više nitko ni ne obazire. Međutim, ta fraza iz dana u dan postaje sve kobnija za budućnost ove zemlje jer će u globalnom natjecanju samo jedna sirovina pripadati svakom narodu i državi, a to je ljudsko znanje.

Polazišta su predloženih promjena cjeloživotno učenje, kvalitetno obrazovanje za sve i društvo koje uči.

Školom su danas nezadovoljni svi, učenici, roditelji, nastavnici, zajednica. SDP-u i drugima ovo je potpuno jasno. Stoga SDP svesrdno podržava sve ono što će omogućiti da u veliki svijet ne ulazimo kao radna snaga za najjednostavnije poslove, već kao obrazovani ljudi sposobni na ravnopravnu utrku s najboljima. Mi vjerujemo da je društvo koje uči jedini put za sve nas. S obzirom na današnje stanje našeg odgojno-obrazovnog sustava jasno je da se nalazimo pred neminovnim promjenama. Da bi promjene tromog i složenog sustava bile moguće, postoje neke pretpostavke. Jedna od pretpostavki je znanstveno evaluiranje sadašnjeg stanja. Toga nigdje nema, pa čudi hrabrost radikalnog zadiranja u postojeći organizacijski ustroj školstva a da nemamo ni najosnovnije odgovore na pitanja što u obrazovnom sustavu ne

štima. Druga pretpostavka od koje pri promišljanju reformi treba krenuti je pitanje jesmo li i u kojoj mjeri sposobni za promjene sustava, odnosno koliki nam je reformski kapacitet. Reformu u krajnjoj liniji na svojim leđima moraju iznijeti nastavnici, a ne kabinetski eksperimentatori. Nastavnici su već umorni od pokušaja i promašaja. Kada govorimo o reformskom kapacitetu, otvara se pitanje, imamo li za sve ovo i dosta para. Samo jedna generacija učenika u sadašnjim krajnje neprimjerenim materijalnim uvjetima košta državu oko pola milijarde kuna. A u materijalu koji nam je prezentiran razmećemo se i razbacujemo rastezanjem školskog sustava. Dakako, cijena ne bi bila problem, kad bismo imali razloga za to rastezanje i kad bismo za tu cijenu dobili novu kvalitetu.

Program reforme pisan je tako kao da od nas počinje svijet i kao da život ne teče nekim svojim putem. Jasno je da će generacija učenika koja je ove godine upisala prvi razred osnovne škole još 12 godina ići u postojeću školu, a vjerojatno i još nekoliko generacija koje će se upisati slijedećih godina. Stoga je potrebno razmišljati o tome da se i za taj golem broj učenika što hitnije osmisli bolja škola.

Opasne revolucionarne promjene

Još prije četiri godine rekli smo da promjene moraju ići u dva pravca. Prvi je sanacija sadašnjeg školstva, a drugi skup promjena koji treba pomno i oprezno smišljati, primjenjivati i pratiti. U SDP-u smatramo da su revolucionarne promjene potres u cijelom sustavu i radikalno ukidanje izuzetno opasne. S jedne strane zbog toga, što mogu čak i na dulji rok potpuno razoriti sve ono što čini sustav. A s druge strane, poučeni metodama i postupcima reforme iz 70-tih zato što nema nikakvih jamstava da će predložene radikalne promjene uopće uhvatiti korijene, uspjeti. Nažalost nismo Švedska, pa je gotovo besmisleno pomišljati da će puko prevođenje njihova sustava u nas uroditi ikakvim plodom.

Pretpostavka je također da će pomna analiza postojećeg stanja dati odgovor na pitanje što zapravo treba mijenjati, a što može i mora ostati nepromijenjeno. Javna rasprava ukazala je da predloženi projekt potresa ono za što većina misli da ne

treba tresti, organizacijsku strukturu. A sadržajni aspekt promjena nekako ostaje u drugom planu. U SDP-u smo uvjereni da je prioritet promjena na sadržaju, dok su organizacijske sheme podnošljive i u postojećim okvirima. Većina prosvjetne javnosti misli isto. Smatramo da je inzistiranje na tumbanju organizacijskih oblika napose u osnovnoj školi, te širenje tzv. razredne

Državna matura izuzetno je važna novina. Ona bi trebala potpuno ili djelomično zamijeniti prijemni ispit na fakultetu.

nastave nedostatak ovog dokumenta. Naša razmišljanja o promjenama u školstvu uključivala su i nužnost konsenzusa. Dosadašnja iskustva, a ni ovaj dokument nije u tome izuzetak, to načelo uopće nisu uključivala. Mislimo da je strpljivim razgovorima moguće doći do točaka konsenzusa. Ovaj dokument prošao je čak tri metarmofoze u svom javnom pohodu i u svakome je prošao kao bos po trnju. Polovicom 2000. godine nastao je prvi dokument. U raspravi među stručnjacima doživio je brodolom. Nova verzija pojavila se u saborskim labirintima prošle godine, pod nazivom "izvorišta". Ovo je treća epifanija iste priče. Detalji su promijenjeni, no bitna je postavka ostala neslomljiva, a to je kidanje organizacijske strukture osnovne škole. Umjesto težnje za konsenzusom pokazalo se da je važnije oglušiti se na primjedbe, pa je tako ovaj dokument kao i njegove ranije izvedbe doživio opće osporavanje. Klub zastupnika SDP-a prijedloge organizacijskih rješenja za osnovnu školu smatra nepotrebnim kao i druge promjene koje proizlaze iz te predložene organizacijske sheme. U prvi plan moraju doći one mjere koje teže sadržajnom sređivanju sustava i njegovom inoviranju, te osposobljavanju sustava da se prilagođava svijetu brzih promjena u kojima će mladi ljudi živjeti. Predlažemo stoga da se napravi novi tekst koji će uzeti u obzir da je u javnoj raspravi i ovdje u Hrvatskom saboru došlo do konsenzusa oko nekih pitanja, a to je odbacivanje predložene organizacije devetogodišnje osnovne škole, predloženog sustava edukacije nastavnika, predloženog proširenja kompetencije učitelja

razredne nastave na još dvije godine te niz drugih tema, rekao je Zlatko Šešelj.

Hrvatska dramatično zaostaje u promjenama

Klub zastupnika HSS-a drži da je ovaj projekt trebao biti donesen još prije, ponajviše zato jer sadašnji sustav ne daje kvalitetne odgovore na izazove odgoja i obrazovanja u 21. stoljeću. Rekao je to u ime Kluba **Miroslav Furdek (HSS)** te naglasio da su današnjim sustavom nezadovoljni učitelji, nastavnici i profesori. Nezadovoljni su svojim položajem i vrednovanjem u društvu i svojim materijalnim statusom. Nezadovoljni su roditelji jer su izloženi stalnim stresovima, od upisa djece u vrtiće do polaska u osnovnu školu, prelaska iz razredne u predmetnu nastavu, potom upisa u srednju školu i na fakultet. Nezadovoljna su djeca odnosno đaci. Zatrpani su brdom podataka, bez ikakvog su utjecaja na nastavni plan i program, imaju premalo izbornih predmeta. Nezadovoljno je društvo u cjelini.

Model s devet godina obvezne škole nosi zamku rane izbornosti.

U sustavu ima blizu 850.000 polaznika, 62.500 zaposlenih. Oko 50% građana Hrvatske neposredno je zainteresirano za proces odgoja i obrazovanja u školama. Školstvo je najvažniji sustav za budućnost nacije u razvijenim zemljama, pa isto tako i za Hrvatsku gdje su odgoj i obrazovanje strateški, razvojni prioriteti, a zajedno sa znanošću i glavni razvojni čimbenici. Hrvatska je od stjecanja samostalnosti a i ranije pokušala osmisliti projekt novog odgojno-obrazovnog sustava. Mnogi pokušaji nisu dali rezultata. Hrvatska stoga dramatično zaostaje u planiranju i provođenju promjena u usporedbi s razvijenim zemljama i zemljama u tranziciji.

Ovaj dokument rezultat je rada stručnih povjerenstava i Ureda za strategiju razvitka. Konceptualna su polazišta predloženih promjena cjeloživotno učenje, kvalitetno obrazovanje za sve i društvo koje uči. HSS ovaj prijedlog Vlade prihvaća kao otvoreni dokument za sve stručne i argumentirane primjedbe. Novi odgojno-

obrazovni sustav trebao bi uvažavati sljedeća polazišta: demokratičnost, decentralizaciju i autonomiju, pluralizam i globalizaciju te međunarodne standarde znanja i suradnje. Koji su očekivani rezultati prema ovom projektu? To su kvalitetno obrazovanje za sve na temelju nacionalnog kurikuluma. Hrvatska bez nepismenih, zatim veći postotak visoko obrazovanog stanovništva, usklađivanje sustava s europskim modelima, horizontalna i vertikalna prohodnost. Vrlo je bitno interno, eksterno i međunarodno vrednovanje i postignuća učenika, a u sklopu toga to je uvođenje državne mature. Osim toga, promjene bi trebale omogućiti bolji materijalni i društveni položaj učitelja. Navedena očekivanja su za Klub zastupnika HSS-a dovoljan argument za prihvaćanje ovog prijedloga ali i za ustrajnost u realizaciji, kada i ako ga prihvatimo. Uspjeh promjena prvenstveno ovisi o tome koliko rezultati zadovoljavaju potrebe interesa u prvom redu učenika, zatim nastavnika pa roditelja. Zadovoljni smo što se planira promjene provoditi postupno uz stalnu evaluaciju sustava. Dokument detaljno iznosi sadašnje stanje, razloge za promjenu, iskustva zemalja Europske unije i tranzicije te prijedlog promjena.

Državna matura

Prema prijedlogu uvodi se obvezno devetogodišnje školovanje odnosno 12 ili 13-godišnje školovanje tzv. predtercijalno koje je bitna novina. Prijedlog je da osnovno školovanje traje 6 godina, obvezno 9 s tim da se svakom učeniku osigura stjecanje prvog zanimanja, tj. završetak neke srednje škole. Naime, ukoliko se ne upiše u tro ili četverogodišnju školu dužan je završiti tzv. desetu obveznu godinu. To je model koji uz određene preinake u strukturnom smislu može dati kvalitetna rješenja. Prijedlog ne nudi puko produženje školovanja već bitne kvalitativne i kvantitativne izmjene sustava školovanja, nastavnog plana i programa ili kurikulum. Državna matura izuzetno je važna novina. Ona bi trebala potpuno ili djelomično zamijeniti prijemni ispit na fakultetu. Model se pokazao dobrim u susjednoj Sloveniji.

Naš današnji obrazovni sustav, naglasio je Miroslav Furdek, nije sposoban odgovoriti na izazove koje pred njega postavlja razvoj gospodarstva, nauke i struke. Sustav je

potrebno mijenjati. Klub zastupnika HSS-a misli da predložene promjene odgojno-obrazovnog sustava nude kvalitetna rješenja zasnovana na stručnim mišljenjima i argumentima. Postupno u razdoblju od više godina uz izradu studija izvodljivosti i provedbenih studija treba dovesti do promjena sustava. Ovaj prijedlog podržavamo. Reforme traže povećanje financijskih sredstava. Otpori u sustavu i izvan njega nisu ništa novo i neuobičajeno.

U ime Kluba zastupnika HDZ-a **Nevio Šetić (HDZ)** podržao je prijedlog Odbora za obrazovanje, znanost i kulturu da ovo bude prethodno čitanje dokumenta. Glede sadržaja strateškog dokumenta stručna i politička javnost potpuno je podijeljena. U javnosti vlada konfuzija i zabrinutost. Uz to na javnim tribinama ovaj je prijedlog argumentirano osporen. Tako je bilo i na nedavnoj tematskoj tribini, raspravi u matičnom odboru u Hrvatskome saboru. Nagativno je mišljenje dao i matični odbor. Tu je i inicijativa više stotina istaknutih hrvatskih intelektualaca od čega čak 117 akademika. I Predsjedništvo HAZU-a zatražilo je da se povede daljnja rasprava o ovome dokumentu.

Nitko nema ništa protiv da se u Hrvatskom saboru donese strategija hrvatskog školstva. Štoviše ona je potrebna, ali potreban je veći stručni i politički konsenzus kojega nema. Zato vratimo ovaj prijedlog s našim prijedlozima i primjedbama iz rasprave na stručnu doradu Ministarstvu i otvorimo nove javne, stručne rasprave i ocjene, pa onda odlučimo.

Model 3+3+3

Naše konkretne primjedbe, rekao je **Nevio Šetić**, odnose se na općenite i stručno-strateške. Predloženi materijal doživljavamo kao kompilaciju različitih europskih sustava i iskustava bez precizne razrade, posebno programskih i stručno-pedagoških, prostornih, financijskih i drugih mjerila njihove prilagodbe u hrvatskoj stvarnosti. Dokumentom dominira teoretski konstruktivizam, što projekt u mnogočemu čini neprijemljivim. To upućuje na zaključak kako se projekt bavi formom a ne sadržajem odgoja i naobrazbe. Novim organizacijskim zahvatom ne rješava se kvaliteta hrvatskog školstva. Dokument ne daje odgovor kako će hrvatski sustav odgoja i naobrazbe trajno osigurati brze i stalne pro-

mjene u hrvatskom školstvu, što jest filozofija obrazovanja 21. stoljeća. Dalje, u projektu previše je prostora posvećeno ocjeni sadašnjeg stanja s time da nije dana ocjena programa odnosno sadržaja obrazovanja. Zbog propusta nad ovim dokumentom s pravom visi strah od tzv. sindroma Stipe Šuvara. U pravu su svi oni koji upozoravaju na oprez i traže jasne garancije za uspjeh primjene ovih sveobuhvatnih promjena.

Ljudi u školstvu i znanosti zaostaju u plaćama u odnosu na pravosuđe, zdravstvo i druge djelatnosti koje se financiraju iz državnog proračuna.

U javnosti dokument je otvorio niz stručno-strateških polemika. Prije svega oko modela budućeg školstva ali osobito i oko pitanja rješenja nastavnih programa, obrazovanja učitelja. Držimo neprihvatljivim na ovaj način mijenjati dosadašnji model školstva i uvesti model u kojem bi osnovna škola trajala 6 godina, niža srednja škola 3, dakle ukupno obvezno obrazovanje 9 godina i gdje bi se u osnovnu školu uvelo opisno ocjenjivanje. U projektu nije stručno elaborirana bitna razlika između dosadašnjeg modela 4+4 i ovog zacrtanog. Novi prijedlog modela obveznog obrazovanja 3+3+3 nije precizno razrađen. Ima puno upitnika s točke budućeg programa učitelja, učenika, školskih zgrada, mogućnosti ostvarenja promjena, rana izbornost. Točne su primjedbe kako je model školstva 3+3+3 motiviran ciljem da učiteljska akademija ubuduće bude ona koja će obrazovati učitelje za osnovnu školu. Model školstva kakav je predložen nosi zamku rane izbornosti. Umjesto kao što je sada u 14. i 15. godini, učenici bi već u 12. godini odlučivali i birali svoju budućnost. Trebali bi osigurati takvo obvezno hrvatsko školstvo da svi učenici dobiju isti sadržaj do 15, 16 godina upravo zbog perspektiva koje im dalje osiguravamo. To je naša temeljna primjedba. Ne protivimo se prohodnosti, ali stoji činjenica da počinju prve diferencijacije već sa 12 godina. Moguće je na postojećem modelu školovanja bolje riješiti pitanje tzv. obveznog školovanja na način da se ono produljuje na 9-ti i 10-ti razred, odnosno na prvi i drugi

razred srednje škole u sklopu modela 4+4+4. Tu treba nastaviti tražiti rješenja.

Za ovako krupne promjene nužan je znatno veći novac od dosadašnjeg. Vlada je veći novac školstvu obećala na početku mandata, a ništa bitno nije učinila. Prosvjetni radnici prisiljeni su štrajkati. Ova vlast uopće ne misli ozbiljno povećati ulaganja u školstvo bez čega nema nikakvih stvarnih promjena. To nas uvjerava da ovaj prijedlog nije prijedlog stvarne akcije nego mrtvo slovo na papiru. U vezi s naobrazbom hrvatskih nacionalnih manjina u susjednim zemljama u dokumentu ima samo jedna stranica. Isto je i s hrvatskom nastavom u inozemstvu.

Klub zastupnika HDZ-a smatra da u ovakvim našim uvjetima nije dobro promijeniti postojeći model obrazovanja, već treba u postojećem modelu s više novca i uključivanjem najkvalitetnijih stručnjaka poboljšati položaj učitelja i profesora te kvalitetu obrazovanja. Mislimo da postoje ogromne rezerve gdje se može izravno raditi na trenutnom poboljšanju iznutra. Moguća je smisljena harmonizacija sustava hrvatskog školstva s europskim modelima. Dalje, potrebno je ubrzano povećanje razine opće obrazovanosti stanovništva. Traži se i rješenje za veću efikasnost rada u sustavu odgoja i obrazovanja. To se može činiti i bez ovog dokumenta.

Klub zastupnika HDZ-a protivni se prihvaćanju ovog prijedloga. Podupiremo njegovo upućivanje na daljnju stručnu obradu i pripremu za konačno prihvaćanje u Hrvatskome saboru, zaključio je Nevio Šetić.

Teror pedagogije

U ime Kluba zastupnika LS-a govorio je **Zlatko Kramarić (LS)**. Imamo osjećaj, rekao je on, da kada raspravljamo o Prijedlogu projekta hrvatskog odgojno-obrazovnog sustava za 21. stoljeće da je to možda trebalo obaviti krajem 90-tih godina prošlog stoljeća. Kada se spomene da nešto donosimo za cijelo stoljeće to je malo pretenciozno. Cijela rasprava svjedoči da je javnost itekako senzibilizirana i da predlagateljima nije bilo jednostavno da zadovolje sve sudionike. Građani ove zemlje puno su tih reformskih promjena pretrpjeli. Mnoge od njih bile su ideološki obojene. Mislimo da dolaze vremena kada možemo sasvim drugačije pristupiti i kada pokušavamo tražiti prave odgovore.

U ovom vrlo opsežnom prijedlogu projekta treba vidjeti što to mi zapravo želimo. I ono što želimo moramo biti sigurni da ćemo i ostvariti, jer postoji dosta velika opasnost ako promašimo sada na početku, u startu. Vidjeli smo da se poslije reforme iz 70-tih godina dogodilo da je nivo obrazovanja budućih studenata koji su dolazili iz srednjih škola bio puno niži nego što je bio prije te reforme. Znači negativni su rezultati vrlo brzo

Učenici su preopterećeni. Građiva ima mnogo. Djeca često ne mogu odrediti što iz velike količine informacija treba usvojiti.

vidljivi. Naš obrazovni standard bio je pao, pa ga je trebalo vrlo brzo mijenjati. Ako se nešto mijenja, onda moramo znati zašto se mijenja. S druge strane očito da promjene dolaze iz određenih pokazatelja. Ti pokazatelji trebali bi biti argumentirani, moralo bi ih se klasificirati. Također, moramo biti svjesni uvjeta u kojima se te promjene događaju. Postotak koji se iz državnog proračuna izdvaja za školstvo je nedopustiv. Ministar prosvjete i športa je ni kriv ni dužan na neki način simbol preko kojeg se prelama sav bijes ljudi koji sudjeluju u odgojno-obrazovnom procesu. Ovega momenta ljudi u školstvu i znanosti zaostaju s plaćama u odnosu na pravosuđe, zdravstvo i druge djelatnosti koje su također na državnom proračunu. Zato kada se kreće u reformu onda i o tim uvjetima treba voditi računa. I treba voditi računa koliko postoji spremnost da damo potporu opravdanim zahtjevima za promjenu određenih odnosa unutar naše Vlade. Učitelji, nastavnici, profesori i znanstvenici su potplaćeni u odnosu na druga zanimanja koja su također na proračunu. To bi čak površna analiza pokazala. Možda upravo takvo potcijenjeno materijalno stanje proizvodi sve one negativnosti s kojima se u školama suočavamo. Vrlo je važno pitanje što se očekuje od ove reforme. Unaprijed bi morali predvidjeti sve pozitivne ali i negativne implikacije reforme. Znači mora se odgovoriti na pitanje što se postiže promjenama odgojno-obrazovnog sustava, koga sve treba obrazovati, kada i kako. I kako povezati školu i život. Ne tako davno bilo je ideja o povezivanju tvornice i škole. To

pokazuje visoku ideologiziranost te reforme i ljudi koji su je provodili.

Važno je pitanje tko je u svemu ovome sudjelovao i tko su glavni tvorci ovoga vrlo opsežnog materijala. Kada uzmemo te stručne timove čini se da je doista teror pedagogije možda malo previsok. Nedopustivo je da ne sudjeluju stručnjaci iz drugih humanističkih disciplina, a ni prilog prirodnjaka čini se nije dostatan.

Kriva interpretacija

Potom je Zlatko Kramarić podsjetio na stavove Odbora za obrazovanje, znanost i kulturu u kojima se među ostalim navodi da je sporan i štetan prijedlog prema kojemu bi učitelji razredne nastave trebali preuzeti predmetnu nastavu. Tvrdnja da profesori koji završavaju nastavničke fakultete, filozofski, prirodoslovno-matematički, umjetničke akademije, nemaju dobro pedagoško obrazovanje, nipošto ne stoji. A kad bi bilo točno pravo bi rješenje bilo kvalitetnije pedagoško obrazovanje tih nastavnika. Odbor također kaže: "Posebno je kao sasvim pogrešna i u svojoj biti netočna i opasna ocijenjena tvrdnja autora ovoga prijedloga projekta da je viša stručnost nastavnika krivac za nestručnu izvedbu nastave".

U ovom dokumentu, kao nikad do sada, respektabilno se tretira manjinska problematika odgoja i obrazovanja.

Vrlo je važno, a u ovom prijedlogu nedostaje, to da se Hrvatska nije uključila u međunarodne projekte u kojima se vrednuju postignuća pojedinih školskih sustava i njihovo mjesto na međunarodnoj ljestvici. Kada pak govorimo o velikom broju nepismenosti treba redefinirati kategoriju pismenosti, jer i mnogi od nas ovdje smo zapravo po mnogim međunarodnim standardima također nepismeni. Ovdje doista nedostaje ta međunarodna provjera našega sustava, rekao je na kraju Zlatko Kramarić.

U vezi s citiranim stavovima Odbora moram reći da se krivo interpretira jedan dio na stranici 37, pojasnio je ministar prosvjete i športa **Vladimir Strugar**. Taj dio promatra se u sklopu jednopredmetnih studija, pa se govori o tome da nastavnici, primjerice likovne, glazbene kulture koji tjedno

imaju po jedan sat, a rade u školi sa 8 ili 9 odjela imaju svega 9 sati stručno zastupljene nastave onoga što su studirali. Često im se u školama dopunjuje do satnice od 22 sata tjedno da rade nešto drugo. Nitko se ovdje ne zalaže za smanjivanje kompetencije učitelja ili razine obrazovanja, već je obratno. Zalažemo se za sveučilišno obrazovanje svih, od predškolskog odgoja do srednje škole. Dakle, riječ je ovdje doista o jednoj krivoj interpretaciji, zaključio je ministar Strugar.

Kreda i spužva

Potom je u ime Kluba zastupnika Demokratskog centra dr. sc. **Mate Granić (DC)** ustvrdio da je Hrvatskoj potreban projekt odgojno-obrazovnog sustava za 21. stoljeće. Ali oko ovog projekta nema konsenzusa u stručnoj i akademskoj javnosti. Ako se poslušati i rasprava u Hrvatskome saboru onda je vidljivo da konsenzusa oko projekta nema. Radi toga bilo bi dobro da se ova rasprava shvati kao prethodna te da prva rasprava bude sa puno većim stupnjem konsenzusa u hrvatskoj javnosti i među političkim strankama. Jedino tako se može ići naprijed. Nije točno da je ova reforma potrebna kao uvjet za ulazak u Europsku uniju ili za Sporazum o stabilnosti i pridruživanju.

Stigao je tekst s uputom kako permanentno revolucionirati odgojno-obrazovni sustav u Hrvatskoj.

Demokratski centar smatra da postoje bolji modeli od 3+3+3 te da je nama puno bliži tzv. srednjoeuropski model. Ogromna sredstva koja bi bila potrebna za ovaj model puno je bolje utrošiti u jačanje institucija. To znači da imamo što kvalitetniji učiteljski i nastavnički kadar i da imamo što bolje uvjete školovanja.

Danas ima dosta djece koji u vrtiću počinju učiti strani jezik. Budući da je premali postotak djece koja su imala sreću doći u vrtiće postavlja se pitanje što će biti s onom predškolskom djecom koja su na čuvanju kod baka ili teta. A prema UNESCO-u sva djeca trebaju imati jednaka prava na odgoj i obrazovanje. U koje će to vrtiće ići seoska djeca ili djeca u manjim gradovima? Danas između osnovnih škola postoje velike razlike ne samo u radu nastavnika, već i u opremljenosti

škola. Razlika je u učenju, u uvjetima u školama ogromna. Razlika je i u učenju stranih jezika, jer neke škole već od prvog razreda uvode učenje jednog ili dva strana jezika. Komputerizacija nastave posebna je priča. Učenici su preopterećeni i izvanškolskim predmetima, izbornom nastavom. Gradiva ima mnogo pa djeca često ne mogu odrediti što iz te velike količine gradiva i informacija treba usvojiti. U mnogim školama je najvažnija u radu kreda i spužva. To je naša realnost. Za nas nije najvažnije kakav ćemo model imati nego kako unaprijediti postojeći, kako imati bolju kvalitetu učitelja i nastavnika, bolje standarde, opremljenost škola. Nismo skloni eksperimentima, nego stalnom unapređenju školstva. Zato podržavamo stavove Odbora, rekao je Mate Granić.

Respektabilno o manjinskoj problematici

U ime Kluba zastupnika nacionalnih manjina **Borislav Graljuk** pozdravio je čin prijedloga projekta hrvatskog odgojno-obrazovnog sustava za 21. stoljeće s obzirom na to da značajan broj građana Hrvatske pripadnika manjina sudjeluje od predškolskog odgoja do završnih studija u tom sustavu bilo kao đaci, bilo kao predavači, znanstvenici i ravnatelji. U ovom materijalu kao nikad do sada u Hrvatskoj respektabilno se tretira manjinska problematika odgojno-obrazovnog sustava sukladno donesenim zakonima. Jedan od vrlo kvalitetnih dijelova Zakona o pravima nacionalnih manjina razrađen je člankom 11., a koji se odnosi na odgoj i obrazovanje na svom jeziku i pismu kojim se služe. To smo ovdje prepoznali kako u polaznim osnovama u ranom odgoju i obrazovanju tako i u drugim poglavljima.

Nastavom 3+3+3 godine ne dobiva se ništa osim totalne zbrke.

U prvom dijelu materijala vrlo je jasno navedeno učiti i živjeti zajedno glavni je cilj odgoja. On se sastoji u usvajanju vrednota i tolerancije na razlike, vrednote multikulturalizma, vještine nenasilnog rješavanja sukoba, u razumijevanju drugih, vještini zajedničkog djelovanja. Taj cilj odgoja postaje sve važniji.

Zastupamo mišljenje da je 4+4+4 dobro i kvalitetno rješenje te da se može nastaviti. Također se ovdje navodi da u procesima promjena odgojno-obrazovne ustanove ne mogu same odgovoriti na sva očekivanja pa ni snositi odgovornost za nedostatke, propuste i slabosti. Odgovornost je potrebno proširiti na cijelo društvo.

U poglavlju 13. govori se o odgoju i obrazovanju na jezicima i pismima nacionalnih manjina. Materijal daje pregled po svakoj od pojedinih nacionalnih manjina. Klub zastupnika nacionalnih manjina suglasan je s informacijama o trenutačnom stanju odgoja i obrazovanja nacionalnih manjina. Suglasni smo s većinom zastupnika da je ovu materiju trebalo raspravljati, ali kao prethodnu raspravu, rekao je Borislav Graljuk.

Nedorečena priča

Klub zastupnika HSP-HKDU-a s nestrpljenjem je tri godine čekao da Vlada uputi u Hrvatski sabor od ministra prosvjete toliko hvaljeni Projekt hrvatskog odgojno-obrazovnog sustava za 21. stoljeće, rekao je u ime Kluba **Miroslav Rožić (HSP)**. Na projektu je radilo niz sveučilišnih i školskih profesora, te drugih znalaca prosvjetne struke koji su bili i vrlo dobro plaćeni. Pred nas je stigao tekst

Jedan od temeljnih ciljeva hrvatskog školstva u ovom stoljeću je funkcionalno opismenjavanje.

s uputom kako permanentno revolucionirati odgojno-obrazovni sustav u Hrvatskoj. Dobili smo uputu zato jer predlagatelj, među ostalim, kaže da provodenje predloženog projekta promjena u odgojno-obrazovnom sustavu nije stranačko nego nacionalno pitanje te da će političke snage koje se budu odupirale europeizaciji hrvatskog obrazovnog sustava snositi povijesnu odgovornost. Kada se to pročita za dvoumiti je smije li se uopće osim riječi hvale izreći i koju riječ protiv predloženog projekta. Uputu i zato što u predloženom projektu predlagatelj kaže da je u dokumentu opisana vizija novog sustava, te zaključuje kako se prihvaćanjem dokumenta opredjeljujemo za stalnu evaluaciju školskih kurikuluma i odgojno-obrazovnog sustava. Nije jasna nakana predlagatelja. Nudi li

viziju budućnosti odgojno-obrazovnog sustava ili prijedlog stalnog mijenjanja, prilagođavanja i inoviranja postojećeg sustava. Nejasno je i vrijeme za koje se vizija donosi. Vizije se donose za duže razdoblje, ali ipak ne baš za cijelo stoljeće. Bilo je za očekivati da će tekst biti prezentiran u obliku na hrvatskom jeziku, umjesto što vrvi kurikulumima i inim riječima.

Cijeli projekt ostavlja dojam nedorečene priče. Izenađuje, prvo što predlagatelj u dokumentu rabi sada već zastarjele podatke. Drugo, što evaluacija postojećeg obrazovnog sustava nije provedena na način da jasno predoči nedostatke postojećeg sustava koji nameću ovu predloženu radikalnu promjenu. Treće, što nas znanstveno nisu uvjerali u opravdanost, potrebu i psihofizičku spremnost početka provedbe odgojno-obrazovnog sustava s djecom u dobi od 6 godina. Četvrto, što nas znanstveno nisu uvjerali da je dijete u dobi od 12 godina sposobno birati osnovni ili prošireni program, zacrtati svoj budući život. Također, izenađuje nekritičko preuzimanje sustava drugih država dok predlagatelj tvrdi da prihvaćajući načela Europske unije gradimo vlastiti sustav odgoja i obrazovanja. Predlagatelj je neodređen i što se tiče ustroja državnih tijela u području odgoja i obrazovanja.

Ambicije koje nije imao ni Stipe Šušvar

Potpuno je nejasno kako treba organizirati hrvatsku nastavu u inozemstvu, kakva je budućnost privatnog i alternativnog školstva u Hrvatskoj, kakvo školovanje nacionalnih manjina želimo. O obrazovanju odraslih da se i ne govori. Postavlja se

Ovaj projekt nema jasan cilj, već razrađuje peti korak, a to je organizacija.

pitanje na koji se način misli provoditi i valorizirati pisano ocjenjivanje učenika. Kakav je to didaktički ugovor. Kako je moguće da na kraju drugog ciklusa obveznog obrazovanja razredni učitelj i razredno vijeće objektivno procijene profesionalni interes djeteta s 12 godina. Takvu ambiciju nije imao ni čuveni Stipe Šušvar. Postavlja se i pitanje što je to državni ispitni centar koji će kreirati provođenje mature.

Nadalje, tko će izrađivati i valorizirati individualno prilagođene programe za pojedine učenike i kako će se oni provoditi.

Projekt sadrži i dio o radu s darovitom djecom, što u našem obrazovnom sustavu nije novost, samo se takva djeca nisu do sada dovoljno pratila. Držimo da projekt ne sadrži bitne odrednice utvrđivanja darovitosti niti načina rada s darovitom djecom kroz cijeli sustav njihovog obrazovanja. Sustav promjena pretpostavlja odgovarajuću materijalnu osnovu za njegovu provedbu. Predlagatelj se međutim ne opterećuje previše s time kako će financirati svoju viziju. On uvjeren drži da se sredstva mogu osigurati u proračunu, uz donacije, potpore, sredstva trgovačkih društava i plaćanje roditelja što držimo posve nerealnim. Okvirom nastave 3+3+3 ne dobiva se ništa osim totalne zbrke. Nadalje, nije jasno što pisci ovog teksta podrazumijevaju pod globalizacijom.

Klub zastupnika HSP-HKDU-a neće podržati predloženi projekt. Držimo da su u sustavu odgoja i obrazovanja radikalne reforme opasne. Vizija tog sustava, onako kako je predložena, posve je nejasna, neodređena i nedorečena. Promjena i modernizacija hrvatskog odgojno-obrazovnog sustava treba teći postupno, počevši najprije od promjene nastavnih planova i programa i donošenja nove zakonske regulative. To pretpostavlja izradu potpuno nove i modernije vizije odgojno-obrazovnog sustava Hrvatske, zaključio je Miroslav Rožić.

Funkcionalna pismenost

Kada pomnije analiziramo predloženi dokument sa svim poglavljima, prijedlozima i stavovima moramo ustanoviti da 21. stoljeće na mnogim mjestima ostaje jedino na razini naslova, upozorila je u ime Kluba zastupnika Libre **Zrinjka Glovacki - Bernardi (LIBRA)**. Kraj 20. i početak 21. stoljeća znači temeljitu promjenu komunikacijskih obrazaca. Živimo u vremenu u kome smo bombardirani informacijama. Temeljna zadaća škole jest da djecu nauči kako među silnim informacijama pronaći one koje mogu koristiti i kako ih onda korisno upotrijebiti. Radi se ovdje o razumijevanju i proizvodnji tekstova, odnosno o funkcionalnoj pismenosti. U uvodnom poglavlju ovog dokumenta navodi se da je funkcionalna pismenost nešto što je od osobitog

značenja. Jedan od temeljnih ciljeva koje bi hrvatsko školstvo u 21. stoljeću trebalo definirati i pronaći načine kako ga ostvariti jest funkcionalno opismenjavanje. O tome, međutim, u ovom dokumentu nema gotovo ništa. Ovaj tekst bi trebao biti i pretpostavka za korištenje novih tehnologija. Informacijsko-komunikacijske vještine djeca sama svladavaju bez škole, čak i u vrtićkom uzrastu. Djecu moramo osposobljavati za snalaženje u novim medijima već u vrtićkoj dobi. Takav cilj nužno je vezan i s osposobljavanjem nastavnika, ali ne onih koji će se školovati po novim programima, nego onih koji već danas rade u školi.

Kvaliteta odgojno-obrazovnog procesa ovisi o nečem sasvim drugom, a ne o okviru 4+4 ili 3+3+3.

Predviđa se da je za učiteljsko zanimanje potrebna visoka stručna sprema koja se stječe na sveučilišnom znanstvenom studiju. Već i oni fakulteti, dakle ne učiteljske akademije koje osposobljavaju nastavnike, imaju razgraničenje studija nastavničkog od nenastavničkog na drugoj godini. Prema tome, ne vidimo opravdanost zahtjeva da učiteljski studij mora biti znanstveni studij. O cjeloživotnom učenju nemamo puno niti ga se zadaje kao cilj od osnovnog školstva. Upravo osnovno školstvo mora osposobiti učenika da bude sposoban sam raditi na sebi do kraja svojeg radnog vijeka.

Ovaj prijedlog usmjeren je u prvom redu na reformu struktura. Reforma struktura sama po sebi ni na koji način ne omogućava kakvoću i stvarne promjene. Hrvatska u školstvu ima tradiciju od konca 18. stoljeća. Nije nužno da idemo u strukturne reforme koje će nas staviti na nulu i u kojima ćemo kretati od nule. Jedna od primjedbi Kluba zastupnika Libre odnosi se na načela i smjernice razvoja programskog podsustava odnosno na razvoj novih programa obrazovanja. Tako se govori da treba uvažavati obrazovno-odgojne interese različitih društvenih skupina među kojima se nabrajaju i žene. Na koji način žene danas u Hrvatskoj imaju različite obrazovno-odgojne interese? Ne vidimo nikakvog opravdanja za takvo izdavanje. Smatramo da se radi o stereotipima i o getoiziranju žene. Zadnja primjedba odnosi se na jezični izričaj čitavoga teksta. Klub zastu-

pnika Libre smatra da što hitnije treba dobiti novi prijedlog koji će se temeljiti na postavkama 21. stoljeća, prijedlog koji će omogućiti školu koja će školovati sretnu djecu, rekla je na kraju **Zrinjka Glovacki-Bernardi**.

Uloga države

Svaki projekt mora imati jasan cilj, zadaće svih subjekata u provedbi, sadržaj samih zadaća, metode, organizaciju i vrednovanje, upozorio je **Dario Vukić (HDZ)**. Ovaj projekt nema jasan cilj već se radi o razradama petog koraka, a to je organizacija. Ono što je još bitno nema nikakvih naznaka da li će učenici biti zaštićeni od dužeg rada od 40 sati tjedno. U dijelu koji nosi naziv Rad, odgoj i obrazovanje nisu navedeni razlozi promjena sustava. Središnje mjesto po značaju promjena pripada uvođenju 9-godišnje obvezne škole prema modelu 3+3+3. Jedini argument za ovaj model je usklađivanje s Europom. Ostali aspekti uvođenja tog modela nisu obrađeni. Opravdanost promjena s ekonomskog, društvenog i socijalnog aspekta nisu u dovoljnoj mjeri obrazloženi.

Apsolutno je neutemeljena teza da su nastavnici sa završenim stručnim studijem jednog predmeta krivci za nestručnu izvedbu nastave i postojanje mamut-škola.

Ocjena sadašnjeg srednjoškolskog sustava je preopćenita i nije utemeljena. Predložene promjene svode se na izmjene planova i programa uz uvođenje državne mature. Autori su se ograničili na promjene odgojno-obrazovnog sustava bez studije utjecaja preostalih sustava. Predlaže se osnivanje novih prosvjetnih tijela na državnoj razini bez jasne svrhe i analize opravdanosti. Nastava na jezicima i pismu nacionalnih manjina prema modelu A, B i C planira se na način da hrvatski jezik gostuje u toj nastavi sa 4 sata tjedno.

Učiteljska struka je feminizirana, rekao je Dario Vukić. Godine 2002. u osnovnim školama radilo je 32.000 žena što je 78% i 9.000 muškaraca što je 22%. U srednjim školama radilo je 13.000 žena i 6.500 muškaraca. Da li je moguće da ova studija zamjera to što je veći broj učitelja žene? U ovoj studiji predlagatelj kaže da se mora

posvetiti pozornost izboru budućih učitelja vodeći računa da to, vjerojatno, ne budu žene. To stvarno nije jasno.

Ovdje se navodi da su šanse hrvatskog obrazovanja u promjenama financiranja te izgradnji novih strategija financiranja obrazovanja osobito s pomoću ostvarenja tržišnih odnosa, sponzorstva, dotacija i donacija te neposrednog roditeljskog financiranja. U Europi je prihvaćeno da je obrazovanje zajednička odgovornost države, regionalne i lokalne samouprave, privatnog sektora te obitelji. Uloga države u Europi je osobito važna. Državna javna izdvajanja kreću se oko 75% od ukupnih izdvajanja. Bilo bi bitno ovdje navesti koliko je to u Hrvatskoj. Tog podatka nema.

Prošli tjedan govorili smo o strategiji znanosti, podsjetio je Dario Vukić. U strategiji znanosti i u ovoj strategiji govori se o visokom školstvu i iznose različite projekcije. Kako to predlaže ista Vlada bilo bi bitno usuglasiti brojke koje se izdvajaju za visoko, srednje i osnovno školstvo. U strukturi sredstava za odgoj i obrazovanje u Hrvatskoj se oko 85% troši za plaće, a 15% se troši za materijalne troškove. U Domo-vinskom ratu više od 600 objekata koja su koristila djeca za svoje školovanje je srušeno. Veliki dio toga je obnovljeno.

Cijena obrazovanja

U Europi se prati cijena obrazovanja po učeniku za godinu dana u obveznom obrazovanju. Ta cijena danas u Europi za pojedine nacionalne školske sustave iznosi od 350 do 7.000 dolara po učeniku u Švicarskoj. U zemljama OECD-a prosjek je u osnovnom obrazovanju 3.915 dolara, u srednjoškolskom obrazovanju 5.625 dolara po učeniku, a u tercijskom visokom obrazovanju 11.720 dolara. Koliko je to u Hrvatskoj u ovoj studiji ne piše. Od općenitih ciljeva navedeno je da će se u slijedeće dvije do tri godine osigurati za cjelokupno školstvo udio sredstava u ukupnom bruto društvenom proizvodu od 5 do 6% kao što je u većini članica Europske unije. Potrebna je djelotvornija, ravnopravnija i trajnija raspodjela javnih ulaganja u obrazovanje.

U studiji je rečeno da je globalizacija jedna od stvari o kojoj hrvatsko školstvo mora voditi računa. Da ne bi ispalo da školujemo studente

za kompanije vani u ovoj studiji u slijedećem čitanju treba napraviti komparaciju što to producira naše visoko školstvo, te koje su potrebe gospodarstva u budućnosti.

Zaboravlja se da školski sustav ne dopušta promjene koje se temelje na rušenju i izgradnji novoga.

Raspravljati o znanosti ne može svatko, ali o stanju u odgojno-obrazovnom sustavu svi imaju reći ponešto - učenici, roditelji, učitelji, znanstvenici, upozorila je **Katica Sedmak (SDP)**. I nitko nije zadovoljan. Stoga nije čudno da je ovaj dokument pobudio sveopću pažnju javnosti. Promjene su neophodne, ali stvarne, sadržajne a ne formalne. Kao nastavnica sa više od 25 godina rada u osnovnoj školi držim prioritarnim poboljšati kvalitetu odgojno-obrazovnog rada. To je suština problema.

Bitna je kvaliteta odgojno-obrazovnog procesa

Predviđeno mijenjanje okvira iz 4+4 u 3+3+3 predstavlja velike organizacijske promjene i iziskuje velika novčana sredstva koja se mogu preusmjeriti u ono najbitnije, a to je poboljšanje kvalitete odgojno-obrazovnog procesa. Kvaliteta ovisi o nečem sasvim drugom a ne o okviru 4+4 ili 3+3+3. Ovisi o kvaliteti nastavnih programa i planova s posebnim nagla-

Prvi efekti i posljedice promjena moći će se vidjeti tek 2020. godine.

skom na učenje stranih jezika i informatičkoj pismenosti. Kvaliteta znanja ovisi o kvaliteti udžbenika, opremljenosti škola, broju učenika u razrednim odjelima, osposobljenosti učitelja i poboljšanju njihova životnog standarda. Od ovih kriterija uz minimalna ulaganja već u mjesec dana mogu se ostvariti najmanje dva - smanjiti broj učenika u razrednim odjelima i uložiti u materijalno opremanje škola. To u najkraćem roku možemo napraviti bez velikih sredstava i puno papira.

Nadalje pogrešno je predviđena varijanta po kojoj bi učitelji razredne nastave preuzeli predmetnu nastavu u 5. ili 6. razredu. Apsolutno neutemeljeno.

meljena i nepotvrđena je teza da su nastavnici sa završenim stručnim studijem jednog nastavnog predmeta krivci za nestručnu izvedbu nastave i postojanje mamut-škola. Ta teza je uvredljiva, bezobrazna, a čini se i utuživa. Uvođenje učitelja razredne nastave u 5. i 6. razred jamči samo veće zapošljavanje učitelja, ali ne jamči bolju kvalitetu odgojno-obrazovnog rada. Škole vape za psiholozima i defektolozima. Oni su marginalizirani, a problem neprihvatljivog ponašanja i maloljetničke delikvencije sve je veći i u školama. Stoga jedan od prioriteta mora biti uvođenje ovih stručnjaka u škole. Ako postoje indicije o manjkavosti pojedinih programa na nastavničkim fakultetima onda to treba stručno obraditi, utvrditi i predložiti izmjene istih, a sve u svrhu poboljšanja kvalitete studija i napose kvalitete rada u školi.

Opisno ocjenjivanje

Opisno ocjenjivanje priča je koja se svako malo vraća, nije ništa novo. Osobno mi je prihvatljivo, kaže Katica Sedmak. Što se tiče škole za ravnateljice ona je neophodna. S jedne strane imamo ravnateljice, rođene menagere, snalazljive i spretne, koji se brinu za svoju školu, aktivno doprinose kvaliteti rada i boljim uvjetima u školi. S druge strane imamo ravnateljice koji su upali u kolotečinu, utopljeni u svoje fotelje, ništa ne poduzimaju za kvalitetu rada u školi, ali zato jako dobro jadikuju i krive sve druge. Ova bi današnja rasprava trebala biti tretirana kao prethodna s tim da se dokument dotjera i još jednom nađe na zastupničkim klupama, predložila je Katica Sedmak.

S osobitim zanimanjem i pažnjom očekivala sam tekst prijedloga promjena i onoga što se u bližoj i daljnjoj budućnosti planira učiniti s našom školom s kojom danas, više ili manje opravdano, nije zadovoljan nitko. Nisu zadovoljni daci, roditelji, učitelji. Kada sustavom nisu zadovoljni oni koji usluge nude, niti oni koji tu uslugu koriste, onda je to strašan vapaj za promjene. Rekla je to **Marija Lugarić (SDP)** koja je upozorila da će biti jedna od onih koja će za 20 godina predavati i raditi u toj novoj, boljoj i promijenjenoj školi.

Od promjena nitko ne bježi. Strateško je opredjeljenje aktivno isticanje obrazovanja kao jedinog pokretača i jamca uspješne budućnosti. Nema sumnje da su promjene u školskom

sustavu potrebne. O tome postoji konsenzus ne samo u stručnoj javnosti nego i u Hrvatskom saboru. Puno sporniji je sadržaj promjena. Oko toga nema potrebnog konsenzusa. Bez konsenzusa svih stručnih i političkih opcija ovaj projekt promjene školstva ostaje samo zgodan tekst više ili manje stručan, s više ili manje zanimljivih ideja. Temeljni fokus predloženog teksta je nažalost promjena strukture školskog sustava. Iako su tekst pisali mahom pedagozi i metodičari, od kojih se neki već nekoliko desetaka godina profesionalno bave smišljanjem reformi, a da su zaboravili kako izgleda razred ti metodičari i pedagozi kao da su zaboravili osnovne postavke svoje struke. Profesionalni metodičari krenuli su od kraja a ne od početka promjena. Krenuli su gotovo u potpunosti negirajući postojeće stanje, umjesto da ono bude polazište za promjenu. Unatoč tome što je jedan od glavnih metodičkih principa postupnost krenulo se rušilački, potpuno zanemarujući mogućnost sadašnjeg sustava za promjenama i potpuno zanemarujući sposobnost sustava da efikasno primijeni predložene inovacije. Zaboravilo se da školski sustav ne dopušta promjene koje se temelje na rušenju i izgradnji novoga. Reformi treba prethoditi sustavno istraživanje o svim problemima kako bi se našao efikasan odgovor na njih.

Efekti i posljedice vidljivi 2020. godine

Vremena za nove eksperimente nemamo. Ne smijemo si dozvoliti da kao loši daci ponavljamo razred, jer priliku za novi popravni više nećemo dobiti. Ni nakraj pameti nije osporavati potrebu za promjenama jer su nam promjene zaista nužne. Ali promjene prvenstveno nastavnih planova i programa, dakle onoga što se i kako se u školi uči. Jer ako tu ništa ne učinimo 8 ili 9 godina osnovne škole jako će malo značiti. Ili primjerice zašto se nije krenulo od ulaganja u obrazovanje učitelja. Zašto se nije krenulo tako da su se prvo uspostavili standardi, što uključuje i pedagoške ali i sve ostale standarde u školstvu. Trebalo je postepeno krenuti od manjih, ali vrlo značajnih izmjena i na njihovu temelju graditi daljnje promjene. Jedini mogući put promjena u školstvu je onaj koji uvažava i sanira postojeće stanje s pažljivim,

odmjerenim i postupnim uvođenjem daljnjih inovacija. Tako nisu mislili autori ovog teksta među kojima nema osobe mlađe od 40 godina. Nama se nasuprot tome nudi tekst koji kreće od forme a ne od sadržaja škole. Tekst koji obiluje deklarativnim i općenitim rečenicama, frazama i nizom konstatacija bez stvarnog značaja. Ovaj tekst zaboravlja da će se prvi efekti ali i posljedice promjena moći vidjeti tek oko 2020. godine. Tekst posredno obračunava s budućnošću za koju nemamo pojma kako će izgledati. Odakle tolika hrabrost za obračun s budućnošću, jer se nije efikasno obračunalo niti sa sadašnjošću niti sa zahtjevima koji pred učenike danas stavlja škola.

Već 13 godina govorimo o potrebi reforme školstva, a ne činimo apsolutno ništa.

Nije nelogično i neopravdano tražiti da sva sredstva, snage i pamet uložimo u poboljšanje postojećeg sustava. Onda i ako to budemo dobro radili daljnje radikalne izmjene bi trebale doći same od sebe. Fokusiranje na formu bez sadržaja ne samo da ne vodi u 21. stoljeće već nas vraća u 19. stoljeće.

Zastupnica **Marija Lugarić** istaknula je da se u 209 stranica predloženog teksta nalazi i jedan broj dobrih rješenja oko postoji suglasnost. Izrazila je i nadu da se neće provoditi eksperimenti na čitave generacije. Škola bi trebala biti mjesto partnerskog učenja za život. U ovom trenutku 500.000 učenika i studenata sjedi u svojim školama, a za njih nismo učinili apsolutno ništa. I oni ne mogu čekati to bolje 21. stoljeće, zaključila je Marija Lugarić.

Konzervativizam akademika

Zlatko Canjuga (HND) upozorio je da je potpuno neprihvatljiv i neprihvatljiv konzervativizam kojega iskazuju hrvatski akademici, pa i pojedini doktori znanosti prema odgojno-obrazovnom sustavu u Hrvatskoj. Takav pristup ne vodi tome da se realno sagledava potreba reforme hrvatskoga školskog sustava, nego konzervira postojeće stanje. Bez radikalne reforme hrvatskog školskog sustava nećemo izvršiti promjene prema naprijed. Ovo je šansa da se izvrši korjenita i duboka reforma i da

država napokon nakon 13 godina organizacijski i financijski shvati odgojno-obrazovni sustav i školu kao nešto primarno i dobro. Zašto pružamo otpor reformi na 9 godina? Dragi učitelji, nemojte se više dovoditi u situaciju da štrajkate za vrijeme školske godine pred učenicima i da vas učenici gledaju kako izostajete s nastave. A ministre nemojte ići protiv učitelja, protiv njihovih plaća jer to je jedno od najvrednijih zanimanja u Hrvatskoj. Učitelji ne mogu biti korumpirani, ne rade po tvrtkama, nisu u nadzornim odborima. Ova reforma je šansa. Matični odbor nije ponudio ni jedno kvalitativno rješenje

Hrvatska je danas demografska pustoš. Sredinom stoljeća u Hrvatskoj će biti oko milijun stanovnika manje.

što učiniti s hrvatskim obrazovnim sustavom. Ali smo zato spremni kao zastupnici žestoko udarati prema ponuđenom rješenju. Već 13 godina ovdje govorimo o potrebi reforme školstva, a ne činimo apsolutno ništa. Ako idemo u reformu školstva, ako se priključujemo Europi, ako to ima cijeli zapadni svijet što to kod nas rađa takav konzervatizam da mi ne idemo u reformu? Da li 4+4 osnovna škola? Pa imamo je 50 godina. I koju smo razinu obrazovanosti dosegli? Pogledajte popis stanovništva. Svega nekoliko postotaka visoko obrazovanih ljudi u Hrvatskoj.

Država treba napokon shvatiti da u financijskom, organizacijskom i svakom drugom pogledu mora prodrijeti u pitanje obrazovanja, jer ćemo se jedino tako priključiti suvremenom svijetu. Neki misle da su problemi pisane ocjene. To više u Europi ne predstavlja apsolutno nikakav problem. Akademici su se o reformi školskog sustava ponijeli kao najkonzervativniji dio obrazovnog sustava u Hrvatskoj koji ne doprinosi nikakvom napretku. Reforma će se ticati generacija i generacija - obrazovni sustav, kultura našeg naroda, obrazovanje. Hrvatska je tijekom svoje povijesti uvijek činila velike iskorake što se reforme tiče. Logično je da se borimo da se ne pojavi neka nova šuvarizacija. To je strah koji je ovdje prisutan. Međutim, mi smo se doveli u situaciju ovih 13 godina da ne želimo prihvatiti nešto što u suvremenoj Europi egzistira. Ovo je ključno i zato predlažem, gospodine

ministre, da se prihvati kao pret hodnu raspravu. Učitelje poduprite. To je vaša šansa i više vas nitko neće potcjenjivati kao što vas sve ove godine potcjenjuju, rekao je na kraju Zlatko Canjuga.

Stvaralačko mišljenje i djelovanje

Za ispravak navoda javio se **Nevio Šetić (HDZ)**, a u vezi s tvrdnjom Zlatka Canjuge da je prijedlog akademika konzervativan. Mislim sasvim suprotno. To što su se akademici uključili treba nas svih uozbiljiti, ustvrdio je Nevio Šetić koji je odmah potom sudjelovao u raspravi. On je rekao da Klub zastupnika HDZ-a nema ništa protiv da se traži rješenje obveznog školovanja. Smatramo da bi obvezno školstvo trebalo trajati devet ili deset godina i tu, gospodine ministre, imate podršku. Ali treba nastaviti raspravu o slijedećem, a to je da nakon prvih ciklusa 3+3, nakon šest godina se definira niža srednja škola i izbornost u toj školi. Prema prijedlogu učenici s 12 godina birat će strukovni ili gimnazijski dio. Prema tome već tu postoji određena diferencijacija i to je ona zabrinutost u hrvatskoj stručnoj javnosti. Naša temeljna zamjerka je da se ta izbornost pokuša naći i da se o tome odlučuje kad učenik ima 14 ili 15 godina.

Devetogodišnje obrazovanje po švedskom modelu moglo bi dovesti do pada kvalitete nastave i čak do njenog srozavanja.

Kada se govori u prijedlogu što želimo postići u obrazovanju, osposobljavanju i odgoju u prvom dijelu kažete da je važno znati učiti, učiti činiti, učiti živjeti zajedno, učiti biti. To je izvješće UNESCO-a koje se tu ugrađuje, a zatim potrebu obrazovanja za poštivanje ljudskih prava multikulturalnosti. To prihvaćamo, ali su ti ciljevi vrlo opširni, parcijalni i nesustavni. Kada govorite o prijedlogu promjena odgojno-obrazovnog sustava onda je cilj skraćivanje vremena trajanja osnovne škole s osam na šest godina i uvođenje obvezne škole devet godina, državna matura u gimnazijama, majstorska škola, ispiti, usklađivanje godina trajanja obveznog i visokoškolskog obrazovanja s Europom

skom unijom, proširenje sadržaja, obvezni strani jezici i informatika. Ovdje bi trebali imati visoko obrazovanje barem u naznakama. O promjenama u visokom obrazovanju, znanstvenoistraživačkom radu te organizaciji vođenja djelatnosti nema prijedloga.

Dalje, nije do kraja u predloženom dokumentu određeno kakva reforma. Ljude treba osposobiti da prihvaćaju promjene kao normalnu pojavu u životnom vijeku, a ne da se svaka promjena doživljava kao stres, frustracija i apatija, nemoći djelovanja u promijenjenim uvjetima. Projekt ne daje odgovor na bit, cilj reforme do kraja. Treba izgraditi stvaralački način mišljenja i djelovanja osoba. To je ono ključno. Kako ćemo mi efikasnije stvoriti kreativni, stvaralački način mišljenja i djelovanja osoba. To nema veze s formom obrazovanja. Mišljenje može biti stvaralačko, rušilačko i neutralno. Kad se s te točke sagleda ovaj dokument vaše je mišljenje neutralno. Mi trebamo pripremiti hrvatske ljude za stvaralačko mišljenje. Bavljenje obrazovanjem i znanostu na neutralan način ne nameće odgovornost za postizanje rezultata. Zato većini sudionika ove djelatnosti takvo stanje odgovara, jer nemaju obveze odgovornosti.

Institucionalno školsko osposobljavanje mora biti programski i organizacijski tako postavljeno da osobe dovode pred svršen čin akcije poduzetništva. Što danas imamo? Imamo studente koji studiraju 5 - 6 godina i dobiju takve znanstvene oblike već nekako zastarjele znanosti. Stvar moramo okrenuti i stvoriti školski sustav koji će stvarati jaču akciju tako da netko ako zaluta na krivi studij s jednom dodatnom godinom studija može biti osposobljen za rad.

Nakon provedene analize i predloženih rješenja može se dogoditi da uopće neće biti potrebno mijenjati vrijeme trajanja osnovne i srednje škole, već samo djelomična izmjena nastavnog plana i sadržaja i što je još vjerojatnije, samo promjena metodike nastave i organizacija rada, odnosno podizanja kvalitete postojećeg sustava. Zato prijedlog godina trajanja pojedinog segmenta sustava treba biti zadnja stranica materijala koja normira sustav. Treba nastaviti stručnu raspravu, nikako je ne zaustaviti i onda u jednoj drugoj situaciji ovo vratimo opet u Hrvatski sabor na odlučivanje, predložio je Nevio Šetić.

Demografska pustoš

Jadranka Kosor (HDZ) postavila je s demografskog aspekta pitanje za koga se radi ovakav jedan projekt. Hrvatska je danas, što se tiče demografskog aspekta sve više pustoš. Djece je sve manje. Suočeni smo s činjenicom da se gase razredi. Projekcije govore da će sredinom ovog stoljeća u Hrvatskoj biti otprilike milijun stanovnika manje. Depopulacijski trend je izrazit. U posljednje se vrijeme događa da se u Zagrebu u pojedinim rodilištima u 24 sata ne rodi niti jedno dijete. Svake godine rađa se sve manje djece. U isto vrijeme imamo podatke, primjerice da u posljednje tri godine u Zagrebu nije napravljen niti jedan novi vrtić, niti jedna nova škola. U Zagrebu je 1.200 djece vrtićke dobi na listi čekanja. U cijeloj Hrvatskoj ih je oko 5.500. Ovakav jedan obilan projekt o tim pokazateljima i trendovima mora itekako voditi računa.

Ovo je jedan opasan eksperiment s mladim generacijama.

Područja od posebne državne skrbi trebaju zauzeti posebno mjesto u ovom dokumentu. O tim područjima treba napisati možda jedno posebno poglavlje. Ima sve više slučajeva da roditelji srednjoškolaca ispisuju djecu iz škola, jer nemaju novca za platiti knjige, obuću djece, platiti prijevoz. Ima dosta škola na tim područjima koje su u posebno lošem stanju, gdje se još vide ožiljci rata. Tako se u Lipiku otvaraju vrata nove školske dvorane. Međutim, škola koja je uz tu dvoranu još uvijek je puna rupa. Organizirana je akcija "čaša mlijeka za svako dijete", kako bi djeca dobila makar mlijeko. Na područjima od posebne državne skrbi čuli smo i podatke da ima djece koja doslovce padaju u nesvjest od gladi.

U ovom dokumentu nema dovoljno riječi o sustavu stipendija. Vlada je obećala taj sustav stipendija razraditi kad su ukinuti doplatci za djecu studentima. Otprilike 25.000 studenata ostalo je bez doplatka. Međutim, adekvatan sustav stipendija to nije pratio.

U vezi s programom predškolskog odgoja i obrazovanja potrebno je prilagoditi zakonima. Riječ je o radnom vremenu predškolskih ustanova. Treba pomno proučavanje drugih zakona kao što je Zakon o

posredovanju i zapošljavanju po kojem i majke djece starije od tri godine moraju uzeti obvezu raditi u mjestima koja su na udaljenosti od 80 kilometara odnosno sat i pol vožnje od mjesta stanovanja. To teško da mogu pratiti predškolske ustanove, dakle kasnije vraćanje majke, odnosno roditelja s posla. Nadalje, za djecu koja su i gluha i slijepa istodobno je potrebno organizirati potpuno drugačiji individualan pristup obrazovanju. Cijenim trud i rad koji je uložen u ovaj dokument. Priključujem se svima onima koji predlažu da ovo bude prethodna rasprava, rekla je na kraju Jadranka Kosor.

Dvojbena rana izbornost

Dosta je eksperimenata u sustavu naobrazbe u Hrvatskoj, rekao je **Josip Sesar (HDZ)**. Te famozne reforme unose zbrku i kaos u ovaj sustav već po šesti put. Ovaj projekt nakon tri godine ove vlasti, iscrpljujućeg rada, puno papirologije i utrošenih sredstava, bavi se pretežito formom, a ne sadržajem odgoja i obrazovanja niti pruža sliku kako će sustav naobrazbe zaista izgledati. Postavlja se pitanje kada ćemo i mi prići rješavanju ove problematike kao i u zapadnom svijetu, koristeći njihova iskustva i respektirajući stručnjake kako bi prvo postigli stručni konsenzus. To znači prvo znanstvena i stručna studija, pa javna rasprava, politički proces i odluka. Imamo među autorima ovog projekta dobar broj reprezentativnih hrvatskog školstva koji su već bili u mogućnosti puno toga ranije napraviti kao reformatori. Previše je stručnjaka iz reda humanističkih znanosti, a manje iz prirodno-matematičkih i mladih stručnjaka.

Temelj ovog projekta morala bi biti znanstvena istraživanja u Hrvatskoj i svijetu, a ne samo pregled općeg stanja i usporedbe s nekim zemljama. Ako je naše strateško opredjeljenje ne za velike reforme već za trajno osiguranje promjena onda se postupno odredimo prema prijelazu na europski kurikulum koji će prevladati u Europi 2006, 2007. godine uz uvažavanje Bolonjske konvencije za školstvo, ali i naših iskustvenih, programskih, stručno pedagoških, posebice prostornih i financijskih mjerila, kako bi bili primjenjivi u našem školstvu, prema našem mentalitetu i školskoj tradiciji budući da Europska unija ne traži unificirani model.

Što je u ovom projektu dvojbeno? Dvojbeno je produljenje osnovnog obrazovanja na 9 godina, švedski model, formula 3+3+3 odnosno podjela obveznog obrazovanja u tri cjeline. Zatim, prerana izbornost već nakon šestog razreda, zatim sustav ocje-

Svrha hrvatske dopunske nastave u inozemstvu je razvijati osobni i nacionalni hrvatski identitet djece.

njivanja, sustav stručnog usavršavanja, investiranje u školstvo i slično. Glede prijelaza na deveto-godišnje obrazovanje po švedskom modelu pretpostavlja se da bi to moglo dovesti do pada kvalitete nastave, čak do njenog srozavanja. Druga vrlo važna stvar je zahtjev za većim izdvajanjem za školstvo i povećanje sa 3,37 posto iz bruto domaćeg proizvoda na 5 i nešto više posto. Predloženi model nije dobro uvoditi odmah, već u postojećem modelu treba sve više sredstava izdvojiti za školstvo te poboljšati kakvoću nastave. Treba pozdraviti zalaganje za uvođenje stranog jezika u nižu dob, za modernizaciju, informatizaciju škole, obrazovanje ravnatelja.

Hrvatska dopunska nastava

Kao prosvjetni djelatnik već 23 godine osjećao sam potrebu da kažem nešto o ovom dokumentu, naglasio je **Željko Glavan (HSLS)**. Sva ova atmosfera podsjeća na predšvarovu reformu 70-tih godina. Tada je bila ista situacija u javnosti. U javnoj raspravi u stručnim i nastavničkim krugovima predviđan je krah te reforme. Međutim, tadašnji ministar prosvjete je tvrdoglavo gurao tu reformu da bi se nakon 20 i više godina vidjelo da je to promašeno. Ovo sada je jedan opasan eksperiment s mladim generacijama. Imali smo prije 8 godina, a sada će biti 3+3+3. Bio sam jedan iz one generacije koja je bila isto eksperimentirana, pa sam u prvom i drugom razredu osnovne škole imao iz tzv. odgojnih predmeta u ono vrijeme opisne ocjene. Sada se opet metodika i pedagogija stavljaju iznad struke i nakon svega što se čulo u ovoj raspravi postavlja se pitanje gdje je ovdje mišljenje matematičara, biologa, kemičara, fizičara. Zar se misli da strategiju obrazovanja mogu kreirati samo pedagozi s famoznog VIPŠ-a iz Rijeke.

Treba rasteretiti djecu preopširnih programa, treba se konzultirati s matematičarima, biologima, fizičarima kako da se to učini. Jer djeca se ruše u školi od silnih programa. Nakon svega što je rečeno u ovoj raspravi, da sam na mjestu ministra prosvjete, povukao bi ovaj dokument i išao na poboljšavanje uvjeta rada nastavnika i djece, a sa stručnjacima uskladio programe s dječjim mogućnostima.

Zdenka Babić - Petričević (HDZ) osvrnula se na prijedlog projekta hrvatskog odgojno-obrazovnog sustava koji se odnosi na nastavu u inozemstvu. Taj dio trebalo je stvarno razraditi. Svrha hrvatske dopunske nastave u prvom redu je razvijati osobni i nacionalni hrvatski identitet djece. To znači da djeca uče da je hrvatska kultura i jezik dio europske i svjetske kulturne baštine, pa to onda znači da nije manje vrijedna u odnosu na drugi jezik i kulturu u zemljama gdje su ta djeca rođena odnosno gdje žive. U dva sata jednom tjedno na njihove obrazovne sadržaje iz redovne nastave dodaju se i sadržaji hrvatskog jezika, povijesti i kulture. Citirat ću: "Kad su djeca mala dajte im korijene, kad odrastu dajte im krilo". I jedno i drugo je zadatak matične države u ovom slučaju naše prema djeci naše druge, treće, četvrte a u preko-oceanskim zemljama i šeste generacije.

Postavlja se pitanje zašto se smanjuje broj hrvatske djece u hrvatskim dopunskim školama i o čemu to ovisi. Profesore i hrvatsku dopunsku školu plaćaju i hrvatski obveznici u ovoj državi. Na primjer hrvatska nastava u Saveznoj Republici Njemačkoj ima dvije različite organizacije. Jedan je konzularni tip gdje Ministarstvo prosvjete i športa šalje programe i plaća nastavnike. Drugi je integrirani na koje Ministarstvo nema utjecaja niti na programe niti na nastavnike.

Hrvatske dopunske škole počele su raditi godinu i pol dana prije nego što je hrvatska država bila priznata. U stvaranje hrvatskih dopunskih škola u Njemačkoj uložio se veliki trud roditelja, pojedinaca, hrvatskih katoličkih misija. Hrvatske dopunske škole su primljene i dobro surađuju hrvatski učitelji koji poznaju njemački jezik s ravnateljima škola gdje se održavaju hrvatske dopunske škole. Nažalost, oni hrvatski učitelji koji ne poznaju njemački jezik ili jezike zemlje primateljice imaju problema, tehničkih i u odnosu sa svojim kole-

gama u dotičnoj školi. Na području Stuttgarta u 78 škola se održava hrvatska nastava. Nepotrebno na području Baden-Würtenberga ima i tri koordinatora. U natječaju kojeg je raspisalo Ministarstvo prosvjete i športa u siječnju 2003. godine prednost imaju nastavnici hrvatskog jezika, povijesti i zemljopisa. Sami znate koju struku sada imaju hrvatski učitelji, pa molim da utječete na to. Nije moguće da je koordinator hrvatske dopunske škole u Stuttgartu čovjek koji nije održao ni jedan sat nastave. Ali on je podoban jednoj stranci, u ovom slučaju SDP-a. Bilo je pogrešaka i prije, ali ih i sada ima, zaključila je Zdenka Babić-Petričević.

Povećati izdvajanja za obrazovanje

Klub zastupnika HSLs-a smatra da ovako radikalna zahvat u sustavu školstva nije potreban. Smatramo da sustav treba dogradivati, rekao je **Želimir Janjić (HSLs)**. Treba donijeti političku odluku da je obrazovanje prioritet i sukladno tomu u nekoliko

Paradigma za promjene škole u Europi temelji se na jednom dijalogu roditelja i ravnatelja. Roditelj kaže: "Moje dijete nije za školu", a ravnatelj odgovara: "Ne, škola nije za njega".

sljedećih godina povećati izdvajanja za obrazovanje u državnom proračunu. To znači sa sadašnjih nešto više od 3% na 6% od bruto društvenog proizvoda. Na temelju toga može se drugačije planirati odnosno utvrditi dinamika izgradnje novih škola s ciljem da se nastava održava u jednoj smjeni te da škole budu dobro opremljene nastavnom i informatičkom opremom. Potrebno je informatički educirati zaposlene u sustavu te izgraditi sportske dvorane uz škole. Treba donijeti novi kurikulum te u programe uvesti državnu maturu. Na temelju podataka sa Zavoda za zapošljavanje treba planirati upisne kvote na fakultetima. Nužno je posebnu pozornost posvetiti što kvalitetnijem obrazovanju učitelja i nastavnika. Treba težiti tomu da broj učenika u razredu ne bude veći od 25. Dakle, ne mijenjati sustav nego kva-

litetu obrazovanja. Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti donijela je Deklaraciju o znanju. Dakle, stotinjak akademika protivi se donošenju ovoga dokumenta. To treba respektirati. Stav Kluba zastupnika HSLs-a je da neće podržati ovaj dokument, rekao je na kraju Želimir Janjić.

Uvažavanje međunarodnih dokumenata

U završnoj riječi ministar prosvjete i športa **Vladimir Strugar** upozorio je da je u raspravi kazano kako niti jedan europski dokument ne određuje da treba produljiti obvezno obrazovanje. To je doista istina, kao što je istina da danas u Europi postoje ili se sustavi usklađuju i rade na način da uvažavaju brojne međunarodne dokumente. Potom, spominje se kako je Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti protiv ovog dokumenta. To nije tako. Predsjedništvo HAZU-a dokument nije odbilo. Inicijativa grupe građana koju su potpisali akademici nije službeni stav HAZU-a. Govorilo se ovdje i o tome da bi trebalo objediniti poslove dva ministarstva - Ministarstva prosvjete i športa i Ministarstva znanosti i tehnologije. Gotovo sve europske zemlje s obzirom na sličnost poslova i vertikalnu odgoja i obrazovanja imaju jedno ministarstvo. Budućnost Hrvatske bit će u tome da se oni objedine i to u dokumentu govorimo.

Nadalje, kaže se nemojmo čekati velike strukturne promjene, činimo nešto u sustavu. To je u redu. Vlada je u studenom 2002. godine utvrdila kratkoročne mjere i u isto vrijeme osigurala u državnom proračunu posebno 70 milijuna kuna za reformne zahvate. Riječ je o opremanju strukovnih škola, nastavku informatizacije, informatičkom obrazovanju učenika, provedbi akcije "Hrvatska bez nepismenih", zapošljavanju stručnih suradnika. Kada se radi o obrazovanju učitelja mi mislimo da ono mora biti sveučilišno. Svatko bi trebao imati šansu doći do najviših znanstvenih stupnjeva. Smatramo da ga treba rješavati u sklopu promjena visokoga obrazovanja.

Ovdje je bilo upozorenje da treba uključiti mlade u svijet rada. To je intencija ovog dokumenta. Treba spomenuti samo dva rješenja. Prvo je ono koje govori o horizontalnoj i vertikalnoj prohodnosti kroz sustav. Poznato je da 32% učenika koji danas

Prije nego što je zaključio 29. sjednicu predsjednik Hrvatskog sabora **Zlatko Tomčić** odgovorio je na zahtjev Kluba zastupnika HSP-HKDU-a za dopunu dnevnog reda točkom o Izvješću Vlade o potpori Deklaraciji zemalja Vilniusk skupine SAD-u u ratu protiv Iraka.

Ministar vanjskih poslova Tonino Picula nije u zemlji, a predsjednik Vlade Ivica Račan je zauzet, rekao je Zlatko Tomčić. Stoga predlažem da se u dogovoru s predsjednicima Odbora za vanjsku politiku i Odbora za unutarnju politiku i nacionalnu sigurnost slijedećeg tjedna održi zatvorena sjednica na ovu temu.

Anto Đapić (HSP) rekao je da im je drago da je predsjednik Hrvatskoga sabora poduzeo ovaj korak, ali ne vidi razloga da sjednica bude zatvorena, jer je to prvorazredna tema o kojoj se svugdje javno raspravlja. Predlažemo da to bude otvorena sjednica dvaju odbora. Tema je osjetljiva, ali baš zato što je tema osjetljiva, to nije pitanje nacionalne sigurnosti.

O tome da li će biti otvorena ili zatvorena procijenit će predsjednici odbora. Držim da će biti zatvorena, no ostavit ću predsjednicima odbora da odluče, rekao je Zlatko Tomčić.

završi trogodišnje strukovne škole zapravo ne mogu nastaviti obrazovanje. Veliki je spor oko toga treba li nam 9 godina i struktura 3+3+3 i u sklopu toga pitanje, kako se kaže, rane izbornosti. Samo nekoliko objašnjenja. Prvo, ovo nije švedski model. Termini koji se ovdje koriste proizlaze iz međunarodne standardne klasifikacije obrazovanja. Mi shvaćamo model 9 godina kao model koji govori o 9 godina općeg obrazovanja. To što se u njemu govori o nižoj srednjoj školi opet je rezultat primjene međunarodne standardne klasifikacije obrazovanja.

Dijalog roditelja i ravnatelja

Govori se da je potrebno povećati ulaganje u školstvo. Kapitalna izgradnja odnosi se na gradnju i rekonstrukciju školskih objekata. Od 2000. do 2002. godine u skupinu izgradnje i rekonstrukcije došle su 142 osnovne i srednje škole. Vlada je među ostalim u decentraliziranim sredstvima osigurala sredstva za prijevoz učenika srednjih škola na područjima od posebne državne skrbi. U isto vrijeme povećane su plaće učiteljima koji rade u inozemstvu. Trend povećanja sredstava za odgoj i obrazovanje je prisutan, no očito treba ulagati i više. Prihvaćamo da promjene trebaju ići postupno ovisno o materijalnim i kadrovskim uvjetima.

Problematizira se pitanje tko je pripremio dokument. Voditelji podskupina koje su pripremale pojedina poglavlja bili su znanstvenici koji imaju objavljene radove i koji su se bavili sustavom. U narednom koraku je izrada nastavnih programa. U toj izradi trebat će angažirati između 400 i 500 stručnjaka koji će raditi za svaki nastavni program, govoreći o fizici, matematici, kemiji, hrvatskom jeziku itd.

Paradigma za promjene škole u Europi temelji se na jednom dijalogu između roditelja i ravnatelja. Roditelj kaže: "Moje dijete nije za školu", a ravnatelj odgovara: "Ne, škola nije za njega". Kažemo, nitko nije zadovoljan školom, a u isto vrijeme želimo zadržati postojeći sustav. Kad je riječ o trajanju obveznog obrazovanja, ovdje je ponuđeno rješenje koje danas prevladava u zemljama Europske unije i kandidatima za ulazak u Europsku uniju. Sve je ostalo pitanje naše odluke. Opisno ocjenjivanje od 1. do 3. razreda je prevladavajući način praćenja i ocjenjivanja učenika u

europskim zemljama. Odluka je na nama hoćemo li učiniti tako ili ćemo ostati pri brojčanim ocjenama. I na kraju, rekao je ministar prosvjete i športa Vladimir Strugar, potpuno potičemo i prihvaćamo daljnju stručnu i argumentiranu raspravu.

Time rasprava nije bila okončana. Usljedio je kratko izlaganje **Zdravke Bušić (HB)** koja je upozorila da je ministar Vladimir Strugar rekao kako Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti nije protiv ovog prijedloga koncepta. U pismu HAZU-a koje je upućeno i Hrvatskome saboru, među ostalim, stoji kako Predsjedništvo izražava ozbiljnu zabrinutost da bi se prenatim i nedovoljno prirednim zahvatima mogla izazvati nestabilnost hrvatskog obrazovnog sustava i daljnji pad njegove kvalitete. Zaključno kažu da s obzirom na ozbiljne prigovore koncepciji i provedbi te koncepcije, Predsjedništvo predlaže da se odmah nastavi dostupnim poboljšanjem postojećega školskog sustava prema poboljšanju njihove kvalitete uvažavajući različitosti školskih sustava i usmjerenje razvijenih zemalja. S obzirom na ovo ne može se reći da je HAZU poduprla ovaj prijedlog, upozorila je Zdravka Bušić. Iz ovoga ne proizlazi da su odbili, rekao je ministar **Vladimir Strugar**, osim da treba dalje raditi s čime se slažemo.

Predsjednik Hrvatskoga sabora Zlatko Tomčić zamolio je Odbor za obrazovanje, znanost i kulturu da preformulira svoje zaključke, jer u ovakvoj formi ih ne može dati na glasovanje. Treba dogovoriti s Tajništvom kako zaključci trebaju izgledati. O ovom će se očito morati glasovati na početku 30. sjednice Hrvatskoga sabora, rekao je Zlatko Tomčić.

A.Š.

PRIJEDLOG ZAKONA O IZMJENAMA I DOPUNAMA ZAKONA O NAJMU STANOVA

Pronaći rješenje koje bi zadovoljilo i vlasnike i stanare

- Prema predloženom, jedinice lokalne samouprave bi zaštićenim najmoprimcima koji koriste stanove u vlasništvu fizičkih osoba koje ispunjavaju uvjete za useljenje u svoje stanove, trebale osigurati zamjenske stanove, ili bi im država subvencionirala kupnju novog stana.
- Osobe koje koriste tzv. nadstojničke stanove trebale bi dobiti pravnu zaštitu kroz pravni status najmoprimca, s pravima i obvezama zaštićenog najmoprimca za vrijeme od 20 godina. Na isti način uredio bi se i pravni položaj osoba koje su do početka privatizacije društvenih stanova vlastitim sredstvima preuredile zajedničke prostorije u zgradi za stanovanje.
- Uskladili bi se uvjeti i mjerila za utvrđivanje zaštićene najamnine, na način da njena visina pokriva vlasniku stana troškove redovitog održavanja zgrade te porezna davanja na osnovi najma stana.

Na siječanjskoj sjednici Hrvatskog sabora raspravljalo se, među ostalim, i o izmjenama i dopunama Zakona o najmu stanova. Predloženim bi se trebali riješiti problemi bivših nositelja stanarskog prava, sada zaštićenih najmoprimaca u stanovima privatnih vlasnika koji ispunjavaju uvjete za useljenje u svoj stan jer nemaju riješeno stambeno pitanje. Budući da je Ustavni sud RH ukinuo zakonsku odredbu koja je obvezivala vlasnika da u tom slučaju zaštićenom najmoprimcu osigura drugi odgovarajući stan, predloženim izmjenama nastoji se popuniti tu pravnu prazninu. Predviđa se, naime, da bi zamjenske stanove za zaštićene najmoprimce trebala osigurati lokalna samouprava, sredstvima prikupljenim od prodaje društvenih stanova ili kupnjom stanova izgrađenih u okviru Programa društveno poticane stanogradnje. I u slučaju da stanar sam rješava svoje stambeno pitanje imao bi pravo na određenu financijsku potporu države.

Zastupnici su načelno podržali predložene novine, ali su se založili za iznalaženje pravednijeg rješenja koje bi bilo prihvatljivo i za vlasnike i za zaštićene najmoprimce. Naime, slažu se s tim da vlasnicima treba omogućiti konzumiranje njihovih vlasničkih prava zagarantiranih Ustavom, ali apeliraju na predlagatelja da se zaštićenim najmoprimcima osigura trajno

pravo na dom, odnosno da ih se izjednači s bivšim nositeljima stanarskog prava koji su uspjeli otkupiti stanove u društvenom vlasništvu. To znači da bi do drugog čitanja ovog Zakona trebalo razmotriti mogućnost da se zaštićenim najmoprimcima omogućí otkup zamjenskih, odnosno stanova u kojima stanuju, s tim da se vlasnicima isplati pravična naknada.

Sudionici u raspravo upozoravaju da novi zakon ne smije generirati nove nepravde, a smatraju dvojbenim i prebacivanje problema i obveza s države na lokalnu samoupravu, koja ionako nema dovoljno sredstava. Posebno su kritični bili zastupnici HDZ-a, koji su najprije predlagali odgodu rasprave o ovom zakonskom prijedlogu, dok nadležni odbor ne utvrdi postoji li financijska podloga za njegovo provođenje, a potom zahtijevali da se izradi novi, koji bi sadržavao pravednija rješenja. Drže da u međuvremenu treba riješiti pravni status stanara u nadstojničkim i stanovima nastalim adaptacijom zajedničkih prostorija u stambenim zgradama, odnosno dozvoliti otkup tih stanova.

Poduprijevši Prijedlog zakona Sabor je, na inicijativu Odbora za financije i državni proračun, obvezao Vladu RH da do rasprave o njegovoj konačnoj verziji izradi i dopunski materijal u kojem će biti predložena dinamika te iznos potrebnih sredstava (po godinama i grupama korisnika)

namijenjenih subvencioniranju kupnje stanova za zaštićene najmoprimce.

O PRIJEDLOGU

S predloženim novinama zastupnike je upoznao **Venko Ćurlin**, zamjenik ministra za javne radove, obnovu i graditeljstvo. Pojasnio je da se ponudnim rješenjima nastoje riješiti dileme, odnosno problemi nastali odlukama Ustavnog suda Hrvatske kojima su suspendirani pojedini članci postojećeg Zakona o najmu stanova. Najveće posljedice izazvalo je ukidanje odredbe članka 40. stavka 2., koja je propisivala da vlasnik stana koji želi useliti u vlastiti stan (sam ili namjerava useliti svoje potomke, roditelje ili druge osobe koje je dužan uzdržavati) može otkazati zaštićenom najmoprimcu ugovor o najmu samo ako mu je osigurao drugi useljiv stan, pod uvjetima za stanovanje koji nisu nepovoljniji. Nakon prestanka važnja te odredbe izvjestan broj vlasnika stanova pokrenuo je sudske postupke za iseljenje zaštićenog najmoprimca, tako da su neki od njih morali napustiti stan bez da im je osiguran drugi smještaj. Stoga se Prijedlogom zakona propisuje da je jedinica lokalne samouprave zaštićenim najmoprimcima - bivšim nositeljima stanarskog prava, koji koriste stanove u

vlasništvu fizičkih osoba koje ispunjavaju uvjete za useljenje u svoj stan, na odgovarajući način dužna osigurati drugi stambeni prostor (zamjenjski stan, s pravima i obvezama zaštićenog najmoprimca). Naime, lokalne jedinice raspolažu sredstvima od prodaje stanova u društvenom vlasništvu koja i sada pritičeju na njihove račune temeljem obročnih otplata otkupljenih stanova (Grad Zagreb godišnje prihoduje po toj osnovi oko 20 mln. kuna, Zadar i Split po 5 mln. kuna, itd.). Predviđena je i mogućnost da zaštićeni najmoprimci koji moraju napustiti tuđe vlasništvo mogu sami kupiti stan, uz određenu financijsku potporu države. Te se subvencije predviđaju u vidu izgradnje stanova u okviru Programa društveno poticane stanogradnje. Naime, Zakonom o društveno poticanoj stanogradnji je izrijekom propisano da su ti stanovi namijenjeni za prodaju, među ostalim, i radi osiguranja zamjenjskih stanova zaštićenim najmoprimcima koji koriste stan u vlasništvu fizičkih osoba, kao i osobama koje koriste stan namijenjen za nadstojnika zgrade.

U slučaju da lokalna jedinica kupuje odgovarajući stan radi preseleženja zaštićenog najmoprimca Republika Hrvatska bi morala osigurati bespovratna sredstva u iznosu koji odgovara visini 25 posto etalonske cijene građenja po m² korisne površine stana, utvrđenoj Zakonom o društveno poticanoj stanogradnji. Ako lokalna jedinica kupuje stan izgrađen u skladu sa Zakonom o društveno poticanoj stanogradnji sredstva države koja se osiguravaju za tu namjenu smatrala bi se subvencijom. Vrijednost tih sredstava, pri kupnji stana uz obročnu otplatu priznavala bi se kupcu, uz njegovo vlastito učešće, kao plaćeni dio cijene. Prema predloženom zaštićenim najmoprimcima koji kupuju stan u skladu sa Zakonom o društveno poticanoj stanogradnji, za čiju izgradnju osiguravaju sredstva jedinica lokalne samouprave, ta bi se sredstva mogla odobriti kao bespovratna. Subvencija bi se osigurala i bivšim zaštićenim najmoprimcima koji su iseljeni iz stana u vlasništvu fizičke osobe, odnosno za koje je donesena pravomoćna presuda o iseljenju radi useljenja najmodavca i dr. a nije im osiguran drugi stan.

Jednom riječju, predložena rješenja omogućavaju najmoprimcima koji moraju napustiti stan da trajno riješe svoj stambeni problem ili uz pomoć

lokalne jedinice ili uz pomoć države, kaže Čurlin.

Zakonom se, nadalje, uređuje pravni položaj osoba koje koriste stan namijenjen za nadstojnika zgrade, kao i onih koje su prije početka privatizacije društvenih stanova vlastitim sredstvima uredile zajedničke prostorije u stambenoj zgradi (spremišta, praonice i sl.) za potrebe vlastitog stanovanja. Predlaže se da obje kategorije stanara dobiju status zaštićenih najmoprimaca na vrijeme od 20 godina, u kojem bi imali pravo na plaćanje zaštićene najamnine.

Novina je i prijedlog da se utvrdi ekonomska vrijednost zaštićene najamnine koja bi pokrivala troškove vlasnika stana za redovito održavanje zgrade i njegova porezna davanja na osnovi tog najma. Socijalno ugroženi građani koji ne mogu podmirivati niti tu zaštićenu najamninu, subvencionirali bi se u okviru sustava socijalne skrbi, kroz "pomoć za podmirenje troškova stanovanja".

RADNA TIJELA

Prije rasprave na plenarnoj sjednici donošenje ovog Zakona podržala su nadležna radna tijela.

Matični **Odbor za rad, socijalnu politiku i zdravstvo** raspravio ga je na tematskoj sjednici, na kojoj su bili nazočni predstavnici udruga stanara te Udruge vlasnika nekretnina RH.

Osnovna je zamjerka udruga stanara da se i predloženim rješenjima nastavlja nejednak pristup u tretmanu bivših nositelja stanarskog prava (jednima je omogućen otkup stanova a drugima je to pravo uskraćeno). Predstavnici tih udruga založili su se za to da se i zaštićenim najmoprimcima omogući otkup stanova u kojima stanuju, a vlasnicima tih stanova isplati odgovarajuća naknada.

Predložili su, također, brisanje odredbe prema kojoj se pravo na zaštićenu najamninu gubi, u slučaju da najmoprimci imaju u vlasništvu useljivu kuću ili stan (niti kod otkupa društvenih stanova vlasništvo kuće ili stana izvan mjesta stanovanja nije bila zapreka). Među ostalim, zalažu se za to da se pravo na subvenciju za kupnju stana zaštićenom najmoprimcu osigura i osobama koje su vlastitim sredstvima uredile zajedničke prostorije.

Daljnji je njihov prijedlog da se otkup stanova dozvoli i zaštićenim najmoprimcima u nadstojničkim stanovima (prema nekim procjenama takvih stanova ima oko 350) te da se za korisnike adaptiranih zajedničkih prostora predvidi trajna zaštita u vidu pravnog položaja zaštićenog najmoprimca.

Predstavnici Udruge vlasnika nekretnina poduprli su donošenje ovog zakona, koji na određeni način popravljiva položaj vlasnika stanova, iako smatraju da niti njegovom primjenom neće biti u cijelosti uspostavljena sva vlasnička prava koja bi vlasnici trebali imati po Ustavu. Napominju, nadalje, da je visina zaštićene najamnine utvrđena u na odgovarajućem iznosu. Naime, nerijetko nije dostatna ni za podmirenje troškova održavanja zgrade, pa vlasnici moraju nadoknadivati određeni dio pričuve. Predlažu, stoga, da se nadležna državna tijela obvežu na to da im isplaćuju razliku između zaštićene i tržišno određene najamnine.

Članovi Odbora su u raspravi podržali potrebu noveliranja Zakona o najmu stanova, čime bi se trebali riješiti značajni problemi vezani uz stanovanje, nastali otkupom društvenih stanova, pri čemu je dio nositelja stanarskog prava stavljen u povoljniji položaj u odnosu na one koji nisu mogli otkupiti stanove (stanari u stanovima privatnog vlasnika i nadstojnici u bivšim nadstojničkim stanovima). Ocjenjuju korisnim predloženo rješenje kojim država preuzima na sebe određenu financijsku i organizacijsku ulogu u rješavanju ovih problema, dok dio tih obveza preuzimaju jedinice lokalne samouprave, na način da se sredstva od prodaje stanova koriste za osiguranje zamjenjskih stanova za zaštićene najmoprimce.

U Izvješću Odbora se podsjeća na to da je položaj zaštićenih najmoprimaca dodatno otežan rješenjem Ustavnog suda RH od 1998. godine kojim je ukinut članak 40. st. 2. Zakona o najmu stanova. Posljedice - u sudskim postupcima koji su uslijedili brojni zaštićeni najmoprimci iseljeni su iz stanova a da im nitko nije bio dužan osigurati odgovarajući zamjenjski stan. Predloženim zakonom, naglašeno je u raspravi, značajno se poboljšava položaj zaštićenih najmoprimaca, jer su precizno utvrđeni uvjeti pod kojima najmodavac može otkazati ugovor o najmu i slučajevi u kojima se takav ugovor može otkazati

zaštićenom najmoprimcu, te način na koji će mu se osigurati zamjenski stan.

Donošenje Zakona podržao je i **Odbor za zakonodavstvo**. Načelno je podupro ponudena rješenja, koja reguliraju status zaštićenih najmoprimaca, kao bivših nositelja stanarskog prava, kao i položaj stanara u nadstojničkim stanovima. Međutim, uvažavajući mogućnost različitog rješavanja ovog pitanja, ne protivi se ni prijedlozima iznesenim u raspravi (npr. da se vlasniku isplati kovčana naknada u visini tržišne vrijednosti stana ili da mu se vrati njegov stan, s tim da se zaštićenom najmoprimcu osigura drugi, s pravom otkupa uz povoljnije uvjete, itd.)

Prije je potrebno - napominje to radno tijelo u svom Izvješću - osigurati pravičnu zaštitu i vlasnika stana i zaštićenog najmoprimca, pri čemu treba voditi računa o sredstvima koja je stanar uložio u stan koji koristi te o tome je li određeni stan vlasniku nužan za rješavanje njegova stambenog pitanja. Članovi Odbora očekuju da će predlagatelj do drugog čitanja utvrditi prednosti, odnosno manjkavosti svakog od mogućih načina rješavanja ovog značajnog pravnog, socijalnog, ali i političkog, pa i moralnog pitanja, i o tome izvjestiti Hrvatski sabor.

Odbor za financije i državni proračun proveo je raspravu o Prijedlogu zakona u dijelu koji se odnosi na procjenu financijskih sredstava potrebnih za njegovo provođenje. Prema mišljenju članova Odbora Vlada RH bi do upućivanja u saborsku proceduru Konačnog prijedloga zakona trebala izraditi i dopunski materijal s detaljnim prijedlogom načina osiguravanja sredstava za njegovu primjenu (ponudeno obrazloženje može poslužiti za raspravu u prvom čitanju).

Spomenimo i sugestiju tog radnog tijela da Sabor svojim zaključkom obveže Vladu da do drugog čitanja ovog Zakona predloži dinamiku i iznos potrebnih sredstava namijenjenih subvencioniranju kupnje zamjenskih stanova (po godinama i grupama korisnika).

I sjednici Odbora za **ljudska prava i prava nacionalnih manjina** prisustvovali su predstavnici Udruge vlasnika nekretnina te Udruge stanara RH. Prvi smatraju Prijedlog zakona diskriminirajućim i nerealnim, s obzirom na činjenicu da je 3 posto stanara koji su se, ne svojom krivicom, našli u stanovima privatnih

vlasnika, stavljeno u nepovoljniji položaj od većine koja je otkupila stanove uz iznimno povoljne uvjete. Napominju da osobe o kojima je riječ nisu krive zbog promjena koje su se događale u pravnom sustavu zemlje, te da je njihovo pravo, koje im se sada ukida, zajamčeno Ustavom RH i Europskom konvencijom o ljudskim pravima.

Za razliku od njih, predstavnik Udruge vlasnika nekretnina ocijenio je predloženi zakon prihvatljivim, pozivajući se na čl. 48. Ustava RH kojim se jamči pravo vlasništva. Kategoriju zaštićenog najma smatra prisilnom, jer nastupa ex lege i protiv volje vlasnika, uz posljedice da vlasnik stana mora rješavati tuđi stambeni problem. Postavlja se pitanje - kaže - i neće li se smanjiti motivacija stranih partnera za ulaganje u zemlju koja nije najbolje uredila pitanja vlasništva. Zamjera, također, što Prijedlogom zakona nije riješen problem sustanarstva, budući da veliki broj vlasnika nekretnina još uvijek živi u istom stambenom prostoru sa zaštićenim najmoprimcima (u takvim okolnostima međuljudski odnosi su ozbiljno narušeni). Podržavajući predloženi zakon, koji smatra prijelaznim, napominje da država, uz političku volju koju je iskazala za rješavanje ovog problema, treba osigurati i odgovarajuća sredstva.

U sveobuhvatnoj raspravi članovi Odbora su poduprli Prijedlog zakona kojim bi se trebao riješiti niz problema nastalih dosadašnjom pravnom regulacijom ove oblasti, osobito s obzirom na pravo otkupa stana. Izraženo je mišljenje da bi svim bivšim nositeljima stanarskog prava trebalo omogućiti otkup stanova pod jednakim uvjetima. Naglašeno je, među ostalim, da će i situacija na područjima od posebne državne skrbi po svoj prilici zahtijevati skoriju izmjenu Zakona u tom pravcu. Postavljeno je i pitanje što će biti s kategorijom stanarskog prava Srba u Republici Hrvatskoj koji su se zatekli kao nositelji stanarskog prava. Čula se i sugestija da to pitanje, kao i pitanje vlasništva rimokatoličke, pravoslavne i drugih crkava u državi, treba riješiti sustavno i jednim zakonom.

Sudionici u raspravi konstatirali su da je u području stanovanja dosad počinjeno niz nepravdi. Prije svega, oduzimana su sredstva za izgradnju stambenog fonda od radno aktivnog stanovništva, u velikom broju slučajeva povrijeđeno je pravo vlasništva,

kao temeljno ljudsko pravo, a zatim i pravo na dom, odnosno stanarsko pravo koje su građani u stanovima privatnog vlasnika stekli temeljem pravnog poretka. Rješenja za ispravljanje tih nepravdi treba tražiti sporazumno između vlasnika stana i nositelja stanarskog prava, uz organizacijsku i financijsku pomoć države, vodeći računa o tome da se ne počine nove nepravde, napominje odbor. Pozdravlja, stoga, namjeru države da se u državnom proračunu osiguraju sredstva za subvencioniranje kupnje stanova, kako za jedinice lokalne samouprave, tako i za zaštićene najmoprimce i osobe koje koriste stan namijenjen za nadstojnika zgrade.

RASPRAVA

Nakon predstavnika predlagatelja (prikazano u odjeljku O PRIJEDLOGU), prvi se javio za riječ predstavnik Kluba zastupnika HDZ-a **Vladimir Šeks**. Izrazio je mišljenje da o ovom zakonskom prijedlogu ne bi trebalo raspravljati prije nego što Odbor za financije i državni proračun ne utvrdi da se mogu osigurati financijska sredstva za njegovo provođenje (u protivnom bi se prekršila odredba članka 139. Poslovnika.) Naime, prema obrazloženju predlagatelja, za tu namjenu bi u narednih 6 do 7 godina trebalo osigurati po 100 mln. proračunskih kuna godišnje, ili ukupno 600 mln. kuna (osobno drži da se radi o daleko većem iznosu). Prema predloženom, 20 posto planirane svote za ovu godinu namaklo bi se od novca predviđenog za provedbu Zakona o društveno poticanoj stanogradnji (za tu je namjenu ukupno rezervirano 160 milijuna i 50 tisuća kuna). Zastupnik je, među ostalim, napomenuo da općine i gradovi koji bi, prema Prijedlogu zakona trebali osigurati 75 posto sredstava za izgradnju i kupnju stanova za zaštićene najmoprimce, nisu u ovogodišnjim proračunima predvidjeli niti jednu lipu za tu namjenu.

Predsjedatelj, **Baltazar Jalšovec**, potpredsjednik Hrvatskog sabora, primijetio je da zastupnici mogu raspravljati o predloženom Zakonu, ali ne i odlučivati, dok se ne ispuni predviđena poslovnička obveza.

Glasnogovornik Kluba zastupnika IDS-a **Damir Kajin** je konstatirao da agoniju u kojoj su se našli tzv.

zajamčeni najmoprimci treba prekinuti, ako je potrebno i rebalansom ovogodišnjeg Proračuna. Napomenuo je da nije oportuno da se o zakonodavnoj materiji koja izravno tangira ne samo 10 tisuća zaštićenih najmoprimaca nego i vlasnike stanova, odnosno njihove nasljednike, raspravlja u gluho doba noći. Zatražio je da se rasprava o tome provede sutradan ujutro, to više što mnogi zastupnici nisu nazočni u sabornici, budući da ih je predsjednik Tomčić kod utvrđivanja dnevnog reda doveo u zabludu (izostavio je ovu točku). **Baltazar Jalšovec** je primijetio da pet sati poslije podne nije gluho doba noći, te dometnuo da bi bilo šteta da se rasprava ne provede, budući da je s galerije prate i predstavnici stanodavaca i stanara. Zamolio je predstavnika predlagatelja da se izjasni o prijedlozima klubova zastupnika. Potom je **Venko Ćurlin**, zamjenik ministra za javne radove, obnovu i graditeljstvo obrazložio zastupnicima predložene izmjene i dopune Zakona o najmu stanova. Nakon njegova izlaganja za ispravak netočnog navoda javila se **Marina Matulović-Dropulić (HDZ)**. Nije točno, kaže, da jedinice lokalne samouprave imaju osigurana sredstva za kupnju zamjenskih stanova za zaštićene najmoprimce. Naime, lokalni proračuni za ovu godinu su već doneseni, a u njima su planirana sredstva samo za kupnju zemljišta i izgradnju komunalne infrastrukture za društveno poticanu stanogradnju i za stanove za invalide Domovinskog rata. Pored toga, lokalne jedinice moraju izgraditi i stanove za socijalu i za najam.

Ivo Lončar (nezavisni) zamjerio je ministru na tvrdnji da "najmoprimci moraju napustiti tuđi stan i riješiti svoje probleme trajno". Nije sporno, kaže zastupnik, da vlasnike stanova treba obešteti, ali nemoralno je tražiti od stanara koji su u tim stanovima desetljećima da idu na ulicu (nitko se ne pita čime će rješavati svoje stambeno pitanje). Činjenica je, kaže, **Venko Ćurlin**, da neki korisnici stanova privatnih vlasnika moraju iseliti temeljem vladskih presuda. Prijedlog zakona predviđa da im se u takvim slučajevima osigura odgovarajući stambeni smještaj.

Prema navodima zamjenika ministra moglo bi se zaključiti da država vraća lokalnoj samoupravi sredstva koja se u državnoj blagajni prikupljaju od obročnih otpлата otkupljenih stanova, ali to očito u ovoj zemlji ne

funkcionira, primijetio je **Damir Kajin (IDS)**. Po riječima zastupnika gotovo je uvredljiva doministrova tvrdnja da Grad Zagreb godišnje po toj osnovi ostvaruje svega 20 mln. kuna. Pod pretpostavkom da m² stana u ovom gradu košta tisuću eura, godišnje bi se tim sredstvima moglo izgraditi 50-ak stanova. To bi značilo da će stambeno pitanje 5000 zaštićenih najmoprimaca biti riješeno za ravno sto godina, negodovao je zastupnik.

Ivan Škarić je u ime Kluba zastupnika HSLS-a zatražio da se rasprava o ovoj temi prekine i nastavi sutradan, budući da u sabornici nema nekih njegovih kolega koji su se pripremili za diskusiju (bili su obaviješteni da ova točka danas neće biti na dnevnom redu).

Predsjedatelj nije uvažio njegov zahtjev, uz obrazloženje da je dužnost zastupnika da za vrijeme zasjedanja Sabora budu u Vijećnici. Pojasnio je, također, da jutros, kod utvrđivanja dnevnog reda, još nije bilo uvjeta da se predvidi i ova točka, ali da je u međuvremenu predloženi zakon razmotrio Odbor za zakonodavstvo, tako da se po Poslovniku o njemu može raspravljati. Uostalom, riječ je samo o prvom čitanju zakonskog teksta, tako da se ni o čemu neće odlučivati.

Nakon ovog pojašnjenja predsjedatelj je dao riječ izvjestiteljima radnih tijela. Najprije je govorio predstavnik Odbora za zakonodavstvo **Josip Leko**, a potom **Sonja Borovčak**, u ime Odbora za rad, socijalnu politiku i zdravstvo, te dr. **Furio Radin**, u ime Odbora za ljudska prava i prava nacionalnih manjina.

Postojeće rješenje ne zadovoljava ni stanare ni vlasnike

Ljubica Lalić, glasnogovornica Kluba zastupnika HSS-a, podsjetila je na činjenicu da su se njeni stranački kolege zauzimali za pravedno rješavanje problematike o kojoj je riječ, posebice položaja zaštićenih najmoprimaca, još prilikom noveliranja Zakona o povratu oduzete imovine te Zakona o društveno poticanoj stanogradnji. Međutim, rješenje koje se pokušalo naći Zakonom o najmu stanova, kroz kategoriju zaštićenog najma, nije zadovoljavajuće ni za vlasnike niti za stanare. Ponudeni zakonski propis je, kaže, na tragu prijedloga HSS-a da se vlasnicima omogućiti konzumiranje njihovih vla-

sničkih prava, budući da je nepovredivost vlasništva zagarantirana Ustavom. To znači da im treba vratiti njihove stanove, s tim da se za stanare - zaštićene najmoprimce - pronađe trajno rješenje stambenog problema. Naime, oni su bez svoje krivnje smješteni u tuđe stanove na kojima su, temeljem Zakona o stambenim odnosima, stekli stanarsko pravo. Međutim, njihov pravni položaj se od početka razlikovao od pravnog položaja nositelja stanarskog prava na stanovima u društvenom vlasništvu, kojima je omogućen otkup, konstatira zastupnica.

S obzirom na nepovredivost vlasništva zagarantiranu Ustavom vlasnicima treba vratiti njihove stanove, s tim da se za stanare - zaštićene najmoprimce - pronađe trajno rješenje stambenog problema.

Po mišljenju zastupnika HSS-a problem zaštićenih najmoprimaca mogao bi se riješiti u okviru realizacije Programa društveno poticane stanogradnje. Zamjenski stanovi bi se izgradili sredstvima od otkupa društvenih stanova koja se još uvijek slijevaju u proračune gradova i općina. U izgradnji tih stanova sadašnji zaštićeni najmoprimci trebali bi sudjelovati s iznosima koji bi bili dostatni za otkup stanova po kriterijima iz Zakona o prodaji stanova. Na taj bi način trajno riješili svoj stambeni problem i bili bi izjednačeni s nositeljima stanarskog prava na stanovima u društvenom vlasništvu koji su otkupili stanove. S druge strane, vraćanjem stanova na kojima je bio zasnovan odnos zaštićenog najma vlasnicima, država bi dokazala da je nepovredivost vlasništva najviša vrednota ustavnog poretka.

Po riječima zastupnice zakonski prijedlog obvezuje jedinice lokalne samouprave da, u slučaju useljenja u stan najmodavca ili drugih osoba koje je dužan uzdržavati, osiguraju najmoprimcu drugi, odgovarajući stan. To je prihvatljivo jer se time zaštićenom najmoprimcu jamči da neće biti izbačen na ulicu, što se nakon donošenja odluke Ustavnog suda nerijetko događalo. Predloženo rješenje, kaže, nalaže jedinicama lokalne samouprave da u svoje planove društveno poticane stanogradnje uključe i rješavanje stanova pod zaštićenim naj-

mom, dakako na svom području (trebalo bi razmotriti mogućnost da se za tu namjenu obvezno osiguraju bespovratna sredstva). Što hitnije treba pristupiti i rješavanju problema sustanara sa statusom zaštićenog najmoprimca koji žive u istoj kući ili stanu s vlasnikom, napominje zastupnica.

Među ostalim, spomenula je da haesesovci smatraju nepotrebnom novopredloženu odredbu stavka 2. u članku 31. postojećeg Zakona, kojom bi se ograničila visina najamnine (na deseterostruki iznos) onim zaštićenim najmoprimcima koji u dijelu stana obavljaju poslovnu djelatnost te onima koji imaju u vlasništvu useljivu kuću ili stan. Na ovu odredbu treba gledati i s aspekta Ustava RH koji kaže da se u interesu Republike Hrvatske vlasništvo može ograničiti ili oduzeti, ali samo uz naknadu tržišne vrijednosti. Prema predloženom, zaštićena najamnina trebala bi pokrivati troškove redovnog održavanja zgrade i porezna davanja vlasnika stana. To je pomak u odnosu na postojeće rješenje, ali treba razmisliti o uvjetima kada se vlasništvo može ograničiti, napominje zastupnica. Na kraju je najavila da će Klub zastupnika HSS-a podržati predloženi zakon u prvom čitanju, uz iznesene primjedbe.

Stanarima otkup a vlasnicima tržišna naknada

Po riječima **Damira Kajina**, glasnogovornika Kluba zastupnika IDS-a, njegovi stranački kolege još od 1993. godine stoje na stajalištu da zaštićenim najmoprimcima treba omogućiti da otkupe stanove u kojima stanuju. Čudi ga, kaže, da je ova zakonodavna materija, umjesto Ministarstvu pravosuđa, povjerena Ministarstvu javnih radova (osim ako to Ministarstvo). Kako reče, stranke na vlasti trebala bi brinuti i činjenica da se ovaj zakonski prijedlog pojavio pred zastupnicima tek tri godine nakon preuzimanja vlasti, a temelji se na bitno drugačijim načelima od onih za koja su se zalagale dok su još bile u opoziciji. Naime, još 1993. godine potpisale su sa Savezom udruženja stanara Hrvatske tzv. Deklaraciju kojom se tražila jednakost svih stanara pred zakonom, bez obzira na porijeklo stana, te omogućavanje otkupa svim nosiocima stanarskog prava. Interesantno je, kaže, da su stranke današnje vladajuće koalicije

u svim političkim nastupima do 3. siječnja 2000. bile na pozicijama spomenute Deklaracije. Još je zanimljivije to da je na 38. sjednici Sabora HDZ, tada vladajuća stranka, tražila izmjenu postojećeg zakona, uz obrazloženje da je nepravedan, diskriminirajući i nakaradan. Nažalost, Zakon nije izmijenjen, ali se zato u međuvremenu radikalno promijenio stav vladajućih koji šalju u saborsku proceduru za stanare neusporedivo gori zakonski prijedlog od HDZ-ovog. Primjerice, velikodušnost Vlade koja je spremna kupnju zamjenskog stana financirati sa 175 eura po m² graniči s crnim humorom, s obzirom na činjenicu da se kvadrat stana teško može kupiti za manje od 1000 eura. Tko se u Vladi lijevog centra građanske Hrvatske na ovakav način usuđuje poigravati s oko 10 tisuća stanara koji su također glasovali za stranke na vlasti, u nadi da će one riješiti njihovo životno pitanje.

Zaštićenim najmoprimcima omogućiti da otkupe stanove u kojima stanuju, po povlaštenim uvjetima, a vlasnicima isplatiti pravičnu naknadu.

Nema sumnje, kaže zastupnik, da je nekadašnjim vlasnicima stanova učinjena "nepravda do neba", kad im je onemogućeno da slobodno raspolazu svojim vlasništvom. Tu nepravdu svakako treba ispraviti, ali ne na način da se čine nove nepravde stanarima koji danas stanuju u tim stanovima. Politička vlast ne smije omalovažavati privatno vlasništvo, ali se ne smije ni klanjati pred njim, žrtvujući zbog toga ljude. Dakako, bivše vlasnike treba u cijelosti oštećiti, ali najprije valja objaviti listu prekupaca tih stanova, kako bi se utvrdilo tko ima stvarni interes na njima. Da bi namakla sredstva za isplatu pravične naknade bivšim vlasnicima stanova država može uzeti zajam, s tim da jamstvo budu prihodi od tzv. društvenih stanova koje je početkom 90-ih prodala pod povoljnim uvjetima (od obročne otplate još treba uprihodovati oko 4 - 4,5 mlrd. kuna).

Zastupnik je, među ostalim, spomenuo da je stanarsko pravo za vrijeme socijalizma bilo neotuđivo i nasljedno, pa tako i ono na stanovima u privatnom vlasništvu. To potvrđuje i činjenica da zbog svog statusa ti

stanari nisu mogli dobiti društvene stanove a ni stambene kredite, ali su zato mogli zamijeniti stan za neki drugi, društveni. Nije pravično da ti ljudi, koji stanuju u tim stanovima i po 50 godina, ili njihovi potomci, sada idu u podstanare, zaključuje Kajin (njihov status treba pozitivno riješiti).

Zakon koncepcijski doraditi

Po mišljenju zastupnika SDP-a, ne može se prihvatiti jednoobrazno rješavanje ovog problema, a da se zanemare svi aspekti koji su u njemu prisutni (politički, moralni, socijalni i ekonomski) kaže njihov glasnogovornik mr. **Mato Arlović**. Naime, stanari nisu krivi što su dobili stanarsko pravo upravo na stan koji je nekome oduzet temeljem Zakona o nacionalizaciji ili konfiskacijom kroz sudske postupke (nerijetko se radilo o montiranim političkim procesima). To priznaje i Ustavni sud pozivajući se u svom obrazloženju na članak 48. Zakona o najmu stanova. Prema toj odredbi stanari koji su stekli stanarsko pravo po Zakonu o stambenim odnosima do 1985. godine, imaju pravo otkupiti stan kojim se koriste prema odredbama Zakona o prodaji stanova, ako nemaju u vlasništvu useljivu kuću ili stan ili ako je vlasnik tog stana otkupio drugi, prema odredbama istog zakona.

Ponudeni zakon je nešto povoljniji od postojećeg, barem što se tiče usklađivanja s odlukom Ustavnog suda, vezano uz članak 42. Riječ je, međutim, o prijelaznom rješenju koje do drugog čitanja još treba koncepcijski doraditi te osigurati sredstva za njegovo provođenje.

Zbog toga do drugog čitanja ovog propisa valja razmotriti mogućnost da se zaštićenim najmoprimcima omogućiti otkup stana u kojem stanuju po povlaštenim uvjetima (sukladno Zakonu koji je važio do donošenja Zakona o najmu stanova), a da se vlasnicima i bivšim vlasnicima isplati tržišna nadoknada. Dakako, onima koji su došli u posjed tih stanova kupnjom od bivših vlasnika ili njihovih nasljednika treba priznati samo cijenu koju su platili a ne tržišnu vrijednost stana. To ne isključuje mogućnost da

zaštićeni najmoprimac, u dogovoru s vlasnikom, napusti stan (to bi trebalo ovjeriti pred nadležnim državnim tijelom) i kupi drugi, koji će biti izgrađen uz pomoć države i jedinice lokalne samouprave. Ali sve do tada oni moraju imati status zaštićenog najmoprimca i ne mogu napuštati stan u kojem se nalaze. U svakom slučaju, umjesto ovog prijelaznog rješenja, iznudenog Odlukom Ustavnog suda iz 98. godine (vezano uz članak 40. st. 2. Zakona o najmu stanova) koje je nešto bolje od važećeg, treba naći trajnu soluciju, napominje zastupnik. To više što pojedine zakonske odredbe nisu dovoljno precizne a to bi moglo dovesti do ponovnog sućeljanja, pa i sukoba interesa između zaštićenih najmoprimca i bivših vlasnika, odnosno njihovih nasljednika. Primjerice, formulacija "odgovarajući stan" za stanovanje odnosi se na kriterije prema Zakonu o obnovi, dok se u obrazloženju Ustavnog suda, kad je riječ o članku 40. stavku 2. postojećeg Zakona, govori o tome da se najmoprimcu mora ponuditi stan koji zanj nije nepovoljniji od sadašnjeg.

Zastupnik, nadalje, upozorava na to da treba voditi računa i o zaštiti zaštićenog najmoprimca kod primjene stavka 4. u članku 3. Naime, navedena odredba propisuje da zaštićeni najmoprimac, u slučaju useljenja u stan najmodavca ili drugih osoba koje je dužan uzdržavati, ne može dobiti čak ni odgovarajući smještaj, ako on ili njegov bračni drug u vrijeme stupanja na snagu ovog zakona imaju na području RH u vlasništvu useljav stambeni prostor primjerem za korištenje. Proizvoljnim tumačenjem te odredbe mogao bi se, kaže, izvesti zaključak, da se to odnosi i na vikendice veće od 35 m², koliki je propisani stambeni standard za samca. Po ocjeni zastupnika u oblasti stanovanja postoje brojne nepravde, tako da je teško pronaći apsolutno pravedno rješenje, ali zato treba raditi na tome da se postigne što manji stupanj nepravde. Primjerice, oni kojima je stan oduzet konfiskacijom ili na temelju sudske presude, trebali bi dobiti i neku drugu satisfakciju a ne samo vraćen stambeni prostor. Druga je stvar, kaže, kad je riječ o nacionaliziranim stanovima. Naime, neki od njih još uvijek nisu upisani u zemljišnim knjigama i ostali su u pravu vlasništva, dok je istodobno izmjenom Zakona o prodaji stanova nositeljima stanarskog prava u nacionaliziranim stanovima omo-

gućen otkup. Slična je situacija i s domarskim stanovima dio kojih je već otkupljen, dok preostali nadstojnici imaju status zaštićenih najmoprimca, kao i stanari u stanovima nastalim preuređenjem zajedničkih prostora u stambenim zgradama (tavana, podruma i sl.). Nije pravedno da se tim ljudima, koji su uz suglasnost ostalih stanara uredili te prostore sada onemogućava otkup, uz obrazloženje da se radi o zajedničkom prostoru zgrade i traži od njih da sklope ugovor o najmu sa stanicarima koji su njegovi vlasnici. Nema sumnje, kaže zastupnik, da je ponudeni zakon nešto povoljniji od postojećeg, barem što se tiče usklađivanja s odlukom Ustavnog suda vezano uz članak 42. Riječ je, međutim, o prijelaznom rješenju koje do drugog čitanja još treba koncepcijski doraditi te osigurati sredstva za njegovo provođenje.

Osigurati pravo na dom i vlasnička prava

Po mišljenju Kluba zastupnika LIBRE, što ga je prenijela dr. **Zrinjka Glovacki-Bernardi**, predloženi Zakon je jedan od onih na kojima se pokazuje nemoć zakonodavstva da riješi pravna pitanja nego moralne dvojbe i utvrdi pravedna rješenja. Njime se, naime, pokušavaju regulirati dva prava zagwarantirana hrvatskim Ustavom - pravo na dom i pravo na vlasništvo. Dodatni je problem i stečeno stanarsko pravo koje je funkcioniralo nekoliko desetljeća a potom je ukinuto, ali samo za jedan dio građana Hrvatske (drugi su istodobno mogli ostvariti to svoje pravo otkupom stana). Bez obzira na sve dvojbe, treba podržati nastojanje Vlade da se ovaj problem napokon skine s dnevnog reda, kaže zastupnica.

Budući da se radi o ograničenom broju slučajeva, zastupnici LIBRE zahtijevaju od predlagatelja da za drugo čitanje pripremi detaljnije podatke o broju stanara, odnosno zaštićenih najmoprimca u privatnim stanovima. Tek na temelju analize svakog pojedinog slučaja moći će se procijeniti na koji način se taj problem može riješiti i koliko će to državu koštati. Naime, u Klubu zastupnika zalažu se za to da se, kad već nije moguće zadirati u vlasnička prava, zaštićenim najmoprimcima mora osigurati pravo na dom. Drugim riječima, treba izjednačiti sve one koji

su bili nositelji stanarskog prava, ako nikako drugačije onda na razini financijskog ulaganja i otkupa drugog stana koji će postati njihovo vlasništvo. Osim toga, treba drugačije koncipirati i one zakonske odredbe koje se odnose na lokalnu samoupravu. Naime, nije realno očekivati da bi ona mogla preuzeti iste obveze kao i država, iako se ne može ostaviti otvoreno pitanje njena sudjelovanja u financiranju otkupa novih stanova.

Dopustiti otkup nadstojničkih stanova

Po riječima **Marine Matulović-Dropulić**, glasnogovornice Kluba zastupnika HDZ-a, ovaj zakon je posebno osjetljiv jer zadire u sudbinu velikog broja ljudi. Kako bi se izbjeglo da se njime počine nove nepravde, treba i dalje tražiti rješenja koja bi, koliko-toliko, zadovoljila obje strane - i vlasnike stanova i zaštićene najmoprimce. To, međutim, nije moguće bez analitičkih podataka o broju stanova u privatnom vlasništvu u kojima stanuju zaštićeni najmoprimci, njihovoj strukturi i životnoj dobi te broju

Prebacivanje problema i obveza s države na lokalnu samoupravu neprovedivo je i ustavno upitno.

članova zajedničkog kućanstva. Treba utvrditi i to koliki broj njih ili njihovih nasljednika živi u tim stanovima još od prije 45, kada su također bili u najamnom odnosu, te koliko je sadašnjih vlasnika kupilo neuseljive stanove za 10 do 20 posto stvarne vrijednosti (danas potražuju tržišnu vrijednost stana) ili društveni stan. Mnogima od njih ti stanovi uopće ne trebaju za stanovanje, nego za iznajmljivanje - tvrdi zastupnica (neki čak ni ne stanuju u gradu u kojem se stan nalazi, pa čak ni u istoj državi). Valja utvrditi i kakve su mogućnosti lokalne samouprave za rješavanje stambenih problema o kojima je riječ i u kojem ih roku može riješiti. Naime, Klub zastupnika HDZ-a drži da je prebacivanje problema i obveza s države na lokalnu samoupravu neprovedivo i ustavno upitno. Zahtijevaju, stoga, da se izradi novi zakonski prijedlog s pravednijim rješenjima, kako bi se zaštitilo i najmoprimce i najmodavce. Do njegova donošenja trebalo bi utvrditi moratorij, tj. prekid

svih parničnih, izvanparničnih i ovršnih postupaka s tim u svezi, a u međuvremenu riješiti ono što se može - dopustiti otkup nadstojničkih i sta-

Dopustiti otkup nadstojničkih i stanova nastalih preuređenjem zajedničkih prostorija u stambenim zgradama.

nova nastalih preuređenjem zajedničkih prostora u stambenim zgradama.

Prekinuti agoniju zaštićenih najmoprimaca

Predstavnik Kluba zastupnika LS-a **Tibor Santo** slaže se s tim da ovaj zakon ne bi trebalo donijeti naprečac i preko koljena, ali smatra da ne valja ni da se s tim odugovlači, jer je već izgubljeno previše vremena. Naime, problem o kojem je riječ u Hrvatskoj postoji već 12-ak godina, otkako Ustav više ne poznaje društveno vlasništvo. Nije mu jasno, kaže, zbog

Država bi trebala osigurati sredstva za zamjenske stanove koje bi zaštićeni najmoprimci mogli otkupiti pod jednakim uvjetima kao i svi bivši stanari koji su imali sreću da su se zatekli u tzv. društvenim stanovima.

čega pitanje tzv. nadstojničkih stanova nije riješeno odmah, dok je još bio na snazi Zakon o otkupu stanova sa stanarskim pravom. Tada se to moglo riješiti elegantnije nego danas, kad su novi vlasnici tih stanova, zapravo, svi stanari u zgradi (taj im je prostor zaračunat u cijeni stana). U svakom slučaju, agoniju zaštićenih najmoprimaca treba prekinuti, ali isto tako osigurati da se poštuje ustavno načelo o nepovredivosti vlasništva. Upravo radi zaštite spomenutih stanara (nerijetko se radi o staračkim domaćinstvima) ne bi se trebalo upuštati u procjene o tome je li netko stekao vlasništvo stana radi ostvarivanja profita ili u neke druge svrhe. Problem bi se najbezbolnije riješio na način da se račun solidarno ispostavi svim poreznim obveznicima, kaže zastupnik. To znači da bi zaštićenim

najmoprimcima trebalo ponuditi otkup stanova slične kvalitete i veličine poput onih u kojima sada stanuju, i to pod uvjetima Zakona o otkupu stanova na kojima postoji stanarsko pravo (umjesto da im se osiguravaju zamjenski stanovi po puno nepovoljnijim uvjetima poticane stambene izgradnje). Rješavanje ovog problema ne bi trebalo ostavljati lokalnoj zajednici, napominje dalje. Naime, po mišljenju zastupnika LS-a, država bi trebala osigurati sredstva za zamjenske stanove koje bi onda zaštićeni najmoprimci mogli otkupiti, pod jednakim uvjetima kao i svi bivši stanari koji su imali sreću da su se zatekli u tzv. društvenim stanovima. To je minimalno pošteno rješenje koje zasigurno neće u potpunosti zaštititi najmoprimce, nego će možda više zadovoljiti vlasnike spornih stanova, zaključio je Santo.

Glasnogovornik Kluba zastupnika HSLS-a **Ivan Škarić** izrazio je čuđenje što predlagatelj nije izašao s ovim zakonom ujesen prošle godine, prije donošenja Državnog proračuna. Očito je, naime, da ga neće biti moguće provesti bez sredstava države, odnosno lokalne samouprave. Zbog toga procjenjuje da će se nova rješenja moći primijeniti tek iduće godine. U svakom slučaju, do drugog čitanja Vlada bi trebala kompletirati potrebnu dokumentaciju (o broju stanova u privatnom vlasništvu i mogućnostima rješavanja svakog pojedinog slučaja) kako se ne bi odlučivalo napamet i s političkih pozicija. Nije lako pronaći rješenje koje bi zadovoljilo obje strane - i vlasnike i stanare - konstatira zastupnik. Napominje, također, da pritom treba imati u vidu činjenicu da su današnji stanari u stanovima privatnih vlasnika vlastitim sredstvima uređivali te stanove.

Zakon ne smije generirati nove nepravde

Rješavanje ovih složenih problema zahtijeva istančan osjećaj za pravdu, primijetio je na početku svog izlaganja **Vladimir Šeks (HDZ)**. Spomenuo je, među ostalim, da zastupnici dobivaju brojna potresna pisma od bivših nositelja stanarskog prava, sada zaštićenih najmoprimaca u stanovima u privatnom vlasništvu, čije sudbine nikoga ne mogu ostaviti ravnodušnim. Naime, oni traže da im se pomogne da ostvare pravo na dom

u kojem njihove obitelji žive već generacijama. Zastupnik napominje da ovaj problem treba razmatrati sa stajališta socijalne pravde, vodeći računa o načelima Rezolucije 1096. Parlamentarne skupštine Vijeća Europe iz 96. godine. U tom se dokumentu, naime, savjetuje da imovina, uključujući i crkvenu, koja je bila nezakonito i nepravedno nacionalizirana, konfiscirana i na drugi način ekspropriirana za vrijeme vladavine komunističkih totalitarnih sistema, u principu treba biti restrukturirana izvornim vlasnicima, ako se to može učiniti bez kršenja prava sadašnjih novih vlasnika koji su tu imovinu stekli u dobroj vjeri ili prava stanara koji su je unajmili. Ne bi se smjelo dogoditi - kaže - da ovaj

Ne bi se smjelo dogoditi da ovaj zakonski prijedlog bude generator novih nepravdi prema bivšim nositeljima stanarskog prava, te uzrok brojnih sudskih sporova koji će trajati godinama.

zakonski prijedlog bude generator novih nepravdi prema bivšim nositeljima stanarskog prava, te uzrok brojnih sudskih sporova koji će trajati godinama. Krajnje je dvojbeno i prebacivanje tereta odgovornosti na gradove i općine koji bi, prema Prijedlogu zakona, trebali osigurati zamjenske stanove (to nije ni u skladu s Ustavom). Naime, prema predloženom, općine i gradovi trebali bi namaknuti 75 posto sredstava za tu namjenu, a država 25 posto (dakako, od novca predviđenog za društveno poticanu stanogradnju, čime bi se i ta svota debelo stanjila). Stoga se zastupnik priklanja prijedlozima svojih stranačkih kolega koje je iznijela gospođa Matulović-Dropulić.

Temeljito analizirati stanje

Jadranka Kosor (HDZ), koja je i sama uoči ove rasprave dobila nekoliko potresnih pisama i brzjava od ljudi koji su morali iseliti iz stanova u kojima su rođeni, također je apelirala da se ne čine nove nepravde. Kako reče, zakonski prijedlozi moraju tragati za što pravednijim rješenjima u koja neće biti ugrađeni nikakvi oblici diskriminacije. Nesporno je, kaže, da Ustav štiti pravo vlasništva, ali isto tako i pravo na dom (obitelj je pod

posebnom zaštitom države). Sugerirala je da se ova diskusija tretira kao prethodna rasprava, dok se ne pripremi temeljita analiza stanja u oblasti o kojoj je riječ. Mišljenja je da bi zaštićenim najmoprimcima trebalo omogućiti otkup stanova u kojima stanuju, s tim da se vlasnicima isplati pravedna naknada (to bi bilo u skladu s dokumentima Vijeća Europe). Uostalom, Ustavni sud se u obrazloženju svoje odluke također poziva na zakonsku odredbu prema kojoj osobe koje su stekle pravo korištenja stana u privatnom vlasništvu, temeljem Zakona o stambenim odnosima iz 1985. godine, imaju pravo taj stan otkupiti, ako nemaju u vlasništvu useljivu kuću ili stan, ili ako je vlasnik tog stana otkupio drugi stan, temeljem Zakona o prodaji stanova u društvenom vlasništvu.

Spomenimo i njeno upozorenje da kod rješavanja tog pitanja treba voditi računa o tome da se, što je moguće manje optereće lokalne zajednice.

Država bi trebala kompenzirati ukinuto stanarsko pravo

Po riječima **Josipa Leke (SDP)** ovaj problem egzistira već 12 godina, od donošenja Zakona o prodaji stanova na kojima postoji stanarsko pravo (da se svake godine riješilo po 1000 slučajeva danas više ne bio aktualan). Međutim, teškoća je u tome što se, s pozicije današnjeg pravnog sustava u kojem je temeljna vrijednost vlasništvo, pokušava riješiti problem iz ranijeg sustava u kojem je stanarsko pravo značilo više od posjeda. Pomičenjem dvaju sustava samo na pravni način ništa se neće riješiti, napominje zastupnik. S obzirom na nepovredivost vlasništva, vlasnicima stanova treba zajamčiti da će ostvariti svoje pravo (druga je stvar kad su u pitanju oni koji su u međuvremenu kupovali neuseljive stanove) a najmoprimcima osigurati rješenje stambenog pitanja na razini njihova sadašnjeg standarda stanovanja, na način kako je to bilo omogućeno drugim građanima u Hrvatskoj. Naime, država bi im trebala kompenzirati ukinuto stanarsko pravo osiguravanjem mogućnosti da kupe odgovarajući stan, pod uvjetom da u tome sudjeluju vlastitim sredstvima, kao i ostali građani koji su otkupili društvene stanove. To bi, po njegovu sudu, za socijalnu državu bilo jedino pravedno rješenje. Dakako, zaštićenim najmoprimcima valja zaga-

rantirati da neće biti iseljeni iz sadašnjih stanova dok im se ne riješi stambeno pitanje, što bi prisililo društvo, državu i vlast da sustavno rade na rješavanju ovog problema. Do drugog čitanja ovog zakona treba analitički procijeniti koliko će to koštati porezne obveznike te utvrditi rok u kojem bi građani trebali ostvariti svoja prava, kaže zastupnik.

Stanari u stanovima privatnih vlasnika diskriminirani

Napomenuvši da donošenje ovog zakona nije samo pravno, nego i socijalno, političko i moralno pitanje hrvatske države i društva, **Ivo Lončar (nezavisni)** je kategorički ustvrdio da se novim nepravdama ne mogu rješavati stare. Osvrnuvši se na konstataciju ministra Čurlina kako najmoprimci moraju napustiti tuđi stan i trajno riješiti svoje probleme, upitao je: "Kamo će ići ti ljudi koji su u sadašnjim stanovima proživjeli cijeli svoj život (tu su im se radala djeca i tu su sve njihove uspomene). Je li moralno sada od njih tražiti da napuste te stanove koje su, osim toga, adaptirali vlastitim novcem? Diljem Hrvatske u stanovima privatnih vlasnika živi oko 7 tisuća bivših nositelja stanarskog prava, kaže zastupnik. Računa li se da svaka od tih obitelji ima barem tri člana, dolazi se do brojke od oko 21 tisuću ljudi). Oni su diskriminirani u odnosu na sve one građane koji su otkupili svoje stanove. I ne samo to. Mnogi od njih su sada u trećoj životnoj dobi, a upravo zbog toga što se smatralo da imaju riješeno stambeno pitanje dok su bili radno aktivni nisu mogli dobiti drugo stanarsko pravo, niti kredit za kupnju stana. Stoga bi bez ikakvih ograda svim zajamčenim najmoprimcima trebalo omogućiti otkup stanova u kojima žive, kao što je to bilo omogućeno i desecima tisuća bivših nositelja stanarskih prava.

Vlasnike obešteti novcem od prodaje društvenih stanova

Budući da je i vlasnicima tih stanova nanesena golema nepravda, valja ih obešteti novcima od prodaje društvenih stanova (po tržišnim cijenama kvadratnog metra stana u Hrvatskoj). A da novca ima, svjedoče - kaže - i podaci o ukupnim prihodima od prodaje stanova, koji se procjenjuju na 2 mlrd. i 150 mln. eura, tvrdi

zastupnik. Svoje izlaganje završio je napomenom da od kriminalaca i lopova koji su opljačkali Hrvatsku treba uzeti ono što su nezasluženo oteli i tim novcem graditi stanove.

Lucija Debeljuh (SDP) izrazila je zadovoljstvo činjenicom da se raspravlja o zakonu koji bi trebao na pravedan način riješiti sudbine brojnih građana koje je jedna država obespravila i ponizila, oduzevši im imovinu, dok druga to pokušava ispraviti. Riječ je, kaže, o građanima koji su u tranzicijskom procesu, ni krivi ni dužni, od običnih stanara pretvoreni u zaštićene najmoprimce, dok su istodobno neki drugi postali vlasnici stanova temeljem otkupa društvenih stanova. Kako reče, glasovat će za ovaj zakon u prvom čitanju, u nadi da će se do drugog čitanja pronaći kvalitetnije rješenje za one koje moramo najviše štiti - zaštićene najmoprimce.

Zakonom se ne zadire u vlasničke odnose

Prije završne riječi **Venko Čurlin** je napomenuo da zastupnik Lončar nije točno citirao njegov navod. Pojasnio je da je rekao kako zaštićeni najmoprimci trebaju napustiti stanove temeljem sudske presude.

U nastavku je ponovno obrazložio razloge za donošenje ovog zakona, te napomenuo da se njime rješava samo pitanje korištenja stanova u privatnom vlasništvu u kojima žive zaštićeni najmoprimci, bez zadiranja u vlasničke odnose (ovo posljednje riješeno je Zakonom o otkupu stanova

Predloženim izmjenama rješava se samo pitanje korištenja stanova u privatnom vlasništvu u kojima žive zaštićeni najmoprimci, bez zadiranja u vlasničke odnose.

na kojima postoji stanarsko pravo). Po njegovim riječima suvlasnici nadstojničkih i stanova nastalih preuređenjem pomoćnih prostorija u zgradi su svi vlasnici stanova. Pored toga, postoje stanovi koji su oduvijek bili u privatnom vlasništvu, ali u kojima su stanovali građani sa stanarskim pravom. Pitanje je, kaže, može li se nekome uopće nadoknaditi ranije oduzeto vlasništvo na drugi način osim povrata stana, ako on to

ne želi (predviđene su i neke ograde koje bi trebale onemogućiti špekulante koji su postali vlasnici stana nakon 96. godine, da zahtijevaju tržišnu nadoknadu). S druge strane, ponudena zakonska rješenja imaju i socijalnu komponentu. Predviđeno je, naime, da će se zaštićenim najmoprimcima koji moraju napustiti stan, uz financijsku pomoć lokalnih jedinica i države, osigurati drugi odgovarajući stan.

Doministar je obećao da će predlagatelj do drugog čitanja razmotriti konstruktivne prijedloge iz rasprave te ih, po mogućnosti, ugraditi u konačan zakonski tekst. Problem je jedino

u tome što bi to valjalo realizirati što prije, a trebat će dosta vremena da se od vlasnika i korisnika stanova prikupe i obrade traženi podaci o stanju u toj oblasti, budući da nitko drugi ne prati to područje. Zbog toga će se definitivna zakonska rješenja možda morati temeljiti na simulacijama, zaključio je doministar Čurlin.

Ishod rasprave

Usljedio je izjašnjavanje o Prijedlogu zakona o izmjenama i dopunama Zakona o najmu stanova. Prihvaćen je većinom glasova nazočnih zastupnika

(74 glasa "za", 32 "protiv" i 2 "suzdržana"). Primjedbe, prijedlozi i mišljenja iz rasprave upućeni su predlagatelju, radi pripreme Konačnog prijedloga zakona. Velikom većinom glasova donesen je i zaključak što ga je predložio Odbor za financije i državni proračun. Njime Hrvatski sabor obvezuje Vladu RH da, do drugog čitanja ovog zakonskog prijedloga, izradi i dopunski materijal u kojem će biti predložena dinamika te iznos potrebnih sredstava (po godinama i grupama korisnika) namijenjenih subvencioniranju kupnje stano-va za zaštićene najmoprimce.

M.Ko.

PRIJEDLOG ZAKONA O ZAŠTITI POTROŠAČA

Početak izgradnje hrvatskog sustava zaštite potrošača

Nakon kraće rasprave zastupnici Hrvatskog sabora jednoglasno su prihvatili Prijedlog zakona o zaštiti potrošača na čije donošenje Vladu kao predlagatelja obvezuje potpisani Sporazum o stabilizaciji i pridruživanju kojeg je Hrvatska s Europskom zajednicom i njezinim članicama potpisala u listopadu 2001. godine. Svi su zastupnici podržali donošenje ovog zakona kojim bi potrošači dobili veći utjecaj u tržišnom gospodarstvu, a predstavnici potrošačkih udruga sudjelovali u tijelima za rješavanje žalbi potrošača. Zakon bi trebao spriječiti monopol komunalnih poduzeća, složili su se zastupnici, i pozdravili zakonske odredbe koje predviđaju plaćanje energije i vode prema stvarnoj potrošnji očitanoj na mjerilu potrošača. Zakonskim prijedlogom, spomenimo još i to, propisani su obvezni podaci koje mora sadržavati deklaracija, a u

tome je obvezna izjava proizvođača o eventualnom postojanju preoblikovanih svojstava. Osim što je dobrodošao, ovaj zakon stvara uvjete za gradnju sustava aktivne zaštite potrošača, čulo se tijekom rasprave u Saboru, ali je bilo i onih koji su kritički primijetili da se ovim zakonom prvi put u Hrvatskoj, nakon što su ga već donijele zemlje jugoistočne Europe, regulira zaštita potrošača. Na kraju predstavnik predlagatelja obećao je zastupnicima da neće dugo čekati na konačni prijedlog ovoga zakona.

O PRIJEDLOGU

U ocjeni stanja i osnovnih pitanja koja se trebaju urediti te posljedicama koje će donošenjem Zakona proisteći Vlada najprije podsjeća na pravnu

zaštitu potrošača u EU-u koja se neprekidno dopunjuje proširivanjem na nova područja i usavršavanjem postojećih propisa. Još 1985. Generalna skupština Ujedinjenih naroda donijela je Rezoluciju broj 39/248 smjernice o zaštiti potrošača kojom je potaknula zemlje članice na zakonsko uređivanje ovoga područja i razvoj institucija koje će potrošače izvješćivati i poučavati, te djelotvorno štiti njihova prava. Europske države potpisnice Rimskih ugovora donijele su potkraj 1973. godine Europsku povelju o informiranju i zaštiti potrošača s programom potrošačkih prava. Od tada do danas nastalo je na ovim principima u EU-u bogato zakonodavstvo zaštite potrošača. U listopadu 2001. Hrvatska je sa EU-om i njezinim članicama potpisala Sporazum o stabilizaciji i pridruživanju, s jasnim opredjeljenjem na razvoj civilnog društva i demokratizaciju izgradnjom

institucija civilnog društva. U Planu provedbe Sporazuma predviđeno je da će Ministarstvo gospodarstva napraviti Nacrt prijedloga zakona o zaštiti potrošača do kraja lipnja 2002. godine. U skladu s preuzetim obvezama iz navedenog Sporazuma, Hrvatska mora preuzeti smjernice EU o zaštiti potrošača u nacionalno zakonodavstvo. Kod ispunjenja te obveze, Hrvatska će, ukoliko Vlada i Hrvatski sabor prihvate predloženi zakon, izvršiti podjelu smjernica na one koje: uređuju, isključivo ili najvećim dijelom, zaštitu interesa neprofesionalnog djelovanja, na tržištu, fizičkih osoba i one koje u svojem području djelovanja uređuju zaštitu i drugih interesa, i drugih osoba. Prema navedenom principu podjele, prva grupa smjernica postaje predmet Zakona o zaštiti potrošača, a druga grupa smjernica preuzet će se prilagodbom Zakona o obveznim odnosima.

Postojeća zaštita potrošača u RH uređena je parcijalno kroz više zakona i to: Zakon o trgovini iz veljače 1996. godine, Zakon o nadzoru kakvoće određenih proizvoda pri uvozu i izvozu iz ožujka 1995., Zakon o normizaciji iz srpnja 1996., Zakon o zdravstvenoj ispravnosti i zdravstvenom nadzoru nad namirnicama i predmetima opće uporabe iz prosinca 1996., Zakon o turističkoj djelatnosti iz siječnja 1996. i drugo, dok područje potrošačkog zajma nije s aspekta zaštite potrošača uopće zakonski uređeno. Predloženi zakonski akt uređuje zaštitu potrošača kroz opća pravila o trgovanju uključujući i pravila o odnosu monopola prema potrošačima kroz, preuzimanje smjernica iz područja zaštite potrošača i kroz uspostavljanje infrastrukture koja se sastoji od upravnih tijela i samostalnih neovisnih tijela koja međusobnom interakcijom trebaju uspostaviti sustav aktivne zaštite potrošača, kako je to i predviđeno Sporazumom o stabilizaciji i pridruživanju. U okviru izgradnje sustava zaštite potrošača i podizanja kvalitete ove zaštite, kao javnog interesa RH, Zakon predviđa da Hrvatski sabor svake dvije godine donosi Nacionalni program zaštite potrošača, sadržaj kojega će u osnovi određivati temelje politike zaštite potrošača i izbor područja koja će se financirati ili sufinancirati iz državnog proračuna u tom razdoblju. Predviđene zakonske odredbe predstavljaju okvir za sadržaj Nacionalnog programa zaštite potrošača, a sam se Zakon ne opredjeljuje

za konkretne politike zaštite, nego ih prepušta samom programu, ovisno o potrebama vremena za koje se donosi i opredjeljenju Vlade kao predlagatelja programa.

RADNA TIJELA

Odbor za zakonodavstvo podupire donošenje ovoga Zakona s prijedlogom da se tekst za drugo čitanje doradi glede izričaja u pravnom i nomotehničkom smislu.

Odbor za gospodarstvo, razvoj i obnovu razmotrio je navedeni Prijedlog kao matično radno tijelo. Uz neke primjedbe i prijedloge Odbor je podržao Prijedlog zakona. Tako bi u članku 23. stavku 5., smatra Odbor, valjalo pojasniti koja su to tijela koja odlučuju o pravima potrošača, a u stavku 4. članku 57. pojasniti što znači da se za potrebe ovog Zakona zajmodavac smatra trgovcem, itd.

U raspravi **Odbora za Ustav, Poslovnika i politički sustav** naglašena je potreba za osiguranjem odgovarajuće zaštite potrošača i za donošenjem predloženog Zakona. Na tekst predloženog zakona Odbor je iznio cijeli niz primjedbi, prijedloga i mišljenja. Predloženim je zakonom na odnose u području zaštite potrošača propisana subvizijska primjena Zakona o obveznim odnosima s tim da su

Predloženi je zakon prvi cjelovit propis o zaštiti potrošača RH.

Prijedlogom zakona pojedini odnosi uređeni na drukčiji način kao npr. raskid ugovora, sklapanje ugovora na daljinu, sklapanje predugovora, preparatorni akti i dr. S obzirom na to da je u tijeku postupak izmjene Zakona o obveznim odnosima bit će potrebno usklađivanje odredaba Prijedloga zakona kao lex specialisa s odredbama temeljnog zakona. Nadalje, potrebno je precizirati odredbe koje uređuju odnos potrošača i trgovca s decidirano pobrojanim obvezama trgovca na pakiranje robe, zamjenu nevaljanog proizvoda odnosno povrat novca, te druge oblike obeštećenja građana. Po ocjeni Odbora u sporu između potrošača i trgovca potrošač se treba obratiti izravno trgovcu, a ne proizvođaču. Uz to, potrebno je definirati potrošača kao fizičku osobu, ali i kao samostalnog obrtnika odnosno poduzetnika. U Glavi 4. potrebno je pobliže

odrediti da prodaja energije, vode i telekomunikacijskih usluga obuhvaća i plin. U raspravi u Odboru podržan je pristup iz Prijedloga zakona da prodaja mora biti obračunata prema stvarnoj potrošnji očitanoj na mjerilu potrošača. S tim u vezi naglašeno je da se način mjerenja i obračunavanja stvarno isporučene energije ne može utvrditi posebnim propisom, da se ne može plaćati akontacija na buduću potrošnju niti se energija i voda mogu plaćati u paušalnim mjesečnim iznosima.

Odbor drži nejasnim odredbe o ovlasti i statusu Vijeća za zaštitu potrošača te je naglasio da se zaštita potrošača treba ostvariti putem suda bez obzira da li je spomenuto Vijeće prethodno dalo svoje mišljenje. Uz to, Odbor smatra da Vijećem ne bi trebalo predsjedati ministar nadležan za trgovinu jer on kao član Vlade ocjenjuje na temelju izvješća Vijeća da li se na odgovarajući način osigurava zaštita potrošača.

Ocjena je Odbora da Nacionalni program zaštite potrošača ne treba donositi za razdoblje od dvije godine već jedanput, a da se potreba njegove izmjene i dopune utvrđuje prigodom rasprave o njegovoj provedbi. S tim u vezi Odbor je naglasio da se Prijedlogom treba propisati da Vlada najmanje jedanput godišnje izvještava Sabor o ostvarivanju zaštite potrošača. Rok od godine dana od dana stupanja na snagu ovoga Zakona za donošenje Nacionalnog programa zaštite potrošača Odbor drži preduzimljivim jer je Program temeljen za donošenje podzakonskih propisa, a Prijedlogom zakona je propisan rok za donošenje podzakonskih propisa u roku od tri mjeseca od dana stupanja na snagu ovoga Zakona.

Odbor primjećuje da je u predloženi zakon ugrađeno niz smjernica EU-a, osim smjernica koje RH nije obvezna ugraditi, a odnosi na koje se odnose te smjernice, važećim zakonodavstvom uređeni su na odgovarajući način. Međutim, Odbor smatra da bi se u Prijedlogu zakona trebale ugraditi i smjernice koje se odnose na zaštitu potrošača glede ugovora sklopljenih izvan poslovnih prostorija, a napose smjernice glede nepoštenih odredbi u potrošačkim ugovorima.

Odbor za europske integracije je, na temelju nadležnosti iz članka 96. Poslovnika, raspravljao o predloženom zakonu kao zainteresirano tijelo te jednoglasno utvrdio da Prijedlog zakona ima potrebnu dokumen-

taciju o usklađenosti s *acquis communautaire*om.

Predloženi je zakon podržao i **Odbor za ljudska prava i prava nacionalnih manjina** (raspravu je proveo kao zainteresirano radno tijelo) te ukazao na potrebu da se čim prije izradi Nacionalni program zaštite potrošača, možda čak istovremeno i paralelno s donošenjem zakona. U protivnom čulo se, sam zakon neće donijeti prave rezultate.

RASPRAVA

Zaštita ekonomski slabije strane

Uvodno obrazloženje dao je dr.sc. **Ljubo Jurčić**, ministar gospodarstva. Primijetio je da su potrošači kao privatne fizičke osobe, odnosno građani koji nastupaju na tržištu proizvoda i usluga za svoje neprofesionalne svrhe, tj. za osobne ili obiteljske potrebe već odavno u državama s razvijenim tržištem prepoznati kao slabija strana u poslovnim transakcijama na tržištu. Stoga je zajedničko obilježje modernih ekonomskih država zaštita ekonomski slabije strane u poslovnim transakcijama na tržištu, i donošenje propisa kojima štite interese potrošača. Tekst Prijedloga zakona u cijelosti je usklađen s preuzetim smjernicama EU-a o zaštiti potrošača što je i obveza Republike Hrvatske prema Sporazumu o stabilizaciji i pridruživanju.

U nastavku ministar Jurčić je ukratko kroz naznačenih sedam dijelova predstavio predloženi zakon. Tako se već općim odredbama u prvom dijelu utvrđuju svrha i sadržaj zakona, i određuje da njegova primjena ne utječe na prava koja imaju potrošači prema drugim zakonima, a napose određuje pozicija ovoga zakona kao *lex specialis* prema općim propisima o obveznim odnosima. Na taj je način uređen redoslijed primjene određenih pravila na ugovorni odnos potrošača i trgovca što znači da se na taj ugovorni odnos najprije primjenjuju odredbe ugovora. U tom smislu, oni aspekti ugovornog odnosa potrošača i trgovca koji nisu izričito uređeni ugovorom, rješavat će se primjenom odredaba ovog Zakona, a tek podredno, ako ovim Zakonom neko od pitanja nije izričito uređeno, odredbama općeg propisa obveznog prava, dakle odredbama Zakona o

obveznim odnosima. Zakon se odnosi na privatnu fizičku osobu koja kao potrošač sklapa pravni posao u svrhe koje nisu namijenjene njegovom zanimanju niti njegovoj poslovnoj aktivnosti ili poduzetničkoj djelatnosti te na trgovca tj. osobu koja nudi ili sklapa pravne poslove, odnosno nastupa na tržištu, u okviru svog zanimanja, ili svoje djelatnosti. Budući da se ove transakcije događaju na tržištu između potrošača i trgovca u Zakonu nema odredbi koje se odnose ili koje bi regulirale odgovornost proizvođača. Obveze i odgovornost proizvođača regulirane su drugim propisima, a u ovom se slučaju podrazumijevaju, podvlači ministar Jurčić. Za njih prema potrošaču odgovara trgovac.

Osnovna pravila u prodaji proizvoda

Drugi dio zakona donosi odredbe o prodaji proizvoda i usluga i uređuje osnovna obvezna pravila za to. Također je propisan način isticanja cijena proizvoda i usluga, i pritom je preuzeta odgovarajuća smjernica EU-a, upozorava ministar Jurčić. Ovdje je korišteno i pravo posebnog zakona koji in favorem propisuje da je novčana obveza potrošača podmirena onim datumom kada je ustanova za platni promet primila od potrošača nalog za plaćanje.

Osnovna je svrha zakona pružiti dovoljno informacija potrošaču kako bi mogao izabrati i obaviti najpovoljniju kupnju, uputiti ga kako da zaštiti svoja prava, a udrugama potrošača dati legitimitet u sudjelovanju kod provođenja zakonskih odredbi.

Da bi se postigla djelotvorna zaštita potrošača potrebno mu je pružiti detaljnu informaciju o svemu značajnom za svaki proizvod i uslugu i na taj mu način omogućiti slobodni i racionalni izbor. Jedan od osnovnih izvora informacija svakako je deklaracija na proizvodu. Ista mora imati određeni minimum podataka o proizvodu npr. njegov naziv, ime i sjedište proizvođača, porijeklo proizvoda, izjavu proizvođača o sukladnosti proizvoda s propisanim uvjetima, ako ti uvjeti postoje i dr.

Posebno poglavlje u zakonskom prijedlogu odnosi se na prodaju energije, vode i telekomunikacijskih usluga. Prema odredbama ovog dijela Zakona propisuje se obračunavanje energije i vode potrošačima prema stvarnoj potrošnji očitanoj na mjerilu potrošača što znači da se isključuje paušal kao obračunska stavka. Mi dodajemo još da se prema stavku 2. članka 23. Prijedloga zakona način mjerenja i obračunavanja stvarno isporučene energije i vode utvrđuje posebnim propisom. A što se tiče telekomunikacijskih usluga, prema Prijedlogu račun za obavljene takve usluge ne naplaćuju se dodatno i trgovac ga mora ispostaviti potrošaču na način da uz propisane podatke sadržava i sve potrebne podatke za obračun ukupnog iznosa računa kojim se tereti potrošač (pozivni broj s kojim je ostvarena veza, vrijeme uspostavljenog poziva i trajanje uspostavljenog poziva, iznos u kunama za svaku uspostavljenju vezu, kao i ukupan iznos računa u kunama) u obračunskom razdoblju. Tu je i obveza davatelja ovih usluga da na zahtjev potrošača obrazloži u pisanom obliku točnost iznosa ispostavljenog računa bez zaračunavanja dodatnih troškova. Zakonom se osigurava sudjelovanje predstavnika potrošačkih udruga u tijelima koja rješavaju o prigovorima potrošača na ispostavljene račune itd. Kada je riječ o ovom dijelu predloženog zakona udruge potrošača traže i više od onoga što je propisano, napominje ministar Jurčić, ali i dodaje kako Vlada smatra da su sadašnje odredbe odraz naše realnosti. Kako je predloženi zakon prvi cjeloviti propis o zaštiti potrošača ostaje mogućnost njegovog poboljšanja u budućnosti.

Inače, predloženi zakon sadrži sve preuzete smjernice EU-a koje se odnose na prodaju proizvoda i usluga kao što su npr. smjernice o ugovorima sklopljenim na daljinu ali i izvan poslovnih prostorija trgovca, smjernice o potrošačkim kreditima te o ugovorima o pravu na vremenski ograničenu uporabu nekretnina, a napose smjernice o nepoštenim odredbama u potrošačkim ugovorima. Podzakonskim aktima na temelju ovog Zakona preuzet će se smjernice koje određuju posebna pravila za pojedine proizvode, a smjernice o općoj sigurnosti proizvoda preuzet će se posebnim propisima.

Privlačenje potencijalnih potrošača

U trećem dijelu zakona preuzete su smjernice o zavaravajućem i komparativnom oglašavanju. Ta je smjernica preuzeta u zaseban dio zakona jer se po području koje uređuje razlikuje od prethodnih smjernica, odnosno ne uređuje ugovorne odnose između potrošača i trgovca, kao prethodne smjernice. Ovdje se, naime, ne radi o prodaji proizvoda i usluga nego o nudi i privlačenju potencijalnih potrošača. Slijedi dio zakona kojim se podrobnije uređuju institucije za zaštitu potrošača, precizira njihova zadaća, a napose obveza Hrvatskog sabora da donosi dvogodišnji Nacionalni program zaštite potrošača uređujući tako temelje konkretne politike zaštite potrošača u tom razdoblju. Konačno na red dolaze dijelovi zakona o inspekcijskom nadzoru i prekršajnim odredbama gdje se detaljno propisuju novčane kazne za prekršaje iz ovog zakona, a napose prijelazne i završne odredbe ovoga zakonskog teksta.

Donošenjem Zakona o zaštiti potrošača otvara se prostor za partnerski odnos potrošača s državom i omogućava njihov utjecaj u stvaranju veće odgovornosti za tržište. Učinkovita zaštita potrošača je nužna da bi se osiguralo primjereno funkcioniranje tržišnog gospodarstva i razvila zdrava tržišna utakmica koja podiže kvalitetu trgovanja, a time i izvornu sposobnost naših proizvođača i trgovaca. S obzirom na sve veće širenje tržišta i slobodu kretanja robe i usluga na globalnom tržištu dolazi do izražaja više nego ranije potreba za vrijednosnom orijentacijom prilikom donošenja odluka o kupovini proizvoda i usluga. Za to je najvažniji uvjet dobra informiranost potrošača, a to je jedno od temeljnih polazišta na kojima je građen ovaj Zakon, naglasio je ministar Jurčić. Osnovna je svrha zakona pružiti dovoljno informacija potrošačima kako bi mogli izabrati i obaviti najpovoljniju kupovinu. Osim toga, zakon upućuje potrošača kako će zaštititi svoja prava, a njihovim udrugama daje legitimitet u sudjelovanju na provođenju odredbi ovoga Zakona. Udruge potrošača trebale bi postati mjesta iz kojih će polaziti akcija neprestanog učenja i savjetovanja, a napose bit će zaštitnici davanja prednosti zajedničkim koristima građana pred vlastitim

koristima pojedinih grupa i lobija. Na kraju ministar Jurčić je pozvao zastupnike da prihvate Prijedlog zakona jer je on korak više u odgovornom i etičkom odnosu trgovca prema potrošačima, i još jedan korak bliže Europi kakvoj danas težimo.

Krajnje vrijeme za zakonsku intervenciju

U nastavku zastupnicima su se obratili izvjestitelji radnih tijela: **Dragica Zgrebec**, u ime Odbora za gospodarstvo, razvoj i obnovu, a **Tibor Santo**, dr.med. u ime Odbora za ljudska prava i prava nacionalnih manjina (opširno u poglavlju Radna tijela). Potom su uslijedili istupi predstavnika klubova zastupnika.

Učinkovita zaštita potrošača nužna je kako bi se osiguralo primjereno funkcioniranje tržišnog gospodarstva.

Dr.sc. **Ivo Sanader (Klub zastupnika HDZ-a)** pozdravio je podnošenje ovoga zakonskog prijedloga naglašavajući da je bilo krajnje vrijeme da se ova materija zakonom uredi. Gotovo sve zemlje u Europi imaju ovakav zakon, a Hrvatska je jedna od zadnjih zemalja u Europi koja ga još nije donijela, upozorava dr. Sanader, kritizirajući zbog toga ne samo aktualnu već i prethodnu Vladu. Predmetnu je materiju trebalo daleko prije riješiti zakonom, nastavlja zastupnik Sanader, te izražava nezadovoljstvo što je od prvog razmatranja materije koju obuhvaća ovaj zakon prošlo čak dvije godine (podsjećamo da je Prijedlog zakona o zaštiti potrošača bio predmet rasprave Županijskog i Zastupničkog doma Sabora u veljači i ožujku 2001.).

Sociolozi drže da će 21. stoljeće biti obilježeno provedbom tri grupe zakona - zakonima o zaštiti prava čovjeka, te o zaštiti okoliša, a napose potrošača. Za razliku od nekih naših istočnih susjeda Hrvatska još nema Zakon o potrošačima, a hrvatski potrošač je nezaštićen na našem tržištu roba i usluga i počesto "krava muzara" za pokrivanje poslovnih promašaja i neracionalnog poslovanja, ali i objekt kojeg se stavlja pred svršen čin teško objašnjivih poskupljenja i monopolističke i birokracijske samovolje. Nepostojanje ovakvog zakona dovelo je do niza negativnih posljedica poput poskupljenja preko noći koja su

donesena bez javnih rasprava i konzultacija s udrugama za zaštitu potrošača, a napose bez podastiranja izračuna o posljedicama poskupljenja na troškove života. Bili smo preplavljeni proizvodima s nepotpunom dokumentacijom o njihovoj kakvoći, sastavu, i uporabnoj vrijednosti, i suočeni s nedostatnom informiranosti i educiranosti potrošača, te neshvaćanjem suštine i prostornog određenja područja zaštite potrošača. I dalje smo suočeni s monopolističkom samovoljom i nedodirljivošću hrvatskih monopolista koji možda čak nekim svojim potezima krše članak 49. stavak 2. Ustava, ali i s poslovičnom navikom da se potrošači kojima su prekršena prava obraćaju udrugama za zaštitu potrošača kao ramesu za plakanje jer na drugim adresama prečesto ne mogu dobiti savjet i informaciju.

Zaštita potrošača - zaštita dostojanstva čovjeka

Ocjena je Kluba da Hrvatska ne treba donositi Zakon o zaštiti potrošača samo zbog obveze koju ima u procesu priključenja EU-u već i radi toga što to ide u korist građana i svih potrošača Hrvatske. Predloženi bi zakon trebalo promatrati u najširem smislu te riječi tj. ne samo kao zaštitu potrošača, već i temeljnih ljudskih prava, a napose zaštitu dostojanstva čovjeka. Također ga treba promatrati kao zapreku korupciji, birokraciji i monopolističkoj samovolji, a napose kao jamstvo poštivanja tzv. dobrih poslovnih običaja, i fer odnosa proizvođača, trgovca i davatelja usluga prema potrošačima. Donošenjem zakona neće se riješiti svi problemi i muke potrošača nego tek započinje pravi posao za čiju realizaciju treba visoka razina političke volje i razumijevanja izvršne vlasti, državnog inspektorata i udruge potrošača. Predloženi je zakon solidan temelj za početak izgradnje hrvatskog sustava zaštite potrošača. Ako želimo ostvariti europske standarde i institucije tzv. dobrih poslovnih običaja tada predloženi zakon svakako treba usavršiti prijedlozima (zahtjevima) koji bi se, prije svega, odnosili na pravo potrošača na prigovore i reklamacije, te na obvezu ustrojavanja povjerenstva za razmatranje pritužbi kada je u pitanju kvaliteta usluga isporuke energije, komunalnih i poštanskih usluga, stajalište je Kluba. Također se

ima u vidu i ustrojavanje regulatora monopola na državnoj razini, definiranje uobičajenog modela zaštite potrošača putem mirovnih vijeća, sudova časti i arbitraže, a napose pravo predstavnika udruga na sudjelovanje u radnom tijelu (na državnoj i lokalnoj razini) kada se donose odluke od interesa za sve potrošače. Potrebno je odmah krenuti u neodgodivu primjenu zakona - odmah po njegovom objavljivanju u "Narodnim novinama", zaključio je dr. Sanader.

Zaštita potrošača u hrvatskom zakonodavstvu nije regulirana iako je tržišno gospodarstvo prvenstveno namijenjeno potrošačima, primijetio je **Marijan Maršić** u ime Kluba zastupnika HSS-a. Temeljno pitanje je koliki su dosezi prilagodbe našeg zakona standardima i načelima politike zaštite potrošača EU-a. Politika zaštite potrošača definirana je kroz devet temeljnih prava potrošača, i to pravo na sigurnost roba i usluga, pravo na informaciju i na izbor roba i usluga, zatim pravo potrošača da se čuje njegov glas kao i pravo na zadovoljenje njegovih temeljnih životnih potreba, a konačno pravo na naknadu štete, zdrav okoliš i na obrazovanje, a napose pravo potrošača na predstavljanje u tijelima koja donose odluke od zajedničkog interesa za potrošače. Donošenjem ovoga Zakona očekuje se uređenje pitanja zaštite potrošača od monopolističkog ponašanja, nelojalne konkurencije, špekulacije i ograničenja na hrvatskom tržištu, a napose prava izbora vrste i količine robe koju potrošač može nabaviti u bilo kojoj trgovini.

Kako ojačati utjecaj potrošača

U razvijenim zemljama postoji dobro izgrađen sustav zaštite potrošača zahvaljujući udrugama potrošača, a svoju ulogu udruge mogu ispuniti samo ako vlade postanu svjesne svoje odgovornosti prema potrošačima, upozorava Maršić. Njihova je obveza u tom smislu zakonima jačati status i zaštitu potrošača, a tržišna konkurencija funkcionira ako su potrošači dobro informirani i ako su u mogućnosti odgovarajuće reagirati. Na pitanje kako ojačati utjecaj potrošača zastupnik odgovara da se to, prije svega, može kroz intenzivan javni rad za efektivnu zaštitu potrošača korištenjem prava potrošača da se čuje njihov glas, ukazivanjem na negativnosti koje su suprotnost prin-

cipima tržišne ekonomije i dobrih poslovnih običaja, boljim informiranjem potrošača, davanjem zakonskih inicijativa ali i kontrolom provedbe zakona u praksi te stalnim njihovim poboljšavanjem. Glas potrošača mora se čuti kroz participaciju njihovih predstavnika u radu Vladinih i gospodarskih tijela koja donose odluke od zajedničkog interesa za sve potrošače, nastavlja Maršić. Učinkovita zaštita potrošača nužna je kako bi se osiguralo primjereno funkcioniranje tržišnog gospodarstva, ali će ta zaštita ovisiti o razvoju upravne infrastrukture radi osiguranja nadzora nad tržištem i provedbe zakona na tom području. U Zakon o zaštiti potrošača treba ugraditi i ono što potrošača na tržištu EU-a muči već 20-tak godina, a prije svega, djelatno partnerstvo svih koji bi trebali činiti sutrašnji hrvatski sustav za zaštitu potrošača. Također bi trebalo razdvojiti proizvode od usluga i jasno definirati zakonski okvir o odgovornosti i jamstvu za kvalitetu usluga, a napose ustroj tijela koja će kontrolirati i regulirati ponašanje monopolista prema potrošačima itd. Tu je bitno još i davanje javnih ovlasti i javne snage udrugama potrošača kako i nakon donošenja ovoga zakona ne bi bile tek ukras demokracije i rame za plakanje. Događajnom Prijedloga zakona sadržajima koji su u EU-u već odavno postali kulturom ponašanja na tržištu roba i usluga, i dijelom tržišne svako-dnevnicke stvar se dugoročan zakonski okvir koji će omogućiti ubrzanu izgradnju sustava za zaštitu potrošača. Dosadašnji odnos monopolista prema potrošačima govori kako je potrebno definirati zakonski okvir koji će ih prisiliti da se pridržavaju odredbi članka 49. Ustava te da svojom poslovnom politikom i sami štite gospodarske interese i ljudsko dostojanstvo svojih potrošača.

Solidna osnova za početak izgradnje sustava zaštite potrošača

Predloženi je zakon solidna osnova za početak izgradnje sustava za zaštitu potrošača, čije su stožerne točke zasade zahvaljujući uspostavljenim partnerskim odnosima medija, inspekcije i sudova časti s udrugama za zaštitu potrošača, primijetio je zastupnik Maršić. Ipak, zakon treba dopuniti prijedlozima koji će zaštititi potrošača ne samo kada su

u pitanju trgovci i davatelji usluga već i monopolisti na čije se ponašanje oni najčešće žale. Nužno je da se u konačni tekst zakona unese odredba koja će osigurati provedbu stavka 2. članka 49. Ustava, i spriječiti kršenje Ustava zloporabom monopola HT-a, HEP-a, HP-a, a posebice monopolista na području komunalnih usluga. Stoga je potrebno izmijeniti već naslov glave IV. u Prodaji energije, komunalnih, poštanskih i telekomunikacijskih usluga, a njezine bi se odredbe trebale odnositi na sve davatelje usluga. Dakle, uz davatelje telekomunikacijskih usluga i usluga

Zašto dosad nisu doneseni drugi propisi koji dopunjavaju zaštitu potrošača poput zakona o genetski modificiranim proizvodima i organizmima.

isporuke energije moraju biti definirane i obveze davatelja poštanskih usluga koje su sada izvan dosega zakonskog okvira o zaštiti potrošača. A u članku 23. valja novim stavkom precizirati da se očitavanje mjerila potrošača i izdavanje računa ne može dodatno naplaćivati. Takav je prijedlog sukladan odredbi članka 15. Zakona o obveznim odnosima, i otklanja mogućnost da pojedine tvrtke uvede različite oblike pretplate i paušala što je počesto tek pokriće za stjecanje ekstra profita kao u slučaju pretplate u fiksnoj telefoniji. Ocjena je Kluba da davatelji komunikacijskih usluga moraju potrošaču na njegov zahtjev omogućiti bez naknade limitiranje mjesečnog iznosa telefonskog računa do iznosa kojeg potrošač odredi, kao i korištenje određenih usluga na određeno ili neodređeno vrijeme. Uz to, treba pronaći način kojim bi se na razini države kontrolirale i obuzdavale cijene monopolista. U tom smislu potrebno je Nacionalnim programom zaštite potrošača razraditi ustroj i zadatke regulatornog tijela koja bi se time bavila. Potrebno je kontrolirati ne samo monopolističke firme, nego i reguliranje tj. ograničavanje rasta cijena, barem za nekoliko godina unaprijed, pratiti stanje u oblasti zaštite potrošača i na zahtjev potrošača ili na vlastitu inicijativu ocijeniti kada i gdje je narušeno pravo potrošača. Klub smatra da bi to trebalo biti nezavisno tijelo za zaštitu potrošača. Spomenimo još i mišljenje Kluba o nužnosti da se sa primjenom

zakona otpočne najkasnije osmog dana od njegove objave u "Narodnim novinama", a ne, kako se predlaže, devedeset dana od objave. Razlog ispitivanja o pravima potrošača pokazala su da se većina njih osjeća nezaštićenim, a polovica ispitanih uopće ne zna postoji li institucija ili zakon koji se bavi problemom potrošača.

Visoki ciljevi i ograničavajuća realnost

Namjera je predlagatelja zakona hvalevrijedna, a ciljevi predloženog zakona visoki, smatra Klub zastupnika SDP-a. Obrazlažući primjedbe svojih stranačkih kolega **Josip Leko** najprije je govorio o ciljevima što ih postavlja ovaj zakon. Interesiralo ga je zašto dosad nisu doneseni drugi propisi koji dopunjavaju zaštitu potrošača poput Zakona o prometu genetski modificiranih proizvoda i organizama. Još uvijek se posebno ne definira i ne deklarira na proizvodima na koji su način proizvedeni, a to je minimum za informiranje potrošača kada donosi odluku o kupnji. Sadašnja situacija je u tom smislu neprihvatljiva jer se na proizvodima i u propagandi nalaze promidžbene poruke tipa - ovo je zdrava hrana. Je li takva poruka sugerira da je hrana koja se ne reklamira bolesna i nezdrava za ljudsko uživanje, pita zastupnik. Zakon o svemu tome ništa ne govori, a trebao bi, smatra Leko.

Prema zakonskom prijedlogu prodaja energije i vode potrošačima mora biti obračunata prema stvarnoj potrošnji očitanoj na mjerilu potrošača. Zastupnik je pozdravio takav prijedlog, ali upozorava na sadašnju realnu situaciju. Kako mjeriti toplinsku energiju u stanovima gdje uopće nema mjernih instrumenata, pa etažni vlasnici uopće ne mogu izmjeriti isporučenu im toplinsku energiju, a jednako tako niti potrošnju vode, napose tople. Kod utvrđivanja konačnog zakonskog prijedloga zakonodavac mora računati na tu našu realnost. Smeta mu to što naši trgovci naplaćuju i ono u što umataju kupljenu robu i vrećice na kojima se nalazi reklama i koje prodaju nekoliko tisuća puta skuplje nego što su ih sami nabavili, pa bi i o tome zakonodavac trebao voditi računa.

Predloženi zakon ne precizira tko je odgovoran za kvalitetu, odnosno deklariranu vrijednost ili sadržaj

proizvoda (proizvođač, potrošač ili trgovac). Zakonodavac je predvidio imenovanje Vijeća za zaštitu potrošača, a Klub zanima da li je to Vijeće zamišljeno kao upravno tijelo ili je ono sastavljeno od udruge potrošača. Ako je Vijeće zamišljeno kao upravno tijelo tada je suvišno u sustavu državne uprave, a ako je zamišljeno kao tijelo sastavljeno od udruge potrošača tada mu valja dati neovisnost, samostalnost i osigurati financijsku stabilnost. Na kraju zastupnik Leko još je jedanput izrazio zadovoljstvo pripremom i sadržajem predloženog zakona.

Politička sramota

U ime Kluba zastupnika **HSP-HKDU-a** govorio je dr.sc. **Anto Kovačević**. Kada je, kaže, prije dvije godine govorio u ime Kluba o predloženom zakonu o zaštiti potrošača nadao se kako će se prihvaćeni prijedlog dopuniti do drugog čitanja, a zakon donijeti do konca 2001. godine i tako nas prije ratifikacije Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju približiti uređenim tržištima, a napose nas učiniti članom europske tržišne i demokratske obitelji. Nažalost nečije oklijevanje i neprepoznavanje prioriteta, nečiji nedostatak vizije, čudni interesi i tko zna što još premašili su sve rokove utvrđene Poslovnikom Sabora i odgodili donošenje tog neprijeporno značajnog zakona. Zakonodavac mora znati da nas je nečije kašnjenje dovelo u vrlo sramotnu poziciju, te da su nas u izgradnji i provedbi sustava za zaštitu potrošača pretekli i Srbija i Crna Gora te BiH. U konačnici za tu političku sramotu netko mora odgovarati, rezolutan je zastupnik Kovačević.

Zakonodavac mora znati da nas je nečije kašnjenje dovelo u vrlo sramotnu poziciju, te da su nas u izgradnji i provedbi sustava za zaštitu potrošača pretekli i Srbija i Crna Gora, te BiH.

U nastavku izlaganja u ime kolega ovog Kluba upozorio je na neke manjkavosti predloženog zakona o kojima, smatra, treba voditi računa kod pripreme konačnog zakonskog teksta. Ovaj zakonski akt mora biti prvi hrvatski humani zakon sa dugoročnim značenjem, a napose mora zaštititi devet temeljnih prava

potrošača o kojima udruge za zaštitu potrošača govore u protekle tri godine. Zakon također mora zaštititi dostojanstvo svakog od nas u trgovini, na tržnici, u tijelima javne uprave, u bankama i bolnicama, a posebno pred monopolistima koji najčešće i najžešće tlače sve tanje obiteljske mjesečne proračune pretvarajući umijeće preživljavanja u olimpijsku disciplinu. Zakon mora biti odraz neprijeporne činjenice da je zaštita potrošača i civilizacijska stečevina uređenih tržišta koju građani RH životno trebaju, a ne zato što to od nas traži Brisel. Uz to, mora uvesti red na tržištu roba i usluga, osigurati provedbu svih zakona i podzakonskih akata koji se odnose na zaštitu potrošača i dobrih poslovnih običaja u najširem smislu te riječi. Najzad, zakon bi morao osigurati mehanizam sprječavanja zlorabe monopola te urediti zakonski okvir za ustrojavanje tijela i institucija za zaštitu potrošača koji bi bio kompatibilan takvom sustavu u Europi, a u kojima će potrošači moći zaštititi i ostvariti svoja prava umjesto da se godinama povlače po sudovima i skupo plaćaju sudske troškove i pristojbe.

Od kolovoza 2001. potrošači su nezadovoljni tarifnim sustavom HT-a, a počesto smo izloženi i povećanju cijena gotovo svih komunalnih usluga (voda, odvoz smeća), a da se prije takvih odluka ne provodi javna rasprava u javnosti i udrugama potrošača. Sve to pokazuje, kaže zastupnik Kovačević, da je zakonom nužno ući u metodologiju tarifnih usluga koje potrošačima pružaju monopolisti. Ponašanje monopolista valja učiniti transparentnijim, a njihove tarifne sustave prije usvajanja podvrgnuti javnoj i stručnoj raspravi. Kroz osnivanje Povjerenstva za rješavanje pritužbi potrošača potrebno je onemogućiti zlorabu njihovog monopolskog položaja na tržištu. Klub prihvaća Prijedlog zakona, a od zakonodavca traži da prihvati zahtjeve udruge potrošača koji će omogućiti žurni početak izgradnje hrvatskog sustava za zaštitu potrošača i učinkovito nadilaženje našeg sramotnog kašnjenja u tome segmentu za našim susjedima i svim državama u tranziciji. Klub je za to da se Nacionalni program za zaštitu potrošača donese u roku od šest mjeseci od objave ovog zakona u "Narodnim novinama", s primjenom zakona krene osam dana od te objave u tim novinama, dok je za imenovanje, ustrojavanje i početak

rada Vijeća za zaštitu potrošača spomenuo 14. ožujak ove godine. Podupire i ustrojavanje mirovnih vijeća, rješavanje problema potrošača pred sudovima časti kroz arbitražu čime se, kaže, skraćuje vrijeme rješavanja spорова, ali i muke i troškovi potrošača.

Zahtjev za limitiranje mjesečnog računa

U zadnje se vrijeme u javnosti vodila rasprava o pitanju je li tehnički moguće ostvariti zahtjeve potrošača glede limitiranja visine mjesečnog telefonskog računa i korištenja različitih telekomunikacijskih usluga. Iako odgovorni iz HT-a poručuju kako Europa ne poznaje takvu praksu činjenica je da je Njemačka pokušava uvesti, a kako je Deutsche Telekom vlasnik kontrolnog paketa dionica naše nacionalne telekomunikacijske kuće, Klub traži da se u konačni zakonski tekst uvrsti spomenuti zahtjev kao dugoročan okvir čija će primjena početi kada se za to stvore tehnički preduvjeti. Na kraju je zastupnik Kovačević pozvao zakonodavca da prihvati ove prijedloge, a za Zakon o potrošačima ustvrdio da je životna potreba hrvatskog čovjeka, jer je jamstvo reda i fer odnosa na tržištu, a u konačnici jedna od temeljnih oznaka civiliziranosti našeg društva i jamstvo pravne države na području tržišta roba i usluga.

Hrvatska kasni s donošenjem ovog zakona i krajnje se vrijeme da ga donese, prije svega, zbog zaštite i sigurnosti naših građana, odnosno potrošača, naglasila je **Jadranka Katarinčić-Škrlić** u ime Kluba zastupnika HSLs-a. Zakonom predviđeni rok za donošenje Nacionalnog programa zaštite potrošača - najkasnije godinu dana od stupanja na snagu ovoga zakona - svakako treba skratiti jer je predug, posebno zato jer na temelju tog programa treba donijeti određene podzakonske propise, a i zbog predloženog rješenja po kojem Nacionalni program za zaštitu potrošača donosi Sabor, na prijedlog Vlade RH, svake dvije godine. Klub misli da možda nije nužno donositi taj program svake dvije godine već bi možda bilo bolje da se obveže Vlada da jedanput godišnje izradi i dostavi Saboru izvješće o zaštiti i obeštećenju potrošača, a tek onda pristupi mijenjanju i doradi Nacionalnog programa.

Precizirati obveze trgovca

Po mišljenju njenih stranačkih kolega bitno je precizirati odredbe kojima se uređuje odnos između potrošača i trgovca s jasno navedenim obvezama trgovca. Zakon bi trebao regulirati obeštećenje onih potrošača koji su oboljeli od kupljene namirnice. U nastavku govorila je o oboljelim građanima od trihinele, a procjenjuje se da je takvih od 1990. naovamo bilo oko 1200 u Hrvatskoj. Neki su od tih građana već krenuli putem vlastite zaštite i zahtijevaju da im se nadoknadi šteta. Iako je ustanovljen krivac za tu epidemiju (proizvođač i prodavač bili su u jednoj osobi) i za to kažnjen, ostalo je pitanje kako će građani oboljeli od trihineleze nadoknaditi štetu. Sada su upućeni na građansku parnicu, koja s obzirom na stanje u pravosuđu dugo traje. Tako smo opet došli na početak priče, nastavlja zastupnica, tvrdeći da su takvi slučajevi potpuno izvan mogućnosti da ih riješimo. "Stoga ovu priču valja otvoriti upravo ovdje kad se borimo da što kvalitetnije zaštitimo našeg potrošača", rekla je, među ostalim, ova zastupnica.

Obrazlažući primjedbe svojih stranačkih kolega na glavu VI. o Ugovorima sklopljenim izvan poslovnih prostorija trgovca, zastupnica podsjeća da je riječ o prodaji od vrata do vrata ili tzv. lančanoj prodaji koja u pravilu ide putem akvizitera. Nema dana da netko od takvih ne pokuca na ulazna vrata našeg doma ili ureda u kojem radimo. Za takav tip ugovora propisuje se trgovcu obveza davanja potrošaču pisane obavijesti o njegovom pravu na raskid ugovora koji mora sadržavati sve navedene podatke o tome, i koja mora biti uručena potrošaču najkasnije u trenutku sklapanja ugovora. Potrošač ima pravo jednostavno raskinuti ugovor u roku od osam radnih dana od dana primitka pisane obavijesti, a Klub smatra da bi tu trebalo produžiti taj rok raskida ugovora na 15 dana ili čak tri tjedna.

Potrošačima u Hrvatskoj već su se dogodila poskupljenja telefonskog impulsa, plina i električne energije, a nije bio u mogućnosti to zaustaviti. Upravo zato bitno je ovim zakonom regulirati područje vezano za monopoliste. Klub drži da nije dovoljno u zakonu samo se fokusirati na ono što će sadržavati račun kojeg ispostavlja monopolist korisniku njegovih usluga već valja progovoriti i o kvaliteti

usluga, a napose nadoknadi štete ako ta usluga nije ostvarena u očekivanoj kvaliteti.

Tko će platiti dodatne mjerne uređaje za potrošnju vode

Klub zastupnika LIBRE s osobitim zadovoljstvom prihvaća predloženi zakon kojim se ne samo štite financijski interesi kupaca nego i pridonosi kvaliteti življenja u Hrvatskoj uopće, primijetila je dr.sc. **Zrinjka Glovacki-Bernardi**. Pri tome, kaže, Klub posebno misli na članak 18. Prijedloga zakona da deklaracija npr. mora sadržavati i izjavu proizvođača o postojanju preoblikovanih svojstava proizvoda i organizam, sastojaka dijelova i dodataka, te o kakvim se preoblikovanjima radi, ukoliko takva preoblikovanja svojstva postoje. Proizvođač će tako imati izravan uvid u vrstu proizvoda kojeg kupuje i je li taj proizvod izvorni ili modificirani. Klub pozdravlja odredbu zakona po kojoj trgovac mora fizički odvojiti proizvode koje je stavio na rasprodaju od onih koji nisu na rasprodaji, i jasno, vidljivo i čitljivo istaknuti da se radi o rasprodaji. Da bi se još bolje zaštitili potrošači, Klub predlaže da se do drugog čitanja razmisli o mogućnosti da se na svakom takvom proizvodu uvede i rok uporabe. Razlog - često su na rasprodaji proizvodi koji su na granici tog roka. Isto tako fizičko odvajanje proizvoda valja uvesti i za proizvode čiji je rok uporabe pri kraju ili istječe, a to se posebno odnosi na prehrambene proizvode.

Prema predloženom zakonu voda mora biti obračunata prema stvarnoj potrošnji očitanoj na mjerilu potrošača, a to pretpostavlja uvođenje dodatnih mjernih uređaja, ali je pitanje tko će to platiti.

Prema predloženom zakonu prodaja vode mora biti obračunata prema stvarnoj potrošnji očitanoj na mjerilu potrošača. Takav prijedlog pretpostavlja uvođenje dodatnih mjernih uređaja pa bi bilo dobro da se na neki način predvidi na čiji će trošak biti ostvarena ta zakonska obveza - da li na račun isporučitelja vode ili potrošača. Odredba članka 45. koja se odno-

si na pravo na raskid ugovora sklopljenog na daljinu treba u potpunosti uskladiti sa Zakonom o električnom potpisu.

Nakon stanke riječ je dobio **Darko Šantić** koji je istupio u ime Kluba zastupnika HNS-PGS-SBHS-a. I ovaj će Klub podržati Prijedlog zakona očekujući da će rasprava u konačnici iznjedriti kvalitetan i učinkovit zakon. Klub je detaljno razmotrio zakonski prijedlog, ali i primjedbe i prijedloge Udruge potrošača. Tako npr. predlaže bolje definiranje pojmovi koji se nalaze u zakonu pa se uz definiciju potrošača i trgovca sugerira i uvođenje definicija pojmova uvoznik, proizvođač, proizvod i dobavljač što Klub podržava.

Druga grupa primjedbi ide u pravcu reguliranja postupka prigovora, odnosno reklamacije. Udruge potrošača zalažu se za osnivanje regulatora monopola čija bi zadaća bila da kao samostalno i neovisno tijelo prati formiranje cijena, kvalitete roba i usluga, i odnos monopolista prema potrošačima. Naglašava se potreba zaštite potrošača putem mirovnih vijeća, sudova časti i arbitraže, što bi trebalo posebno normirati. Klub podržava taj zahtjev procjenjujući da bi se tako smanjilo opterećenje sudova jer bi se veliki broj sporova mogao riješiti u mirnom postupku.

Stajalište je Kluba da su prekršajne odredbe u našem zakonodavstvu prenomirane pa u svjetlu tog stava Klub predlaže da se prekršajne odredbe u ovom zakonu detaljnije procijene i ocijene.

Najizgledniji put za uvođenje reda na tržištu

Klub zastupnika DC-a načelno podržava donošenje predloženog zakona uz opasku da se neopravdano kasnilo s njegovim podnošenjem, rekla je **Vesna Škare-Ožbolt**. Uređenje sustava zaštite potrošača mora biti obveza Hrvatske jer je tu zadaću preuzela potpisivanjem Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju, ali je to i najizgledniji put za uvođenje reda na tržištu. Danas je ugroženo pravo čovjeka potrošača na zadovoljenje temeljnih životnih potreba, a ta je činjenica izravna posljedica beskonceptijskog stanja i iznimno složenog socijalno gospodarskog trenutka u kojem živimo. Nema izlaza iz te situacije bez oživljavanja gospodarstva, otvaranja novih radnih mje-

sta i zaustavljanja upozoravajućeg trenda porasta nezaposlenih. Prečesta poskupljenja dovodi potrošača pred svršen čin što je drastično kršenje prava potrošača na potpunu i pravodobnu informaciju. U takvim situacijama (čak i kod nižih poskupljenja) uobičajeno da se kroz očitovanje društva za zaštitu potrošača i sličnih udruga civilnog društva koja skrbe za prava čovjeka, ostvari pravo potrošača da se čuje njegov glas. U realizaciji te zadaće značajnu ulogu imaju mediji koji uz informiranje javnosti realiziraju i edukaciju potrošača te pisanom i živom riječi, a napose televizijskom slikom ugrađuju institucije potrošačke kulture u čovjekovu svakodnevicu. Slovenci su još u veljači 1998. donijeli temeljni Zakon o zaštiti potrošača koji je posve usuglašen za zahtjevima i kriterijima EU-a, a njegovu učinkovitost mogli su osjetiti i mnogi hrvatski državljani koji su po nižim cijenama tamo kupovali temeljne životne namirnice.

Vlada tvrdi da predviđene zakonske odredbe predstavljaju okvir za sadržaj Nacionalnog programa zaštite potrošača i da se sam Zakon ne opredjeljuje za konkretne politike zaštite nego ih prepušta programu. To znači, kaže zastupnica, da konkretna zaštita potrošača u ovoj zemlji ne počinje donošenjem ovog zakonskog teksta u Saboru nego izradom Nacionalnog programa. Sve to upućuje da će još neko vrijeme potrošači u RH biti bez učinkovite zaštite. Klub uvjetuje prihvaćanje ovog zakona neophodnim dopunama kojima će se ostvariti civilizirane norme zaštite i opravdana očekivanja potrošača.

Temeljni razlog zbog kojeg će Klub zastupnika Hrvatskog bloka dati potporu donošenju ovoga zakona je uočena nakana uvođenja reda u područje potrošačkih prava, podvukao je **Krunoslav Gašparić (HB)**. Klub bi, međutim, volio čuti objašnjenje predlagatelja zakona zašto nije dao dovoljno vremena za iskazivanje mišljenja Hrvatske gospodarske komore. Također bi, kaže zastupnik Gašparić, volio čuti dokle se došlo s Nacionalnim programom zaštite potrošača. I ovaj se Klub ne slaže s prijedlogom Vlade da se najkasnije godinu dana od stupanja na snagu ovoga zakona donese spomenuti Nacionalni program. Za Klub zastupnika Hrvatskog bloka to je preveliki rok. Stavi li se to u realan vremenski kontekst tada se lako može izvući zaključak kako će još puno

vremena proći dok taj program ugleda svjetlo dana, a još više dok zaživi. A Nacionalni program zaštite potrošača je preduvjet donošenja nekih podzakonskih propisa, podsjeća Gašparić. Uz to, mišljenje je Kluba da bi jednom godišnje u Saboru trebalo provesti raspravu na tu temu. Opaska Kluba glede kašnjenja na ovom području uređenja odnosa više je usmjerena na vrijeme koje je pred nama nego na ono koje je iza nas, pa bi Klub volio čuti od zakonodavca kojim će se tempom ići ka konačnom rješenju ovog pitanja.

Nedostaje definicija proizvoda

U nastavku zastupnik Gašparić iznio je neke primjedbe na predloženi zakonski tekst. Člankom 3. definira se pojam potrošača i trgovca, a Klub je mišljenja da bi tu svoje mjesto trebala naći i definicija proizvoda. Odredbu prema kojoj trgovac koji prigodom ponude proizvoda ili usluge potrošaču obećava dobitak u obliku nagrade ili slično (članak 17.) potrebno je doraditi kako bi se izbjegli nesporazumi, i u tom smislu valja uzeti u obzir prijedlog Udruge potrošača. Prema rješenju što ga predlaže Vlada trgovac je dužan održavati propisane standarde kvalitete usluge isporuke energije i vode, a Klub smatra da bi tu trebalo uvrstiti i plin (članak 25.). Ponovimo još konstataciju zastupnika Gašparića da će Klub zastupnika Hrvatskog bloka dati potporu ovom zakonu očekujući da će Vlada uvažiti iznesene primjedbe i prijedloge kako bismo dobili jasan i transparentan zakon primjenjiv u stvarnosti, a napose zakon koji će uvesti reda na tržištu roba i usluga, onemogućiti samovolju monopolista, a potrošačima uliti nadu i doista ih kako se i u naslovu tvrdi zaštititi.

Usljedila je pojedinačna rasprava, a prva je govorila **Jadranka Kosor (HDZ)**. "Da je ovaj zakon prevažan shvatili smo možda u potpunosti u ljeto 2001. kada su poskupjele telefonske usluge, a potrošače se uvjeravalo da se radi o retarifiranju i ako nekom nije pravo može s fiksne preći na mobilnu telefoniju", primijetila je ova zastupnica. Lani su, pak, potrošači bili suočeni s poskupljenjem struje, i kada ih se uvjeravalo (posebno žene) da troše struju po jeftinijoj tarifi iza 23 sata (tzv. šišmiš tarifa) Udruge potrošača vrlo je agilno provodila različite akcije i uspjela ishoditi neke ustupke pa je HEP odustao od nekih neprihvatljivih odluka.

Precizirati odredbe o dostavi robe u kuću i diskriminirajuće uvjete usluge

U nastavku zastupnica je iznijela neke konkretne primjedbe i prijedloge na predloženi zakonski akt. U zakonu bi svoje mjesto trebao naći prijedlog da se kod dostave robe u kuću potrošača propiše da tako dostavljen proizvod mora biti u ispravnom stanju i u odgovarajućoj količini i kakvoći. Smatrajući da se odredbe glave IV. moraju odnositi na sve davatelje usluga, zastupnica predlaže da se to precizira promjenom naziva ove glave u Prodaja energije, komunalnih, poštanskih i telekomunikacijskih usluga. Novim stavkom u članku 24. treba precizirati da će se smatrati da trgovac obavlja uslugu pod diskriminirajućim uvjetima ako obustavi isporuku zbog prisilne naplate potraživanja. Važno je u predloženi zakon ugraditi novi članak koji se odnosi na reguliranje monopola. Dovoljno je precizirati da se osniva regulator monopola koji kao samostalno i nezavisno tijelo prati formiranje cijena, kvalitetu roba i usluga i odnos monopolista prema potrošačima. Osnivač tog tijela bila bi Vlada RH, mišljenje je ove zastupnice. Zaključujući raspravu rekla je još kako je vrijeme da se uz ovu temu otvori rasprava o radu trgovaca nedjeljom i blagdanom. Drži da bi za najveći broj trgovaca nedjelja morala biti dan odmora kao što je u većini europskih zemalja.

Prečesta poskupljenja bez gospodarskog utemeljenja dovode potrošače pred svršen čin, što je drastično kršenje prava potrošača na potpunu i pravodobnu informaciju.

Za zastupnika **Želimira Janjića (HSLS)** zakon je dobro došao, a bilo bi još bolje da je i prije donesen. I ovaj se zastupnik osvrnuo na položaj monopolista na našem tržištu ukazujući na već puno puta spominjan problem naplate vode u stambenim zgradama sa zajedničkim vodomjerom. I HEP ima monopol u distribuciji električne energije, kaže Janjić i s tim u vezi iznosi jedan primjer. Prilikom ishoda građevinske dozvole "Hrvatska elektroprivreda" traži kod izdavanja elektroenergetske suglasnosti polo-

vicu iznosa koji se plaća kod priključivanja objekta na mrežu, a u brojkama to konkretno značio 9 tisuća i 964 kune od predviđenih 19 tisuća i 28 kuna, kaže Janjić. Uzme li se, međutim, u obzir činjenica da ishoda građevinske dozvole obično traje više godina i prethodi dovršenju objekta, a malo je ljudi koji stambeni objekt mogu izgraditi u rekordnom roku, tada je jasno koliki beskamatni kredit građani daju "Hrvatskoj elektroprivredi". Normalno bi bilo da se pristojba za priključak plaća kada se objekt priključuje na mrežu. Zašto se ta pristojba mora plaćati na samom početku ishoda dozvole i puno puta nekoliko godina unaprijed, te zašto potrošač mora platiti avans od 50 posto, a ne recimo od 20, 30 ili 70 posto, pita ovaj zastupnik. Postavlja se dakle i pitanje opravdanosti HEP-ove paušalne procjene o plaćanju iznosa za spomenuti priključak. Stoga zastupnik Janjić pozdravlja predloženo rješenje u članku 29. ovoga zakona kojim se uređuje obveza trgovca na plaćanje kamata za predujmljena sredstva ukoliko je rok isporuke proizvoda ili usluga duži od jednog mjeseca, i nada se da će se takvo rješenje provoditi u praksi. Zastupnik se ujedno pita da li HEP na ovaj način ucjenjuje običnog hrvatskog građanina koji uredno plaća porez iz koga se onda namiruju dugovi HEP-a. Danas- sutra kada se HEP proda nekom strancu obični će građanin biti u situaciji da kupuje električnu energiju možda od nekog drugog (jeftinijeg) distributera, ali spomenuti predujam kojeg je uplatio obvezivat će ga da računa na onoga s kojim je sklopio ugovor. Sve u svemu ovdje se radi o jednom monopolisti koji to ubuduće neće biti, ali će na ovaj način jedan dobar dio potrošača ipak vezati uz sebe i oni će doista imati obvezu nastaviti kupovati od njega struju.

Zastupnika je još zanimalo može li se u zakon ugraditi odredba koja će propisivati da se u sadržaju deklaracije obvezno navede i da prehrambeni proizvod ne sadrži gluten koji se nalazi u žitaricama i sada je kod nekih proizvođača obično prikazan kao prekriven klas pšenice na proizvodu. Ovo je osobito važno za oboljele od celijakije koji ne smiju u svoj organizama unositi gluten, a procjene govore da je takvih naših građana više od 10 000.

Implementacija loše provedenih smjernica EU

Željko Pavlic (LIBRA) bio je posljednji sudionik ove rasprave, a prenio je stav Odbora za turizam. Ovo se radno tijelo, kaže, posebno osvrnulo na predložena rješenja u glavi IX. o Ugovoru o pravu na vremenski ograničenu uporabu nekretnine. Zakonodavac navodi da se na izričit zahtjev eksperata EU-a u Zakon o zaštiti potrošača uključuje smjernica o ugovorima o pravu na vremenski ograničenu uporabu nekretnine, te da u praksi ne postoji jedinstven, jednak ili uvijek isti tip ugovora o timeshare-u, što onemogućava unošenje ove smjernice u Zakon o obveznim odnosima. Uz to, navodi Vlada odnos između ponuditelja (trgovca) u ovom području izvan je dosega nadležnosti Zakona o turističkoj djelatnosti, jer se ne radi o uređivanju djelatnosti nego o konkretnim ugovornim odnosima. Pavlic navodi da se Odbor ne protivi rješavanju ove posebne materije u predloženom zakonu, ali dodaje kako se čini da predložene odredbe u glavi IX. (članci 73. do 81.) zapravo predstavljaju implementiranje loše provedenih smjernica EU-a, a to nije prihvatljivo. Mišljenje je Odbora da predlagatelj zakona u suštini ne razumije poslove tzv. timesharinga gdje kupac (potrošač) kupuje u određenom turističkom objektu razdoblje njegovog korištenja (tjedan, dva tjedna ili više), a u isto vrijeme korištenje tog objekta (u pravilu apartmana) može mijenjati s drugim kupcima u drugim zemljama i na drugim kontinentima. Postojeće informacije ukazuju na činjenicu da je ovaj posao razgranat u cijelom svijetu, ali su u njegovom odvijanju nazočne i neke nepravilnosti. Slijedom iznesenog Odbor za turizam predlaže Vladi da sadržajno popravi i dopuni odredbe glave IX. predloženog zakona ili da polazeći od specifičnosti ove problematike predloži poseban zakon kako bi se spriječile moguće zloporabe.

Završnu riječ imao je ministar gospodarstva dr.sc. **Ljubo Jurčić**. U kraćem obraćanju zastupnicima je zahvalio na raspravi, prijedlozima i sugestijama, te dodao kako mu nije namjera prodiskutirati tu raspravu. Zakonodavac će, međutim, pomno analizirati cijeli tijek rasprave i u

drugo čitanje zakona ugraditi prijedloge za koje ocijeni da ih može ugraditi, a obrazložiti zašto se kod nekih prijedloga to ne može učiniti. Glede nekih primjedbi i prijedloga koji se rješavaju drugim propisima ili

zakonima Vlada će dati napomene, a zastupnicima još kako neće dugo čekati na drugo čitanje ovog zakonskog prijedloga.

Time je rasprava zaključena, a zastupnici su jednoglasno sa 107

glasova "za" prihvatili Prijedlog zakona o zaštiti potrošača, a primjedbe, prijedloge i mišljenja prosljedili predlagatelju, radi pripreme Konačnog prijedloga zakona.

J.Š.

PRIJEDLOG ZAKONA O ODGOVORNOSTI REPUBLIKE HRVATSKE ZA ŠTETU UZROKOVANU OD PRIPADNIKA HRVATSKIH ORUŽANIH I REDARSTVENIH SNAGA TIJEKOM DOMOVINSKOG RATA; PRIJEDLOG ZAKONA O ODGOVORNOSTI REPUBLIKE HRVATSKE ZA ŠTETU NASTALU U BIVŠOJ SFRJ ZA KOJU JE ODGOVARALA BIVŠA SFRJ; PRIJEDLOG ZAKONA O ODGOVORNOSTI ZA ŠTETU NASTALU USLIJED TERORISTIČKIH AKATA I JAVNIH DEMONSTRACIJA

Nadoknada ratnih šteta i gubitaka

Vlada Republike Hrvatske podnijela je zakonske prijedloge kojima se popunjava pravna praznina nastala nakon brisanja pojedinih odredbi Zakona o obveznim odnosima i uređuje naknadno da šteta nastalih tijekom Domovinskog rata.

Zastupnici su većinom glasova donijeli zaključak kojim se prihvaćaju prijedlozi svih triju zakona, a sve primjedbe, prijedlozi i mišljenja upućuju predlagatelju radi pripreme konačnih prijedloga zakona.

O PRIJEDLOZIMA ZAKONA O:

...ODGOVORNOSTI ZA ŠTETU UZROKOVANU OD HRVATSKIH ORUŽANIH SNAGA

Predloženim se Zakonom uređuje odgovornost Republike Hrvatske za štetu koju su uzrokovali pripadnici hrvatskih oružanih i redarstvenih snaga u vojnoj ili redarstvenoj službi ili u svezi s obavljanjem vojne ili redarstvene službe tijekom Domovinskog rata od 17. kolovoza 1990. do 30. lipnja 1996. godine. S tim u svezi, valja istaći da je agresija na Republiku Hrvatsku aktualizirala potrebu

preciznog normativnog uređivanja problematike ratne štete, u svrhu njezina jasnog razgraničenja od šteta sličnih pojava oblika uzrokovanih klasičnim građanskim deliktom, terorističkim aktom ili pak štetnim radnjama vojnih osoba počinjenih tijekom vremenskog razdoblja rata koje, međutim nisu posljedica ratnog čina (ratnih operacija, ratnih djelovanja ili neprijateljstava), a niti su u izravnoj uzročnoj vezi s ratom. U vrijeme stupanja na snagu Zakona o dopunama Zakona o obveznim odnosima, temeljne odredbe o odgovornosti države za štetu uzrokovanu od strane vojnih osoba, bile su odredbe članaka 48. i 56. Zakona o službi u Oružanim snagama. Člankom 40. navedenog Zakona bilo je propisano da za štetu koju vojna osoba u svezi s obavljanjem vojne službe počinji trećim osobama, odgovara Republika Hrvatska, osim ako se dokaže da je vojna osoba postupala sukladno Službovniku i drugim propisima. Člankom 56. istog Zakona bilo je propisano da se odredbe toga Zakona o materijalnoj odgovornosti vojnih osoba ne primjenjuju u ratnom stanju, iz čega proizlazi da Republika Hrvatska u ratnom stanju ne odgovara prema članku 48. stavku 1. Navedene odredbe dakle, postavljaju najširi princip neodgovornosti države za sve štete počinjene tijekom ratnog stanja, a bez razlikovanja jesu

li posljedica neprijateljstava (vojnih operacija), te je određujuća značajka isključivo vremensko razdoblje ratnog stanja.

Specifičnost ratne štete jest u tome što je ona predmet uređivanja i pravila međunarodnog i pravila unutrašnjeg prava države. Međunarodno pravo ne obvezuje državu da svojim državljanima - fizičkim i pravnim osobama popravi ratnu štetu, nego uređuje pitanje odgovornosti za ratnu štetu između država i drugih subjekata međunarodnog prava. Opći propisi hrvatskog građanskog prava također ne predviđaju odgovornost za ratnu štetu, osim na ugovornoj osnovi (ugovor o osiguranju). Valja posebice napomenuti da je moderno komparativno zakonodavstvo, a i pravna doktrina napustila prvobitnu klasičnu koncepciju koja je ratnim činom smatrala samo ono djelovanje izravno povezano s borbenim sukobom i to samo ako je do štete došlo za vrijeme trajanja vojne akcije i u granicama prostora na kojem se ta akcija odvijala. Prema modernim shvaćanjima u pojam ratnog čina ulaze sve one radnje i događaji koji, premda u uskoj vezi s ratom, ipak nemaju izravnu vezu s pojedinim vojnim operacijama, nego se izjednačuju s ratnim činom po svojim učincima, odnosno po općim okolnostima vremena i prostora određenog ratnim stanjem. Posebice se u

tom kontekstu podrazumijevaju djelovanja izravno izazvana neredima i dezorganizacijom kao posljedicama ratnih događaja. Riječ je o inače delikatnim ponašanjima koja prate pojave meteža, panike, egzodusa, ili evakuacije kao što su pljačke, paleži, otimačine, krađe, i sl. Smatra ih se ratnim činom, ne po njihovom unutrašnjem karakteru, nego na osnovi općih okolnosti vremena i mjesta u kojima su ostvarena. Slijedom navedenog, predloženim se Zakonom uređuje odgovornost za štetu koju su uzrokovali pripadnici hrvatskih oružanih snaga i redarstvenih snaga u vojnoj ili redarstvenoj službi ili u svezi s obavljanjem vojne ili redarstvene službe tijekom Domovinskog rata od 17. kolovoza 1990. do 30. lipnja 1996. godine. Za te bi štete odgovarala Republika Hrvatska po općim pravilima o odgovornostima za štetu, pod uvjetom da one nemaju karakter ratnih šteta (u kojem slučaju Republika Hrvatska ne odgovara za štetu). Ujedno se omogućuje nastavak postupaka prekinutih na temelju članaka Zakona o obveznim odnosima.

...ODGOVORNOSTI ZA ŠTETU NASTALU U BIVŠOJ JUGOSLAVIJI

Predloženim se Zakonom uređuje odgovornost Republike Hrvatske za štetu nastalu u bivšoj SFRJ za koju je po tada važećim propisima odgovarala bivša SFRJ na način da bi Republika Hrvatska za tu štetu odgovarala ako se razboritim i pravičnim prosuđivanjem svih okolnosti konkretnog slučaja može zaključiti da je RH, od svih drugih država - pravnih sljednica bivše SFRJ, u najbližoj svezi s konkretnom štetom. Najbliža veza s konkretnom štetom presumirala bi se ako je oštećenik državljanin Republike Hrvatske odnosno pravna osoba s registriranim sjedištem na području Republike Hrvatske, a šteta je počinjena na području Republike Hrvatske. U odlučivanju o zahtjevu za naknadu štete primjenjivali bi se, kao pravna pravila, propisi koji su bili na snazi u vrijeme uzrokovanja štete.

Donošenjem predloženoga Zakona omogućio bi se nastavak postupka za naknadu štete nastalu u bivšoj SFRJ, koji se vode protiv Republike Hrvatske prekinutih odredbama članaka Zakona o obveznim odnosima. Ti bi se postupci nastavili stupanjem na snagu ovoga Zakona.

...TE ODGOVORNOSTI ZA ŠTETU NASTALU USLIJED TERORISTIČKIH AKATA I JAVNIH DEMONSTRACIJA

U vrijeme donošenja Zakona o izmjeni Zakona o obveznim odnosima kojim je brisan članak 180. Zakona stavkom 1., toga članka bilo je propisano da za štetu nastalu smrću, tjelesnom povredom ili oštećenjem, odnosno uništenjem imovine fizičke osobe, uslijed akata nasilja ili terora, te prilikom javnih demonstracija i manifestacija, odgovara društveno-politička zajednica čiji su organi po važećim propisima bili dužni spriječiti takvu štetu. Također je bilo propisano da organizatori, sudionici, podstrekaci i pomagači u aktima nasilja ili terora, javnim demonstracijama i manifestacijama koje su usmjerene na podriivanje ustavom utvrđenog društvenog uređenja, nemaju pravo na naknadu štete po toj osnovi. S obzirom na to da je brisanjem članka 180. Zakona o obveznim odnosima nastala pravna praznina, potrebno je donijeti poseban propis kojim će se urediti odgovornost za štetu nastalu uslijed terorističkih akata. Zbog prekida postupka pokrenutih na temelju te odredbe, oštećenici su se obraćali Europskom sudu za ljudska prava.

Kako se agresija na Republiku Hrvatsku najočitije manifestirala u vidu umišljajnih napada na život i tjelesni (te psihički) integritet ljudi kao i uništavanje, oštećivanje te oduzimanje imovine fizičkih i pravnih osoba, valja naglasiti da svi okvirno navedeni akti nasilja (štetne radnje) kojima se uzrokuju različite vrste materijalnih i nematerijalnih šteta, ne predstavljaju u pravnom smislu ratne štete samom činjenicom što su počinjene u vremenskom i prostornom kontekstu ratnog stanja. Budući da su se u Republici Hrvatskoj u istom vremenskom razdoblju javljale i ratne štete i štete nastale terorističkim aktima, često su se pojavljivale poteškoće u razlikovanju ratnih šteta od šteta počinjenih terorističkim aktom. Stoga treba naglasiti da se jedna te ista šteta uzrokovana nasiljem kao svojom bitnom odrednicom (npr. oštećenje ili uništenje kuće uslijed podmetnute eksplozivne naprave, palež, pljačka i sl.) može trojako pravno kvalificirati odnosno može imati različiti pravni karakter. Može se raditi o klasičnom građanskom (civilnom)

imovinskom deliktu, specifičnom građanskom pravnom deliktu uobičajeno označenog kao akt terorizma ili nasilja, te ratnoj šteti u pravom smislu riječi. Zbog postojeće pravne praznine i u interesu pravne sigurnosti zaštite prava oštećenika, neophodno je na normativnom planu urediti osnovna pitanja u svezi s ovom materijom. Iz relevantnih međunarodnih dokumenata izviru osnovna načela normativnog uređenja ove materije. Prema njima, žrtve imaju pravo na brzo i pravično obeštećenje od države na čijem je području štetna radnja počinjena. Odgovornost države je objektivna - bez obzira na krivnju, s time da država ovdje ne odgovara zbog protupravnosti vezane uz propust štetne radnje, nego na principima solidarnosti, pravičnosti i ravnomjernog snošenja javnog tereta. Naknađuju se samo pretrpljene štete zbog smrti i tjelesnih povreda (odnosno narušavanja fizičkog ili psihičkog integriteta oštećenika), te obeštećenje ima za cilj nadoknaditi štetu zbog izgubljene zarade, troškova liječenja, troškova pogreba i izgubljenog uzdržavanja, a potom i izravno neimovinske štete - fizički bolovi, strah, duševni bolovi zbog umanjenja životne aktivnosti, zbog nagrdjenja i sl.

Isključuje se naknada za štete na imovini, ali se s tim u svezi zabranjuje osigurateljima da iz ugovora o osiguranju imovine isključuju štete iz terorizma kao osigurane rizike. Odštetna odgovornost je ograničena, a država nakon izvršene naplate ima pravo na subrogaciju u pravu oštećenika prema trećima. Visina odštete ujedno može biti ovisna o imovnom stanju oštećenika te njegovu ponašanje u vrijeme počinjenja štetne radnje, a posebice može biti i sama naknada uskraćena ako bi njezina isplata bila suprotna javnom poretku, razlozima morala ili osjećaju pravde.

U pogledu štetnih radnji i šteta počinjenih nasiljem u svezi s javnim demonstracijama i manifestacijama, za napomenuti je da manifestacija predstavlja javni masovni nastup zbog izražavanja stanovitihih odobranja, solidarnosti i prosvjeda, dok demonstracija predstavlja javno izražavanje stanovitog društvenog raspoloženja, zahtjeva i pretežno negodovanje političke naravi, putem priređivanja javnih skupova, povorki i slično. Značajno je da se štetama od manifestacija i demonstracija mogu smatrati samo one štete koje su prouzročene djelovanjem mase njih-

vih sudionika, dakle koje su u uskoj uzročnoj vezi s njima.

Slijedom navedenoga, predloženim se Zakonom uređuje odgovornost za štetu počinjenu aktima terora i drugim aktima nasilja poduzetim s ciljem teškog narušavanja javnog reda zastrašivanjem i izazivanjem osjećaja nesigurnosti građana, te uslijed demonstracija i drugih oblika masovnog izražavanja raspoloženja na javnim mjestima na način da za tu štetu odgovara Republika Hrvatska na načelima društvene solidarnosti, ravnomjernog snošenja javnog tereta, te pravičnog i brzog suđenja. Oštećenik bi imao pravo samo na naknadu štete koja je posljedica smrti, tjelesne povrede ili oštećenja zdravlja i to do 60% iznosa utvrđene štete, s tim da mu ukupna šteta ne može biti naknadna u iznosu većem od 350.000,00 kuna. Ovakvo je rješenje u skladu s naprijed navedenim međunarodnim dokumentima i opredjeljenjima zapadnoeuropskih zemalja pri naknadi štete nastale uslijed terorističkih akata.

Sva tri predložena zakonska teksta podnijela je Vlada Republike Hrvatske, a predlagatelj ujedno navodi da će provedba navedenih Zakona zahtijevati dodatna sredstva u državnom proračunu.

RADNA TIJELA

ODGOVORNOST ZA ŠTETU UZROKOVANU OD HRVATSKIH ORUŽANIH SNAGA

O predloženim zakonskim aktima očitovale su se nadležna radna tijela. **Odbor za zakonodavstvo** podupro je donošenje Zakona o odgovornosti Republike Hrvatske za štetu uzrokovanu od pripadnika hrvatskih Oružanih snaga i redarstvenih snaga tijekom Domovinskog rata, a na tekst Prijedloga uputio je slijedeće primjedbe i prijedloge:

- na članke 2. i 3. - imajući u vidu odredbe Zakona o utvrđivanju ratne štete donesenog još 1991. godine koji definira pojam ratne štete, predlaže se objedinjavanje odredbe članaka 2. i 3., tako da se utvrdi kako će se nadoknaditi šteta koja nije prouzročena odnosno nastala iz razloga koji su navedeni u stavku 1. članka 3. Na isti način valja urediti i izričaj stavka 2.

članka 3. kojim se utvrđuje kada se pretpostavlja da šteta nije posljedica djelovanja tijekom Domovinskog rata.

- na članak 4. kojim u stavku 1. treba doraditi izričaj, jer je do prekida postupaka došlo stupanjem na snagu Zakona o dopunama Zakona o obveznim odnosima.

Odbor za pravosuđe saslušao je uvodno izlaganje predstavnika predlagatelja, te u raspravi ocijenio kako zaista postoji potreba za ovim zakonskim projektom, kako bi se omogućilo ostvarivanje ustavnih i zakonskih prava građana. Potrebno je prezentirati potpunu raščlambu o podacima šteta kao i o mogućim financijskim sredstvima za njenu naknadu. Potrebno je također utvrditi i sadržaj ključnih međunarodno - pravnih akata i utvrditi točne obveze koje iz njih proizlaze za Republiku Hrvatsku. Istaknuta je i potreba eksplicitnog rješavanja pitanja odgovornosti i naknade štete za mobiliziranu materijalnu imovinu, a prilikom naknade treba afirmirati načelo prirodne restitucije.

Većinom glasova Odbor je predložio donošenje zaključaka kojima se prihvaća Prijedlog zakona o odgovornosti Republike Hrvatske za štetu uzrokovanu od pripadnika hrvatskih oružanih snaga i redarstvenih snaga tijekom Domovinskog rata, a sve primjedbe, mišljenja i prijedlozi iznijeti u raspravi, dostaviti će se predlagatelju da ih uzme u obzir prilikom izrade Konačnog prijedloga zakona.

Odbor za ljudska prava i prava nacionalnih manjina raspravio je predloženi tekst te upozorio na određene probleme. Ukazano je na visoke štete koje su nastale na imovini iako više nije bilo ratnog djelovanja. U cjelini uzevši, na kraju rasprave je konstatirano da Prijedlog zakona ne daje rješenje za izuzetno osjetljivu problematiku, jer nema jasnog određenja odgovornosti za nastalu štetu.

Većinom glasova Odbor je predložio donošenje zaključka kojim bi se o Prijedlogu zakona morala povesti prethodna rasprava, a sva stajališta, mišljenja i prijedlozi upućuju se predlagatelju kako bi ih uzeo u obzir pri izradi novog prijedloga zakona.

ODGOVORNOST ZA ŠTETU NASTALU U BIVŠOJ JUGOSLAVIJI

Odbor za zakonodavstvo podupro je donošenje ovoga Zakona, a na tekst

Prijedloga Odbor nije iznio primjedbe, predlažući tek da se za drugo čitanje uredi njegov nomotehnički izričaj.

Odbor za pravosuđe predloženi zakonski projekt ocijenio je načelno potrebnim budući da se njime popunjavaju pravne praznine, to više jer na području koje regulira ne prejudicira rezultate postupka sukcesije. Izraženo je i posebno stajalište prema kojem je upitno iz razloga političkog oportuniteta donositi Zakon koji će biti osnova za rješavanje slučajeva od kojih su neki nastali još 1992. godine. Od konkretnih primjedbi, izražena je ona prema kojoj u članku 1. stavku 2. na kraju teksta treba dodati riječi: "u vrijeme štetnog događaja". Time bi se precizirao izričaj i vrijeme štetne radnje, te spriječila mogućnost zloraba i nejasnoća.

Nakon rasprave Odbor je većinom glasova predložio Hrvatskom saboru donošenje zaključaka kojim se prihvaća predloženi zakonski tekst, a sve primjedbe, mišljenja i prijedlozi dostavljaju predlagatelju da ih uzme u obzir prilikom izrade konačnog zakonskog prijedloga.

Odbor za ljudska prava i prava nacionalnih manjina, u raspravi je ukazao da u pripremi konačnog prijedloga zakona treba voditi računa o pitanju uvjeta uzajamnosti. Naime, treba se imati u vidu da velik broj ranijih državljana Republike Hrvatske koji su sada raseljeni u državama nastalim na području bivše SFRJ, još uvijek nije uspio regulirati državljanski status. Osim toga, Bečki sporazum nisu potpisale sve države sljednice SFRJ. Iznijeto je mišljenje da bi spomenuti problemi mogli bitno utjecati na provedivost predloženog zakona.

Odbor je jednoglasno predložio Saboru donošenje zaključka kojim se prihvaća podnijeti zakonski prijedlog, a sva mišljenja i prijedlozi prosljeđuju se predlagatelju radi pripreme Konačnog prijedloga zakona.

ODGOVORNOST ZA ŠTETU NASTALU USLIJED TERORISTIČKIH AKATA I JAVNIH DEMONSTRACIJA

Odbor za zakonodavstvo podupro je donošenje ovoga zakona, a na tekst Prijedloga nije iznio primjedbe. Predloženo je da se za drugo čitanje uredi nomotehnički izričaj.

Odbor za pravosuđe proveo je raspravu, te između ostalog istaknuo

da se radi o zakonskom projektu koji izaziva više dvojbi i nedoumica kako zbog pravne povijesti instituta odgovornosti za štetu nastalu uslijed terorističkih akata i javnih demonstracija, tako i nekih predloženih rješenja u ovome Prijedlogu zakona i specifičnostima vremena i prostora na koje bi se trebao odnositi. Naime, prethodna zakonska rješenja 1978., 1985. i 1996. godine, uvodila su na ovom području različite režime i vrste odgovornosti, pa čak i retroaktivno važenje odredbi. Kao specifičnost, u odnosu na komparativna rješenja, ukazivalo se na odgovornost države za materijalnu i imovinsku štetu pa sve do ukidanja odredbi koja je dovela do situacije pravne praznine. Posebno je istaknuta upitnost članka 11. predloženoga Zakona koji bi u primjeni, uz vezana rješenja i definicije iz ostalih članaka, znatno reducirao broj slučajeva, te smanjio opseg odgovornosti kao i prava na naknadu štete zbog ograničenja broja slučajeva u kojima bi se nastavili postupci. Zbog toga, a i zbog moguće ustavnopravne upitnosti, te stajališta i prakse međunarodnog sudišta u Strasbourg, trebalo bi pronaći načina da se odgovarajuća prava mogu ostvariti u opsegu prije ukidanja članka 180. Zakona o obveznim odnosima. Ocijenjeno je i kako predmetni Zakon treba dopuniti približnim pokazateljima o financijskim iznosima koji bi mogli teretiti Državni proračun, brojem postupaka koji su u tijeku ili se očekuju, te rezultatima znanstvenih istraživanja i stajališta o predmetnim pitanjima.

Nakon provedene rasprave, Odbor je većinom glasova predložio Hrvatskom saboru donošenje zaključaka kojima se prihvaća predloženi zakonski prijedlog, a sve primjedbe, mišljenja i prijedlozi dostavljaju se predlagatelju da ih uzme u obzir prilikom izrade konačnog zakonskog prijedloga.

Odbor za ljudska prava i prava nacionalnih manjina u raspravi je istaknuo da predloženi tekst nije precizno odredio ključne pojmove. To može uzrokovati dosta problema u njegovom provođenju. Među ostalim, nije jasno definirano što se ima smatrati aktom terora, odnosno što je ratna šteta i šteta nastala kao posljedica takve akcije, a što je šteta nastala samovoljom i nasiljem / terorom pojedinaca. Dvojbeno je i vrlo neprecizno definirano, tko se ima smatrati oštećenikom po ovom

zakonu, pa time i na koga će se zakon primjenjivati. Posebno je upozoreno na zastarni rok, odnosno na način kako je on definiran jer će veliki broj oštećenika biti onemogućen u ostvarivanju prava na naknadu štete.

Nakon provedene rasprave, Odbor je jednoglasno predložio donošenje zaključaka kojim se prihvaća Prijedlog zakona o odgovornosti za štetu nastalu uslijed terorističkih akata i javnih demonstracija. Mišljenja i prijedlozi dati u raspravi, upućuju se predlagatelju radi priprema Konačnog prijedloga zakona.

RASPRAVA

Zastupnici su proveli objedinjenu raspravu o podnijetim komplementarnim i sadržajno bliskim zakonskim prijedlozima, a prvi je u ime predlagatelja Vlade Republike Hrvatske, govorio zamjenik ministrice pravosuđa, mr.sc. **Miljenko Kovač**. Uvodno je istaknuo zajedničke poveznice svima trima zakonskim prijedlozima. Ukoliko Hrvatski sabor donese podnijete zakonske prijedloge, ispunit će se velika praznina u pravnom sustavu Republike Hrvatske. Ukazao je zatim da je Republika Hrvatska izložena sve većem pritisku međunarodne zajednice da se ta pitanja konačno reguliraju. Podsjetio je ujedno i na kronologiju donošenja Zakona o obveznim odnosima, te upozorio da se podižu tužbe ne toliko zbog štete koliko zbog uskrate pristupa sudu u tim slučajevima. Svako daljnje odlaganje može povećati materijalnu i nematerijalnu štetu, pa je bez obzira na velike izdatke koji mogu uslijediti potrebno popuniti pravnu prazninu. Još se uvijek ne mogu ni pretpostaviti moguće naknade, a konačni iznos bit će poznat nakon sklapanja nagodbe ili donošenja pravomoćnih presuda.

Govoreći o šteti koju su prouzročili pripadnici hrvatskih oružanih i redarstvenih snaga tijekom Domovinskog rata, treba naglasiti da se tu radi o odgovornosti koja nije obuhvaćena pojmom "ratne štete". Kako bi se utvrdili potrebni podaci Vlada je predložila da se pretpostavlja da je ratna šteta, svaka ona šteta koju su tijekom Domovinskog rata od 17. kolovoza 1990. do 30. lipnja 1996. godine uzrokovali pripadnici hrvatskih oružanih i redarstvenih snaga, ako je počinjena u vrijeme i na

prostoru odvijanja borbenih akcija. Međutim, oštećenik može dokazivati i suprotno - istaknuo je predstavnik predlagatelja.

Govoreći o odgovornosti Republike Hrvatske za štetu koja je nastala u bivšoj Jugoslaviji i za koju je odgovarala ta država, upozorio je na potrebu reguliranja i tog pitanja. Predviđa se da bi pod tim pretpostavkama i pod uvjetom uzajamnosti, pravo na naknadu štete imali i državljani drugih država sljednica bivše Jugoslavije. Pri prosuđivanju osnovanosti zahtjeva za nadoknadu ove štete, primjenjivali bi se kao pravna pravila propisi koji su bili na snazi u vrijeme kada je šteta prouzročena. Ujedno bi se i svi sudski postupci u vezi s naknadom takve štete koji su prekinuti, nastavili odmah nakon stupanja na snagu ovog zakona.

Na kraju je prokomentirao i predloženi zakonski tekst o naknadi štete nastale pri javnim manifestacijama, demonstracijama i terorističkim djelima. Prihvaćen je nov pristup ovoj problematici pa bi država ovdje odgovarala po kriteriju uzročnosti, odnosno na temelju principa solidarnosti. Nadoknađivala bi se samo šteta izazvana smrću, teškom tjelesnom ozljedom ili teškom tjelesnom ozljedom, a ne imovinska šteta.

U ime Odbora za ljudska prava govorio je zatim zastupnik dr.sc. **Furio Radin (nezavisni)**. On je u sažetoj formi rezimirao već opisane stavove i prijedloge Odbora o sva tri podnijeta zakonska prijedloga, a nakon njega riječ je dobio zastupnik **Vladimir Šeks (HDZ)**.

Usklađivanje s komplementarnim europskim propisima

Govoreći u ime Kluba zastupnika HDZ-a, potvrdio je da će u prvom čitanju podržati sva tri prijedloga zakona, dodajući da će predlagatelju sugerirati pojedine prijedloge i primjedbe za uvrštenje u Konačni prijedlog zakona. Podsjetio je zatim na zakonske propise koji su u bivšoj Jugoslaviji obuhvaćali odgovornost za štetu nastalu uslijed terorističkih akata i javnih demonstracija. U prijedlogu zakona koji obuhvaća ovu materiju, potrebne su određene preinake i intervencije. Predložio je da članak 1. mora kao svoju temeljnu odrednicu imati političku pozadinu.

Teroristički cilj u smislu ovog zakona trebala bi biti masovna ili pojedinačna ubojstva i to u ime ili po nalogu terorističke organizacije. Kod odgovornosti za štetu nastalu zbog demonstracija potrebno je razlučiti odgovornost organizatora. U slučaju naknade štete na imovini zbog terorističkih akata predlagatelj bi trebao prihvatiti rješenje koje nije ušlo u konačnu verziju. Trebalo bi dakle težiti usklađivanju i s Europskom konvencijom o obeštećivanju žrtava nasilja Vijeća Europe, a također i sa zakonodavnim rješenjima uobičajenim u zapadnoeuropskim zemljama.

Ocijenio je zatim da bi se problemi mogli javiti i prilikom primjene odredbi sadržanih u članku 11. On govori o tome da će se nastaviti raniji sudski postupci radi naknade štete. Upozorio je da naš Ustav poznaje samo retroaktivno važenje pojedinih odredbi, a ne cijelog zakona. Potrebno je dakle unijeti retroaktivnost samo u pogledu jednog članka, a tu je bitan članak 8. koji govori o tome da oštećenik ima pravo samo na naknadu štete koja je posljedica smrti, povrede ili oštećenja zdravlja.

Kod utvrđivanja okolnosti za štetu nastalu zbog demonstracija, potrebno je razlučiti odgovornost organizatora.

Govoreći o šteti prouzročenoj od pripadnika hrvatskih oružanih i redarstvenih snaga, zastupnik je ocijenio da je ovaj prijedlog u skladu s temeljnim doktrinarnim, pravnim, europskim pravilima i da se njime opisuje odgovornost Republike Hrvatske na način da se isključuju štete koje imaju karakter i značajke ratne štete. Smatra da u ovom slučaju ne postoje razlozi za preinake, jer se tu isključuje odgovornost Hrvatske vojske za eventualne štete koje bi počinili pripadnici vojske ili policije. Postoji odgovornost po općim pravilima za štetu koja nema karakter ratne štete.

Govoreći o odgovornosti Republike Hrvatske za štetu nastalu u bivšoj SFRJ, zastupnik Vladimir Šeks smatra da bi bilo nužno do drugog čitanja imati točnu raščlambu i evidenciju pokrenutih postupaka i faze u kojima se ti postupci nalaze. U ovom slučaju predložio je predlagatelju da se ispravi nomotehnički lapsus sadržan u članku 2. rečenog zakonskog prijedloga.

Precizirati pojedine predložene odredbe

O podnijetim zakonskim prijedlozima zatim je u ime Kluba zastupnika LIBRE govorio zastupnik **Mladen Godek**, koji je u uvodnom dijelu izlaganja izrazio vlastito zadovoljstvo što se pristupa pravnom uređivanju ove važne materije. On je prvo govorio o odgovornosti Hrvatske za štetu nastalu u bivšoj SFRJ. Smatra međutim, da je nakon toliko godina teško zamisliti obnovu započelih parnica. Određene je štete bilo i nju su pretrpjeli sadašnji državljani Hrvatske prilikom služanja vojnog roka u JNA.

Potrebno je da građani ove zemlje koji su stradali od terorističkih akata dobiju odgovarajuću odštetu.

Iznenaduje ga kao pravnik, političara i građanina, drugi zakonski prijedlog, u kojemu se razmatra odgovornost Republike Hrvatske za štetu uzrokovanu od pripadnika hrvatskih oružanih snaga i policije. Smatra da bi predložene odredbe svakako trebalo napisati preciznije i pravednije kako bi se nadoknadile stvarno učinjene štete. Najteži i najsporniji je zakonski prijedlog koji u sebi sadrži retroaktivnost, a da država za učinjenu štetu odgovara po objektivnom kriteriju. Klub zastupnika LIBRE ocjenjuje potrebnim da se u što je moguće većem broju obeštete građani ove zemlje koji su stradali od terorističkih akata. Postoji određena odgovornost svih onih koji nisu sprječavali i kažnjavali počinitelje ovih terorističkih akata, upozorio je zastupnik Godek. Iako je svjestan materijalnih limita sadašnjice, založio se za pravičnu nadoknadu, pa makar ona nastupila u budućnosti, kada bi unuk dobio naknadu za štetu koju je imao njegov djed.

U ime Kluba zastupnika nacionalnih manjina, govorio je zastupnik **Milan Đukić**. On je ocijenio da podnijeti zakonski prijedlozi ulaze u okvire građanskih i ljudskih prava, a njihovim se tekstom pokriva pravna i zakonska praznina. Iako je istaknuo da se ovim prijedlogom reguliraju prava svim oštećenim osobama, bez obzira na nacionalnost, drži da su najviše pogođeni građani srpske

etničke zajednice. Ocijenio je ujedno da su predloženi zakonski projekti upućeni ponajviše zbog pritiska međunarodne zajednice, što znači da nisu produkt političke volje Vlade.

Govoreći o odgovornosti za štetu uzrokovanu od pripadnika hrvatskih oružanih i redarstvenih snaga, ocjenjuje da je predloženi tekst odviše kratak i uopćen. Smatra ujedno da je članak 3. koji nabroja karakter ratne štete neprecizan, jer maskira krajnji cilj ovih zakona. Sadržaj navedenog članka temelji se na kvalifikaciji da su ratne štete posljedica izvanrednog događaja, a ne lošeg funkcioniranja vojno-obrambenog ustroja države, upozorio je zastupnik. Licemjernim je ocijenio i članak 2. zakonskog prijedloga o odgovornosti Hrvatske za štetu u bivšoj SFRJ, jer polazi od pitanja reciprociteta.

Utvrđiti pravog krivca za nanesene ratne štete

Zbog ovih razloga zastupniku je upitna svrha donošenja rečenih zakonskih prijedloga, ocjenjujući ujedno da su u velikom broju slučajeva pripadnici Hrvatske vojske i policije, "umjesto uspostavljanja pravnog poretka, ubijali, pljačkali i palili". Svoj udio imala je i tadašnja zakonodavna vlast, jer su ukinute odredbe Zakona o obveznim odnosima, a sudstvo je podnijete tužbe stavljalo "ad acta". Svi ovi postupci, ocijenio je zastupnik, tvore nepobitan argument da su ova događanja bila planska i produkt državne politike. Izrazio je ujedno nadu da će predlagatelj usvojiti iznijete primjedbe te da će zakoni na zaista pravičnim osnovama biti predstavljeni u drugom čitanju.

Za ispravak netočnog navoda javio se zastupnik **Vladimir Šeks (HDZ)** koji je kao netočnu i neistinitu naveo tvrdnju, da je dio pripadnika Hrvatske vojske ubijao, pljačkao i palio u sklopu planirane državne politike. To je insinuacija sračunata na povredu časti Hrvatskih oružanih snaga, a pojedinci koji su radili navedena djela odgovarali su ili će odgovarati zbog učinjenih kriminalnih radnji.

Zastupnik **Krunoslav Gašparić** govorio je u ime Kluba zastupnika HB-a, te je zapitao treba li Hrvatska i radi čega preuzeti odgovornost za štetu koju su uzrokovali pripadnici hrvatskih oružanih i redarstvenih snaga za vrijeme Domovinskog rata? Upozorio je da još uvijek nisu ispunjene obveze

i odgovornost prema hrvatskim braniteljima i stradalnicima. Međutim, nitko ne može od hrvatskog naroda tražiti osjećaj solidarnosti i prema organizatorima, sudionicima i pomagačima onih koji su izvršili agresiju na Hrvatsku. Hrvatski blok razumije političku pozadinu ovih inicijativa i pozdravlja spremnost da se preuzme i odgovornost za eventualnu štetu. Međutim, postoji uvjet da se pod to ne podvode ratne štete kao što to zahtijevaju pripadnici Srpske narodne stranke, vodeći računa o načinu na koji o ratnim štetama govori članak 3. ovoga zakona. Primarno je političko i pravno tumačenje stvarnosti koja se ovdje odvijala, a pitanje materijalnog obeštećenja nije toliko značajno.

Potrebno je politički i pravno utvrditi stvarnost, a pitanje materijalnog obeštećenja neupitno je i nije toliko primarno.

Govoreći o odgovornosti za štetu nastalu u bivšoj SFRJ, zastupnik je podsjetio i da je predsjednik Republike Hrvatske procijenio da se izravna šteta kreće u visini od 15 do 30 milijardi EUR-a. Prokomentirao je zatim pojedine odredbe iz ovog zakonskog prijedloga, dodajući da u Vladi tvrde kako se pitanja ratnih šteta trebaju rješavati u sklopu normalizacije odnosa između Hrvatske i Jugoslavije. Hrvatski blok podržat će sve napore kojima se utvrđuje materijalna i politička odgovornost za aktere agresije na Republiku Hrvatsku. Zatražio je ujedno od Vlade preciznije podatke o mogućim posljedicama donošenja ovih zakona, te zatim ukazao i na posljedice koje izviru iz zakonskog prijedloga kojim Vlada Republike Hrvatske preuzima odgovornost za štetu nastalu uslijed terorističkih akata i javnih demonstracija. Upozorio je i na opasnost da bi se ova spremnost mogla protumačiti na način da se Hrvatska proglašava zemljom u kojoj su činjena masovna teroristička djela protiv Srba. Zapitao se ujedno i za razloge zbog čega se izbjeglo unijeti u zakon i odredbu po kojoj pravo na naknadu nemaju sudionici, podstrekači i pomagači u aktima nasilja ili terora. Podržao je na kraju iskazanu obvezu da obeštećenje bude pravedno i brzo, predlažući da se poveća predloženi iznos, tražeći od predlagatelja da

usvoji iznijete primjedbe kako bi zakonski tekst bio jasniji i određeniji.

Progovoriti i o ratnim zločinima nakon okončanja ratnih sukoba

U ime Kluba zastupnika IDS-a govorio je zastupnik **Damir Kajin**. On je u uvodnom dijelu ocijenio da bi bilo zanimljivo pročitati fonogram iz 1996. godine, te vidjeti argumente ondašnje vlasti koja je ukinula članak 180. Zakona o obveznim odnosima. To su bile godine euforije nakon ratnih pobjeda, ali i godine kada se sa službenog mjesta nije htjelo priznati postojanje ratnih zločina i u obrambenom ratu. Pogotovo se nije željelo priznati rušenje tisuća kuća nakon akcije "Oluja", a akteri s Pakračke poljane doživljavani su kao junaci. Jasno je da je Hrvatska bila žrtvom agresije, o čemu najbolje svjedoče vizure razorenog Vukovara, dodao je zastupnik. Nije se moglo zaštititi svaku kuću, ali ondašnja je vlast mogla na odgovarajući način spriječiti čitav niz paleža i miniranja. Upozorio je da međunarodna zajednica ustrajava i na pitanjima stanarskog prava na područjima koji su za vrijeme rata bili pod okupacijom. Smatra ujedno da bi se ovi problemi mogli naći objedinjeni u jednom zakonskom prijedlogu, a ne u tri separatna akta koja su možda i u koliziji. Centralno se pitanje odnosi na volju i želju da se priznaju ratne štete, premda nije proglašeno ratno stanje, kao i o ekonomskim limitima Republike Hrvatske za ovaj značajan izdatak. Govorio je zatim i o visini naknade u slučajevima umorstva obitelji Zec i Milana Levara, ocjenjujući da je teško ustanoviti ili limitirati visinu naknade. Hrvatska je mogla spriječiti ova masovna paljenja kuća nakon "Oluje", a da je otkrila i kaznila pojedince koji su odgovorni, ne bi sada morala prihvaćati odgovornost.

Za ispravak netočnog navoda javio se zastupnik **Vladimir Šeks (HDZ)**, podsjećajući da je Hrvatski sabor na zajedničkoj sjednici svih vijeća, 8. listopada 1991. godine donio zaključak da je na Republiku Hrvatsku izvršena agresija. Ovo je bila i konstatacija ratnog stanja koje je trajalo sve do normalizacije odnosa sa Srbijom, odnosno Jugoslavijom.

Nadoknaditi nanесenu štetu

U ime Kluba zastupnika HSS-a govorila je zastupnica **Ljubica Lalić**. Govoreći o zakonskom aktu kojim se utvrđuje odgovornost za štetu nastalu uslijed terorističkih akata i javnih demonstracija, zastupnica je ovaj prijedlog ocijenila potrebnim, budući da postoje osobe koje su tim aktima oštećene. Odgovornost za ove štete bila je predviđena Zakonom o obveznim odnosima, sve do njegove izmjene 1996. godine. Međutim, treba uvažiti i činjenicu da će se dobar dio slučajeva ratne štete rješavati primjenom Zakona o obnovi, pa je potrebno preispitati ponudena rješenja u funkciji pronalaženja optimalnih rješenja. Mi prihvaćamo, nastavila je zastupnica, odredbu prema kojoj pravo na naknadu štete nemaju oštećenici koji su uzrokovali štetu sudjelovanjem u organiziranju, izvršenju i poticanju štetnih radnji, naglasila je zastupnica tražeći ujedno od podnositelja da ispravi nepreciznosti sadržane u stavku 3. u 5. članku. Uz uvažavanje ovih primjedbi, Klub zastupnika HSS-a podržava predloženi zakonski tekst u prvom čitanju, zaključila je zastupnica Lalić.

Ne mogu se negirati ni štete nastale uslijed pljačke, otimačine i paleža.

Zatim je riječ preuzeo zastupnik **Zdenko Haramija**, govoreći također u ime Kluba zastupnika HSS-a. Pozdravio je podnošenje zakonskih propisa kojima se utvrđuje šteta uzrokovana od pripadnika hrvatskih oružanih i redarstvenih snaga u Domovinskom ratu. Upozorio je zatim i na pojedine propuste, prvenstveno misleći na uvođenje u okvir ratne štete, odnosno svih šteta koje su sadržane u stavku 3. u 3. članku. Ovaj članak govori o štetama nastalim u vremenu nakon ratnih operacija, podrazumijevajući štete od eksplozivnih naprava, pljačke, otimačina, palež i slično. Ovi vidovi štete nisu obuhvaćeni niti jednim zakonskim propisom u Republici Hrvatskoj, a štete su postojale pa ih ne treba negirati. Podržao je ujedno mišljenje Odbora za pravosuđe, koji je od predlagatelja zatražio potpunu raščlambu o broju i vrsti predmeta, procesuiranih, kao i onih koji će biti pokrenuti.

Klub zastupnika HSS-a pozdravlja i donošenje Prijedloga zakona o odgo-

vornosti Republike Hrvatske za štetu nastalu u bivšoj SFRJ za koju je odgovarala bivša SFRJ. Smatra međutim da je u prvom članku sadržano previše arbitrarnosti, te da bi trebalo taksativno navesti u kojim se slučajevima i okolnostima odgovara za nastalu štetu. Smatra ujedno da je potrebno odgovarajuće nadopuniti odredbe sadržane u članku 4. Prijedloga zakona kojima se određuje nastavak sudskog postupka. Svoje izlaganje zastupnik je zaključio konstatacijom da Klub zastupnika HSS-a podržava zakonski prijedlog, očekujući da će se iznesene primjedbe i prijedlozi usvojiti od predlagatelja.

Sankcionirati paleže, otimačinu i pljačke

Zastupnik **Darko Šantić** govorio je u ime klubova zastupnika HNS-a, PGS-a i SBHS-a, opominjući da ima ozbiljne sadržajne primjedbe na sva tri zakonska akta. I on je problematičnim označio stavak 3. članka 3. navedenog zakona, jer se njime Republika Hrvatska isključuje od odgovornosti za ratne štete, akcentirajući da je potrebno sankcionirati paleže, otimačine i pljačke. Ukoliko se utvrdi da su pripadnici vojske i policije sudjelovali umjesto sprečavali palež i pljačku, onda se utvrđuje odgovornost Republike Hrvatske u nadoknadi štete bez obzira na nacionalnost. Osvrnuo se zatim i na mogućnost zastare postupka, ocjenjujući da se na sve postupke primjenjuju opća pravila odgovornosti za štete. Rokovi koji su počeli teći prije donošenja odluka o prekidima oštećenih postupaka uračunavaju se u opći i posebni zastarni rok. Ocijenio je da se ovakvim rješenjima broj odštetnih zahtjeva svodi na minimum, obzirom da je veliki broj šteta te vrste počinjen 1990, 1991. i 1992. godine. Predložio je zato da zastarni rok počne teći od donošenja ovih zakonskih propisa.

Smatra ujedno da je potrebno progovoriti i o pitanjima ratnih reparacija i naknada za štetu za koju je već Republika Hrvatska pokrenula postupak pred Međunarodnim sudom u Haagu. Ovo je pitanje aktualizirano istupom Predsjednika Republike Hrvatske, pa je ovo prilika da se progovori i o visini šteta i krajnjem korisniku traženog iznosa. Predložio je da se upravo u ovim zakonskim prijedlozima pronađe mjesta i za

navedena pitanja. Odluka o prihvaćanju rečenih zakonskih prijedloga ovisit će i o sudbini upućenih primjedbi i sugestija iz ove i drugih rasprava. Klubovi zastupnika HNS-a, PGS-a i SBHS-a pozdravili su već i samu činjenicu što je ova tema stavljena na dnevni red, zaključio je zastupnik Šantić.

Za ispravak netočnog navoda iznova se javio zastupnik **Vladimir Šeks (HDZ)** koji je upozorio: "Ne stoji teza da bi, u slučaju da je pripadnik Oružanih snaga Republike Hrvatske sudjelovao ili izvršio ubojstvo, pljačku ili palež, postojala pravna odgovornost Republike Hrvatske za naknadu takve štete". Upozorio je da ratne štete spadaju u pojam međunarodnog prava, koje pak poznaje samo odgovornost država za prouzročenu ratnu štetu drugim državama ili subjektima međunarodnog prava. Dodao je da Hrvatska nije bila u ratnom stanju s tzv. Republikom Srpskom Krajinom, već sa Srbijom, te da nije prelazila njene granice.

Stvoreni su pravni temelji društvene solidarnosti

U ime Kluba zastupnika HSLŠ-a govorio je zastupnik **Mario Kovač**. I on je kaže svjestan da predloženi zakonski akti trebaju popuniti pravnu prazninu koja je nastala brisanjem članka 180. Zakona o obveznim odnosima. Zbog potpune obaviještenosti hrvatske javnosti, potrebno je razjasniti sadržaj zakonskog prijedloga o odgovornosti Republike Hrvatske za ratnu štetu, jer mnogi misle da se tu radi i o šteti nastaloj za vrijeme provođenja tijekom Domovinskog rata. Čak su i poznati pravници poput

Potrebno je popuniti pravnu prazninu nastalu brisanjem članka 180. Zakona o obveznim odnosima.

gospodina Nobila, iznijeli mišljenje da se Republika Hrvatska oslobađa odgovornosti za ratnu štetu kako bi se izbjeglo plaćanje odnosno nadoknadanje ratnih šteta pričinjenih Srbima. Objasnio je zatim predložena zakonska rješenja i protumačio sustav definiranja ratne štete prema komparativnom pravu koji polazi od stava da odlučujućom okolnošću smatra prirodu ratne štete kojom je šteta uzrokovana. Upozorio je i da opći

propisi unutarnjeg prava država na koje se ugledamo i kojima se želimo pridružiti, ne poznaju pravnu osnovu odgovornosti za ratnu štetu. Doduše, Republika Hrvatska je specijalnim zakonima; Zakonom o obnovi, Zakonom o zaštiti civilnih i vojnih invalida te Zakonom o područjima posebne državne skrbi, stvorila pravne temelje društvene solidarnosti za popravljane pretrpljene štete. Definirao je zatim i trojaki pravni karakter, odnosno kvalifikaciju štete uzrokovane nasiljem, te upozorio da će se u sudskoj proceduri teško razlučiti što je bio ratni, a što teroristički čin. Takve će presude morati donositi suci u predstojećim postupcima, a to je već sklizak teren, upozorio je zastupnik Kovač. Zapitao je ujedno predlagatelje da se odrede prema karakteru odnosno kvalifikacijama oslobodilačkih akcija "Oluja" i "Medački džep", odnosno da li ih definiraju kao ratni ili pak teroristički čin. Zamjerio je predsjedatelju što je bez reakcije saslušao tvrdnju predstavnika srpske nacionalne manjine, zastupnika Đukića, koji je ustvrdio da su oslobodilačke akcije bile etničko čišćenje, a da je vojska ubijala, pljačkala i palila. Podsjetio ga je na sadržaj Deklaracije o Domovinskom ratu, te citirao fragmente ovoga dokumenta. Upozorio je ujedno i na potrebu vrlo oštre distinkcije između ratnog čina i terorizma, kako sutra ne bismo u nedoumicu dovodili i suce prilikom odlučivanja. Najavio je podršku ovim zakonima, ali će kaže istovremeno budnim okom paziti što se događa do drugog čitanja.

U pojedinačnoj raspravi prvi je govorio zastupnik **Vladimir Šeks (HDZ)**, koji se osvrnuo na pojedina mišljenja i stavove prema kojima bi Hrvatska vojska trebala odgovarati za ratne štete počinjene na njenom državnom teritoriju od pripadnika Hrvatske vojske i redarstva. To neće opstati, ocijenio je zastupnik, jer se ratne štete utvrđuju između država i subjekata međunarodnog prava, a Hrvatska nije prelazila srpsku granicu niti nanijela štete u Beogradu i Kragujevcu. Ratna šteta u ovom kontekstu može postojati kao imovinska odgovornost Jugoslavije za one ratne štete koje su počinjene u Hrvatskoj. Ratna šteta proračunata krajem 1999. godine utvrđena je na iznos od 236 milijardi kuna ili 37 milijardi USA doll., i to samo izravna šteta. Podsjetio je i na dijelove optužbe

Miloševiću u kojima se konstatiraju i preciziraju ovi odnosi i odgovornosti agresora. Pročitao je zatim i dijelove iz dokumenata srpskih snaga koje pozivaju cjelokupno stanovništvo na povlačenje s područja Benkovca, Žegara i Srba. Zaključio je konsta-

Izravna ratna šteta nanesena Republici Hrvatskoj procjenjuje se na 37 milijardi USA dolara.

tacijom da se pojam ratnih šteta koje se pojavljuju u našem unutrašnjem pravu protivno svim međunarodnim doktrinama, pokušava instalirati kao odgovornost hrvatske države, odnosno da bi trebala odgovarati za svoju oružanu i redarstvenu silu po načelu objektivne odgovornosti za materijalne i nematerijalne štete.

Država jamči potrebna zakonska prava svojim građanima

Zastupnik **Stjepan Henezi (SDP)** pozdravio je činjenicu što su rečeni zakoni ušli u proceduru jer oštećenim hrvatskim građanima treba zajamčiti određena prava od države. Upozorio je da im je do sada bio onemogućen pristup sudu, kao i ostvarivanje prava za nadoknadu učinjene štete. Smatra ujedno da ne bi trebalo biti sporno utvrđivanje materijalne štete koja je nastala u tim okolnostima, a pitanje je da li treba priznati pravo građanima na to što su imali pravo kada je šteta nastala. Pri tome je imao osobito

na umu onu štetu koja je nastala na područjima izvan izvođenja ratnih operacija. Takvih slučajeva ima, a oni su započeti i zaustavljeni zbog brisanja članka 180. Zakona o obveznim odnosima, upozorio je zastupnik Henezi. Smatra da se trebaju pronaći pravni modeli kojima bi se omogućilo obeštećenje građanima, bilo putem obnove, obveznica ili na neki drugi način. Konstatira ujedno, da je pitanje odgovornosti pripadnika Hrvatskih oružanih i redarstvenih snaga dobro postavljeno, ali je potrebno obaviti i preciznije definiranje pojedinih odredbi. Kao primjer je naveo štetu na devastiranoj privatnoj imovini koja je rješenjem državnog organa određena za ratna lokacija određene postrojbe, iako na tom području nije bilo ratnih zbivanja niti sukoba. Građanin ni u ovim slučajevima ne može ostvariti pravo na naknadu, koja je vjerojatno učinjena iz krajnje nepažnje. Bilo je ovakvih, ali i sličnih slučajeva, pa bi do drugog čitanja trebalo doraditi nedovoljno precizne prijedloge. Ukoliko ne dođe do potrebne dorade zakonskih odredbi, onda će biti zadovoljena samo forma, ali ne i mogućnost da građani ostvare svoje pravo, zaključio je zastupnik Henezi.

Budući da više nije bilo prijavljenih, ponovno se za riječ javio predstavnik predlagatelja **Miljenko Kovač**. Zahvalio se na izlaganjima, ocjenjujući da je Vlada dobila značajnu podršku kako bi riješila problem koji se godinama taložio. Iako su sva tri zakona opsegom mali, oni kao zadaća nisu nimalo jednostavni ni lagani, što se moglo zaključiti i iz prethodne sabsorske rasprave. Istaknuo je na

kraju i pohvalu zastupnika Radina, koji je konstatirao da se ovim zakonskim prijedlozima ne diskriminira građane s obzirom na njihovu nacionalnu pripadnost, zaključujući da Vlada obavlja zadane i potrebne poslove, poštujući Ustav svoje države.

Ovom je konstatacijom zaključena rasprava, a u nastavku rada zastupnici su pristupili glasovanju.

Prvo se glasovalo o Prijedlogu zakona o odgovornosti Republike Hrvatske za štetu nastalu u bivšoj SFRJ za koju je odgovarala bivša SFRJ. Zastupnici su većinom glasova (79 "za" i 28 "suzdržanih"), donijeli zaključak kojim se prihvaća Prijedlog zakona u prvom čitanju, a sve primjedbe, prijedlozi i mišljenja upućuju se predlagatelju radi pripreme Konačnog prijedloga zakona.

Većinom glasova (105 "za" i 2 "protiv"), zastupnici su zatim prihvatili i Prijedlog zakona o odgovornosti za štetu nastalu uslijed terorističkih akata i javnih demonstracija. Sve primjedbe, prijedlozi i mišljenja uputit će se predlagatelju radi pripreme Konačnog prijedloga zakona.

Zastupnici su zatim glasovali i o zaključku kojim se prihvaća Prijedlog zakona o odgovornosti Republike Hrvatske za štetu uzrokovanu od pripadnika hrvatskih oružanih i redarstvenih snaga tijekom Domovinskog rata. Svi prijedlozi, primjedbe i mišljenja uputit će se predlagatelju radi pripreme Konačnog prijedloga zakona. Ovaj zaključak donesen je većinom od 102 glasa, 3 "protiv" i 1 "suzdržanim".

V.Ž.

MIŠLJENJE ODBORA ZA USTAV, POSLOVNIK I POLITIČKI SUSTAV NA TEMELJU ČLANKA 267. POSLOVNIKA HRVATSKOG SABORA

Odbor za Ustav, Poslovnik i politički sustav Hrvatskog sabora na temelju članka 267. Poslovnika Hrvatskog sabora, a na prijedlog zastupnika Joška Kontića raspravio je da li je povrijeđen članak 180. Poslovnika Hrvatskog sabora davanjem odgovora predstavnika Vlade RH na obrazloženje nezadovoljstva zastupnika odgovorom na zastupničko pitanje.

Nakon rasprave, Odbor je, dao većinom glasova, sljedeće mišljenje:

Odbor ističe da se člankom 180. Poslovnika Hrvatskog sabora ne uređuje pitanje odgovora na zastupničko pitanje, već pitanje postavljanja zastupničkog pitanja.

Odbor konstatira da je u rečenom slučaju zastupnik u obrazloženju nezadovoljstva odgovorom na zastupničko pitanje iznosio navode na koje je predstavnik Vlade, u interesu informiranja javnosti i poštujući demokratski pristup da se trebaju slušati obje strane, odgovorio.

Odbor smatra da odredbe Poslovnika treba tumačiti na način da zastupnik u obrazloženju izražavanja zadovoljstva odnosno nezadovoljstva odgovorom na zastupničko pitanje ne smije postavljati izravno niti prikriveno dopunsko pitanje niti iznositi nove navode i činjenice, te mu u tom slučaju predstavnik Vlade ne treba odgovarati.

Odbor drži da nije došlo do povrede Poslovnika Hrvatskog sabora, nego do ekstenzivnog tumačenja njegovih

odredbi kako od strane zastupnika, tako i od strane predstavnika Vlade.

S tim u svezi Odbor preporučuje predsjedatelju sjednice Hrvatskog sabora da prigodom aktualnog prijedpodneva strože kontrolira provedbu odredbi Poslovnika Hrvatskog sabora, kako od strane zastupnika, tako i od predstavnika Vlade.

Za izvjestitelja Odbora na sjednici Hrvatskog sabora, Odbor je odredio

zastupnika mr.sc. Matu Arlovića, predsjednika Odbora.

Gospodin Arlović kratko je podsjetio zastupnike da je riječ o davanju mišljenja na zahtjev zastupnika Glavana o tome da li kod odgovora na zastupnička pitanja predstavnik Vlade, kada zastupnik izrazi svoje zadovoljstvo, odnosno nezadovoljstvo s odgovorom, može dopuniti svoj odgo-

vor na osnovno pitanje. Mr.sc. Arlović dodao je da je Odbor raspravio ovo pitanje, te dostavio svoje mišljenje u pisanom obliku, te da se o njemu glasuje bez rasprave.

Zastupnici su većinom glasova, sa 77 glasova "za", 21 "protiv" i 3 "suzdržana" prihvatili mišljenje Odbora za Ustav, Poslovnik i politički sustav.

S.Š.

PRIJEDLOG ZAKONA O IZMJENAMA ZAKONA O LOKALNOJ I PODRUČNOJ (REGIONALNOJ) SAMOUPRAVI

I malim općinama poglavarstva

Zastupnici Hrvatskog sabora većinom su glasova prihvatili u prvom čitanju Prijedlog zakona o izmjenama Zakona o lokalnoj i područnoj (regionalnoj) samoupravi. Predlagatelji su zastupnici PGS-a mr.sc. Nikola Ivaniš i Darijo Vasilčić.

U kraćoj raspravi ocijenjeno je da će ovim izmjenama malim jedinicama lokalne uprave i samouprave biti omogućeno lakše i djelotvornije funkcioniranje.

O PRIJEDLOGU

O zakonskom prijedlogu iznosimo izlaganje predstavnika predlagatelja zastupnika **Darija Vasilčića**. S obzirom na to da su predstavnička tijela jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave počela funkcionirati nakon izbora u svibnju 2001. godine, započeta je primjena novoga Zakona o lokalnoj i područnoj samoupravi.

Člankom 44. toga Zakona općine su prema broju stanovnika podijeljene na tri grupe. Prva grupa, male općine do 3000 stanovnika nemaju pravo na izbor poglavarstva, već izvršne poslove obavlja općinsko vijeće. U drugoj grupi općine od 3001 do 10.000 stanovnika svojim statutima samostalno propisuju hoće li za obavljanje izvršenih poslova izabrati poglavarstva ili će te poslove staviti u nadležnost općinskog vijeća.

U trećoj grupi su općine s više od 10.000 stanovnika koje imaju obvezu na izbor poglavarstva.

Prateći i analizirajući stanje u malim općinama do 3000 stanovnika zapaženo je da one imaju velikih problema u funkcioniranju i česte političke krize.

Više od polovine općina - ispod 3000 stanovnika

Jedan od čestih razloga takvog stanja je velik broj pojedinačnih predmeta i zahtjeva građana i niz imovinsko-pravnih predmeta koji su inače u nadležnosti poglavarstva.

Izmjenama bi se ubrzalo odlučivanje i rješavanje predmeta građana, osiguralo pravovremeno postupanje po raznim komunalnim i drugim intervencijama, postigla efikasnija komunikacija s drugim institucijama, smanjili troškovi za održavanje sjednica. Povećala bi se efikasnost u izvršavanju općih akata i zaključaka Vijeća.

Hrvatska ima 423 općine, od kojih 243 ili 57 posto manjih od 3000 stanovnika. Razlike u proračunskim

prihodima po stanovniku su ogromne, od općine koje imaju 100 kuna po stanovniku godišnje pa do 9000 proračunskih prihoda po stanovniku godišnje što je kod najjačih i znatno više od prosjeka gradova. Primjerice, prosjek u gradu Zagrebu je 4000 proračunskih kuna po stanovniku godišnje.

Iz navedenog proizlazi da broj stanovnika ne smije biti jedini kriterij za propisivanje koje će općine imati, a koje neće imati pravo na izbor poglavarstva.

Izmjenom Zakona o lokalnoj i područnoj (regionalnoj) samoupravi predlaže se ravnopravan položaj općina te da u skladu sa člankom 135. Ustava RH, svojim statutima mogu samostalno urediti unutarnje ustrojstvo i djelokrug tijela te ih prilagoditi lokalnim potrebama i mogućnostima.

Otvara se mogućnost da općine do 10.000 stanovnika statutom propišu hoće li obavljanje izvršnih poslova izabrati poglavarstvo ili će ih prepustiti Vijeću.

Mišljenje je da bi se usvajanjem izmjena istovremeno ostvarilo više pozitivnih efekata. Ubrzalo bi se odlučivanje i rješavanje predmeta građana, osiguralo pravovremeno postupanje po raznim komunalnim i drugim intervencijama, postigla efikasnija komunikacija s drugim institucijama, smanjili troškovi za održavanje sjednica. Povećala bi se efikasnost u izvršavanju općih akata i zaključaka Vijeća.

MIŠLJENJE VLADE

Vlada RH je 7. studenoga 2002. godine dostavila Saboru negativno mišljenje o Prijedlogu zakona. Naglasivši da je svrha odredbe koju se predlaže racionalnost i ekonomičnost u ustroju i radu tijela lokalne samouprave u malim jedinicama u kojima, s obzirom na broj događaja koji traže aktivnost njihovih upravnih tijela, nema potrebe za složenijim ustrojem, a koji nužno povećava troškove uprave.

Takvo zakonsko rješenje, prema mišljenju Vlade RH, ne dovodi navedenu kategoriju jedinica lokalne samouprave u neravnopravan položaj u odnosu na ostale lokalne jedinice koje to, temeljem Zakona o lokalnoj i područnoj (regionalnoj) samoupravi, mogu učiniti.

Valjani razlozi uz drugačiji pristup

Jednako tako, u ovako uspostavljenom ustroju lokalnih tijela jedinicama lokalne samouprave koje imaju do 3000 stanovnika nije ničim povrijeđeno Ustavom RH zajamčeno pravo na lokalnu samoupravu.

Međutim, u provedbi predmetnih zakonskih odredbi u praksi je zaista došlo do određenih problema koje predlagatelji u obrazloženju svog prijedloga osnovano navode, a koji ukazuju da bi pitanje obavljanja izvršnih poslova u navedenim jedinicama trebalo urediti na drugačiji način u odnosu na važeće odredbe.

Vlada RH je tijekom praćenja provedbe Zakona već ranije uočila ove probleme i potrebu za određenim izmjenama. Jednako tako uočeni su i drugi problemi u provedbi pojedinih odredbi Zakona koje uređuju neka druga pitanja.

Stoga je Vlada RH već pristupila radu na izmjenama i dopunama Zakona o lokalnoj i područnoj (regionalnoj) samoupravi, a Nacrt prijedloga zakona trebao je biti upućen u zakonodavnu proceduru do kraja 2002. godine.

Navedeni Nacrt obuhvaća, između ostalih, i izmjene važećih odredbi za koje izmjenu predlažu i predlagatelji. No, ove izmjene na nešto drugačiji način rješavaju uočene probleme u odnosu na prijedlog predlagatelja.

Rješenje koje priprema Vlada RH rješava sve probleme u primjeni koje ističu i predlagatelj kao razlog za izmjene, odnosno njime se ostvaruju isti ciljevi, ali je ono istovremeno sukladno i s ranije istaknutim nače-

lom racionalnosti i ekonomičnosti te koncepcijom čitavog Zakona.

Na temelju svega navedenog, iako prijedlog zastupnika počiva na valjanim razlozima, Vlada RH ga ne podržava iz razloga što smatra da bi:

1. uočene probleme u primjeni Zakona trebalo riješiti na drugi način u odnosu na podneseni prijedlog;

2. izmjenama i dopunama Zakona trebalo riješiti i druge uočene probleme u primjeni važećih odredbi, kako se tekst Zakona ne bi prečesto mijenjao za svaku pojedinu situaciju, što dovodi do njegove nepreglednosti i do određenog stupnja pravne nesigurnosti, pri čemu su takve šire izmjene i dopune već u pripremi i njihovo se upućivanje u proceduru usvajanja može očekivati u relativno kratkom roku;

3. predloženi tekst treba prethodno nomotehnički urediti.

Istovremeno, Vlada RH ponovno ističe da će predmetna materija biti sadržana u Prijedlogu zakona o izmjenama i dopunama Zakona o lokalnoj i područnoj (regionalnoj) samoupravi koji se priprema te predlaže da se predlagatelji ovog zakona uključe u rad na njegovoj izradi.

RADNA TIJELA

Raspravu su proveli **Odbor za zakonodavstvo, te Odbor za lokalnu i područnu samoupravu.**

Odbor za zakonodavstvo ne podupire izmjene Zakona te predlaže Saboru da odbije Prijedlog zakona o izmjenama Zakona o lokalnoj i područnoj (regionalnoj) samoupravi te da obveže Vladu RH da obuhvati u svom Prijedlogu zakona o izmjenama i dopunama Zakona o lokalnoj i područnoj (regionalnoj) samoupravi temeljni razlog sadržan u zakonskom prijedlogu.

Obrazloženje je da je prema mišljenju Vlade RH od 7. studenoga 2002. godine u pripremi Prijedlog zakona o izmjenama i dopunama Zakona o lokalnoj i područnoj (regionalnoj) samoupravi, većeg opsega.

Istodobno Vlada RH je tim mišljenjem izrazila spremnost da u radu na utvrđivanju toga zakonskog prijedloga sudjeluju zastupnici Nikola Ivaniš i Darijo Vasilčić, predlagatelji ovoga Zakona.

Zastupnik Darijo Vasilčić na sjednici Odbora suglasio se s ovakvim prijedlogom zaključaka.

Tijekom rasprave u **Odboru za lokalnu i područnu (regionalnu) samoupravu** postignut je konsenzus

između predlagatelja zakona i predstavnika Vlade RH da zajednički sudjeluju oko izrade izmjena i dopuna Zakona o lokalnoj (regionalnoj) samoupravi.

Također Odbor predlaže Saboru da obveže Vladu RH da do kraja tekuće godine uputi u saborsku proceduru Prijedlog zakona o izmjenama Zakona o lokalnoj i područnoj (regionalnoj) samoupravi, kako bi se mogla provesti objedinjena rasprava.

RASPRAVA

U ime Kluba zastupnika HSLS-a govorio je **Ivan Škarić** rekavši da podržava inicijativu dvaju zastupnika te mu je žao što do inicijative nije došlo i ranije tako da jedinice uprave i samouprave mogu formirati svoja poglavarstva radi efikasnijeg funkcioniranja lokalne uprave i samouprave.

Kao bivši gradonačelnik naveo je pojedina iskustva iz gradonačelničkog staža te pohvalio Prijedlog zakona, ali mu je žao što je Prijedlog u proceduri od 11. mjeseca prošle godine i tek je sada u saborskoj raspravi.

Nužne izmjene Zakona

Predložio je da gradonačelnici većih gradova surađuju s predstavnicima općina koji će efikasnije rješavati sve nagomilane probleme.

U ime Kluba zastupnika HNS-PGS-SBHS-a govorio je **Darko Šantić**, podržavši u cijelosti predloženu izmjenu zakona. Smatra da su razlozi za donošenje izmjena nužni a tome najbolje svjedoči činjenica da su predsjednica Kluba zastupnika HNS-PGS-SBHS i zastupnik uputili u proceduru Prijedlog zakona gdje se tretira pitanje izbora načelnika, gradonačelnika i župana neposrednim putem također uvrštena i izmjena kao sastavni dio Prijedloga.

Zaključnu riječ dao je mr.sc. **Nikola Ivaniš**, predstavnik predlagatelja te zahvalio Odboru za lokalnu (područnu) regionalnu samoupravu, kao matičnom odboru što je dao pozitivno mišljenje i potporu Prijedlogu zakona te da se u Prijedlogu radi o unapređenju rada malih općina.

Zastupnici su većinom glasova (71 glasa "za", 21 "protiv" i 6 "suzdržanih") prihvatili u prvom čitanju Prijedlog zakona o izmjenama Zakona o lokalnoj regionalnoj (područnoj) samoupravi.

M.Mi.

PRIJEDLOG ZAKONA O IZMJENI I DOPUNI ZAKONA O PODRUČJIMA ŽUPANIJA, GRADOVA I OPĆINA U REPUBLICI HRVATSKOJ

S inicijativom pričekati cjelovit zakonski prijedlog

Na dnevnom redu Hrvatskog sabora bio je i Prijedlog ovog zakona, predlagatelja Darka Šantića. Zakonskim prijedlogom mještani naselja Seona, sada u sastavu općine Donja Motičina, zatražili su da se izdvoje iz te općine i pripoje Gradu Našice. Zahtjev su poduprli peticijom koju je potpisalo 90 posto birača tog naselja, nezadovoljnih postojećim mogućnostima razvoja i unapređenjem života u sadašnjoj lokalnoj jedinici. U svom mišljenju Vlada se nije usprotivila Prijedlogu zakona ali je naglasila da priprema cjelovit tekst izmjena i dopuna važećeg Zakona o područjima županija, gradova i općina u RH pa smatra uputnim da se s predmetnom inicijativom pričeka. Nakon kraće rasprave zastupnici su odbili Prijedlog zakona.

O PRIJEDLOGU

U prikazu zakonskog prijedloga koristili smo se uvodnim izlaganjem predlagatelja zastupnika **Darka Šantića (HNS)**. Obrazlažući zakonski prijedlog Šantić podsjeća da su mještani naselja Seona sačinili popis stanovnika s pravom glasa koji su suglasni s izdvajanjem svojeg naselja iz općine Donja Motičina i pripajanje Gradu Našice. Kako se Zakon o lokalnoj i područnoj (regionalnoj) samoupravi temelji na jačanju građanske inicijative, a posebno s ciljem postizanja boljih uvjeta življenja, to peticija mještana naselja Seona (oko 90 posto birača izjasnilo se za izdvajanje tog naselja iz općine Donja Motičina), predstavlja dovoljan temelj za udovoljenje njihovom zahtjevu. Mještani naselja Seona nezadovoljni su svojim stanjem u općini Donja Motičina s obzirom na to da ta općina nema prihoda ni za plaće tri zaposlene osobe, tako da se ne može govoriti o

razvoju i unapređenju uvjeta života u toj jedinici lokalne samouprave. U ovom se Prijedlogu navode svi proceduralni razlozi koje su prošli mještani ovog naselja prije nego što su podnijeli svoj zahtjev. Mještani Seona smatraju da su ispunjeni zakonski uvjeti da se odobri zatražena

Mještani naselja Seona, sada u sastavu općine Donja Motičina, zatražili su da se izdvoje iz te općine i pripoje Gradu Našice.

promjena teritorijalnog ustroja i njihovo naselje pripoji Našicama. Ovdje se, kaže, Šantić, ne radi o stvaranju nove jedinice lokalne samouprave nego tendenciji koja ide prema okrupnjavanju i stvaranju takvih jedinica koje mogu same financijski preživljavati i iz dana u dan zadovoljavati potrebe svojih građana. Zaključujući uvodni istup primijetio je da zastupnici raspolažu mišljenjem radnih tijela i Vlade ali ne i Ministarstva financija koje se npr. ne protivi ovom zakonskom prijedlogu.

RADNA TIJELA

Odbor za lokalnu i područnu (regionalnu) samoupravu raspravio je Prijedlog zakona, u svojstvu matičnog radnog tijela. Članovi Odbora podržali su pravo stanovnika naselja Seona da odlučuju kojoj lokalnoj jedinici samouprave žele pripadati. Međutim, ističu da nisu ispunjene postupovne pretpostavke propisane člankom 30. Zakona o područjima županija, gradova i općina u RH, jer Prijedlogu zakona nije priloženo mišljenje županijske skupštine na čijem je

području jedinica lokalne samouprave za koju se traži promjena i nije priložen elaborat o financijskoj opravdanosti za izdvajanjem Ministarstva financija. Stoga Odbor predlaže Saboru da odgodi raspravu o ovom zakonskom prijedlogu, i provede je kada se za to ispune ustavnopravne pretpostavke.

Odbor za Ustav, Poslovnik i politički sustav nije se usprotivio da se Prijedlog ovog zakona uvrsti u dnevni red sjednice Sabora ali je kao i prethodno radno tijelo ustvrdio da za to nisu ispunjene postupovne pretpostavke propisane već spomenutim Zakonom. Stoga je i ovaj Odbor predložio odgodu rasprave o ovom zakonskom prijedlogu sve dok se ne steknu ustavnopravne pretpostavke za to.

MIŠLJENJE VLADE

Vlada RH se ne protivi Prijedlogu zakona o izmjeni i dopuni Zakona o područjima županija, gradova i općina u RH, zastupnika Darka Šantića. Premda je inicijativa samo djelomično usklađena s odredbom članka 30. Zakona o područjima županija, gradova i općina, Vlada smatra da podrška gotovo 90 posto birača naselja Seona predstavlja iznimno bitan element, te argument u ocjeni opravdanosti. Nedostatak očitovanja predstavničkih tijela, u prvom redu očitovanja Općinskog vijeća Općine Donja Motičina, ne bi trebao imati karakter formalnog nedostatka koji bi inicijativu činio formalno nevaljanom, a time i nepodesnom za ocjenjivanje. Naime, formalna nevaljanost inicijativa za promjenom područja, kojima nedostaju očitovanja predstavničkih tijela, omogućila bi uspostavljanje prakse blokiranja ili odugovlačenja realizacije područnih

promjena. Spomenuto je u neposrednoj vezi s odredbom članka 25. Zakona o lokalnoj i područnoj (regionalnoj) samoupravi, slijedom koje građani imaju pravo predstavničkom tijelu predlagati donošenje određenog akta ili rješavanje određenog pitanja iz njegovog djelokruga, o čemu predstavničko tijelo mora raspravljati ako ga potpisom podrži najmanje 10 posto birača upisanih u popis birača općine ili grada, odnosno županije, te dati odgovor podnositeljima, najkasnije u roku od tri mjeseca od prijama prijedloga. Kako je inicijativa za područnom promjenom građana naselja Seona dostavljena na očitovanje Općinskom vijeću Općine Donja Motičina i Županijskoj skupštini Osječko-baranjske županije, još u siječnju 2002., Vlada smatra da izostanak očitovanja predstavlja povredu naprijed citirane odredbe članka 25. Zakona o lokalnoj i područnoj (regionalnoj) samoupravi.

Ujedno, Vlada ističe da Ministarstvo pravosuđa, uprave i lokalne samouprave prikuplja i obrađuje sve inicijative koje se podnose radi promjena područja općina, gradova i županija, kao i inicijative kojima se predlaže osnivanje novih općina. Sve se zaprimljene inicijative usklađuju s odredbama Zakona o područjima županija, gradova i općina u Republici Hrvatskoj, te se prikupljaju i očitovanja predstavničkih tijela, odnosno građana sukladno zakonskim odredbama. Predmetna inicijativa za izdvajanjem naselja Seona iz sastava Općine Donja Motičina i pripajanjem Gradu Našicama, nije bila upućena na daljnje postupanje nadležnom Ministarstvu pravosuđa, uprave i lokalne samouprave. Budući da Vlada RH priprema cjelovit tekst izmjena i dopuna važećeg Zakona o područjima županija, gradova i općina u RH, a sadržavat će sve inicijative koje budu u potpunosti usklađene s odredbama

Zakona, te budući da je osnovni zakonski tekst usvojen još 1997. godine, do danas višekratno mijenjan, Vlada smatra uputnim i s predmetnom inicijativom pričekati cjelovit zakonski prijedlog Vlade RH.

RASPRAVA

Nakon uvodnog izlaganja podnositelja Prijedloga govorio je **Stjepan Živković** u ime Kluba zastupnika HSS-a. Klub uvažava pravo žitelja naselja Seona da imaju mogućnost odlučiti kojoj jedinici lokalne uprave žele pripadati, ali isto tako ističe da nisu ispunjene postupovne pretpostavke za izdvajanje tog naselja iz općine Donja Motičina i pripajanje Gradu Našice. Osim navedenog ima, kaže, i drugih razloga zbog kojih Klub smatra da ovaj Prijedlog ne bi trebalo prihvatiti. Općina Donja Motičina konstituirana je 1997. godine kada su i žitelji naselja Seona svojom voljom htjeli biti u sastavu Općine Donja Motičina. Donja Motičina je mala općina sa 1865 stanovnika, a izdvajanjem 488 stanovnika naselja Seona ta bi se brojka svela na oko 1300 stanovnika pa bi se s obzirom na raspoloživ proračunski novac moglo postaviti pitanje njezine opstojnosti. Budući da ima još takvih naselja ali i manjih općina s jednakim i približnim brojem stanovnika kao što ih ima Seona, moglo bi se dogoditi da se i druga takva mala naselja jave s ovakvom inicijativom i u Saboru bi bilo često ovakvih zakonskih prijedloga, a zastupnici bi možda došli u situaciju da iz raznoraznih razloga jedne prihvate a druge ne. Klub uvažava mišljenje Vlade koja ističe da je u pripremi cjelovit tekst o izmjenama i dopuna važećeg Zakona o područjima županija, gradova i općina te se nada da će Vlada ako već nije ispoštovala postavljeni rok po

kojem je ovaj zakonski akt trebao biti u saborskoj proceduri do konca 2002. godine barem ga uputiti početkom 2003. godine. Tada će, kaže zastupnik Živković biti prilike da se cjelovitije, a ne parcijalno pride rješavanju ovog problema.

U ponovnom istupu predlagatelj zakona zastupnik **Darko Šantić (HNS)** opovrgnuo je konstataciju prethodnika da su mještani naselja Seona 1997. godine baš tako plebiscitarno i s velikim oduševljenjem ušli u sastav općine Donja Motičina. Mještani Seona su, naime, već te 1997. podnijeli inicijativu da se izdvoje iz spomenute općine Donja Motičina i pripoje Gradu Našice, a početkom travnja iste godine Grad Našice donio odluku kojim je izrazio suglasnost s tim zahtjevom. Želja mještana Seona datira dakle još iz 1997. godine, ali je tek sada došla u proceduru, ponovio je Šantić te reagirao i na opasku Kluba da se Prijedlog zakona ne može prihvatiti zato jer nedostaje očitovanje Županije Osječko-baranjske. S tim u vezi podsjeća na mišljenje Vlade da nedostatak očitovanja predstavničkih tijela ne bi trebao imati karakter formalnog nedostatka koji bi inicijativu učinio formalno nevaljanom, jer bi se, inače, na taj način (šutnjom) moglo opstruirati provođenje svih takvih izmjena. Sve u svemu Šantić drži kako ne stoji razlozi zbog koji se Klub zastupnika HSS-a protivi donošenju ovoga zakona, te je pledirao da zastupnici prihvate prvo čitanje ovoga zakona.

To se, međutim, nije dogodilo. **Sa 47 glasova "za", 28 "protiv" i 31 "suzdržanim" zastupnici Hrvatskoga sabora odbili su Prijedlog zakona o izmjeni i dopuni Zakona o područjima županija, gradova i općina, koji je predložio zastupnik Šantić.**

J.Š.

Zahtjev za razmatranje informacije o stanju u Hrvatskoj vojsci

U nastavku zasjedanja 29. sjednice Hrvatskog sabora, 29. siječnja 2003. godine predsjednik **Kluba zastupnika HSP-HKDU-a Anto Đapić (HSP)** osvrnuo se na tiskovnu konferenciju ministrice obrane, Željke Antunović na temu stanja u Hrvatskoj vojsci. Naglasio je da je ta konferencija za novinstvo upriličena bez znanja, odnosno prijašnjeg obraćanja Odboru za unutarnju politiku i nacionalnu

sigurnost i Hrvatskom saboru, te stoga Klub zastupnika HSP-HKDU-a smatra potrebnim da do konca ove saborske sjednice ministrica obrane podnese informaciju o stanju u Hrvatskoj vojsci.

Predsjednik **Tomčić** odgovorio je da je Poslovnik vrlo jasan kada je u pitanju dopuna dnevnog reda, te je rekao gospodinu Đapiću da ima pravo postaviti tu inicijativu kao Klub, ali s

potpisima zastupnika uz potreban materijal.

Tada je zastupnik **Đapić** u ime Kluba zastupnika HSP-HKDU-a zatražio stanku od 15 minuta.

Nakon stanke **Anto Đapić** objasnio je da je tražio stanku u ime Kluba jer nisu imali, kako je rekao, druge poslovničke mogućnosti reagirati na stav predsjednika Tomčića oko njihovog prijedloga. Naglasio je da se

čak ne radi o zahtjevu, već isključivo o prijedlogu da se hrvatska javnost i Hrvatski sabor informira o stanju nacionalne sigurnosti, poglavito kada se radi o stanju u Ministarstvu obrane RH.

Anto Đapić ustvrdio je da je točno da postoji Poslovnik i procedura kojom se pojedine točke uvrstavaju u dnevni red, ali da je isto tako točno da u slučaju izvanrednih situacija u Hrvatskoj postoji tzv. dobra praksa u Hrvatskom saboru da se na prijedlog jednog Kluba zastupnika ili više klubova jednostavno pozove pojedini ministar ili predsjednik Vlade na očitovanje, odnosno podnošenje informacije. Naglasio je da je do sada

bilo cijeli niz takvih situacija kada se nije inzistiralo na klasičnoj proceduri, jer je to pitanje "dobrog običaja ovog Visokog doma da se kod pitanja koja tresu hrvatsku javnost resorni ministri o tim problemima očituju".

Zaključno je rekao da stanje nacionalne sigurnosti u Hrvatskoj vojsci mora biti tema barem informacije ministrice obrane pred Hrvatskim saborom ili pred matičnim Odborom. Đapić je u ime Kluba zastupnika apelirao na predsjednika Sabora da pozove ministricu da tijekom sjednice podnese informaciju o sigurnosnom stanju u Hrvatskoj vojsci.

Predsjednik **Tomčić** naglasio je da razumije razloge kolege Đapića za ovaj prijedlog, međutim da se isto tako mora prihvatiti činjenica da se radi o iznimno osjetljivoj temi. Predložio je stoga da se održi kratki sastanak na kojem bi nazočili predsjednik Hrvatskog sabora, predsjednik Odbora za unutarnju politiku i nacionalnu sigurnost i gospodin Đapić u ime Kluba zastupnika koji predlažu ovaj prijedlog. Predsjednik Tomčić obećao je da će pozvati ministricu da podnese izvješće, no prethodno se mora postići dogovor u kojoj formi će to biti.

S.Š.

PRIJEDLOG ZAKONA O IZMJENAMA ZAKONA O SLATKOVODNOM RIBARSTVU

Polaganje ribičkog ispita i trajanje dozvole za ribolov do kraja 2003.

Zastupnici su jednoglasno prihvatili u prvom čitanju Prijedlog Zakon o slatkovodnom ribarstvu, predlagatelja Vlade RH. U Izvješću stoji da će se predloženim izmjenama Zakona stvoriti uvjeti da se polaganje ribičkog ispita obavi tijekom 2003. godine, te da se provede javni natječaj za dodjelu ribolovnog prava kako bi se svi ribiči u RH mogli legalno baviti rekreacijsko-športskim ribolovom temeljem novog zakona, na osnovi položenog ribičkog ispita i na temelju dozvole za rekreacijsko-športski ribolov.

O zakonskom prijedlogu iznosimo izlaganje predstavnika predlagatelja **Tomislava Ledića**, zamjenika ministra poljoprivrede i šumarstva. Prijedlogom izmjena Zakona predlaže se prolongiranje dvaju članaka na godinu dana, polaganje ribičkog ispita i važenje dosadašnjih dozvola za ribolov do 31. 12. 2003. godine. Razlog tomu je nedovoljna opremljenost programa i nedovoljna pripremljenost kandidata za ispit.

Predloženim izmjenama Zakona stvorit će se uvjeti da se ispiti obave tijekom 2003. godine, te da se provede javni natječaj za dodjelu ribolovnog

prava kako bi se svi ribiči u RH mogli legalno baviti rekreacijsko-športskim ribolovom temeljem novog zakona, na osnovi položenog ribičkog ispita i na temelju dozvole za rekreacijsko-športski ribolov.

RADNA TIJELA

O Prijedlogu zakona raspravu su proveli **Odbor za zakonodavstvo** te **Odbor za poljoprivredu i šumarstvo**.

Odbor za zakonodavstvo ukazao je da je predlagatelj, a posebno nadležno ministarstvo trebalo pravovremeno predložiti ovakvu izmjenu ako već nije bilo u mogućnosti provesti njihove odredbe. Naime, postojeće rješenje zadržano je donošenjem Uredbe Vlade i to s povratnim djelovanjem.

Navedenom Uredbom, razriješeno je doduše privremeno samo jedno pitanje, ukazuje se na potrebu nešto opširnije izmjene, odnosno dopune Zakona. Naime, predlaže se u tekstu za drugo čitanje obuhvatiti ribolov i to kao dopunski ribolov uz paušalnu naknadu na rijeci Savi i Dunavu.

Preispitati visinu novčanih kazni

Nadalje, predlaže se da nadležno ministarstvo izdaje dozvole za športski ribolov za cijelo područje RH, uz uvjet da se one koriste sukladno pravilima i aktima pravne osobe koja gospodari određenim vodama.

Također se predlaže preispitati visinu novčanih kazni s prijedlogom da se određene kazne za pojedine prekršaje ublaže.

Sukladno prethodno navedenom nužno je i nomotehnički urediti izričaj pojedinih odredbi, posebno imajući u vidu da je člankom 2. Uredbe odgođena primjena pojedinih odredbi ovoga Zakona, do stupanja na snagu ove izmjene Zakona o slatkovodnom ribarstvu.

Odbor za poljoprivredu i šumarstvo ukazao je na nedopustivost loše procjene predlagatelja kod propisivanja dinamike provedbe Zakona o slatkovodnom ribarstvu zbog kojeg se sada predlažu izmjene istoga Zakona.

RASPRAVA

U okviru rasprave u ime Kluba zastupnika SDP-a javio se mr.sc. **Mato Arlović**. SDP podržava Prijedlog izmjena zakona u prvom čitanju jer se zakon predlaže upravo stoga da bi se uredila pitanja koja je za sada Vlada RH uredila uredbama sa zakonskom snagom.

Poznato je da više od 15.000 dosadašnjih članova športskih ribolovnih društava nije položilo ispit zbog kašnjenja pripreme provedbenih akata.

Razmotriti stajalište o plaćanju članarine

Smatra kako bi trebalo razmotriti dosadašnje stajalište oko članarina športsko ribolovnih društava dok bi se u praksi trebala plaćati naknada za ribolovno pravo. Postavlja se i dodatno pitanje da li na tu vrijednost plaćati PDV.

Više od 15.000 dosadašnjih članova športskih ribolovnih društava nije položilo ispit zbog kašnjenja pripreme provedbenih akata.

Također bi trebalo razmotriti pitanje dopusnog ili malog ribolova kako je definirano u Zakonu o morskom ribarstvu za profesionalne ribare odnosno ribiče koji su položili profesionalni ispit i žele se time baviti.

Smatra da to nije moguće na svim vodotocima i rijekama no nužno je to učiniti na rijeci Savi i Dunavu, iz razloga jer nam susjedne zemlje na tim rijekama izdaju dopunske dozvole za mali ribolov s relativno ograničenim brojem sredstava.

Nadalje smatra da bi do drugog čitanja trebalo razmotriti mogućnost izdavanja športsko ribolovne dozvole na razini ministarstva za sve tekuće vodotoke, potoke i jezera u RH s propisanom jedinstvenom članarinom.

Potrebno je razmotriti pitanje usklađivanja kaznene politike u provođenju Zakona o slatkovodnom ribarstvu. Prisutan je niz apsurdnih situacija između ostalog i kažnjavanje ribiča od ribočuvara i inspektora koji u trenutku inspekcije uz sebe nema dozvolu s novčanom kaznom do 2000 kuna, a prema odredbama prekršajnog postupka.

Zaključio je da bi bilo dobro da se do drugog čitanja razmotre navedena pitanja.

Tko će provoditi obuku ribolovaca?

U ime Kluba zastupnika Hrvatskoga bloka govorio je **Ivica Tafra**. Naveo je da se slaže s izmjenama no ipak su potrebne dorade zakona u drugim važnim pitanjima.

Odredbe Zakona o slatkovodnom ribarstvu počele su se primjenjivati početkom 2001. godine, no da bi zakon bio primijenjen u praksi Ministarstvo poljoprivrede i šumarstva odnosno Uprava ribarstva trebala je donijeti 58 provedbenih propisa.

Također, nadležni ministar nije donio dva najvažnija pravilnika, Pravilnik o programu za polaganje ribičkog ispita te Pravilnik o izgledu i izradi ribolovne dozvole.

Trenutno ne postoji potrebna koordinacija na relaciji športski ribolovni savez, Ministarstvo poljoprivrede i šumarstva, Uprava za ribarstvo i Državni inspektorat. Dodaje da sumnja kako će tijekom 2003. godine taj posao biti ostvaren.

Između ostalog treba riješiti tko će provoditi obuku ribolovaca, tko će tiskati i izdavati nove dozvole. HB je mišljenja da je Ministarstvo poljoprivrede i šumarstva preuzelo previše obveza na sebe. Naglašava da su predstavnici u radnom tijelu Vlade pripadnici iste stranke.

Uvesti institucije koje će gospodariti otvorenim ribolovnim resursima

U ime Kluba zastupnika HSS-a govorio je **Stjepan Živković**. Donošenjem Zakona o slatkovodnom ribarstvu donesene su bitne promjene u dosadašnji način korištenja ribolovnih voda RH u odnosu na ranije važeći zakon koji je bio primijenjen od 1986. godine, a dopunjen 1990. godine.

Zakonom je propisano da je uvjet za dobivanje dozvole za rekreacijsko športski ribolov položeni ribički ispit. Kako veliki broj ribiča do sada nije polagao ribički ispit, a bili su članovi ribolovnih udruga, potrebno je pripremiti Pravilnik za polaganje ribičkih ispita čime bi se stvorili uvjeti da se po novom zakonu ribiči osposobe i educiraju.

Potrebno je izmijeniti članak 93. Zakona kojim se regulira rok važenja članske iskaznice koja važi kao dozvola za rekreacijsko športski ribolov kao i kaznene odredbe.

HSS smatra da bi bilo dobro do drugog čitanja promijeniti neke odredbe te uključiti stručnjake iz područja športskog ribolova u izradu preostalih provedbenih propisa.

Dobro je razmisliti o izmjenama i dopunama nedavno usvojenih proved-

Razmotriti pitanje usklađivanja kaznene politike u provođenju Zakona o slatkovodnom ribarstvu. Prisutan je niz apsurdnih situacija, između ostalog i kažnjavanje novčanom kaznom do 2000 kuna ribočuvara i inspektora koji u trenutku inspekcije uz sebe nema dozvolu.

benih propisa i to Naredbe o lovostaju i najmanjoj veličini pojedinih vrsta riba ispod koje se utvrđuju naknade štete počinjene nad pojedinim vrstama riba te Naredbe o granicama područja za gospodarski ribolov jer smatra da su mogli biti i bolje i stručnije koncipirani.

Potrebno je onemogućiti da se u predstojećem javnom natječaju za dodjelu ribolovnog prava na određena ribolovna područja ili zone zatvorenog tipa prioritet daje dosadašnjim korisnicima prava na gospodarenje ribolovnim vodama.

Također je potrebno omogućiti ravnopravno nadmetanje i priliku da se pojedine zatvorene vode privatiziraju na temelju kvalitetnijeg programa gospodarenja.

Dobro bi bilo razmisliti o uvođenju institucije javnih ustanova koje će prema praksi javnih ustanova u parkovima gospodariti otvorenim ribolovnim resursima. Tako će se postići sustavno i stručno gospodarenje ribolovnim resursima uglavnom rijekama no to je isto moguće uvesti i za područje mora koje se također športski i ribolovno eksploatira kao i kvalitetnija ribočuvarska zaštita putem profesionalne nadzorne službe.

Isto tako bi bilo dobro razmisliti o ustrojstvu posebne uprave za športski ribolov pri Ministarstvu poljoprivrede i šumarstva s obzirom na to da se u športskom ribolovu objedinjuje nekoliko elemenata, šport, rekreacija, turizam, gospodarenje ribljim resursima, gospodarenje vodnim režimom, zaštita i biologija riba.

Ribolovni savez zasluuje materijalnu i organizacijsku potporu

Na kraju rasprave govorio je predstavnik predlagatelja **Tomislav Ledić**. Smatra da će se prijedlozi ozbiljno razmotriti i neki prihvatiti. Što se tiče

predmeta dva članka ona imaju potvrdu u Uredbi Vlade RH što znači da se primjenjuju od Nove godine i do drugog čitanja.

Smatra da Ribolovni savez, znači športski ribolovci u RH zasluuju materijalnu i organizacijsku potporu. "Lani su naši ribolovci bili prvaci

svijeta a to je ujedno i poruka predsjedniku Hrvatskog olimpijskog odbora da to ima u vidu" zaključio je Ledić.

Zastupnici su jednoglasno (82 glasa "za") prihvatili u prvom čitanju Prijedlog zakona' o izmjenama Zakona o slatkovodnom ribarstvu.

M.Mi.

PRIJEDLOG ZAKONA O PRIZNAVANJU VOJTI ŠUMSKOG DRVEĆA I GRMLJA

Zastupnici su većinom glasova usvojili zaključak o prihvaćanju Prijedloga zakona o priznavanju svojti šumskog drveća i grmlja, predlagatelja Vlade RH.

Zakonom će se odrediti postupci i načini priznavanja novostvorenih svojti šumskog drveća i grmlja, kao i uvođenje u proizvodnju stranih svojti u kategorijama šumskog reprodukcijskog materijala poznatog podrijetla, selekcioniranog, kvalificiranog i testiranog reprodukcijskog materijala za potrebe šumarstva.

Donošenjem predloženog Zakona uredili bi se postupci novostvorenih svojti domaćih i stranih provenijencija, a omogućilo bi se veće angažiranje znanosti u stručno-proizvodnom i oplemenjivačkom radu.

Izbor većeg broja svojti omogućio bi stvaranje najpovoljnijih smjesa, koje bi se mogle uspješno rabiti u ekološki različitim staništima na području naših šuma.

Uporaba sjemena iz genetski verificiranih klonskih sjemenskih plantaža omogućila bi ostvarenje znatne genetske dobiti u proizvodnji kroz masu i kakvoću budućih nasada.

Raspravu su o zakonskom prijedlogu proveli **Odbor za zakonodavstvo, Odbor za poljoprivredu i šumarstvo, Odbor za europske integracije.**

Odbor za poljoprivredu i šumarstvo drži da će donošenje ovoga Zakona omogućiti unapređenje uzgoja pojedinih šumskih vrsta drveća i grmlja te izvoz kvalitetnog reprodukcijskog materijala.

Odbor za europske integracije utvrdio je da Prijedlog zakona o priznavanju svojti šumskog drveća i

grmlja ima potrebnu dokumentaciju o usklađenosti s *acquis communautaire*.

Za raspravu se javio u ime Kluba zastupnika HSS-a **Marijan Maršić**. Rekao je da HSS podržava zakonski prijedlog jer zna da šume i šumska zemljišta zauzimaju na području RH gotovo 45 posto prostora.

Također u nas postoji gospodarenje šumama jednostavnom i proširenom biološkom reprodukcijom. Šumarstvo RH poznato je po tome što je oko 90 posto ukupnih šuma zapravo prirodnih šuma.

Tako se upravo u dijelu proširene biološke reprodukcije iznalaze mogućnosti uzgoja i selekcioniranja reprodukcijskih materijala listače i četinjača te se tako osnivaju plantaže i šumske kulture koje bi mogle pomoći stabilnosti šumskih ekosustava raznovrsnošću.

U Hrvatskoj su već vršeni određeni pokusi i najviše se radilo na selekcioniranju klonova topola i klonova vrba. Međutim, ovim se zakonom također želi urediti način provođenja sveukupne problematike i uređivanje priznavanja novonastalih sorti na jednom mjestu u Ministarstvu šumarstva i pod stručnim nadzorom.

Nadalje je pojasnio točno značenje svojte rekavši da se radi o skupini biljaka koja po srodstvenoj vezi čini posebnu kategoriju a obuhvaća i određenu porodicu, red, vrstu, podvrstu, varijetet, formu, kultivar, klon i samu sortu.

Razlikuje se od bilo koje druge svojte prema jednom ili više svojstava, a kao cjelina ostaje nepromijenjena nakon učestalog umnožavanja.

Dakle, ne radi se o kloniranju već se radi o reprodukcijsko-klonskoj proizvodnji, proizvodnji sadnica i šumskog sjemena s određenim podrijetlom iz određenih sastojina i određenog područja provenijencije kako bi se nakon testiranja takvog reprodukcijskog materijala postigle sadnice i sjemenje šumskog drveća i grmlja.

Postupak samog priznavanja biljnih svojti na međunarodnoj razini je različito uređeno za različite biljne vrste, pa tako i RH. No, zakon je u najvećoj mjeri usklađen s međunarodnim standardima i izrađen je u skladu s odredbama smjernica Vijeća ministara Europske unije o trgovini šumskim reprodukcijskim materijalom te propisima međunarodne konvencije za zaštitu biljnih svojti.

Po pitanju kontrole uvoza reprodukcijskog materijala moći će se uvoziti samo ono što će biti namijenjeno potrebama oplemenjivanja bilja vođenja postupka priznavanja i zaštite svojti te razmnožavanja za potrebe izvoza.

HSS smatra da bi bilo dobro da do narednog čitanja Ministarstvo poljoprivrede i šumarstva pripremi literaturu o poslovima koji se obavljaju u svrhu oplemenjivanja od strane šumarskog fakulteta i Instituta.

Zastupnici su većinom glasova (100 "za" i 2 "suzdržana") prihvatili u prvom čitanju Prijedlog zakona o priznavanju svojti šumskog drveća i grmlja.

M.Mi.

PRIJEDLOG ZAKONA O LEKSIKOGRAFskom ZAVODU "MIROSLAV KRLEŽA"

Zastupnici su većinom glasova prihvatili u prvom čitanju Prijedlogu zakona o Leksikografskom zavodu "Miroslav Krleža", predlagatelja Vlade RH.

O Prijedlogu zakona iznosimo izlaganje predstavnika predlagatelja i ministra znanosti i tehnologije, dr.sc. **Gvozdena Flege**. Istaknuo je da se ovim zakonom regulira statut, rad, ustroj, upravljanje, prava i obveze te način stjecanja sredstava, jedne od ključnih izdavačkih, kulturnih i znanstveno-istraživačkih ustanova RH.

Razlog je polustoljetni ugled, značenje te jedinstvenost Zavoda u znanstvenome, kulturnome i obrazovnom životu i razvoju RH, opseg dosadašnjih edicija te broj njihovih izdanja.

Prijedlog su raspravili i podržali **Odbor za zakonodavstvo i Odbor za obrazovanje, znanost i kulturu**.

U ime Odbora za obrazovanje, znanost i kulturu izlagao je dr.sc. **Mrvoje Kraljević**. Odbor je podnio primjedbe na tekst Prijedloga zakona da se u članku 7. treba uz "javne

ustanove" dodati i "tijela državne uprave", kao subjekte koji u sklopu svojih djelatnosti omogućuju Zavodu nesmetano obavljanje njegove djelatnosti.

U člancima 10. i 14. treba koristiti isti termin, ili "Ministarstvo nadležno za znanstveno istraživačku djelatnost" ili "Ministarstvo znanosti i tehnologije". U članku 13. stavak 2. koji regulira donošenje Statuta Zavoda, umjesto Vlade RH suglasnost na Statut trebao bi davati Hrvatski sabor.

U članku 14. stavak 3. riječi "na prijedlog Ministarstva znanosti i tehnologije" treba zamijeniti riječima "i to glavnog ravnatelja i jednog člana Ravnateljstva na prijedlog Ministarstva znanosti i tehnologije, a jednog člana Ravnateljstva na prijedlog Ministarstva kulture".

U članku 19. treba dodati da se sastav Znanstvenog vijeća utvrđuje Statutom. Sve navedene primjedbe, prijedlozi i mišljenja upućeni su predlagatelju da ih uzme u obzir pri izradi Konačnog prijedloga zakona.

U raspravi se u ime Kluba zastupnika HSLS-a javio **Želimir Janjić** te

rekao da je Leksikografski zavod osnovan prije više od pedeset godina te je 1991. godine donesena Uredba o Leksikografskom zavodu kojom se regulira njegov rad i ustroj.

HSLS podržava zaključke koje je iznio Odbor za obrazovanje, znanost i kulturu te se nada kako će ti prijedlozi biti ugrađeni u Konačni prijedlog zakona.

Također se nada da se neće dogoditi da prijedlozi matičnoga odbora budu odbijeni kao što se dogodilo u slučaju donošenja Zakona o Zavodu za školstvo kada je matični odbor dao negativno mišljenje, a Zakon je ipak prihvaćen.

Predstavnik predlagatelja rekao je da će razmotriti mišljenje Odbora te se o njemu očitovati, kad bude podnesen Konačni prijedlog zakona.

Zastupnici su većinom glasova (99 glasova "za" i 3 "protiv") prihvatili u prvom čitanju Prijedlog zakona o Leksikografskom zavodu "Miroslav Krleža".

M.Mi.

KONAČNI PRIJEDLOG ZAKONA O ODGOVORNOSTI PRAVNIH OSOBA ZA KAZNENA DJELA

Otkloniti manjkavosti i dvojbe

Hrvatski je sabor na 29. sjednici 30. siječnja 2003. nakon rasprave većinom glasova donio zaključak, a sukladno prijedlozima radnih tijela, da se o ovom zakonskom prijedlogu provede treće čitanje. Taj prijedlog radna tijela su predložila s obzirom na to da su o pojedinim bitnim rješenjima izražena suprotstavljena stajališta te da treba otkloniti manjkavosti odnosno dvojbe glede pojedinih rješenja (odgovornost pravne osobe, svrhitost utvrđivanja kazne ukidanja pravne osobe u pojedinim slučajevima itd.).

O Prijedlogu zakona kao i raspravi u prvom čitanju pisali smo u "Izvešćima", broj 337, na stranici 17. pod naslovom "Važna novost u hrvat-

skom pravnom sustavu" pa ćemo ovom prilikom prikazati samo razlike u odnosu na prvo čitanje.

O PRIJEDLOGU

U tekstu Konačnog prijedloga zakona nastale su određene razlike u odnosu na Prijedlog zakona a zbog uvažavanja mišljenja i prijedloga saborskih odbora i pojedinih saborskih zastupnika. Tako je izmijenjen članak 5. i propisana za pravne osobe odgovornost po načelu krivnje što znači da pravne osobe ni u kojem slučaju neće odgovarati ako se ne utvrdi krivnja odgovorne osobe. Posljedica toga je i

obvezni jedinstveni postupak protiv pravne i odgovorne osobe tj. potpuno isključenje mogućnosti da se postu-

Propisana je za pravne osobe odgovornost po načelu krivnje, što znači da pravne osobe ni u kojem slučaju neće odgovarati ako se ne utvrdi krivnja odgovorne osobe.

pak vodi samo protiv pravne osobe. Brisan je katalog kaznenih djela kojim su određene inkriminacije iz posebnog dijela Kaznenog zakona za koje odgovaraju pravne osobe i

inkriminacije dopunskog kaznenog zakonodavstva za koje pravne osobe mogu biti proglašene krivima. Po prirodi stvari pravna osoba ne može počinuti sva kaznena djela koja može počinuti fizička osoba (npr. ubojstvo ili silovanje) a isključenje odgovornosti pravne osobe za takva kaznena djela proizlazi iz odredbi ovog zakona (članak 3.). Unaprijed nije dobro ograničavati kaznenu odgovornost pravnih osoba krugom kaznenih djela za koja one mogu odgovarati jer se ne može znati koje će kazneno djelo počinuti neka pravna osoba, navodi, među ostalim, predlagatelj.

Prihvaćena je primjedba o brisanju jedinstvenog matičnog broja građana državljanina RH u sadržaju optužnice i sadržaju presude sukladno Zakonu o izmjenama i dopunama Zakona o matičnom broju.

Predviđa se (članak 36.) da zakon stupi na snagu šezdesetog dana od dana objave u "Narodnim novinama".

RADNA TIJELA

Odbor za zakonodavstvo podnio je dva amandmana kojima se nomotehnički i pravno uređuju odredbe članaka 2. i 3. Konačnog prijedloga zakona a pored toga predložio je da predlagatelj do okončanja rasprave preispita pojedina rješenja i svojim amandmanima otkloni manjkavosti odnosno dvojbe glede pojedinih rješenja (članci 5, 12, 13. i 14, 16. itd.). Tako smatra, među ostalim, da bi u članku 5. (odgovornost pravne osobe temelji se na krivnji odgovorne osobe) trebalo dopuniti možda s izričajem da će se pravna osoba kazniti za kazneno djelo odgovorne osobe i u slučaju kad se utvrdi postojanje pravnih ili stvarnih prepreka za utvrđivanje odgovornosti odgovorne osobe te da se preispita (članak 12.) svrhovitost utvrđivanja kazne ukidanja pravne osobe i u slučaju da je pravna osoba "svoju djelatnost pretežito iskoristila za počinjenje kaznenih djela". Naime, navodi, među ostalim Odbor, nije razvidno što se treba podrazumijevati pod pojmom pretežito jer pravna osoba može obavljati više djelatnosti a svaku od njih obavljajući određene vrste poslova ili svih vrsta poslova jedne djelatnosti. Nužno je odgovoriti i na pitanje posljedica ukidanja odnosno likvidacije pravne osobe u odnosu na radnike u njoj zaposlene i prava

stečena ulaganjem kapitala jer se radi o posljedici koja proizlazi iz krivnje odgovorne osobe u toj pravnoj osobi.

S obzirom na sve to članovi Odbora za zakonodavstvo jednoglasno su podržali prijedlog Odbora za pravosuđe da se o Konačnom prijedlogu ovog zakona provede treće čitanje.

Naime, **Odbor za pravosuđe** razmotrio je predloženi zakon i u raspravi ocijenio vrijednim napor predlagatelja da u Konačni prijedlog ugradi prijedloge i iznesena rješenja iz rasprave u prvom čitanju no da su osnovni prijedori doktrinarne i praktične naravi ostali i dalje aktualni.

Nema potrebe da Hrvatska bude među prvim europskim zemljama koje se priklanjaju kaznenoj odgovornosti pravnih osoba; možda bi prikladniji bio njemački model koji poznaje prekršajnu odgovornost pravnih osoba.

Nesporna je činjenica da smo svakodnevno svjedoci novih, raznovrsnih pojava oblika kriminaliteta koji proizlaze iz dosad nepoznatih vrsta djelatnosti i tehnologija i činjenice da pravne osobe, od kojih se mnoge zbog toga osnivaju ili se toj situaciji brzo "prilagođavaju", u takvim okolnostima ostvaraju znatnu protupravnu imovinsku i drugu korist pa za takvu situaciju treba pronaći djelotvorne odgovore.

U skladu s predloženom koncepcijom zakona izraženo je stajalište (kaznena odgovornost pravne osobe izvodi se iz krivnje odgovorne osobe) da se radi o institutu anglosaksonskog prava koji je već dulje vremena prihvaćen i da daje rezultate u praksi te da stoga ne treba robovati uvriježenim rješenjima i stajalištima doktrinarne i praktične naravi kontinentalnog prava. Stajalište koje podržava ovaj zakon drži da bi njegovim nedonošenjem ostala pravna praznina na ovom području, to više jer promjenom titulara vlasništva te njegovim prelaskom u pretežito privatno postaje nužnim utvrđivanje ove vrste kaznene odgovornosti. Također drži da se broj kaznenih djela utvrđen ovim zakonom neće povećati u mjeri koja bi opteretila već opterećeno pravosuđe a da bi pravodobna i odgovarajuća edukacija pravosudnih djelatnika, poglavito sudaca, prido-

nijela odgovarajućoj implementaciji predloženog zakona.

Dio pak članova smatra da predloženi projekt ne daje zadovoljavajuće odgovore i rješenja bez obzira na intervenciju predlagatelja kojom je za pravne osobe odgovornost propisana na temelju krivnje odgovorne osobe te se postupak ne može voditi samo protiv pravne osobe te brisanja kataloga kaznenih djela. Žurno uvođenje instituta anglosaksonskog prava u okruženje i mentalitet kontinentalnog prava koje bi trebali provoditi suci i državni odvjetnici educirani u europskoj kontinentalnoj pravnoj tradiciji ne može polučiti dobre rezultate. Ovo stajalište drži da nema potrebe da Hrvatska bude među prvim europskim zemljama koje se priklanjaju kaznenoj odgovornosti pravnih osoba već da bi možda prikladniji bio njemački model koji poznaje prekršajnu odgovornost pravnih osoba. Isto tako se smatra da se svi ciljevi ovog zakona mogu ostvariti i primjenom rješenja iz važećih zakona koje se po potrebi mogu doraditi i urediti.

Ti članovi Odbora koji ne podržavaju ovaj predloženi zakon kao konkretnu primjedu istakli su, među ostalim, onu na rješenje koje isključuje odnosno ograničava odgovornost države s obrazloženjem "da država ne može kažnjavati samu sebe".

Pojavio se i prijedor oko prijedloga da se nadležnost (po uzoru na rješenje iz odgovarajućih odredbi Zakona o USKOK-u) za postupanje u ovim predmetima koncentrira na nekoliko većih županijskih sudova. Dio članova Odbora drži da je to nužno zbog ujednačavanja prakse i lakše edukacije sudaca dok dio smatra da previše koncentracije u suđenju samo dodatno komplicira sustav suđenja, stoji u Izvješću Odbora.

S obzirom na ta da su u raspravi o osnovama ovog zakonskog projekta te o pojedinim bitnim rješenjima izražena suprotstavljena stajališta pojavio se prijedlog da se Hrvatskom saboru predloži upućivanje ovog zakona u treće čitanje. Takav prijedlog prihvaćen je većinom glasova.

RASPRAVA

Na sjednici Hrvatskog sabora prije rasprave o ovom predloženom zakonu **Vladimir Šeks (HDZ)** je u ime Kluba zastupnika HDZ-a upozorio da o ovom zakonskom prijedlogu još nije zauzeo

stajalište Odbor za zakonodavstvo, a što je potrebno prema Poslovniku Hrvatskog sabora pa je rasprava o ovom zakonu odgođena do dobivanja mišljenja Odbora za zakonodavstvo (izvješće stiglo u toku sjednice).

U nastavku predloženi zakon obrazložio je zamjenik ministrice pravosuđa, uprave i lokalne samouprave mr.sc. **Miljenko Kovač** naglasivši da je ovaj zakon potpuna novost u našem pravnom sustavu. Smatra se da nije dovoljno da pravne osobe prekršajno odgovaraju samo za povrede gospodarske i financijske discipline nego da moraju odgovarati i za svoju kriminalnu djelatnost. Donošenjem ovog zakona RH ispunit će svoje međunarodne obveze a i približit će se EU. Vlada se nada da će Hrvatski sabor donošenjem ovog zakona pripomoći većoj učinkovitosti u suzbijanju sive ekonomije i kaznenih djela s područja gospodarskog kriminaliteta i korupcije u RH, rekao je zamjenik ministrice.

Zatim su predsjednici odbora za zakonodavstvo, **Josip Leko (SDP)** i Odbora za pravosuđe **Luka Trconić (HSS)** iznijeli stajališta tih radnih tijela nakon čega je otvorena rasprava.

O odgovornosti izvršne vlasti

Damir Kajin (IDS) govorio je u ime Kluba zastupnika IDS-a i smatra da je prijedlog za treće čitanje ovog zakonskog prijedloga apsolutno razlozan i da bi to trebalo završiti u trećem čitanju.

U ovom zakonskom prijedlogu je vidljivo da odgovorna osoba u pravnoj osobi u pravilu snosi prekršajne odnosno kaznene konsekvence, no kada bi donijeli sličan zakon za ljude koji participiraju u dnevnoj politici i donose političke odluke, određuju život svih ljudi ove zemlje, odluke bi bile daleko odgovornije i zemlja bi se neusporedivo bolje i brže razvijala, upozorio je.

Ovako ispada da će i pravne osobe jasno odgovarati ali izvršna vlast neće, naglasio je zastupnik podsjećajući na odredbu članka 6. Konačnog prijedloga ovog zakona da "se Republika Hrvatska ne može kazniti za kazneno djelo". Ali jedinice lokalne samouprave mogu biti kažnjene i tom bi se logikom moglo prići i spram RH, pogotovo sudova, odvjetništva, rekao je, među ostalim zastupnik smatrajući da odgovornost izvršne vlasti ne može biti samo u sferi jednog imaginarnog pojma političke odgovornosti koja se određuje svake četiri godine.

Što se tiče odgovornosti pravnih osoba navodi se da ovako predloženu odgovornost danas u Europi poznaju samo tri zemlje. Bilo bi oportunistički da je ovakav zakon bio donesen ranih devedesetih jer bi sigurno neki elementi pretvorbe drugačije izgledali nego danas. A da li će i kako zaživjeti ovaj zakon vidjet će se, posebno zanimljivo će biti pratiti kako će se odnositi prema monopolistima, rekao je.

"Kaučuk paragraf"

Vladimir Šeks (HDZ) govoreći u ime Kluba zastupnika HDZ-a podsjetio je da je Hrvatski sabor ratificirao Europsku konvenciju o sprječavanju korupcije koja izrijekom propisuje obvezu država članica Vijeća Europe da u svom zakonodavstvu predvide odgovornost pravnih osoba za kaznena djela aktivnog podmićivanja, trgovanja utjecajem i pranja novca. U skladu s tim Vlada je trebala uputiti Hrvatskom saboru prijedlog zakona kojim se ustanovljuje kaznena odgovornost ili odgovornost pravnih osoba za kaznena djela ali ona iz kataloga kaznenog zakonodavstva RH koja spadaju u skupinu kaznenih djela koja se odnose na aktivno podmićivanje, pranje novca i trgovanja utjecajem.

Navodi da su i dvojbena rješenja koja se odnose na kazneno-pravnu odgovornost pravne osobe u slučaju promjene statusa pravne osobe jer ovako predloženo dovelo bi do toga da bi se bez ikakve krivnje pravnoj osobi, sljedniku one koja je bila odgovorna za kazneno djelo, izrekla po načelu objektivne odgovornosti i novčana kazna i druge kaznene mjere, što se ne može prihvatiti.

Sada Vlada predlaže da se pravna osoba kažnjava za kaznena djela odgovorne osobe ako se njime povrijeđuje neka dužnost pravne osobe ili ako je njime pravna osoba ostvarila ili trebala ostvariti protupravnu imovinsku korist za sebe ili drugoga. Predložila je "kaučuk" paragraf da se kaznena odgovornost pravne osobe

proteže na brojna kaznena djela, a koja ne spadaju u te tri skupine iz kazneno-pravne konvencije o korupciji, pranju novca, trgovanje utjecajem i aktivnog podmićivanja. I zato je ovaj predloženi zakon neprihvatljiv poglavito stoga što je protivno Konvenciji i što se praktično proširuje na golemi dio kaznenog zakonodavstva moguća kazneno-pravna odgovornost pravne, odgovorne osobe. Vlada treba izaći s prijedlogom kojim će se precizno pobrojati kaznena djela iz Kaznenog zakona RH i drugih dijelova kaznenog zakonodavstva za koja bi se mogla utvrđivati kazneno-pravna odgovornost pravne osobe.

Prihvaćeno načelo da se odgovornost pravne osobe temelji na krivnji odgovorne osobe nije dosljedno došlo do izražaja u predloženoj odredbi (članak 22.) prema kojoj postoji mogućnost da se ipak utvrđuje kaznena odgovornost pravne osobe a bez prethodno utvrđene odgovornosti odgovorne osobe u toj pravnoj osobi, upozorio je zastupnik.

Navodi da su i dvojbena rješenja koja se odnose na kazneno-pravnu odgovornost pravne osobe u slučaju promjene statusa pravne osobe jer ovako predloženo dovelo bi do toga da bi se bez ikakve krivnje pravnoj osobi, sljedniku one koja je bila odgovorna za kazneno djelo izrekla po načelu objektivne odgovornosti i novčana kazna i druge kaznene mjere, što se ne može prihvatiti.

To su samo glavni razlozi, a dio njih je i u prijedlozima i mišljenjima Odbora za zakonodavstvo i Odbora za pravosuđe, zbog kojih Klub zastupnika HDZ-a drži i predlaže, rekao je, da bi radi razrješenja ovih dilema, a osobito preciznog utvrđivanja kataloga kaznenih djela, trebalo provesti treće čitanje ovog zakona.

Josip Leko (SDP) govorio je u ime Kluba zastupnika SDP-a koji sa žaljenjem konstatira da će se provesti i treće čitanje ovog zakona. Teško je nešto novo reći o problematici kaznene odgovornosti pravnih osoba osim naglasiti, kaže, da nužda zakon mijenja. Nesporno je da je sve veća organiziranost kriminala u svijetu pa i u našoj zemlji natjerala i pravne teoretičare i praktičare da pribjegniju i pronađu rješenje za kazneno pravnu odgovornost pravnih osoba. Ovaj zakon je potpuna novina u pravnom sustavu RH i zato izaziva različite pristupe i ocjene. Bez obzira na to što je RH kao potpisnica spomenute Konvencije i pristupanja Sporazumu

o stabilizaciji i pridruživanju obvezna zakonom urediti ovu kazneno pravnu odgovornost Klub zastupnika SDP-a smatra da postoje i drugi razlozi za to. Primjerice, Prekršajnim zakonom eliminirani su privredni prijestupi koji su donekle pokrivali područje kažnjive ili kaznene odgovornosti pravnih osoba. Naravno, pravni teoretičari još i sada traže rješenje, jer je za kazneno djelo uvijek vezana krivnja, kako povezati krivnju kod kaznene odgovornosti pravnih osoba. Tu se teoretičari nisu jednoglasno složili a to izaziva raspravu i u ovom Parlamentu ali to ne otklanja obvezu da se riješi pitanje kaznene odgovornosti pravnih osoba.

Ne može se ovom zakonu pristupiti kao da će biti svaki dan primjenjivan i da će doći do ukidanja ili zabrane djelatnosti pravne osobe, treba ga promatrati restriktivno, kad se osnivaju pravne osobe da bi se izvršavalo kazneno djelo a Klub zastupnika SDP-a smatra da je i ovako utvrđen zakon mogao biti donesen s odgodom njegove primjene.

Zakon nedorađen i prilično eksplozivan

Klub zastupnika HSLŠ-a smatra da bi bilo dobro da predlagatelj poduzme mjere opreza te da ovaj predloženi zakon ide u treće čitanje, rekao je **Mario Kovač (HSLŠ)**. Vrlo je vjerojatno da se predlagatelj vodio uočnom učestalosti kaznenih djela u kojima u prvi plan dolazi pravna osoba kao zbiljski nositelj kriminalne djelatnosti te korisnik protupravno ostvarene koristi. Nama u Klubu zastupnika HSLŠ-a teško je prosuditi da li je tome tako jer sudačke statistike (tiskovine) govore da je u 2001. godini registrirano "samo" 1.489 novih takvih spisa ili čak 15,6 posto manje nego u 2000. godini. Moguće je da predlagatelj ima drugačija saznanja te se odlučio na ovaj zakon vjerujući da će se njime uspješnije poraditi na suzbijanju kriminaliteta u gospodarstvu (u Sloveniji otkad je zakon u primjeni u 2,5 godine nije zabilježen ni jedan slučaj), rekao je, među ostalim zastupnik, smatrajući da bi ovakvim zakonom bili u situaciji da pravna osoba može odgovarati za bilo koje kazneno djelo propisano kaznenim zakonodavstvom (osim onog koje pravna osoba ne bi mogla počinuti, npr. silovanje).

Indikativno je da je kaznena odgovornost prihvaćena u anglosaksonskom pravu dok Njemačka koja je u mnogim slučajevima bila naš uzor nema institucionaliziranu ovakvu kaznenu odgovornost pravnih osoba. Evidentno je da vrlo žurimo s ovakvim projektom s tim da će sadašnji broj sudaca (a u ovome nemaju iskustava) biti zatrpan tisućama novih predmeta (izjava predsjednika Vrhovnog suda Crnića), upozorio je zastupnik.

Što se tiče samog sadržaja zakona zastupnik smatra da je formulacija rješenja (članci 3. i 4.) o kažnjavanju pravne osobe za kazneno djelo odgovorne osobe ako se njime povrjeđuje neka dužnost pravne osobe ili je ostvarena protupravna imovinska korist dobra jer da će do izražaja doći i odgovornost članova nadzornih odbora, poglavito tvrtki u državnom vlasništvu. Morat će se povećanom pažnjom pratiti rad odgovornih osoba pa će to i ovu Vladu i vlast natjerati da u nadzorne odbore postavlja kompetentne ljude, što, dodao je zastupnik, dosad i nije uvijek bio slučaj (u jednoj velikoj brodarскоj tvrtki u Splitu, koja se nalazila u velikim teškoćama predsjednik Nadzornog odbora je stručnjak za prodaju i montažu rasvjetnih tijela).

U vezi s rješenjem o izricanju moguće zabrane obavljanja određenih djelatnosti pravnoj osobi zastupnik je upozorio da je pri tome problem što izricanje takve kazne (a iz dosta fluidnog razloga "ako bi djelatnost bila opasna za gospodarstvo") može ugroziti poslovnu egzistenciju tvrtke a najviše bi stradali zaposlenici koji će definitivno izgubiti posao.

Dubioznim rješenjem zastupnik drži i odredbu (članak 23.) prema kojoj državni odvjetnik može pokrenuti postupak samo protiv odgovorne osobe ukoliko se, među ostalim, nad pravnom osobom provodi stečajni postupak ili ako je pravna osoba poduzela sve da do kaznenog djela ne dođe. Problematično je što znači ovo potonje jer u tumačenju toga otvara se prostor i volutarizmu i arbitarnosti. A nas doista plaši, rekao je zastupnik, mogućnost izricanja mjera opreza prema pravnoj osobi što znači da se prije nego li se pravnu osobu eventualno osudi (znamo koliko ti postupci mogu trajati) može se dogoditi da se ruiniira neku pravnu osobu a da na kraju ne bude pravomoćno osuđena, s tim što će opet najdeblji kraj izvući zaposlenici. Dobro bi bilo da ovaj zakon ide u treće

čitanje jer ovako nedorađen prilično je opasan i eksplozivan, rekao je na kraju.

Krunoslav Gašparić (HB) govorio je u ime Kluba zastupnika Hrvatskog bloka. U suvremenom kaznenom pravu napušta se fikcija prema kojoj pravne osobe ne mogu kazneno odgovarati. Postoje najmanje tri ozbiljna razloga koja ukazuju na potrebu uvođenja kaznene odgovornosti pravnih osoba, mišljenje je ovog Kluba. Prvo, kod velikih ekoloških onečišćenja, zatim, teški oblici gospodarskog kriminaliteta, pranje novca, podmićivanja, trgovanje utjecajem te kad su pravne osobe osnovane da bi se činila kaznena djela ili se nakon osnivanja pretežito bave kriminalnim djelatnostima.

Postoje najmanje tri ozbiljna razloga koja ukazuju na potrebu uvođenja kaznene odgovornosti pravnih osoba. Prvo, kod velikih ekoloških onečišćenja, zatim, teški oblici gospodarskog kriminaliteta, pranje novca, podmićivanje, trgovanje utjecajem te kad su pravne osobe osnovane da bi se činila kaznena djela ili se nakon osnivanja pretežito bave kriminalnim djelatnostima.

Prema raspoloživim podacima gotovo 80 posto teškog gospodarskog kriminaliteta počinjeno je unutar trgovačkih društava. U borbi za stjecanje profita poduzeća ne biraju sredstva pa se različita kaznena djela prijevare, pranja novca, utaje poreza, djela na štetu potrošača mogu s pravom pripisati i pravnoj osobi za čije su ime i za čiji su račun počinjeni. Hrvatski blok izražava žaljenje što ovakav zakon nije donesen i ranije a i ovaj bi zakon moglo zadesiti da ostane mrtvo slovo na papiru. Za provedbu ovog zakona u praksi su potrebni stručni i educirani kadrovi u sudbenoj vlasti, rekao je zastupnik podupirući u ime Kluba upućivanje ovog zakona u treće čitanje kako bi bio dovoljno kvalitetna podloga za praktičnu primjenu.

Mladen Godek (LIBRA) prenio je stajalište Kluba zastupnika LIBRE koji ne žali, kaže, što će ovaj zakonski

prijedlog očigledno ići u treće čitanje jer smatra da je to u ovoj situaciji najbolje rješenje. No da nije bilo ovako suglasnog stava saborskih odbora o tome Klub zastupnika LIBRE podržao bi predloženi zakon iako uz mnoge dileme koje i dalje ostaju.

Govoreći o rješenjima ovog zakonskog prijedloga (načelo krivnje) naglasio je da ako i ovdje popuštamo pred anglosaksonskim sustavom da ga tada treba nazvati pravim imenom, da je to jedan vrlo agresivan sustav koji očigledno vrši velik utjecaj na naše zakonodavstvo i zastupnik nije siguran, kaže, da je sve to najbolje i da ne stvara objektivno velike poteškoće makar subjektivne prirode (ljudima koji su u pravosuđu). No neke stvari postaju naprosto nužnost u životu, vrijeme nas jednostavno gazi i nameće druge kriterije i ovaj je zakon zapravo klasičan primjer tome. Mi smatramo da bi još uvijek bilo pametnije da se do trećeg čitanja usvoji germansko rješenje i da se odgovornost pravnih osoba ponovno svede na prekršajnu odgovornost a ako se ostane na ovom predloženom rješenju da se navedu točno tri vrste kaznenih djela (aktivno podmićivanje, pranje novca i trgovina utjecajem), rekao je, među ostalim, zastupnik.

Upitna rješenja

Darko Šantić (HNS) naveo je da će Klub zastupnika HNS-a, PGS-a i SBHS-a podržati prijedlog da se ovaj zakon uputi u treće čitanje jer je i u ovom Klubu izneseno dosta dvojbi i dilema u vezi s ovim predloženim zakonom. No svi su se usuglasili da treba donijeti zakon koji će utvrditi kazneno-pravnu odgovornost pravnih osoba iako to dosadašnje hrvatsko zakonodavstvo ne poznaje. No to je već poznato u mnogim zemljama Europe a prije usvajanja takvog rješenja potrebno je ocijeniti je li ovaj predloženi zakon u suglasnosti s hrvatskim Ustavom i hoće li se njegovom provedbom doista postići prava svrha.

Presumpcija nevinosti iz Ustava ("svatko je nedužan i nitko ga ne može smatrati krivim za kazneno djelo dok mu se pravomoćnom sudskom presudom ne utvrdi krivnja") može postati sporna kod modela koji proizlazi iz ovog zakona da se krivnja pravne osobe izvodi iz krivnje odgovorne i o tome bi trebalo razmišljati, rekao je, među ostalim zastupnik. Prijedlog je ovog Kluba zastupnika da se istovremeno pokrene postupak

protiv pravne i odgovorne osobe ali da se u prvom stupnju ne donosi odluka o krivnji pravne osobe već da se s tom odlukom pričekava dok se pravomoćnom sudskom odlukom ne utvrdi krivnja odgovorne osobe.

Ovaj je Klub raspravljao i o isključenju RH od kazneno pravne odgovornosti i smatra da obrazloženje kako država ne može kažnjavati samu sebe ne stoji u potpunosti. Čak smatramo, rekao je, da ona u izvjesnom smislu ruši princip trodiobe vlasti i da bi se moglo u konkretnom slučaju primijeniti ono isto što se primjenjuje na neodgovornost jedinica lokalne i područne samouprave pa da država također ne odgovara kada se radi o izvršavanju javnih ovlasti ali ukoliko se radi o djelovanju trgovačkih društava koje država RH osnuje a u kojima se čine kaznena djela, da bi za ta kaznena djela treba odgovarati kao i u slučaju kad su u pitanju jedinice lokalne i područne samouprave.

Dvojba je izražena i s rješenjem o odgovornosti u slučaju promjene statusa pravne osobe i jasno je da je predlagatelj želio osujetiti situacije u kojima pravna osoba koja je izložena pravnom progonu i prije okončanja kaznenog postupka jednostavno se gasi ili prestaje postojati (ili nakon pravomoćnosti da se sve sankcije prenose na pravnog sljednika) i takvo rješenje smatra se bez bolje razrade upitnim. Tu je i pitanje što je s pravnim osobama u stečaju koje se ne likvidiraju u stečaju već kroz određeni preustroj postaju nove pravne osobe. Zar ćemo tu novu pravnu osobu opteretiti sankcijama koje bi dobila pravna osoba da je ostala u funkciji (kakve će posljedice imati za one koji nisu sudjelovali a niti su mogli sudjelovati u izvršenju kaznenog djela - uglavnom uposlenici i mali dioničari), naveo je.

Sve te dvojbe opravdavaju treće čitanje a do tada bi trebalo ispitati i predočiti zastupnicima komparativni pregled kako je to riješeno u Sloveniji (navodno kroz tri godine nije proveden ni jedna postupak o takvom propisu) i u drugim zemljama i zašto je Njemačka posegnula za privrednim prijestupima, što smo mi već imali, rekao je zastupnik uz napomenu da se ovaj Klub zastupnika priklanja prijedlogu da primjena ovog bude odgođena na rok od šest a možda i više mjeseci od stupanja na snagu.

Prilika za popravak nekih rješenja

U ime Kluba zastupnika HSP-HKDU-a **Anto Đapić** je ponovio činjenicu da su se svi složili da je potrebno donijeti jedan ovakav zakon o odgovornosti pravnih osoba za kaznena djela. No koliko god ovaj zakon ima dobre namjere on je još uvijek u svom konceptu u traženju na koji najbolji mogući način uskladiti određene institute anglosaksonskog prava s hrvatskom pravničkom praksom i na koji ga način uskladiti i s Ustavom RH. To je očito i za predlagatelja i za stručne osobe koje su ga radile bio jedan težak i složen posao.

Trebalo bi taksativno navesti (članak 1.) tko u obavljanju svog posla može biti sankcioniran i zbog kojih točno određenih djela. Nitko ne bi smio zakonom biti zaobijen u odgovaranju za kaznena djela (odgovorne osobe koje na neki način predstavljaju državu).

Budući da predloženi zakon ide u treće čitanje možda je prilika da se poprave neka rješenja (što je već predlagano) jer on zadire prije svega u područje gospodarskog kriminala koje je u Hrvatskoj uzeo prilično maha a ovakav koncept je prilično uzak. Ovaj Klub zastupnika interesira izricanje zabrane obavljanja određenih djelatnosti ili poslova čijim je obavljanjem pravna osoba počinila kazneno djelo (članak 16.) što se ne može izreći jedinicama lokalne, područne, regionalne samouprave, političkim strankama i sindikatima no nameće se pitanje ne bi li ovi nabrojani mogli činiti ta kaznena djela u dosta slučajeva bez povezanosti i sa pojedincima i institucijama i vlasti u Hrvatskoj. Što je sa sudovima, katastrofom, gruntovnicama a svi znamo koliko tu ima prljavština, kaznenih odgovornosti rekao je zastupnik pitajući kako i na koji način tu zahvatiti odgovornost institucija. Trebalo bi taksativno navesti (članak 1.) tko u obavljanju svog posla može biti sankcioniran i zbog kojih točno određenih djela. Nitko ne bi smio

zakonom biti zaobiden u odgovaranju za kaznena djela (odgovorne osobe koje na neki način predstavljaju državu), rekao je, među ostalim, uz napomenu da bi odgovornost trebalo jasnije definirati (je li to činjenjem, nečinjenjem, propuštanjem nečega itd.). U kaznenom zakonodavstvu volontarizam nije poželjan i u najmanju je ruku dvojbeno i upitno rješenje diskrecijske mogućnosti da državni odvjetnik procjenjuje kada hoće a kada neće po službenoj dužnosti pokrenuti kazneni postupak za isto kazneno djelo protiv pravne osobe. Postavlja se i pitanje, među ostalim, (članak 20.) što je s oduzimanjem imovinske koristi od onih koji su protupravnim djelovanjem pravne osobe izvukli korist.

Podupiremo donošenje ovakvog zakona svjesni činjenice da je to ipak

novi institut u našem pravu i da ga nećemo jednostavno usuglasiti i s našom praksom i Ustavom ali dat ćemo i punu potporu da se to provede i podršku za treće čitanje, rekao je na kraju.

Većina primjedbi Kluba zastupnika HSS-a iz prvog čitanja usvojena je no i nadalje ostaje upitno da li su pojedini instituti obrađeni korektno. Stoga se Klub zastupnika HSS-a slaže s prijedlogom da ovaj zakonski prijedlog ide u treće čitanje, rekao je **Zdenko Haramija (HSS)**.

Kako zainteresiranih za raspravu više nije bilo završnu riječ dao je zamjenik ministrice pravosuđa, uprave i lokalne samouprave mr.sc. **Miljenko Kovač** zahvalivši najprije zastupnicima na vrlo korisnom doprinosu u nastojanjima da ovaj

zakon bude što bolji. Sada se nije prvi put čula tvrdnja da bi i država trebala kazneno odgovarati po odredbama zakona, rekao je dodajući da je njegov odgovor na to i dalje "ne". Ne toliko zbog toga što je nezamislivo da država kažnjava samu sebe nego stoga što u istom postupku ista osoba ne može biti i tužitelj i okrivljenik a u kaznenom postupku stranka je, s jedne strane država, koja tuži i s druge okrivljenik, rekao je, među ostalim.

Rasprava je zatim bila zaključena.

Hrvatski je sabor većinom glasova (77 za, 4 suzdržana) donio zaključak da će se o Konačnom prijedlogu zakona o odgovornosti pravnih osoba za kaznena djela provesti treće čitanje.

Đ.K.

KONAČNI PRIJEDLOG ZAKONA O CIVILNOJ SLUŽBI

Do kraja polugodišta očitovanje Vlade o prijedlogu za dragovoljno služenje vojnog roka

Zastupnici su većinom glasova donijeli Zakon o civilnoj službi u tekstu predlagatelja, zajedno s prihvaćenim amandmanima. Prihvaćen je i prijedlog zaključaka Kluba zastupnika LIBRE, kojim se Vlada Republike Hrvatske obvezuje da do 30. lipnja 2003. godine razmotri mogućnost ukidanja obveznog služenja vojnog roka i predloži na usvajanje dinamiku potrebnih postupaka za prijelaz na dragovoljno služenje vojnog roka.

O PRIJEDLOGU

Institut prigovora savjesti utvrđen je ustavnim odredbama u članku 47., stavku 2., gdje se između ostalog

navodi, da je dopušten onima koji zbog svojih vjerskih ili moralnih nazora nisu pripravnici sudjelovati u obavljanju vojničkih dužnosti u oružanim snagama. Dodaje se, da su ove osobe obvezne ispunjavati druge dužnosti određene zakonom.

Ovo pravo predstavlja ujedno jednu od temeljnih sloboda koje su utvrđene i u članku 18. Opće deklaracije o ljudskim pravima Organizacije Ujedinjenih naroda od 10. prosinca 1948. godine, kao i odredbama koje se spominju i u drugim međunarodnim dokumentima, uključujući i preporuke ministara Vijeća Europe.

Konačnim prijedlogom zakona propisuje se uređenje civilne službe, odnosno "prigovora savjesti" u skladu s odredbama Ustava Republike

Hrvatske, suvremenim europskim zakonodavstvom kao i spomenutim načelima i pravilima Odbora ministara Vijeća Europe, te preporukama Europskog Parlamenta i Amnesty Internationala. Za obavljanje poslova civilne službe predlaže se nadležnost Ministarstva rada i socijalne skrbi koje vodi i evidenciju o civilnim polaznicima, te im izdaje iskaznicu civilne službe. Predloženo je da civilna služba traje osam mjeseci, što znači dva mjeseca dulje od služenja vojnog roka, a obavlja se u pravnim osobama koje vrše prosvjetnu, odgojnu, kulturnu, sportsku, socijalnu, zdravstvenu, sanitarnu ili humanitarnu djelatnost, te imaju sjedište u Republici Hrvatskoj. Ova se obveza može obavljati i u državnim tijelima i

tijelima jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave, koje će pravilnikom odrediti ministar nadležan za poslove socijalne skrbi. Civilni obveznik će u pravilu obavljati službu u mjestu boravka ili što bliže prebivalištu. Novačka obveza sukladno zakonskim propisima, nastaje u kalendarskoj godini u kojoj građanin navršava 18 godina i traje do stupanja u civilnu službu, odnosno do prevođenja u pričuvni sastav ili do prestanka civilne obveze, a novačenje i ocjenu zdravstvene sposobnosti obavljaju kao i do sada postojeće komisije Ministarstva obrane. U predloženom zakonskom tekstu navodi se da se zahtjev za civilnu službu može donijeti u svako doba, tj. novak nakon novačenja, ročnik za vrijeme služenja vojnog roka i pričuvnik tijekom obveze služenja u pričuvnom sastavu.

RADNA TIJELA

Odbor za zakonodavstvo podupro je donošenje ovoga Zakona, a na tekst Konačnog prijedloga podnio dva amandmana. U prvome, koji se odnosi na članak 4., predloženo je dodavanje članka 4a. kojim se civilni obveznici zadužuju da tijekom obavljanja civilne službe steknu osnovna znanja iz pružanja prve pomoći, civilne zaštite i pružanja pomoći prigodom elementarnih nepogoda. U obrazloženju se navodi da ova zaduženja propisuje ministar obrane uz prethodnu suglasnost ministra zdravstva i ministra rada i socijalne skrbi.

U drugom amandmanu predlaže se dodavanje stavka 2., u članku 50., kojim: "Ministar obrane donosi program i pravilnik iz članka 4a. stavka 2. ovoga Zakona u roku od tri mjeseca od dana stupanja na snagu ovoga Zakona".

U obrazloženju se navodi da se podnijetim amandmanom propisuje obveza donošenja podzakonskih propisa u određenom roku sukladno rješenjima iz amandmana I.

Odbor predlaže predlagatelju da do okončanja rasprave preispita mogućnost i uvjete pod kojima bi civilni ročnici mogli civilnu službu obavljati u veleposlanstvima, te diplomatskim i konzularnim predstavništvima, kao i mogućnost da civilni ročnici uz pripadnike oružanih snaga i policije mogu sudjelovati, kao pripadnici međunarodnih mirovnih i humanitarnih misija u kojima bi mogli sudjelovati i osobe s dvojnim državljanstvom.

Odbor za ljudska prava i prava nacionalnih manjina razmatrao je Konačni prijedlog zakona kao zainteresirano radno tijelo. Nakon provedene rasprave, Odbor je većinom glasova predložio Hrvatskom saboru donošenje predmetnog zakona u tekstu predlagatelja, Vlade Republike Hrvatske.

Odbor za obitelj, mladež i sport saslušao je uvodno izlaganje predstavnika predlagatelja, te istaknuo da je na svojoj 43. sjednici održanoj u srpnju 2002. godine podržao Prijedlog ovog zakona uvažavajući želje i prava pojedinaca za civilnim služenjem vojnog roka. Navodeći primjedbe iznijete prilikom prvog čitanja predloženoga zakona, između ostalog, podržan je i prijedlog Saveza izviđača Hrvatske da se omogući vojnim obveznicima obavljanje civilne službe u Savezu izviđača Hrvatske. U raspravi koja se odnosila na mogućnost obavljanja civilne službe u diplomatskim predstavništvima predstavnik predlagatelja istaknuo je da ovu mogućnost nije sadržavao Prijedlog zakona već je ona spomenuta u obrazloženju članka 3. Prijedloga zakona. Članovi Odbora primijetili su da niti Konačni prijedlog zakona ne navodi ovu izričitu mogućnost, ali se u obrazloženju ta mogućnost ne isključuje. Predstavnik predlagatelja istaknuo je da je samo teoretski moguće temeljem ovakvog zakonskog rješenja obavljati službu u diplomatskim predstavništvima.

Na kraju, u Odboru je izraženo zadovoljstvo tvrdnjom predstavnika predlagatelja da će se temeljem ovoga zakona brojčano i stručno ekipirati povjerenstva koja zaprimaju i rješavaju zahtjeve za obavljanjem civilne službe, što će cijeli postupak od primanja zahtjeva do njihovog rješavanja znatno ubrzati.

Nakon provedene rasprave Odbor je jednoglasno predložio Hrvatskom saboru donošenje Zakona o civilnoj službi u tekstu predlagatelja.

AMANDMANI KLUBA ZASTUPNIKA

Klub zastupnika LIBRE na tekst Konačnog zakona podnio je amandman na članak 3. kojim se u stavku 1. predlaže brisanje riječi: "i koje imaju sjedište". U obrazloženju su napomenuli da je nepotrebno isključivati pravne osobe koje nemaju sjedište u Republici Hrvatskoj, jer je

to ionako u nadležnosti ministra nadležnog za poslove socijalne skrbi. Primjerice, komune za liječenje od ovisnosti djeluju u Hrvatskoj iako nemaju registrirano sjedište. Zadržavanjem postojeće formulacije onemogućio bi se koristan angažman civilnih obveznika i u takvim organizacijama.

Drugim amandmanom koji se odnosi na isti članak, predloženo je da se u stavku 1. umjesto riječi "prosvjetnu", stave riječi: "znanstvenu, obrazovnu". Na koncu istog stavka prije točke dodati riječi "i u Hrvatskoj vojsci". U obrazloženju podnijetog amandmana Klub zastupnika LIBRE napominje da formulacija u Prijedlogu zakona omogućuje da se civilna služba obavlja npr. u školi, ali ne i na fakultetu ili znanstvenom institutu, što nije logično i ispravljaju se predloženom zamjenom riječi. Istaknuli su i da je civilno služenje vojnog roka moguće i u Hrvatskoj vojsci. Klub je Saboru predložio i donošenje zaključka kojim se Vlada Republike Hrvatske obvezuje da do 30. lipnja 2003. godine razmotri mogućnost ukidanja obveznog služenja vojnog roka i Hrvatskom saboru predloži na usvajanje dinamiku potrebnih postupaka za prijelaz na dragovoljno služenje vojnog roka.

RASPRAVA

Prvi se za riječ u ime predstavnika predlagatelja javio zamjenik ministrice pravosuđa, mr.sc. **Miljenko Kovač**. Uvodno je podsjetio na duge uvodne pripreme za donošenje predloženoga teksta, ocjenjujući da je

Pojedine europske zemlje imaju znatno duže služenje vojnog roka u slučaju prigovora savjesti.

to rezultiralo i kvalitetnim Konačnim prijedlogom zakona. Napomenuo je zatim da se predlaže da za obavljanje poslova civilne vojne službe, bude nadležno Ministarstvo rada i socijalne skrbi, a obveza bi se u pravilu obavljala u mjestu prebivališta. Istovremeno bi poslove novačenja obavljale nadležne komisije Ministarstva obrane koje su najbolje osposobljene za ovaj posao. Ukazao je zatim na dužnosti unutar civilne službe, te precizirao dijelove oko roka trajanja, okončanja službe i mogućim žalbama.

Razmotriti dužinu civilnog roka

Zatim je u ime Kluba zastupnika HDZ-a govorio zastupnik **Luka Bebić**. Podsjetio je na primjedbe koje je Klub uputio prilikom rasprave u prvom čitanju, uključujući i enormno povećanje zahtjeva za civilnim služenjem vojnog roka. Ukazano je da je rok služenja u ovom slučaju znatno duži u ostalim zapadnim zemljama, dok je kod nas razlika zanemariva i iznosi svega 2 mjeseca. Kada se u obzir uzmu i ostale pogodnosti, mladi će ljudi isključivo težiti ovakvom načinu uređenja svoje obveze, upozorio je zastupnik. Smatra da se ovakvim načinom dovodi u pitanje jedan normalan slijed i postupak kod služenja ročnog vojnog roka i da mogu uslijediti velike disproporcije i poteškoće u budućnosti. Ukazujući da druge zemlje imaju znatno duže služenje vojnoga roka u slučaju prigovora savjesti, zastupnik je nagovijestio da Klub zastupnika HDZ-a ne može poduprijeti donošenje ovog zakona.

U ime Kluba zastupnika LIBRE govorio je zastupnik **Jozo Radoš**. Pozdravio je donošenje ovoga zakona, ali upozorio i na određena loša i neprecizna rješenja koja je prepoznao u zakonskom tekstu. Potvrdio je da u posljednje vrijeme raste interes za služenjem civilnog vojnog roka, ukazujući i na statističke pokazatelje od 1999. godine do današnjih dana. Ocijenio je da su se i starija godišta koja nisu odslužila vojni rok, odlučili za ovakav način službe. Smatra da temeljni motiv ne bi smio trebalo ovisiti o dužini roka, već biti dominantno vezan uz moralne i vjerske razloge. Nedvojbena porast broja služenja civilnog roka, pokazuje da moralni i vjerski motivi nemaju dominantnu ulogu u izboru. Smatra ipak da ne postoje utemeljeni razlozi zbog kojih bi trebalo produžavati civilni rok službe, niti ljude prisiljavati da odaberu ročni vojni rok. Ukoliko se civilno služenje organizira na pravi način, onda je to jednako kvalitetan doprinos i odsluženje svoje obveze prema zemlji. Ljude dakle ne treba prisiljavati, jer zemlja nije ugrožena, a vjerojatno neće biti, a vojna sigurnost u budućnosti sve će više ovisiti o izvježbanosti i opremljenosti profesionalnog sastava, kao i o modernoj tehnici oružja. Upozorio je zatim da bi trebalo precizirati sve poslove oko mentorstva i nadzora prilikom oba-

vljanja civilne službe. Tijela koja će biti zadužena za praćenje i provođenje ovoga zakona, moraju biti puno razgranatija, jer to ne može obavljati samo povjerenstvo na središnjoj razini zemlje.

Hrvatska je jedina zemlja u Europi i svijetu, nastavio je predstavnik LIBRE, koja je stjecajem okolnosti došla u situaciju da ima i profesionalnu i ročnu vojsku. To nužno dovodi do pada kvalitete posla, budući da država ima potrebu samo za profesionalnom vojskom. Ročnici trebaju biti osobe dovoljno motivirane i spremne za postavljene obveze. Podsjetio je zatim i na podnijete amandmane, kao i na podnijeti zaključak kojim se Saboru predlaže da zadaži Vladu oko izrade analize, a nakon toga i predlaganja dinamike ukidanja obveznog služenja vojnog roka i prelazak na dragovoljno služenje vojnog roka. Ukoliko do 31. lipnja Vlada ne izađe s ovim prijedlogom, Klub zastupnika LIBRE izaći će s vlastitim zakonskim prijedlogom za ukidanjem obveznog služenja vojnog roka, zaključio je zastupnik Jozo Radoš.

Obveznici se često puta odlučuju za civilno služenje budući da je taj način lakši i jednostavniji nego u Oružanim snagama.

U ime Kluba zastupnika HSS-a govorio je zastupnik **Stjepan Živković** koji je ocijenio da se za civilno služenje odlučuju oni koji zbog vlastitih moralnih ili vjerskih razloga nisu pripravnici sudjelovati u vojničkim dužnostima. Smatra da je ovo pitanje potrebno riješiti zakonskom regulativom, jer se u praksi javlja povećani broj osoba koje su zainteresirane za ovu pogodnost. Obveznici se često puta odlučuju za civilno služenje budući da je taj način lakši i jednostavniji nego u Oružanim snagama. Upozorio je zatim i na neke dvojbe i mogućnosti zlorabe prilikom tzv. "prelaska civilnog ročnika" iz civilne službe na redovno služenje vojnog roka, što je regulirano člankom 31. predložena teksta. Očekuje od predlagatelja da ima na umu ove detalje prilikom izrade provedbenih akata, a Klub zastupnika HSS-a će podržati donošenje Konačnog prijedloga zakona.

Smanjenje vojske sadrži i određene poteškoće

U pojedinačnoj raspravi koja je uslijedila prvi je govorio zastupnik **Vladimir Šeks (HDZ)**. On je upozorio da je ovu mogućnost otvorio već prvi Ustav Republike Hrvatske iz 1990. godine. Složio se da ovaj institut treba postojati, ali je potrebno precizirati i okolnosti primjene. Osim toga, potrebno je skratiti čitav tekst jer prema novoj stipulaciji novak nije dužan navesti ništa drugo osim da traži civilnu službu iz vjerskih i moralnih razloga. Čemu uopće onda povjerenstvo i vrlo razrađen prvostupanjski i drugostupanjski sustav zaštite.

Ukazao je zatim da se hrvatske Oružane snage trenutno smanjuju, a smanjenje za ovu godinu iznosit će čak 10.000 ljudi. Stimulacija za profesionalnu vojsku ne isključuje da se i ostali dio populacije upozna s onim elementima koji u najširem smislu riječi, predstavljaju obranu domovine. Treba voditi računa i o mogućnosti da se neće popuniti profesionalna vojska, upozorio je zastupnik Šeks. Drži ujedno da bi ključnu ulogu u civilnom služenju trebao imati "Caritas", a talijanski civilni obveznici primjerice služe čak u Hrvatskoj, i to u odgovarajućim karitativnim ustanovama, istaknuo je zastupnik. Na kraju je potvrdio da treba sačuvati mogućnost prigovora savjesti, ali ne takvu koja bi dovela do posljedica namjernog izbjegavanja služenja vojnog roka. Ukoliko predlagatelj ne uoči i ne promijeni ove dijelove, nećemo moći prihvatiti predloženi zakonski tekst.

Civilno služenje mora biti primjereno organizirano

Zastupnica **Dorica Nikolić (HSL)** kratko se osvrnula na detalje kojima se uređuje trajanje civilne službe. Smatra da dužina trajanja civilne službe treba biti izjednačena sa služenjem vojnog roka, jer je to uređeno Nacionalnim programom koji je donio Hrvatski sabor tijekom 2002. godine. Upozorila je zatim i na slabu organiziranost služenja civilne službe. Ukazala je na primjere iz Zagreba, gdje veliki broj osoba koje su se odlučile za ovakvu službu, zapravo nema organizirane obveze, već beskorisno prenose razne papire i dokumente po državnim ustanovama.

Poslove bi trebalo odrađivati u odgovarajućim prosvjetnim, odgojnim, zdravstvenim, sanitarnim i humanitarnim udrugama, a treba im primjereno organizirati poslove slično kao i u ostalim europskim zemljama. Upozorila je da mnogi mladi ljudi u Europi odrađuju svoje obveze pomažući invalidnim osobama u njihovom svakodnevnom suočavanju s dnevnim problemima i obvezama. Iako poznaje dosta osoba koje su obavljale civilnu vojnu službu u Europi, nema spoznaja da su ove osobe provodile vrijeme kao pomoćni radnici brojnih birokratskih i administrativnih struktura. Zbog ovih bi razloga trebalo preformulirati članak 3., te izjednačiti vremensko trajanje civilne i ročne obveze na 6 mjeseci, zaključila je zastupnica Nikolić.

Zastupnica **Marija Lugarić (SDP)** zatražila je riječ zbog ispravka netočnog navoda. Suglasna je s izjednačavanjem služenja civilne i ročne obveze, ali je precizirala iznijete navode oko Nacionalnog programa djelovanja za mlade. Istaknula je ujedno da je Vlada nedavno izradila Konačni prijedlog tog nacionalnog programa. On se razlikuje od programa koji je raspravljan u Saboru, budući da se ukidaju mjere koje se odnose na kvote, te izjednačava trajanje službe.

Agresija na Hrvatsku može se ponoviti

Zastupnik **Ante Beljo (HDZ)** ocijenio je da predloženi zakonski tekst ne odgovara ni vremenu ni prostoru u kojemu se nalazimo. Smatra da nije primjerena usporedba s europskim zemljama koje nisu doživjele agresiju i ratna razaranja. Zapitao je ujedno kakva bi bila sudbina Hrvatske da brojni mladići nisu sudjelovali u obrani, iako su u rat otišli u trapecima i tenisicama. Smatra ujedno da je hrvatski teritorij u proteklom stoljećima često puta služio kao prostor preko kojega se iz Azije prodiralo u europski kontinent. Nema jamstava da se agresija ne može ponoviti. Upozorio je na brojne pritiske kojima su izloženi hrvatski branitelji, kojima se danas u Haagu praktički sudi zbog obrane zemlje. Prigovor savjesti postoji i u drugim europskim zemljama, ali ga koristi relativno mali broj obveznika. Smatra ujedno da bi dužina civilnog roka trebala trajati makar godinu dana, a

sama obrana zemlje predstavlja obvezu svakog njenog građanina.

Sada se za repliku javio zastupnik **Stjepan Henezi (SDP)**. Smatra da nije dobro izjednačavati stav prema civilnom služenju vojnog roka i prema vojsci, sa spremnošću za obranu domovine. To naprosto ne ide zajedno, jer mladi sukladno svojim vršnjacima u svijetu izražavaju stav prema agresivnoj politici i vojnoj sili. Ujedno, svaka generacija ima kraći vojni rok, upozorio je zastupnik, ilustrirajući ovu tvrdnju s više-generacijskim iskustvom vlastite obitelji. Podupro je ujedno inicijativu koju je predložio zastupnik Jozo Radoš.

Ne treba izjednačavati želju za služenjem civilnog roka sa spremnošću obrane domovine.

Zastupnik Ante Beljo odgovorio je na repliku, navodeći da je hrvatski narod u svojoj prošlosti često puta bio napadan izvana. Sadašnju opstojnost možemo zahvaliti onima koji su dali svoje živote za domovinu. Ponovio je procjenu da se Hrvatska zbog loših iskustava ne bi trebala lišiti vlastite vojske koja neće biti sposobna i raspoložena za obranu svoje zemlje.

Na ove navode reagirao je zastupnik **Ivan Ninić (SDP)**. Smatra da nisu točne konstatacije da ovaj zakon destabilizira vojsku, slično kao i raniji Zakon o braniteljima. Vojska se poduzetim reformama osposobljava da bude što sposobnija za eventualno djelovanje. Ovaj zakonski prijedlog sukladan je ustavnim odredbama i prihvaća slične inicijative i iskustva koja dopiru iz Europskog parlamenta.

Svi novaci moraju se upoznati s pravima

Zastupnica **Marijana Petir (HSS)** pozdravila je činjenicu što je predlagatelj usvojio brojne izmjene, a pogotovo onu: "koja uklanja kontrolu savjesti", tj. dužnost da se prigovor savjesti obrazlaže. Predložila je zatim da se u članku 3. doda formulacija da se ona obavlja u pravnim osobama, koje uz sve navedeno obavljaju i mirovnu, ekološku, vjersku, antidiskriminacijsku i znanstvenu djelatnost, kao i u onima koje se bave zaštitom i promocijom ljudskih prava i zaštitom okoliša. Predložila je da se u članku 4., izbriše mogućnost noć-

nog rada civilne službe, a da se u članku 5. u 2. stavku doda potreba da se novak pismeno i usmeno upozna s pravima prigovora savjesti.

Također je predložila da se preciziraju odredbe u člancima 11., prema kojemu bi postupak o zahtjevu za civilnu službu trebala obavljati Komisija Ureda za civilnu službu, budući da nema potrebe za osnivanjem Povjerenstva. U članku 14. nakon 1. stavka bilo bi važno dodati vremensko ograničenje u kojemu se odobrava ili odbija zahtjev. Znamo za slučajeve kada se ti zahtjevi rješavaju beskonačno dugo, pa bi trebalo uvesti klauzulu od 30 dana. Smatra da su potrebna poboljšanja teksta i u članku 27., budući da bi se civilna služba privremeno mogla prekinuti i drugim osobama, a ne samo vrhunskim sportašima. Ova bi pogodnost trebala biti dostupna i vrhunskim znanstvenicima ili studentima, na zahtjev nadležnog instituta ili fakulteta. Također, u dijelu zakona gdje se govori o pravima i obvezama civilnih obveznika, potrebno je dodati članke koji će civilnom obvezniku osigurati pravednu naknadu za troškove prijevoza i prehrane.

Odgoda služenja vojnog roka treba biti dostupna i vrhunskim znanstvenicima i studentima, a ne samo sportašima.

Polazeći sa stajališta da je prigovor savjesti pravo pojedinca koje treba uvažavati, a da još uvijek ne postoji konačna odluka o ukidanju vojnog roka, ocjenjujem ovaj zakon više nego potrebnim, zaključila je zastupnica Marijana Petir.

Ovim je prijedlogom ujedno zaključena sjednica, a u nastavku rada pristupilo se glasovanju.

Predsjedavajući je pozvao predstavnika predlagatelja zamjenika ministrice pravosuđa, mr.sc. **Miljenka Kovača** da se prethodno očituje o podnijetim amandmanima. Međutim, prije njegovog očitovanja dao je riječ zastupnici dr.sc. **Ljubici Lalić** koja je zatražila riječ u ime Kluba zastupnika HSS-a. Predložila je da se odgodi glasanje o Zakonu o služenju civilnog vojnog roka. Prijedlog je obrazložila potrebom da se izvrše potrebne konzultacije između klubova zastupnika, kao i s obzirom na podnesene amandmane i prijedlog zaključaka.

Predsjedavajući je konstatirao da se nitko od zastupnika nije usprotivio ovom prijedlogu, pa je odgodio glasanje za slijedeći dan.

U nastavku rada predstavnik predlagatelja očitovao se o podnijetim amandmanima. Predložio je da se odjednom očituje o amandmanima koje je uputio Odbor za zakonodavstvo, ocijenivši ih neraskidivo povezanim. Smatra da je odlična zamisao da se civilni obveznici podvrgnu i školovanju tečajevima iz prve pomoći. Vlada, međutim, ne može prihvatiti podnijete amandmane zbog razloga praktične naravi. Jedna od tih zapreka vremenski je ograničena, budući da u proračunu Republike Hrvatske nije predviđen novac za ovakvu svrhu. Druga prepreka sastoji se od činjenice da civilni obveznici ne nastupaju u službu istovremeno, niti na jednom mjestu. S obzirom na ove okolnosti, Vlada ne vidi kako bi se moglo organizirati školovanje kako predlaže Odbor za zakonodavstvo.

Predsjednik Odbora prihvatio je iznijete argumente, te zatražio od

predstavnik predlagatelja da o ovim okolnostima povede računa prilikom donošenja slijedećeg proračuna. Odustao je od amandmana.

Vlada je zatim prihvatila amandman **Kluba zastupnika LIBRE** kojim se predlaže brisanje riječi "i koji imaju sjedište" u prvom stavku. Djelomice je prihvatila i drugi amandman istog podnositelja, osim onoga dijela gdje se traži dodavanje riječi: "i u Hrvatskoj vojsci".

Svi znamo da nema ni pravne ni praktične zapreke da se civilna služba obavlja i u Hrvatskoj vojsci, obrazložio je predstavnik predlagatelja. Napomenuo je da i tamo postoje mnogi poslovi koji nemaju nikakvo ratno obilježje poput službeničkih i namješteničkih mjesta, kao i poslovi u trgovačkim društvima. Međutim, Vlada se protivi uvrštenju ovih riječi u stavak 1. članka 3., jer smatra da treba dosljedno provesti odvajanje civilne od vojne službe.

U ime podnositelja amandmana zastupnik dr.sc. **Harvoje Kraljević** istaknuo je da Klub zastupnika

LIBRE ne odustaje od spornog dijela amandmana. Smatra da će Zakon biti kvalitetniji ukoliko se istakne i ova činjenica. Pristupilo se zatim glasanju, a drugi dio amandmana, sukladno obrazloženju Vlade, nije prihvaćen. Predsjedavajući je potom zaključio raspravu, te dao na glasanje Konačni prijedlog zakona.

Zastupnici su većinom glasova (75 "za", 20 "protiv" i 9 "suzdržanih") donijeli Zakon o civilnoj službi, u tekstu predlagatelja, zajedno s prihvaćenim amandmanima.

Zatim je, sukladno prijedlogu Kluba zastupnika LIBRE predložio donošenje zaključka kojim se: **Vlada Republike Hrvatske obvezuje da do 30. lipnja 2003. godine razmotri mogućnost ukidanja obveznog služenja vojnog roka i Hrvatskom saboru predloži na usvajanje dinamiku potrebnih postupaka za prijelaz na dragovoljno služenje vojnog roka. Većinom glasova (72 "za", 28 "protiv" i 4 "suzdržana") zastupnici su donijeli zaključak.**

V.Ž.

PRIJEDLOG I KONAČNI PRIJEDLOG ZAKONA O IZMJENAMA I DOPUNAMA ZAKONA O NAPLATI DOSPJELIH A NENAPLAĆENIH POREZA, CARINA, DOPRINOSA I DRŽAVNIH JAMSTAVA

Odluke Vlade o nagodbi do kraja ožujka 2003.

Hrvatski je sabor hitnim postupkom donio ovaj Zakon (predlagatelji klubovi zastupnika SDP-a, HSS-a, HNS-PGS-SBHS-a, LIBRE, LS-a i IDS-a) kojim se određuju rokovi za zaključenje nagodbe o podmirenju potraživanja i donošenja odluke Vlade RH o svim podnesenim zahtjevima (najkasnije do 31. ožujka 2003.). Stupanjem na snagu ovog Zakona prestaje važiti Uredba o izmjenama Uredbe o izmjenama i dopunama Zakona o naplati dospjelih a nenaplaćenih poreza, carina, doprinosa i državnih jamstava ("Narodne novine", br. 156/02.).

O PRIJEDLOGU

Ocjenjujući da financijska disciplina, dospjela a nenaplaćena potraživanja (porezi, carine, doprinosi i državna jamstva) dovode do teškoća u poslovanju, nelikvidnosti i nesolventnosti gospodarskih i drugih subjekata u prosincu 2001. godine donesen je sada važeći Zakon a Vlada je donijela i Uredbu o njegovim izmjenama i dopunama koja je bila na snazi do 31. prosinca 2002. te Uredbu o izmjenama i dopunama ove potonje Uredbe, podsjećaju predlagatelji.

Kako bi se uredila pravna praznina nastala nakon stavljanja izvan snage navedene Uredbe, a ocjenjuje se da je povećan broj subjekata na koje se Zakon odnosi, predlažu se izmjene i dopune Zakona o naplati dospjelih a nenaplaćenih poreza, carina, doprinosa i državnih jamstava na način da se primjena Zakona (članak 1.) primjenjuje na potraživanja nastala do 31. prosinca 2002. godine (važeće rješenje do 2000.) te, među ostalim, određuju se rokovi za zaključenje nagodbe o podmirenju potraživanja odnosno obveza - 30 dana od dana

donošenja odluke Vlade RH s tim da o svim podnesenim zahtjevima Vlada RH donese potrebne odluke najkasnije do 31. ožujka 2003. godine (članak 2. Konačnog prijedloga).

MIŠLJENJE VLADE

No ovdje treba odmah reći da su u vezi s ovim rješenjima predlagatelji podnijeli amandman(e) jer je ocijenjeno da je nepotrebno primijeniti rok određen Zakonom (odustaje se od produljenja roka) za naplatu dospjelih a nenaplaćenih potraživanja a mijenja se i formulacija uvodne rečenice članka 2. koji postaje članak 1. Konačnog prijedloga). Iste amandmane podnijela je i **Vlada RH**.

Predloženim zakonom određuju se i uvjeti pod kojima se ne primjenjuje članak 41. stavak 2. Zakona o platnom prometu u zemlji ("Do zaključenja nagodbe na dužnike koji su u roku podnijeli zahtjev za nagodbu neće se primjenjivati odredba članka 41. stavak 2.") te da danom stupanja na snagu ovog Zakona prestaje važiti Uredba o izmjenama Uredbe o izmjenama i dopunama Zakona o naplati dospjelih a nenaplaćenih poreza, carina, doprinosa i jamstava.

RADNA TIJELA

Odbor za zakonodavstvo podupire donošenje ovog zakona i ne protivi se hitnom postupku a podupire i amandmane predlagatelja.

Odbor za financije i državni proračun jednoglasno je podržao prijedlog predlagatelja da se ovaj zakon donese hitnim postupkom. Od iznesenih stajališta u raspravi ovdje navodimo ono da predložene izmjene i dopune Zakona ne treba donositi dok se ne izradi analiza financijskih efekata nastalih primjenom odredbi važećeg Zakona. Naime, prilikom donošenja sada važećeg Zakona bile su izražene dvojbe o opravdanosti njegovog donošenja budući da se njime na neki način nagrađuju oni koji nisu plaćali svoje obveze prema državi a bili su to dužni činiti. Trebalo bi raspolagati s točnim podacima koliko od oko 22 milijarde kuna duga država može naplatiti a koliko će ostati nenaplaćeno. Trebalo bi razmotriti i mogućnost smanjenja stopa zatezne kamate budući da u dugu značajni dio čine i te kamate.

Izražena je, među ostalim, i sumnja da će Vlada RH uspjeti donijeti potrebne odluke o svim podnesenim zahtjevima najkasnije do 31. ožujka 2003. godine.

Odbor je većinom glasova odlučio predložiti Saboru da donese ovaj

zakon ali i zaključak prema kojem se obvezuje Vlada RH da u roku od 60 dana dostavi Hrvatskom saboru Analizu učinka provođenja Zakona o naplati dospjelih a nenaplaćenih poreza, carina, doprinosa i državnih jamstava s posebnim osvrtom na naplatu potraživanja u 2001. i 2002. godini kao i procjenu koliko će se od 22 milijarde kuna naplatiti.

Na sjednici Hrvatskog sabora u ime predlagatelja ovog zakonskog prijedloga govorio je mr.sc. **Mato Arlović (SDP)**. Ovaj Konačni prijedlog zakona ima svoju tehničku dimenziju da se uskladi pravni sustav nakon što je 31. prosinca 2002. prestala važiti Uredba a koja se pretače u ovaj zakonski prijedlog s rokom da se cijeli posao dovrši do 31. ožujka 2003. godine. No zbog krivo interpretiranog stajališta (u jednom trenutku jednog člana Vlade) predlagatelj je ugradio i rješenje da se ovaj zakon primjenjuje na potraživanja nastala do 31. prosinca 2002. (umjesto 2000.) što bi značilo proširenje ovlasti, pa predlagatelji sada amandmanom traže brisanje tog rješenja (a i odgovarajućeg obrazloženja), rekao je.

Kako prijavljenih za raspravu nije bilo, **Hrvatski je sabor jednoglasno donio ovaj Zakon. Kažimo da se o amandmanima predlagatelja nije glasovalo jer je identične amandmane podnijela i Vlada RH.**

Đ.K.

IZVJEŠĆE O RADU ZA 2001. GODINU I PRVIH ŠEST MJESECI 2002. GODINE KOMISIJE ZA VRIJEDNOSNE PAPIRE

Nužnost profesionalizacije Komisije

Zastupnici su jednoglasno prihvatili Izvješće o radu Komisije za vrijednosne papire Republike Hrvatske za 2001. godinu i prvih šest mjeseci 2002. godine. Izvješće je podnijela Komisija za vrijednosne papire. Komisija je osnovana temeljem Zakona o izdavanju i prometu vrijednosnim papirima 1995. godine, sa svrhom regulacije i nadzora tržišta vrijednosnih papira u RH. Razvoj cjelokupnog financijskog sustava u RH doveo je zadnjih godina i do potrebe za osnivanjem investicijskih fondova.

U raspravi je istaknuto da posebnu pažnju treba posvetiti profesionalizaciji Komisije jer otvaranje RH prema svjetskom tržištu podrazumijeva i iziskuje kvalitetno reguliranje i nadziranje tržišta vrijednosnih papira u RH. Također je uočeno da postoji konstantan pad trgovine i prometa dionicama na hrvatskim tržištima kapitala što je zanimljiva pojava i ne govori u prilog razvoju tržišta kapitala u RH, a govori i o stanju gospodarstva bankarskog i financijskog sektora.

O IZVJEŠĆU

Umjesto opširnog prikaza zakonskog prijedloga iznosimo objašnjenje predstavnika predlagatelja Vlade RH, predsjednika Komisije za vrijednosne papire, **Miljenka Fičora**.

Komisija za vrijednosne papire osnovana je temeljem Zakona o izdavanju i prometu vrijednosnim papirima 1995. godine, sa svrhom regulacije i nadzora tržišta vrijednosnih papira u RH.

Komisija je stalna, neovisna pravna osoba i odgovara Saboru koji imenuje članove Komisije. Sastoji se od 5 članova od kojih jedan profesionalno obnaša svoju dužnost.

Komisija je tijekom razdoblja sustavno radila na izradi zakonskih, podzakonskih akata, koji proizlaze iz uloge koje ju je imala na tržištu kapitala te daljnjih zakonskih ovlaštenja.

Vezano uz poslovanje izdavanja vrijednosnih papira u 2002. godini, Komisija je zaprimila 627, a do 30. lipnja 2002. dodatna 353 predmeta.

Vrijednost emisija vrijednosnih papira u 2001.

Ukupna vrijednost emisija svih vrijednosnih papira u 2001. godini iznosila je 2,255 milijarda kuna, a u prvih 6 mjeseci 2002. godine 1,130 milijarda kuna. Najveći dio ove emisije odnosi se na izdavanje vrijednosnih papira privatnim izdanjem, a samo manji dio javnom ponudom.

Vezano za Zakon o postupku preuzimanja dioničkih društava obrađeno je 276 predmeta od toga tijekom 2001. godine 146 predmeta, a u prvih 6 mjeseci 2002. godine 130 predmeta. Razlog za takvo značajno povećanje u odnosu na 2000. i 2001. godinu stoji u odluci Ustavnog suda RH donesenoj 27. lipnja 2001. kojim su određeni stjecatelji dionica između ostalog RH, Hrvatski fond za privatizaciju, DAB, banke i slično bili izuzeti od objave ponude za preuzimanje dionica.

Razvoj cjelokupnog financijskog sustava u RH doveo je zadnjih godina i do potrebe za osnivanjem investicijskih fondova.

Tijekom izvještajnog razdoblja izdano je 12 odobrenja o osnivanju otvorenih investicijskih fondova i 4 odobrenja o osnivanju zatvorenih investicijskih fondova. Za ilustraciju je naveo da je zaključno sa 30. lipnjem 2002. godine u RH bio registriran 21 otvoreni investicijski fond, 6 zatvorenih investicijskih fondova i 3 privatizacijska investicijska fonda.

Komisijски Odjel za uređenje tržišta je u 2001. godini zaprimio 194, a do 30. lipnja još 361 predmet. U 2001. i prvih 6 mjeseci 2002. godine Komisija je izdala 6 rješenja u izdavanju dozvole društvima za obavljanje posla s vrijednosnim papirima.

Jedna od najvažnijih funkcija Komisije je nadzorna funkcija koja iz

različitih izvora prikuplja informacije o aktivnostima sudionika tržišta kapitala.

U slučajevima u kojima postoji osnovana sumnja za kršenjem zakona ili povrede prava sudionika tržišta kapitala, Komisija provodi nadzor i poduzima odgovarajuće zakonske mjere, a ukoliko utvrdi postavljanje elemenata prekršajnog postupka Komisija podnosi odgovarajuće prijave prekršajnom sudu ili kaznenu prijavu mjesno nadležnom državnom odvjetništvu.

U razdoblju podnesenog izvješća Komisija je pokrenula 162 postupka nadzora od kojih 106 predmeta u 2001. godini, a 56 predmeta u prvom polugodištu 2002. godine.

U istom razdoblju podneseno je ukupno 26 kaznenih i 115 prekršajnih prijava, a temeljem podnesenih prekršajnih kaznenih prijava sudovi su odredili novčane kazne u iznosu od 4.247,250 milijuna kuna. Predstavnik predlagatelja izlaganje je zaključio opaskom da se Komisija gotovo samofinancira svojim aktivnostima.

RADNA TIJELA

Prijedlog zakona razmotrio je i podržao **Odbor za financije i državni proračun**, Vlada RH dostavila mišljenje.

MIŠLJENJE VLADE

Vlada Republike Hrvatske nije imala primjedbi na dostavljeno Izvješće.

RASPRAVA

Nakon uvodnog izlaganja predstavnika predlagatelja Miljenka Fičora, u ime Odbora za financije i državni proračun govorio je **Tonči Žuvela** iznio je mišljenje da je Komisija za vrijednosne papire RH osnovana s ciljem da efikasno regulira i nadzire tržište vrijednosnih papira u RH. Sa porastom broja investicijskih fondova u RH povećava se i značaj ove Komisije koji je prema mišljenju člana Odbora do sada bio podcijenjen.

Gospodarstvenici nemaju razvijenu spoznaju o vrijednosnim papirima stoga dolazi do učestalih povreda zakona

U raspravi je istaknuto da posebnu pažnju treba posvetiti profesionalizaciji Komisije jer otvaranje RH prema svjetskom tržištu podrazumijeva i iziskuje kvalitetno reguliranje i nadziranje tržišta vrijednosnih papira u RH.

Komisija za vrijednosne papire trebala bi osigurati svakom dioničaru pravo na zaštitu na tržištu vrijednosnih papira. Upozoreno je da kod gospodarstvenika još nije u dovoljnoj mjeri razvijena spoznaja što znače vrijednosni papiri i u kontekstu toga dolazi do učestalih povreda zakona, posebno Zakona o izdavanju i prometu vrijednosnim papirima; Zakona o postupku preuzimanja dioničkih društava i Zakona o trgovačkim društvima.

Komisija od 1. listopada 2000. godine djelovala sa samo 2 člana i nije mogla donositi odluke

U ime Kluba zastupnika HDZ-a **Dario Vukić** rekao je da Komisija kao stalna i neovisna pravna osoba odgovara Saboru no ono što se u kadrovskom smislu događa sa Komisijom je u disproporciji sa njezinom važnošću u tržišnom gospodarstvu.

Od prvog lipnja 2001. godine Komisija ima samo 4 člana a istekom mandata 13. rujna 2001. godine ostala je bez jednog člana te je istovremeno predsjednik Komisije zatražio sporazumni prekid radnog odnosa. Stoga je Komisija od 1. listopada 2000. godine djelovala sa samo 2 člana pa tako nije mogla donositi odluke.

U djelokrugu rada Komisije osvrnuo se na nekoliko točaka. Kao jedan od zadatak naveo je utjecaj i sudjelovanje rada Komisije na izradu prijedloga zakonskih i podzakonskih akata.

Komisija je sudjelovala u izradi Prijedloga i Konačnog prijedloga zakona o izmjenama i dopunama zakona o investicijskim fondovima i Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o privatizacijskim i investicijskim fondovima.

Zanimalo ga je objašnjenje da li je Komisija ispunila zakonsku obvezu i sudjelovala u pripremi zakonskog prijedloga koji se odnosi na tržište kapitala te zašto su rješenja u tom zakonskom prijedlogu potpuno drugačija od onih koja su nastupila prije godinu dana.

U kontekstu djelatnosti Odjela za odobravanje prospekata u 2001. godini i prvom polugodištu 2002. godine obrađeno je ukupno 29 predmeta, od čega se pet zahtjeva odnosi na izdavanje vrijednosnih papira javnom ponudom, a ostali na izdavanje vrijednosnih papira privatnim izdanjima.

U prvom polugodištu 2002. godine odobrena su dva prospekta u izdavanju komercijalnih zapisa javnom ponudom izdavatelja "Podravke" i "Jadranke" Mali Lošinj te prospektu izdavanju komercijalnih zapisa javnom ponudom izdavatelja "Plave lagune" Poreč.

Ta javna izdanja uspješno su realizirana i primjerena razvoju tržišta kapitala u RH. U 2001. godini odobren je samo jedan prospekt o izdavanju dionica javnom ponudom čime je nastavljen trend smanjivanja broja izdavanja dionica javnom ponudom od stupanja na snagu Zakona o investicijskim fondovima.

Smatra da se donošenjem novog Zakona o tržištu vrijednosnih papira koji zamjenjuje dosadašnji bitno smanjuje i broj obveznika podnošenjem tromjesečnih financijskih poslovnih izvješća jer će obveznici biti samo javna dionička društva. Zastupnika su također zanimali dionički i zakonski prijedlozi točnije Prijedlog zakona o registru godišnjih financijskih izvještaja s konačnim prijedlogom zakona.

Pad trgovine dionicama

Naveo je da se govori o smanjivanju obima poslovanja takozvane knjižnice komisije, a istovremeno se predlaže zakon po kojem će sve pravne osobe morati dostavljati podatke uz prijeljnu kaznenom odredbom ako to ne učine.

Također ga je zanimalo mišljenje predsjednika Komisije o tom zakonskom prijedlogu. U kontekstu uspješnosti gospodarstva i financijskog sektora osiguravajućeg sektora u svakoj državi zanimalo ga je objašnjenje zašto je u 2002. godini u odnosu na 2001. godinu pao ukupni promet dionica na zagrebačkoj burzi.

Ukupni promet na burzi u prvom polugodištu 2002. godine iznosio je 1.875 milijardi kuna, što je više za 80,3 posto u usporedbi s drugim polugodištem 2001. godine.

No, od tog ukupnog prometa na burzi u prvih 6 mjeseci 2002. godine nastavlja se porast trgovine obveznicama, dakle za 124 posto ali se nastavlja pad trgovine dionicama.

Stoga postoji konstantan pad trgovine i prometa dionicama na hrvatskim tržištima kapitala što je zanimljiva pojava i ne govori u prilog razvoju tržišta kapitala u RH, a govori i o stanju gospodarstva bankarskog i financijskog sektora.

Zaključio je da iznijeto Izvješće nije na razini prethodnog koje je bilo kvalitetnije.

Porasla trgovina obveznicama

Za pojedinačnu raspravu nitko se od zastupnika nije javio stoga je zaključnu riječ dao predstavnik predlagatelja **Miljenko Fičor**. Vezano uz pitanje rada na tržištu kapitala slaže se da Komisija radi na razvoju i sa drugim institucijama te je za ilustraciju naveo da će se uskoro održati seminar u zajedničkoj organizaciji s američkim Veleposlanstvom i Ministarstvom unutarnjih poslova s

temom manipulacija na tržištu kapitala, gdje će predavači uglavnom biti djelatnici Komisije za vrijednosne papire, predstavnici Državnog odvjetništva i predstavnici Ministarstva unutarnjih poslova.

Komisija je donošenjem novog Zakona o vrijednosnim papirima ovlaštena davati mišljenja na provedbu zakona te je na brojne upite dala svoja mišljenja koja također objavljuje na svojoj web stranici kako bi utjecala na tržište kapitala.

Drži da je Komisija u kratkom razdoblju od mjesec dana imala dva člana te zaista nije mogla donositi pravovaljane odluke obzirom da je zakonski nužan kvorum od tri člana. Međutim, donošenjem novoga Zakona o vrijednosnim papirima u srpnju prošle godine Sabor je uz tri člana Komisiji imenovao još dva nova.

Komisija je sudjelovala u izradi ili pripremi Zakona o izmjeni i dopuni zakona o investicijskim fondovima stručni nositelj zadatka bilo je Ministarstvo financija te je napravila Pravilnik o dostavi financijskih izvješća onih dioničkih društava koji će se smatrati javnim dioničkim društvima.

Što se tiče ukupnog prometa dionica na zagrebačkoj burzi rekao je da pada vrijednost dionica, a da je porasla trgovina obveznicama te je država u zadnjih godinu i pol dana izdala obveznica interesantnih i mirovinskim fondovima što je razlog porasta vrijednosti obveznica u ukupnom trgovanju.

Dario Vukić (HDZ) zamolio je predsjednika Komisije da umjesto Vladi RH dostavi Hrvatskom saboru mišljenje o Prijedlogu zakona o izmjenama i dopunama zakona o investicijskim fondovima.

Zastupnici su jednoglasno (107 glasova "za") prihvatili Izvješće o radu Komisije za vrijednosne papire Republike Hrvatske za 2001. godinu i prvih šest mjeseci 2002. godine.

M.Mi.

NAKNADNO GLASOVANJE

KONAČNI PRIJEDLOG ZAKONA O IZMJENI I DOPUNI ZAKONA O PODRUČJIMA ŽUPANIJA, GRADOVA I OPĆINA U REPUBLICI HRVATSKOJ

Sa 104 glasa "za" i 2 "suzdržana" zastupnici Hrvatskog sabora izglasali su Zakon o izmjeni i dopuni Zakona o područjima županija, gradova i općina u Republici Hrvatskoj u tekstu predlagatelja, zajedno s prihvaćenim amandmanom Ive Fabijanića. Ovom izmjenom dosadašnja naselja grada

Paga - Gajac, Kolan i Mandre pripala su novoj općini Kolan, s tim da se, kako je predložio zastupnik **Fabijanić**, granice općine Kolan određene s katastarskom granicom k.o. Kolan i k.o. Novalja te sjeverozapadnom i sjevernom granicom naselja Šimuni i

naselja Pag od mora do određenih, predloženih točaka.

Rasprava o tome prikazana je u broju 339, IHS-a, od 26. srpnja 2002. pod naslovom: "Bilice nova općina; o općini Kolan glasovanje kad se steknu uvjeti".

J.R.

PRIJEDLOG ODLUKE O IZMJENAMA I DOPUNAMA STATUTA AGENCIJE ZA NADZOR MIROVINSKIH FONDOVA I OSIGURANJA

Agencija za nadzor mirovinskih fondova i osiguranja podnijela je Hrvatskom saboru na potvrđivanje Prijedlog odluke o izmjenama i dopunama Statuta Agencije. Zastupnici su o tome samo proveli raspravu, ali ne i glasovanje.

Odbor za rad, socijalnu politiku i zdravstvo jednoglasno je predložio Saboru donošenje odluke kojom bi potvrdio izmjene i dopune Statuta Agencije.

Svoje mišljenje na predloženu odluku dala je i Vlada Republike Hrvatske u kojem je predložila Saboru da prije potvrđivanja Odluke izvrši određene izmjene i dopune Odluke. S tim u vezi Vlada je predložila da se pravno tehnički popravne odredbe članka 1., stavak 1. članka 2., članak 4. i članka 8. Prijedloga odluke. Predlaže također da se ne prihvati izmjena članka 17. Statuta (članak 6.) ne prihvati jer je suprotna odredbi članka 95. stavka 4. Zakona o obveznim i dobrovoljnim mirovinskim

fondovima prema kojoj "Agencija Statutom uređuje svoje unutarnje ustrojstvo i poslovanje". Jednako tako Vlada predlaže da se ne prihvatiti izmjena članka 31. Statuta, budući bi se i nadalje donosili opći akti u gotovo istim sadržajima, ali se ispušta konkretan naziv svakog općeg akta, kao što je to utvrđeno u članku 31. Statuta. Međutim, od bitnog je značaja da je predložena izmjena podstavaka 1. i 3. članka 31. Statuta, prema kojima Savjet Agencije na prijedlog ravnatelja Agencije donosi: Pravilnik o unutarnjem ustrojstvu i sistematizaciji radnih mjesta, uz suglasnost Vlade RH i Pravilnik o plaćama, naknadama plaća i drugim materijalnim pravima zaposlenika, uz suglasnost Vlade RH. S tim u vezi Vlada je mišljenja da zbog određenih vrlo značajnih ovlasti koje ima Agencija, utvrđenih Zakonom o obveznim i dobrovoljnim mirovinskim fondovima i Zakonom o mirovinskim i osiguravajućim društvima i isplati miro-

vina na temelju individualne kapitalizirane štednje, zbog činjenice da je Agencija pravna osoba kojoj se sredstva za plaće osiguravaju u državnom proračunu, te i zbog okolnosti da je priroda poslova Agencije takva da osnivač Agencije RH ne bi smjela dozvoliti da se zbog gubitka pokrene stečaj nad Agencijom, već bi morala iz državnog proračuna namiriti gubitak koji bi mogao nastati obavljanjem zadaće Agencije, ne bi trebalo prihvatiti prijedlog da navedena dva pravilnika donosi autonomno Savjet Agencije bez suglasnosti osnivača, kao što je to sada propisano odredbom članka 31. Statuta. Nastavno na izneseno Vlada ukazuje na članak 103. stavak 2. Zakona o obveznim i dobrovoljnim mirovinskim fondovima, kojim je propisano da proračun Agencije obuhvaća i sredstva iz državnog proračuna. Za Vladu je također neprihvatljivo obrazloženje uz članak 7.

J. Š.

PRIJEDLOG ODLUKE O RAZRJEŠENJU ZAMJENICE RAVNATELJA AGENCIJE ZA NADZOR MIROVINSKIH FONDOVA I OSIGURANJA

Sukladno članku 97. stavku 3. i članku 99. stavku 1. i podstavku 1. Zakona o obveznim i dobrovoljnim mirovinskim fondovima, zamjenika ravnatelja Agencije za nadzor mirovinskih fondova i osiguranja

imenuje i razrješuje Hrvatski sabor na prijedlog Vlade Republike Hrvatske. Sukladno tim zakonskim odredbama, Vlada je dostavila Saboru na razmatranje i odlučivanje Prijedlog odluke o razrješenju zamjenice ravnatelja

Agencije za nadzor mirovinskih fondova i osiguranja, mr.sc. **Snježane Plevko**, na osobni zahtjev. **Većinom glasova (93 "za" i 5 "suzdržanih") zastupnici Hrvatskoga sabora donijeli su ovu Odluku.**

J. Š.

PRIJEDLOG ODLUKE O RAZRJEŠENJU ČLANA KOMISIJE ZA VRIJEDNOSNE PAPIRE REPUBLIKE HRVATSKE

Ovaj zakonski prijedlog dostavila je Hrvatskom saboru Vlada RH, a predlaže da se razriješi dužnosti jedan član Komisije za vrijednosne papire Republike Hrvatske. Naime, odredbom članka 7. stavka 1. Zakona o tržištu vrijednosnih papira utvrđeni su razlozi temeljem kojih Hrvatski sabor može razriješiti dužnosti člana Komisije prije isteka mandata na

prijedlog Vlade. Motiviran razlozima osobne prirode, takav je zahtjev za razrješenjem uputio član Komisije **Ivan Erdelez** uz zamolbu da se sukladno zakonskoj proceduri pokrene postupak donošenja ove odluke o njegovom razrješenju s danom 1. siječnja 2003. godine, a Vlada je isti zahtjev prosljedila Saboru.

Bez rasprave i većinom glasova (105 glasova "za" i dva "suzdržana") zastupnici su donijeli odluku o razrješenju Ivana Erdeleza dužnosti člana Komisije za vrijednosne papire Republike Hrvatske u tekstu kako ga je predložio predlagatelj.

J. Š.

Plan sjednica Hrvatskoga sabora u 2003.

Siječanj	Veljača	Ožujak	Travanj	Svibanj	Lipanj	Srpanj	Kolovoz	Rujan	Listopad	Studeni	Prosinac
1 Sr	1 Su	1 Su	1 Ut	1 Ce	1 Ne	1 Ut	1 Pe	1 Po	1 Sr	1 Su	1 Po
2 Ce	2 Ne	2 Ne	2 Sr	2 Pe	2 Po	2 Sr	2 Su	2 Ut	2 Ce	2 Ne	2 Ut
3 Pe	3 Po	3 Po	3 Ce	3 Su	3 Ut	3 Ce	3 Ne	3 Sr	3 Pe	3 Po	3 Sr
4 Su	4 Ut	4 Ut	4 Pe	4 Ne	4 Sr	4 Pe	4 Po	4 Ce	4 Su	4 Ut	4 Ce
5 Ne	5 Sr	5 Sr	5 Su	5 Po	5 Ce	5 Su	5 Ut	5 Po	5 Ne	5 Sr	5 Pe
6 Po	6 Ce	6 Ce	6 Ne	6 Ut	6 Pe	6 Ne	6 Sr	6 Su	6 Po	6 Ce	6 Su
7 Ut	7 Pe	7 Pe	7 Po	7 Sr	7 Su	7 Po	7 Ce	7 Ne	7 Ut	7 Po	7 Ne
8 Sr	8 Su	8 Su	8 Ut	8 Ce	8 Ne	8 Ut	8 Pe	8 Po	8 Sr	8 Su	8 Po
9 Ce	9 Ne	9 Ne	9 Sr	9 Pe	9 Po	9 Sr	9 Su	9 Ut	9 Ce	9 Ne	9 Ut
10 Pe	10 Po	10 Po	10 Ce	10 Su	10 Ut	10 Ce	10 Ne	10 Sr	10 Pe	10 Po	10 Sr
11 Su	11 Ut	11 Ut	11 Pe	11 Ne	11 Sr	11 Po	11 Po	11 Ce	11 Su	11 Ut	11 Ce
12 Ne	12 Sr	12 Sr	12 Su	12 Po	12 Ce	12 Su	12 Ut	12 Pe	12 Ne	12 Sr	12 Pe
13 Po	13 Ce	13 Ce	13 Ne	13 Ut	13 Pe	13 Ne	13 Sr	13 Su	13 Po	13 Ce	13 Su
14 Ut	14 Pe	14 Pe	14 Po	14 Sr	14 Su	14 Po	14 Ce	14 Ne	14 Ut	14 Pe	14 Ne
15 Sr	15 Su	15 Su	15 Ut	15 Ce	15 Ne	15 Ut	15 Pe	15 Po	15 Sr	15 Su	15 Po
16 Ce	16 Ne	16 Ne	16 Sr	16 Pe	16 Po	16 Sr	16 Su	16 Ut	16 Ce	16 Ne	16 Ut
17 Pe	17 Po	17 Po	17 Ce	17 Su	17 Ut	17 Ce	17 Ne	17 Sr	17 Pe	17 Po	17 Sr
18 Su	18 Ut	18 Ut	18 Pe	18 Ne	18 Sr	18 Pe	18 Po	18 Ce	18 Su	18 Ut	18 Ce
19 Ne	19 Sr	19 Sr	19 Su	19 Po	19 Ce	19 Su	19 Ut	19 Pe	19 Ne	19 Sr	19 Pe
20 Po	20 Ce	20 Ce	20 Ne	20 Ut	20 Pe	20 Ne	20 Sr	20 Su	20 Po	20 Ce	20 Su
21 Ut	21 Pe	21 Pe	21 Po	21 Sr	21 Su	21 Po	21 Ce	21 Ne	21 Ut	21 Pe	21 Ne
22 Sr	22 Su	22 Su	22 Ut	22 Ce	22 Ne	22 Ut	22 Pe	22 Po	22 Sr	22 Su	22 Po
23 Ce	23 Ne	23 Ne	23 Sr	23 Pe	23 Po	23 Sr	23 Su	23 Ut	23 Ce	23 Ne	23 Ut
24 Pe	24 Po	24 Po	24 Ce	24 Su	24 Ut	24 Ce	24 Ne	24 Sr	24 Pe	24 Po	24 Sr
25 Su	25 Ut	25 Ut	25 Pe	25 Ne	25 Sr	25 Pe	25 Po	25 Ce	25 Su	25 Ut	25 Ce
26 Ne	26 Sr	26 Sr	26 Su	26 Po	26 Ce	26 Su	26 Ut	26 Pe	26 Ne	26 Sr	26 Pe
27 Po	27 Ce	27 Ce	27 Ne	27 Ut	27 Pe	27 Ne	27 Sr	27 Su	27 Po	27 Ce	27 Su
28 Ut	28 Pe	28 Pe	28 Po	28 Sr	28 Su	28 Po	28 Ce	28 Ne	28 Ut	28 Pe	28 Ne
29 Sr	29 Su	29 Su	29 Ut	29 Ce	29 Ne	29 Ut	29 Pe	29 Po	29 Sr	29 Su	29 Po
30 Ce	30 Ne	30 Ne	30 Sr	30 Pe	30 Po	30 Sr	30 Su	30 Ut	30 Ce	30 Ne	30 Ut
31 Pe	31 Po	31 Po	31 Su	31 Su	31 Su	31 Ce	31 Ne	31 Ne	31 Pe	31 Sr	31 Sr

 - sjednice Hrvatskoga sabora
 - Vijeće Europe

Europski parlament (EP)
 Strasbourg/Bruzelles

13. - 16. siječnja
 29. - 30. siječnja
 10. - 13. veljače
 10. - 13. ožujka
 26. - 27. ožujka
 07. - 10. travnja
 12. - 15. svibnja
 02. - 05. lipnja
 18. - 19. lipnja
 30. lipnja - 03. srpnja
 01. - 04. rujna
 22. - 25. rujna
 08. - 09. listopada
 20. - 23. listopada
 05. - 06. studenoga
 17. - 20. studenoga
 03. - 04. prosinca
 15. - 18. prosinca

Zasjedanja skupština međunarodnih organizacija u 2003. godini

Vijeće Europe (VE)
 (Strasbourg)

27. - 31. siječnja
 31. ožujka - 04. travnja
 23. - 27. lipnja
 29. rujna - 03. listopada

Organizacija za europsku sigurnost i suradnju (OESS)
 - Beč
 - Rotterdam

20. - 21. veljače
 05. - 09. srpnja

izvješća
HRVATSKOGA
SABORA

GLAVNI I ODGOVORNI UREDNIK:
 dr. Željko Sabol

OSNIVAČ I IZDAVAČ: Hrvatski sabor, 10000 Zagreb, Trg sv. Marka 6
 REDAKCIJA: Mirjana Kozar, Marija Krakić (zamjenica glavnog i odgovornog urednika), Đurđa Krmpotić, Marta Micek, Mirjana Milić, Jasna Rodić, Mario Selnik, Jasenka Šarltija, Sanja Šurina i Vjekoslav Žugaj

GRAFIČKI UREDNIK: Branislav Tanasijin

RAČUNALNA OBRADA: Ivo Rada

TAJNICA REDAKCIJE: Božica Šolić

ADRESA REDAKCIJE: 10000 Zagreb, Trg sv. Marka 6,

tel: 01/4569-722

fax: 01/6303-018

Web: www.sabor.hr

E-mail: sabor@sabor.hr

POŠTARINA: plaćena u pošti 10000 Zagreb

PRETPLATA NA ŽIRO-RAČUN BR: 2390001-1100016162

Hrvatski sabor, 10000 Zagreb, Trg sv. Marka 6

TISAK: Tiskara Hrvatskoga sabora